

Karacasu Diye Diye...

Hüseyin Kuruüzüm

*1. Baskı
Aydın
2014*

ISBN : 978-975-97572-2-9
Dizgi : Mehmet Zeki DOĞAN
Baskı : Aydın Tuna Matbaacılık
Reklam Ambalaj Promosyon San.Tic.Ltd.Őti.
0 256 231 17 77 - 231 15 21
İletiŐim : kuruuzum1947@hotmail.com
0 542 597 01 45

Bu kitabın yayın hakları yazarına aittir. Kitap, ticari değildir. Kitabın tamamı veya bir bÖlümü yayın hakları sahibi Hüseyin Kuruüzüm'ün veya varislerinin izni olmaksızın yayınlanamaz, çoğaltılamaz, kopya edilemez. Sadece araŐtırmacılar, kaynak göstererek alıntı yapabilirler. Fotoğraflar kopyalanamaz.

Bu kitapta yazım kuralları ve noktalama iŐaretleri uygulamasında genellikle TDK'nin yazım kılavuzu ve MEB'nin Türkçe sÖzlüğü esas alınmıŐtır.

Karacasu Diye Diye...

Hüseyin Kuruüzüm

*1. Baskı
Aydın
2014*

İÇİNDEKİLER

KÜLTÜR VARLIKLARI	1 - 66
• Karacasu'da Kültür Varlıkları	2
• Hafıza-i Beşer Nisyan İle Maluldür	9
• Biz Kimiz?	14
• Hacı Salihler Çeşmesi	17
• Aydın Karacasu Arası Tam Dört Saat	23
• Karacasu'da Bir Fabrika Öyküsü	28
İKİ RÖPORTAJ	67 - 84
• Hüseyin KURUÜZÜM İle Röportaj	69
• Monsieur Herve	77
GEZİLERİM	85 - 100
• Yeniköy Gezisi	86
• Yukarı Görle Gezisi	95
KARACASU'DAN İNSANLAR	101 - 120
• İki Değerli Vizyon	102
• Erdoğan ORÇUN Öğretmenimiz	105
• Teşekkürler Erşan Öğretmen	111
• Yıldız DUMAN ERCAN Şahsında Bütün Dostlara	117
KAYBETTİKLERİMİZ	121 - 140
• Zaman Büyüklerimizi Bizden Aldı	122
• Gök Mustan Mehmet (Mehmet GÜNDAY)	125
• İsmail DÖNERTAŞ	129
• İki Kadın İki Öykü	134
• Babam Vefat Edeli Yıllar Oldu	137

YAYLALARIMIZ	141 - 162
• Bir Eko Turizm Önerisi	142
• Bir Karacasu İki Şiir	148
DİĞER YAZILARIM	155 - 188
• Öğretmenler Gününde Bütün Öğrencilerime	156
• Hayırlı İşler	161
• Yeni Yıl İçin Birkaç Söz	165
• Çoktandır Yazmıyorum	173
• Bir Asker İki Subay Bir Paşa	180
• Milletten Aldığını Millete Vermek	186
MİSAFİR YAZARLARIMIZ	189 - 252
• Postacı	190
• Nerde Çocukluğumun Karacasu Pazarları	198
• Tatlı Halil Dede	206
• Karacasulu Çocuklar	218
• 1980'lerde Karacasu	221
• Bayramlar	225
• Neredesin Mehmet SAYAN Amca	230
• Çocukluğumun Oyunları	232
• Şeyh Kemal	238
• 1957'de Karacasu	245
• Karacasu Dokumacılığı	249

Kitap Hakkında

Bu kitap, doğduğu ve yaşadığı topraklar için, bıkmadan çalışan ve üreten öğretmenimizin yazarlık hayatında biriktirdikleriyle ilgilidir.

Yazarın, samimi yazılarından, ilginç röportajlarından, gerçek araştırmalarından elde ettiklerini, aynı topraklardan yetişenlerin yazılarıyla birleştirip o topraklarda yaşayanlara ve yaşayacak olanlara sunduğu, önemli bir hediyesidir.

Üzümün Kurusu, Yemezzade Süleyman Rüşdi, Gazi Osman Akhan'ın Savaş Anıları diğer hediyesiydi. Karacasu'da Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Kitabeleri isimli bir çalışması da önümüzdeki aylarda sizlere sunacağı 5. hediyesi.

Kültür Varlıkları ile başlayıp Biz Kimiz'le ve Bir Fabrika Öyküsüyle süren, siyah beyaz fotoğraflarla süslü, anlattıkça köklere inen; bazen Mösyö Herve gözüyle anlayan ve anlatan; bazen de annenin, babanın, diğer aile ve kişilerin çevresinde, yaşadığı topluluğu hatırlayan ve hatırlatan; kısaca soran, dinleyen, anlatan, aktaran, sorgulayan bir bireyin akıl defteridir.

Yürüdüğü Yayla yollarında kendisine eşlik edenlere sunduğu vefa dizeleridir, türküsünde dillendirdiği minnettir ve pahası ölçülemez bir gayrettir.

Ayhan ÇOLAK
Avukat

-oOo-

Her şey yazıyla başladı aslında.

Aramak, bulmak ve yazıyla saklamak ve gelecek kuşaklara aktarmak yolunda Hüseyin Kuruüzüm: "Karacasu Diye Diye" ısrar ederken, bu ısrarın altında yatan koca bir Karacasu sevdasının sadece kendisinde olmadığını bu kitapta Karacasu'yu anlatan tüm bireylerde ve her Karacasuluda olduğunu bizlere ispatlamak istemiştir.

Her şey yazıyla başlamıştı aslında.

Her şey küçük bir su damlasıydı belki; ama yazarın tarafı sevdadan yanaydı. Rüşdi ile başlayan bu serüveninin kaçınıcı durağıydı bilinmez; ama Karacasu sevdasının daha pek çok yazı yazdıracağı kesindi.

"Karacasu Diye Diye" demekteki ısrarın sebebi de bu idi.

Ali Bağış Kuruüzüm
Elektrik Mühendisi

KÜLTÜR VARLIKLARI

KARACASU'DA KÜLTÜR VARLIKLARI

Bu yazımızda size Karacasu kültür varlıkları üstüne birkaç düşünce ve öneri sunacağız. Buna geçmeden önce konumuza bir hazırlık olsun diye bazı tanımlar ve açıklamalar da yapacağız. Örneğin **kültür ve kültür varlıkları nedir**, sorusuna yanıt vereceğiz.

Kültür, bir insan topluluğunun yaşadığı bütün zamanlar içinde yaşamını madden ve manen sürdürebilmek için ürettiklerinin tümüne verilen isimdir. Örneğin şu her gün kullandığımız kaşık, bir kültür varlığıdır. Evlerimiz, evlerin içinde kullandığımız her şey, dükkânlar, dükkân biçimleri orada kullanılan bütün aletler, cep telefonları, masalar, oyalar; atasözleri, şiirler, masallar... kültür varlığıdır. Kurban kesmemiz, bayramlarımız da kültür varlıklarımızdır. Saymakla başa çıkmaz ki... Bunları toplayan bilgi havuzuna da kültür deriz.

Her toplum, yaşamını sürdürebilmek için kendine göre aletler, araçlar geliştirmiş; yine kendine göre sanat eserleri ve ananeler oluşturmuştur. Bunun için Türk kültürü, Alman kültürü... gibi ayırıcı genellemeler yaparız. Yaptığımız aslında bir üst kültür tanımıdır.

Bir de Karacasu, Kars kültürü... deriz ve böylelikle alt kültürün ne olduğunu da açıklamış oluruz. Mesela bamya yemeğine, patlıcan dolmasına gösterdiğimiz ilgi Karacasu kültürünün bir ürünüdür. Her Karacasulu patlıcan dolması dendi mi neden, nasıl bir yemekten, hangi kıvamda, lezzette bir yemekten söz edildiğini gayet iyi bilir. Bu lezzet, kıvam ve şekil her Karacasulunun beyninde vardır. Yine bu lezzet, kıvam ve tat yüzyıllardır bir Karacasuludan diğer Karacasuluya sosyal bir çevre içinde aktarılıp gelmektedir. Bu sebeple Karacasu'ya özgü bir kültür yaşamaktadır. Mesela iş disiplini, tutumlu olmak, aile kurumunun devamına büyük özen göstermek

Afrodisias Anıtsal Kapı

de Karacasu kültürünün diğer bazı örnekleridir. Her Karacasulu bu kültür ortamında yaşar, içinde doğduğu kültürel ortamın özelliklerini annesinden babasından, yakınlarından, arkadaşlarından, okuldan, sokaktan ve iş ortamından öğrenir.

Bu kültürden-alt ve üst kültürden- etkilenir ve tek başına bu içinde yaşadığı kültüre katkılar da sağlar. Mesela Testici Hamdi Kiriş ağabeyimizin yaptığı seramik düdük, Karacasulu bir şairin şiirleri, Karacasu ile ilgili yazılmış her türlü doküman... Karacasu kültürüne bir katkıdır.

Birey, kültür içinde hem kendi kültürünü oluşturur hem de başka kişilerin kültür dünyalarına katkıda bulunur. Kişi değişir ve değiştirir. Sosyalleşme süreci, birey kültürünün oluşmasını sağlar.

Türk kültürü dediğimiz üst kültür de bu alt kültürlerin ve evrensel kültürden kendi kültürümüze girmiş kültür unsurlarının toplamıdır.

Kültür, durağan değildir. Zaman içinde değişir. Maddî kültür varlıkları hızla değişirken yargılar, gelenekler, tercihler... gibi manevî kültür unsurları daha yavaş değişir. Bu iki kültürel değişimden manevî kültür değişiminin maddî kültür değişiminden geride kalması toplumda bir uyumsuzluğa, anti

Hâlen Akan Eski Bir Çeşme

sosyal davranışların ortaya çıkmasına, bireysel huzursuzluğa sebep olur. Örneğin, cep telefonu (maddi kültür) hızla yaygınlaşmaktadır; ancak onu kullanma görgüsü (manevi kültür) aynı hızda gelişmemektedir. Bunun sonucu olarak toplu mekânlarda yüksek sesle konuşulmakta; tiyatro, cami gibi yerlerde cep telefonunun kapatılmasına özen gösterilmemektedir. Son model arabalar (maddi kültür varlığı) hızla değişirken bu arabaları kullanma disiplinemiz (manevi kültürümüz) aynı hızda gelişmemekte böylelikle şikâyetçi olduğumuz trafik sorunlarıyla karşılaşmaktayız.

Gerek ülkemiz gerekse onun küçük bir kültür örneği olan ilçemiz uzun yıllardan beri maddi kültür varlıklarının zenginleştirilmesinde ve değiştirilmesinde büyük bir değişim hızını yakalamış; ama manevi kültür dünyasını değiştirmekte, kültürü aktarmada, kültürü korumada, kültürlenmede aynı hızı yakalayamamıştır. Bu yüzden içine düştüğümüz sorunların tanımında ve çözümünde yeterli başarıyı gösterememiştir. Karacasu'nun nasıl zenginleşeceği, Karacasu'nun nasıl daha mutlu bir toplum olacağını konuşur durur, pek çok insansı davranışlarımızın yanlışlıklarından söz eder dururuz da bunların çözüm formüllerini bir türlü net olarak ortaya koyamayız. Mesela bir kültür varlığımız olan Yemezzade Süleyman Rüşdî'nin yaşam öyküsündeki değişimci, radikal kişiliği tanıyabilseydik, onun: "Din sadece Cennet ve Cehennem değildir. Kasabada kanalizasyon suları sokaklarda akarken biz bakıp duran insan olamayız, bu kasabaya sular ve çeşmeler gerek..." sözlerini günümüze aktarabilseydik; mesela Kurtuluş Savaşı'nda Karacasuluların gayretlerini bilseydik, mesela 1890'ların Karacasu'su kadar 2010'nun Karacasu'sunu Aydın'ın yüksekokulu en çok olan bir belde hâline getirebilseydik ve en

Geçmişteki Karacasu Evlerinden Birisi

önemlisi bu kültür varlıklarımızı bugünlere aktaran bir toplum olsaydık Karacasulu olarak, bugün, daha başka bir toplum içinde yaşardık. Sorunlarımızı daha çabuk saptar ve çözerdik. Demek ki kültür sadece yol, su, elektrik, süslü ev, son model araba yapma/kullanma bilgisi değildir.

Karacasulu olarak nasıl bir kültürümüz var, maddi kültür varlıklarımız, manevi kültür varlıklarımız nelerdir, bunların bir envanteri yapılmış mıdır, alt ve üst kültüre neler eklemiştir, neler üretmiştir... şeklinde çoğaltabileceğimiz konusu kültür olan onlarca sorunun yanıtları üzerinde çalışmalıyız. Ve yine:

Kültürümüzün geçmişteki varlıklarını nasıl konserve ederiz, bu varlıkları nasıl çoğaltırız, bu varlıkları gelecek kuşaklara aktararak bir ortak kent belleğini nasıl oluşturabiliriz, soruları Karacasuluların ve Karacasu'yu yönetenlerin çözmesi gereken sorunlar arasındadır.

Karacasu'nun Tarihi Kentler Birliğine girmesi projesini başlatan Karacasu Vakfının kültür çalışmaları Karacasu'da paha biçilmez bir kültür varlıkları bilinci oluşturmuştur. Bu cümleden olarak Vakfın çıkardığı Karacasu Vakfı dergisi, kitapları Karacasu kültürünün korunmasında bü-

Karacasu'da Bir Eski Ev Tavanı

yük katkılar sağlamaktadır. Mesela Subaşı Mescidi'nin doğru anlayışla restorasyonu yine örnek olsun diye Vakfımızca gerçekleştirilmiştir. Köseoğlu Çeşmesi, Efendiler Çeşmesi doğru biçimde restore edilen kültür varlıkları olmuştur. Bir eski Karacasu evinin Cengiz Bektaş gibi büyük bir ustanın öncülüğünde restore edilmesi ise son yılların en göz alıcı restorasyon ve kültür çalışmasıdır. Hacret, Küçükarkık ve Cumaönü Camilerinin kurallara uygun bir biçimde restore edilmesi ise çok sevindiricidir, güzeldir. Karacasu'daki bütün tarihî kitabeleri anlaşılır Türkçeye çevirme ve bu yeni metinleri yerlerinde levhalar hâlinde asma işi ise çok anlamlı olmuştur. Etnografya Müzesi'nin açılması güzel bir çalışmadır.¹

Bütün buna benzer kültür çalışmalarının Karacasu'daki geçmişi, 15 senelik bir zamana dayanır. Ondan önceki bütün zamanların, mesela, belediye meclis zabıtlarının büyük kısmı, dernek karar defterleri, geçmiş yaşayışların fotoğraf örnekleri, video kayıtları, festival kayıtları, yaşayış biçim-

¹ Karacasu'daki çeşme kitabelerini inceleme ve levhalama işi Arkeolog Mahir Atıcı, Sanat Tarihçisi M. Kenan Özkan ve Türkçe Öğretmeni Hüseyin Kuruüzüm'ün ortaklaşa yürüttüğü bir çalışmayla başlamıştır. Kitabelerdeki orijinal metin M.Kenan Özkan tarafından Yeni Türk harflerine dönüştürülmüş, Hüseyin Kuruüzüm tarafından herkesin anlayabileceği dille tekrar yazılmıştır.

lerini anlatan öyküler, yazılar...geçmişin kıyafet örnekleri, dokumacılıkla ilgili bir tek orijinal dokuma tezgâhı örneği ne yazık ki yoktur. Kasaba kültürü ile ilgili panellerin, sempozyumların tutanakları yoktur. **Yani manevi kültür varlıkları maddi kültür varlıkları kadar korunamamış, geliştirilememiş, bugüne yorumlanarak aktarılamamıştır.**

Neler yapılabilir, konunun detayları nedir, sorularının yanıtı ayrıntıya girmeden bu yazıda anlatılmaya çalışılsa da kültür çalışmaları çok spesifik bir çalışma ve uzmanlık gerektirir.

Karacasu'da yaşayan ve kültür konularına ilgi duyan herkesin bu çalışmalara- çalışmanın özelliğine rağmen- birikimi kadar katkıda bulunabileceğini düşünüyoruz.

Kasabamızda en kısa zamanda bir **KENT ARŞİVİ** kurulmalı ve bu kuruluş çağdaş normlara uygun olmalıdır. Bu arşivde kasabamızla ilgili çıkan bütün kitaplar, yazılar; festival filmleri, yazıları; fotoğraflar,slaytlar; Süleyman Rüşdî ile ilgili bütün yazma eserler; Dedebağ hayrı ile ilgili her türlü yazı ve resimler; bayram kutlamalarıyla ilgili her türlü yazı ve fotoğ-

Seramikçiliğimiz

raflar, filmler, Karacasu ile ilgili yazılmış bütün eserler, Vakıf ve dernek belgeleri, yemeklerimizi, âdetlerimizi, her türlü yaşayışımızdan özellikleri anlatan eserlerin, yazıların tümü... burada sayamadığımız her türlü görsel, işitsel ve yazılı belgeler saklanmalıdır.

Karacasu'nun kültür envanteri derken çeşmeler, evler, hamamlar... düşünülmemelidir sadece. Bu anlayışla acilen **KARACASU KÜLTÜR VARLIKLARI ENVANTERİ** hazırlanmalıdır. Karacasu'daki kültür varlıkları için uzmanı kişilerce tek tek tespit edilmeli ve listelenerek bir kitap hâline getirilmelidir. Bu envanterden yola çıkılarak kültür varlıklarının korunmasının ve yorumunun nasıl yapılacağı konusu uzmanları tarafından sempozyumlarda tartışılmalı, bu tartışmalar da kitap hâline getirilmelidir.

Kültür varlıklarımızı ve geçmişimizi günümüze aktaralım ve ortak yaşayışımızı zenginleştirelim.

Ve de BAYBURT'un Baksı (Bayraktar) köyünden çıkıp ressam profesör olabilen Hüsamettin Koçan'ın, köyüne uluslararası çapta bir sanat müzesi yapmasının sebebini ve zenginliğini anlayalım diyorum.¹

1 Baksı Müzesi, Bayburt'un 45 km dışında, Çoruh Vadisi'ne bakan bir tepenin üzerinde kurulu... Eski adıyla Baksı, bugünkü adıyla Bayraktar köyünde yükselen bu sıra dışı müze çağdaş sanat ve geleneksel el sanatlarına aynı çatı altında yan yana, iç içe yer veriyor. Prof. Hüsamettin Koçan'nın kendi köyüne kurduğu Baksı Müzesi, her şeyin merkeze sürüklenmesine karşı durarak merkezin çevreden algılanmasını öneriyor. Geleneğin yok olmasına, insanlığın öyküsünün kopuşlar yaşamasına direnecek bir kültürel odak noktası olarak yöresel seramik ve dokuma geleneklerini yeniden hayata geçirmeyi, insanların yaşamı sürdüreceği maddi kaynağa kendi topraklarında ulaşabilmesini mümkün kılacak yolları araştırmayı, geleneksel kültürle çağdaş yaşamı buluşturacak yeni alanlar yaratmayı hedefliyor. 2014 Yılı Avrupa Konseyi Müze Ödülü Baksı Müzesi'ne verildi.

HAFIZA-İ BEŞER NİSYAN İLE MALULDÜR

Başlık için kısaca: “İnsan dediğimiz varlık unuttandır.” şeklinde bir açıklama yapabiliriz. İnsan hafızasını bir elbise dolabına benzetirler. Bir elbise dolabı yeni giysilerle dolduğunda eski elbiseler nasıl atılıyorsa insan belleği de öyledir, diyen eğitimciler vardır. Yeni bilgilerle dolan belleğimiz de zaman içinde eski bilgilerinden bazılarını unuttur.

Yazı ise, unutkanlık hastalığının en etkili ilacıdır. Onun için: “Tarih yazı ile başlar.” derler.

Bireyin hafızası gibi toplumların da hafızası vardır. Bir ailenin, bir mahallenin, bir ilin ve bir ülkenin **unutmadıkları, unutmaması gerekenleri vardır.** Geleneklerimiz, örflerimiz, dinsel bilgilerimiz, tarihimiz bize geçmiş unutturmaz. Çünkü millet dediğimiz büyük topluluğun bireyleri o ortak değerlerle birbirlerine bağlanırlar. Unutmamamız gerekenler, o milletin bireylerini bir arada tutan en sağlam çimento gibidir.

Bu durum mesela, Karacasu için de geçerlidir. Bir taraftan ait olduğumuz milletin bizi bir arada tutan değerlerini yaşarken; aynı zamanda, kendi kasabamıza ait olan yaşanmışlıkları, kişileri, olayları da unutmuyoruz. Yaşam içinde yeni başarılar için o unutmadığımız kişilerin yaşam mücadelelerinden, üzücü veya sevindirici olaylardan, geçmişimizin pırıltılı sayfalarından güç alırız. Bir Karacasulu olarak ne gibi özelliklerimiz olduğunu bilip kendimizle ilgili güven duyarız. Yani denilebilir ki Karacasulu olanların özellikleri istesek de istemesek de farkında olmadan bize sinmiştir. Biz her işimizde hem tek başımıza kendimiz gibi hem de Karacasulu gibi hareket ederiz. Çünkü aynı coğrafyada yaşarız. Havanın sıcaklığını, soğukunu; yağmurun zayıfını, sağanağını; toprağın işlenmesindeki zorluğu... hep beraber yaşarız.

Tabiatı biz değiştiren tabiat da bize damgasını vurur. Nitekim Nazilli Lisesi'nin 4/A sınıfında okuyan on beş Karacasulu öğrenciye coğrafya öğretmenimiz kırmızı yanaklarımıza bakıp **domateslerim benim**, derdi. Coğrafya kendi mührünü yanaklarımıza vurmuştu.

Biz; keçi peynirinin, yoğurdunun lezzetini, testiden su içmenin toprak kokusunu, ölümleri, kazaları... daha sayamayacağımız onlarca yaşam özelliğini beraber yaşadığımız için Karacasulu oluruz.

Onun içindir ki hepimize diğer yerlerde yaşayanlar **buçukçu** demişler. Onun için bütün Karacasulular için **eli sıkı** demişler.

Sözün özü şu; Karıncalıdağ ile Babadağ arasındaki vadinin sırtlarında kendimizce yüzyıllardır yaşayıp gidiyoruz.

Yukarıda yazdım, olanı biteni unutmamamız gerekiyor diye. Yaşayışımızın özelliklerini, insanlarımızı, başarılarımızı, başarısızlıklarımızı... unutmamalıyız. Birbirimize masallar gibi, tarihler gibi, şarkılar gibi kasabamızı ve kasabamızın insanlarını anlatmalıyız.

Karacasu Mezarlığında Hacı Ali Bey Oğlu Mustafa Bey'e Ait Mezar Taşı

Hele insan Karacasu gibi bir kültür hazinesinde yaşamışsa hiç unutmamalı diyorum. Abartılı geliyor mu bilmem sizlere; ama benim için hiç de abartılı değil !

Şimdi bu uzun girişten sonra yazıyı yazmama sebep olan konuyu anlatmaya başlayayım:

Karacasu mezarlıklarının tümünü gezdim. Hemen hemen bütün taşları okudum. Genelde klasik mezar taşı ifadeleriydi bunlar. Ama bazıları vardı ki mezar kitabeleri olarak çok özel bilgiler sunuyordu. Tabii bunlar ayrı bir yazının konusu. Ben bir mezar taşından söz edeceğim sizlere: HACI ALI BEY OĞLU MUSTAFA BEY'İN mezar taşı kitabesinden.

*Hayatını memleket için
Hasreden
Hacı Ali Bey Oğlu Mustafa Bey
Burada yatıyor
Bir Fatiha ver*

1860-1929

On beş kelimelik bir kitabe olsa da pek çok yorumlara açık zenginlikte. Hacı Ali Bey Oğlu Mustafa altmış dokuz yıl yaşamış. Genç denilebilecek bir yaşta da ölmüş. Ölümünden sonra kendisi için hazırlanan mezar taşına ne yazalım diye düşünmüşler. En tanıtıcı özelliğini aramışlar ve yaşadığı zamanlar içinde Karacasu için yaptıklarını, gecelerini gündüzlerini Karacasu için verişini bulmuşlar ve onu da mezar taşına **hayatını Karacasu için hasretmek** ifadesiyle yazmışlar. **Hasretmek** sözcüğü, Osmanlıcada: “sadece bir şeye mahsus kılmak, bir şey için vakfetmek”, Türkçe sözlükte ise: “bir şeyin bütünü bir şeye ayırmak vermek” diye açıklanıyor.

Anlaşıyor ki Hacı Ali Bey Oğlu Mustafa Bey ömrünü memleket için (Karacasu’ya) vermiş. Karacasu ve insanları için çok hem de çok çalışmış. Ne kadar ilginç değil mi? Bir insan düşünün: tarlayla, bahçeyle, dükkânla uğraşmaktan ziyade Karacasu insanların mutluluğu için çalışmış. Keşke mezar taşıdaki on beş kelime yerine insanlarımız bir yerlere bu seçkin Karacasulunun yaptıklarını, ailesini, işini, eğitimini yazsalar. Yukarıda da dedim yazmadan olmuyorrrrrrr, unutuluyorrrrrrr.

O zamanın Karacasu hayatına egemen olan anlayışlar içinde düşünersek manevi bir dünyadan ve belki de Cumhuriyet’in kuruluş yıllarının heyecanından etkilenen bir insan çıkar karşımıza. Hangi kaynaktan beslenmiş bir ruh olsa da sonuçta **hasretmek** kelimesinin Osmanlıca manası gibi düşünersek, Hacı Ali Bey Oğlu Mustafa Bey: KARACASU ÖMRÜM SENİN OLSUN demiştir kısacası.

Bu anlayış Karacasulunun kültüründe vardır. Çarşı Camisi’nin 1727 tarihli minare kitabesini okursanız aynı anlayışın 287 sene önce de Karacasu’da olduğunu görürsünüz. O kitabede Karacasulular “memleketini sevme bilincinde olan insanlar” olarak nitelenir. Hacı Ali Bey Oğlu Mustafa Bey’den 20 sene sonra aynı anlayış bu kez Karacasu Ortaokulu

kitabesinde “Karacasu’yu sevmek sözle değil eserlerdir.” diye devam eder. Bu anlayış durmuş mudur?

Tabii ki hayır. Karacasu Vakfının, Karacasu’daki binasının girişine konulmuş kitabeyi okursanız orada da aynı anlayışla “... Bu eser, Karacasu’nun temiz evlatlarının eseridir...” diye yazılmıştır.

Karacasu’da daha onlarca kitabe var. İncelenmek için bekliyor. Yediğim ekmeğe gibi biliyorum ki Karacasulu olmanın özelliklerinden biri olan “hamiyetmendlik/ kasabasını sevmeye bilincinde olmak” özelliği diğer kitabelerde de görülecektir.

Yukarıda: **İnsan Karacasu gibi bir kültür hazinesinde** yaşamışsa/ yaşıyorsa diye yazdım ya işte bunun için yazdım. Daha incelenecek onlarca ne mutlu ki kaybolmamış eserler var ortalıkta duran.

Yine mezar taşındaki yazılara dönersek HACI ALİ BEY OĞLU MUSTAFA BEY kimdir? Günümüz için bazı ipuçları veriyor mu? Soyadı Kanunu 1934’te çıktığı için kitabede soyadı yok. Bu sebeple günümüzde yaşayan ailelerle bir irtibat kuramıyoruz. Belki sizin belki benim veya başka bir Karacasulunun atası olabilir diyebiliriz. (Bu mezar taşının bulunduğu yerde yakınlarının mezarı olanlar bu bilinmezliği belki açıklayabilirler)

Enteresan olanı Harf Devrimi’ni izleyen hemen sekiz ay sonraki bir tarihte olan ölüm için yeni harflerle bir kitabe yazılmasıdır. Harf Devrimi Kasım 1928’de gerçekleşiyor. Ölüm de Temmuz 1929’da oluyor. Bu kadar kısa bir zaman sonra Türk harflerinin kullanılmış olması hem ailenin ileri görüşlülüğünden hem de Harf Devrimi’ne uymak zorunluluğundan olabilir. Zaten Karacasu Mezarlığı’nda aynı ustanın elinden çıkmış belli bir dönemde yapılmış intibai veren 10 kadar mezar taşı var.

Ben bu mezar taşındaki ifadeyi okuduğum zaman hayli şaşırdım. Mezar taşlarında daha çok ölüm sebepleri, ölüm acısı, Allah’a teslimiyet... gibi konular varken bu taşta sosyal bir saptama vardı.¹

Düşünmemek elde değildi. 1920’lerde Karacasu’da bir insan yaşamış ve Karacasu için dikkati çekecek kadar değerli ve önemli işler yapmış. Kaydı var mı? Yok. Bir gün bir toplantıda konuşulmuş mu? Yok. Aradan geçen seksen sene içinde bir eserde ismi geçer mi? Yok.

1 Öğretmen Muharrem Sarp’ın mezar kitabesi de bu açıdan incelemeye değerdir.

Bu yok'lar karşısında üzuldüm inanın. Siz bir ömür bir kasabanın insanları için çalışacaksınız; ama o insanlar sizi bugün mezarlığın bir köşesinde unutup gidecekler. İşte onun için hafıza-i beşer nisyan ile maluldür sözü haklılık kazanır. Bunun bilincinde olan toplumlar yazının ne kadar değerli olduğunu kavramışlar. Unutmamak için yazmak gerekir her zaman.

Karacasu'nun bir dönem için en büyük kusuru, yazmamak veya yazdıklarını koruyamamak olmuştur. Bir dönem için diyorum; çünkü 1590'lardan başlayarak, bir dönem için hiç olmazsa Tekke kitabesi, çeşme, köprü kitabeleri yazılar bırakmışlar bize. Ama 1945'lerin **Karacasu'yu Sevenler Derneği** hakkında hiçbir yazılı belgemiz yok. Yaptıkları iki okulun duvarına tutturdıkları iki kitabe iyi ki kalmış. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönem eserlerinden olan ve Karacasu sosyal hayatında çok derin izleri olan **Karacasu Dokumacılar Kooperatifi** hakkında; mesela **gece oturmaları, deve yapma** hakkında hiçbir belge yok. **Cumhuriyet'in 10. Yıl Kutlamaları'nda Karşıyaka'dan Cumhuriyet Alanı'na (bugünkü hastanenin önü) ellerinde çıra şelalelerle yürüyen büyük kalabalığın öyküsü** yok.

Oysa geçmiş zamanlarda yaşamış bazı Karacasulular kitabelerden her gün bize sesleniyorlar. Biz yaşadık, bizim hayata bakışımız şuydu, şunları şunun için yaptık diye haykırıyorlar. Ben her kitabenin önünden geçerken anlamlarını bildiğim için zaman tüneline onlarla konuşuyorum. Nasıl yaşamam, neler yapmam gerektiğine dair ipuçları buluyorum. O zaman şu soruyu soralım: Bizden sonra gelecek olan Karacasulular bugün bizim neleri, niçin yaptığımızı, yaşam felsefemizi, sosyal olaylarımızı, toplumsal sevinçlerimizi, toplumsal kederlerimizi bilmesinler mi? Karacasu'nun bugünkü yaşadıkları zamanın mezarlıklarında mı unutulsun?

BİZ KİMİZ?

Karacasu'nun geçmiş zamanı ile ilgili merak hepimizde vardır. “Karacasu ne zaman kurulmuştur? Kurulduğu zaman nasıl bir yerdi? Kimler, niçin bu coğrafyayı seçmişlerdi? Atalarımız kimdi?” gibi sorulardan sonra belki kendi aileniz için de aynı soruların benzerlerini sorabilirdiniz. Mesela: “Benim sülalem kimlendendi? Nereden gelmiştik? Gerçekten Karacasulu mu idik, yoksa yüzyıllar önce atalarımız Karacasu'ya gelmişler de benim ailem onların devamı mı? Bizim aileden başarılı kimler varmış?”

Gerek kasabamızla ilgili gerek kendi ailemizle ilgili olan bu ve buna benzer sorular bütün insanların ortak sorularıdır. Nitekim insanoğlu: “Ben kimim sorusuyla birlikte ben kimlerdenim, nereliyim, kimlerle yaşamışım?” gibi sorularla kendini, ait olduğu aileyi, ait olduğu memleketi belirginleştirmek ister. Aidiyetini sorgular. Bu sorgulama, onu mutlu eder. Var eder. Akıp giden insanlık seli, sonsuz zaman ve uçsuz bucaksız mekân içinde sanki bir işaret noktası oluşturur insanoğlu kendisine. İnsan, kendini büyük bir boşluktan, yalnızlıktan böylelikle kurtarır.

Arşivler, etnografik unsurlar, müzeler, kitabeler... hep geçmişin bilinmesi için vardır. Bir bakıma bu unsurların hepsi, unutmak dediğimiz insansı zaafımıza karşı geçmişle bugünü birbirine bağlayan ve sonsuza akıp giden insanoğlunun kendi geçmişiyle bugün arasında devamlılık sağlayan unsurlardır.

Viyana'yı gezerken rehberimiz bu kentte 100 tane müze ve bir o kadar da kütüphane vardır, demişti de rehberin etrafında toplanmış olan bizler şaşırıp kalmıştık. Zaten Avrupa'nın hangi kentine giderseniz gidin bira-

kın müzeleri; 300, 500 yıllık sokakların, mahallelerin hatta eski kentlerin komple korunduğunu, yanlarına yeni kentler yapıldığını görürsünüz. Mesele Floransa Belediyesinin bulunduğu bina 700 yıllık bir binadır ve Floransa Belediyesi kurulduğundan beri o binada hizmet vermektedir. Geçmişte yaşanan ve ortak değerleri besleyen pek çok olay heykellerle, kabartmalarla hatta olayın geçtiği tam o yerde, caddenin üzerine, anlamlı işaretlerle, anlamlı küçük yapılarla işaretlenmiş.

Sözüm sadece oraları için değil, biliyorsunuz. Sözü Karacasu'ya getireceğim.

Karacasu'da geçmişî yansıtan, atalarımızın yaptıklarını, yaşayışlarını hatırlatan öğeler var mıdır? Varsa ne kadar vardır? Var olanlar ne olmuştur? Belediyeler arşivler oluşturabilmiş midir? Sivil örgütler; dernekler, mesleki kuruluşlar toplum hafızasının canlı tutulabilmesi için ne yapmışlardır? Mesela 50 yıl öncesinin bayramlarını gösteren fotoğraflar, 100 yıl öncesinin bir gelin takunyası, 150 yıl öncesinin kadın kıyafeti, 80 yıl öncesinin belediye meclis zabıtları, yazma eserleri, Dokumacılar Kooperatifinde işlenen bir ipek peştamal, bir havlu, 50 yıl öncesinin bir dokuma tezgâhi örneği... var mıdır?

Cevabı siz de biliyorsunuz. Bunların büyük çoğunluğu yoktur.

Bunlar olmadığı için de **biz kimiz** sorusunun cevabını sadece: "1900 bilmem kaç doğumlu, bilmem şunun oğlu Ali'yim, Veli'yim." diye cevaplıyoruz. Doğrudur da, bu cevap bizim; gelenekleri, mücadeleleri, sevgileri, türküleri, masalları, becerileri, başarıları, yaratıları tanımlanmış hangi toplumun devamı olduğumuzu anlatmaz. Sadece, Karacasuluyum, deriz.

Karacasuluyum derken; **tutumlu oluşumuzun**, bazılarının yemek için söylediği **buçukçuluğumuzun**, bilindiğinin tam aksine büyük **yardımsaverliğimizin** köklerini açıklayabilmemiz, bu özelliklerimizin; tarihî, sosyal, kültürel gerekçelerini bilmemiz gerekir. Mesela: "Ben; yardımsaver, toplum bilinci olan bir toplumda büyüdüm. Bunun köklerini sana 1727 tarihli Çarşı Minaresi Kitabesi'nde, 1949 tarihli Karacasu Ortaokulu Kitabesi'nde, 2000 tarihli Vakıf Kitabesi'nde gösterebilirim diyebilmeli insan. Ve de son yıllarda Karacasu'da daha da belirginleşen sosyal dayanışmanın ve bireysel yardım duygularının ve eylemlerinin; Anadolu Lisesi

inşasının, Vakfın kuruluşuna ve Yüksekokula katkıların aslında Karacasu tarihinin içinden süzülüp gelen bir yüce davranış olduğunu bilmeli insan. Yine tutumlu oluşumuz ile coğrafya arasındaki ilişkiyi açıklayabilmeli. Hiçbir zaman tutucu olmayan karakterimiz ile antik Afrodisias arasındaki ilişkileri açıklayabilmeli. Çarşı Camisi'nin içindeki ve dışındaki duvar resimleri ile antik kültür arasında geçiş olup olmadığını bilebilmeli. Bilebilmeli de Karacasu kitabelerinin pek çoğunda bulunan: **“Bu yapının bir benzeri yok.”** iddiasının bugünkü Karacasululara nasıl bir rota çizdiğini tartışabilmeli.

Bütün bunlar için kültür çalışmaları gerekir. Bu çalışmalar; arşiv, müze çalışmalarından tutunuz da konferanslara, sempozyumlara kadar uzar gider. Anlatması uzun, emeği çok, uzun soluklu işlerdir bunlar. Ülkemiz ve Karacasu, kültür çalışmalarına gereken önemi verdi mi sorusunun cevabını bugünkü toplumsal ve siyasal ilişkilerdeki, ekonomik göstergelerdeki başarılarımızla veya başarısızlıklarımızla yanıtlamak gerekir.

Karacasuluyum demek, bilinç ve bilgi ister. Bu sadece Karacasu için geçerli değildir. Kuyucaklıyım, Çineliyim... demek de aynı bilgiyi ve bilinci gerektirir.

Arşivlerimizden, müzelerimizden, kitabelerimizden, yazma eserlerimizden, yapılarımızdan yaratılarımızdan, şairlerimizden, sanatçılarımızdan, konferanslardan, sempozyumlardan beslenen bir bilinçle şuralıyız, buralıyız derken kendi hamurumuzu da kendimiz şekillendiririz.

Ve yine bu sayede:

Ballıpınar, Kahvederesi, Söğütlü, Narlı, Erikli, Düğmeli... gibi isimlere bakarak Karacasulunun isimler verirken ne kadar zarif yakıştırmalar yapabildiğini hemen sezeriz.

Karacasu insanının çocuklarının eğitimine neden bu kadar önem verdiğini köklerimize ve geçmişimize bakarak açıklayabiliriz.

Buçukculuğumuzdaki uzlaşma arayışımızın güzelliğini; elimizin sıklığında bütün Karacasu ailelerine egemen olan denk bütçe anlayışının değerini anlayabiliriz.

Sözün özü: “Biz kimiz?” sorusunu bir güzel açmak ve bu konuda ciddi çalışmalar yapmak gerek.

HACI SALİHLER ÇEŞMESİ

Bu çeşmemizin özelliklerini anlatmaya başlarken iyi ki 1957 yılında Karacasu'nun korunmaya değer eserlerini saptayan bir çalışma yapılmış, iyi ki bu çalışma bir kitap hâlinde (Karacasu İmar Komisyonu Raporu) basılmış, diyorum.

Karacasu'nun geçmişiyle ilgili nadir yazılı eserlerden birisi bu eser. Bu eser sayesinde 1957 yılının Karacasu'sunda sokakları dolaşıp buralardaki dikkati çeken yapıları, çeşmeleri hayal edebiliyorsunuz. Ne yazık ki bugün bu sokaklardan ve bu sokakları süsleyen çeşmelerden, hanlardan, hamamlardan... sadece birkaçını görmek mümkün!

Zamanın anlayışları, bu kültür varlıklarını; yani bir yerleşim yerini bir başka yerleşim yerinden farklı kılan eserleri, sokakları, evleri, ahşap çarşımızı, yoncaaltı dediğimiz pazar yerini, buğday pazarını, hamamı, tekke mahallinin eski hâlini, eski Kebap Ocağı'nı, Sarayaltı'nı, Cumhuriyet Bayramlarının vaz geçilmez görselleri olan DEVE'yi, ARAPLAR'ı, ahşap dönme dolabı günümüze taşıyamamıştır. Bu sebeple güzelim Karacasu otantik özelliklerini çok kısa bir zaman diliminde -50 yılda- çok hızlı bir şekilde kaybetmiştir/kaybetmektedir.

1939'da Çarşı Camisi'nin minaresinden Karıncalıdağ'a dönerek çekilmiş bir fotoğrafı bir Karacasulu dostuma gösterdim ve burası neresi dedim ona. "Galiba Safranbolu." diye cevapladı. Hayır, burası Safranbolu değil Karacasu diye gerçeği söyleyişim ise dostumu hayli şaşırttı. "Bizler neler kaybetmişiz!" diyebilirdi sadece.

Biliyorsunuz www.uzumunkurusu.com sitemizde olsun, çeşitli dergilerde olsun, televizyonlarda olsun KARACASU KÜLTÜR VARLIKLARI deyip duruyoruz. Hatta bazılarınız: "Gene mi bu konular?" diye belki de bıkıyorsunuz. Ama böyle denilebileceğini tahmin etsek bile inatla yazmaya devam ediyoruz.

Hacı Salihler Çeşmesi'nin Bugünkü Hâli

Bu gayretlerimizden birisi koruma altında olan çeşmelerin saptayabildiğimiz öykülerini; özelliklerini, varsa belgelerinin ve kitabelerinde bulunan yazıların içeriğini açıklamaya çalışmamızdır.

İşte bu çeşmelerden birisi de Hacı Salihler Çeşmesi'dir.

Hacı Mustafa Ögüt dedemizi bilirim. Çarşı Camisi kuzeyindeki giriş kapısı yanında bir manifatura dükkânı vardı. Aksakallı, tatlı bir dedeydi bizim için. Sonra İzmir'e taşındılar. Büyük oğlu manifatura işine devam ederken küçük oğlu İsmet Bey de avukatlık yapıyordu. Umuyorum Hacı dedenin dedeleri dönemine ait bir çeşme bu çeşme. Çeşmenin Hacı Salihler evinin önünde olması da bu çeşmenin hangi aile tarafından hayır için yaptırıldığını gayet iyi açıklar bize.

Sanat tarihçisi Sayın Mustafa Kenan Özkan bu çeşmenin: "Yaylalı Mahallesi Sarıtaş Caddesi'nde Mustafa Ögüt evinin avlu duvarı sokak yüzünde" olduğunu söyler. Bugünkü yer ve kişi isimleriyle anlatırsak Muharrem SARP evinin karşısındaki duvardadır. Benim gördüğüm ilk yer ise şimdiki yerinin 20m kadar kuzeybatı karşısında bir çıkmaz sokak köşesiydi. Muharrem Sarp evi önünden Karıncalıdağ yönünde, Çarşı Camisi önüne çıkan ara yol açılınca çeşme hiçbir özelliğine dikkat edilmeden şimdiki yerine taşındı. Şükürler olsun ki kitabe yerinde duruyordu. Hatta biz

kitabesinin anlaşılır biçimini sunan levhayı o eski çeşme yanına tutturmuştuk. O çeşme mimari olarak hemen hemen Köseoğlu Çeşmesi'nin aynısıydı. Bir köşe çeşmesiydi. Bir gün baktık ki hak ile yeksan olmuş!

Çeşmenin inşa edildiği yıl ile Süleyman Rüşdî'nin tekkesini açtığı yıl (1807) aynıdır.

1807'den 1821'e kadar geçen 14 yıl içinde beş çeşme yapılmış ve bu beş çeşmeye de Süleyman Rüşdî kitabe yazmış. 1815'ten günümüze kadar geçen zamanda 1868'de Tekke Çeşmesi, 1890'da Çarşı Camisi Şadırvanı yapılmış. 1890'dan günümüze kadar yapılan su ile ilgili yapıların hiçbirisinde kitabe yok. Yine, su ile ilgili bu yapıların hiçbiri koruma altında değil.

Bunu niye anlattık? 14 yıl içinde yapılan korumaya değer beş çeşmenin hepsinin yapımında Süleyman Rüşdî'nin ve o zamanki manevi iklimin büyük katkısı vardır. Okumuşsunuzdur Yemezzade Süleyman Rüşdî isimli kitabımızda şunları yazmıştık:

“Bir gün, bugünkü Çarşı Camisi'nde Cuma namazı bitmiş, cemaat dağılmak üzereydi. O esnada Süleyman Rüşdî'nin gür sesi duyuldu.

-İbadetlerimizin Yüce Allah'ımız tarafından kabul edilebilmesi için önce temizlik gerekir... Hepimizin bildiği gibi kasabada içmek ve kullanmak için yeteri kadar temiz su yok. Sizler için onarttığımız hamam susuzluktan işletilmeye açılmadı. İbadetin ilk şartı temizliktir. Temizlik de su ile yapılır. Bu yolda yapılacak işlerin bütün giderlerinin yarısını ben karşılayabilirim.”¹

Bu sözlerden sonra Rüşdî ve onun fikrine katılanlar iki sene içinde Tekke Deresi denilen 8 km kadar bir mesafeden kasabaya künkler içinde su gelmesini sağladılar. Hamamı haftada iki gün çalışır hâle getirdiler.

Hacı Salihler Çeşmesi Bu Çeşme Gibiydi

1 Yemezzade Süleyman Rüşdî, Hüseyin KURUÜZÜM, Kolalı Matbaası 2007, Aydın, s.38

Çeşme Kitabelerini Levhalama Çalışmasını Yaparken

Rüşdî, bununla kalmadı; Kasabanın eşrafları olan Köseoğlu, Fitol, Ögüt ailelerini çeşmeler açmak konusunda teşvik etti. Çünkü Rüşdî, Peygamberimizin Medine’ye hicret ettiğinde ilk iş olarak şehirdeki içme suyu problemini çözdüğünü, bu maksatla imkânı olanları, halkın kaliteli içme suyu ihtiyacını bedelsiz gidermeye teşvik ettiğini biliyordu. En’am suresinin 99. Ayetinin: “O, gökten su indirendir...” şeklinde devam eden cümleleriyle suyun Allah’ın varlığı ve birliğinin inkâr edilemez bir delili olarak gösterildiğinin bilincindeydi. Ve yine Kur’an-ı Kerim’de suyun varlığımız ve sağlığımız açısından ne kadar elzem gösterildiğinin de idrakindeydi.

Tasavvufi açıdan: “Allah’ın gönderdiği su, kurak bir toprağı, bitkilerin yetiştiğı verimli bir toprağı çevirirse, her baharda uyuyan topraklar nasıl suyla yeniden canlanırsa kişinin nefsi de Allah’ın insanlara sunduğı tertemiz rahmet, fazl ve salavat nurlarıyla güzelleşir.”

Gökten indirilen suyun bereketiyle Allah’ın insanlara gönderdiği tertemiz manevi güzellikler arasında bu tür bir anlam ilişkisi kurulur.

Aynı anlayışın bir örneğı Hatip Çeşmesi’nde görülür.

...

*Sel akar her çeşmenin çeşminden eyler iltica
Nur serüþ Hakk'a ricamend olmada gaffare su 1784*

Suyun akışı, nur serışı (manevi dünyamızı canlandırılışı ile ilgisi), iltica etmesi, günahların bağışlayıcısı Allah'tan ricacı olması biraz önce sözünü ettiğimiz tasavvufi bakışla ilgilidir ve su, kutsal bir varlıktır. "Su gibi aziz ol." denmesi de bundandır.

İşte böyle bir inanç dünyası içinde su getirmek, çeşme yaptırmak konusunda teşvik edilen Hacı Muhammed Ağa 1807'de kendi evlerinin hemen dibine yuvarlak nişli bu köşe çeşmesini yaptırır. Kitabesini Süleyman Rüşdî yazar. Suyun bu çeşmeden akıtıldığı gün ne gibi bir açılış yaptıklarını bilmesek de bu çeşmenin hayır dualarıyla açıldığından eminiz. Kitabenin orijinal metni Sayın Kenan Özkan'ın okumasıyla şöyle:

*Nür-u mahz oldu Hudâ'dan âleme in'amlâ hû
Mâ-i tâhir remzini âliye cümle ihtiyâç*

*Bâ'is-i ihyâ-yı âmil olduğu Hakk'tan beyan
Hamdını müzdâd idüp emel-i derûna a'v(u)câc*

*Sâhib ül hayrâta Ya Rabb bin bedel lutf eyleyüp
Katresi başına i'ta eyleye uhrada Sirâc*

*Üçler imdât eyleyüp Rüşdî dedi tarihini
Atş-ı cana çeşme-i Hâcî Mehemmet'tir ilâç
1222*

*Bütün insanlığa Allah tarafından gönderilen
Gusl'ün yüceliği insanlığa tam bir nur oldu.*

*Bu çeşmenin yapılma sebebini Allah bildiğine göre
Sen şükürlerini çoğaltıp kalbinin istekleri için Allah'a avuç aç*

*Ya Rabb hayrın sahibine bin ödül verip bu çeşme
Suyunun her damlası için öbür dünyada bir kandil ver*

*Üçler gelip yardım eyledi, Rüşdî tarihini şöyle düşürdü:
"Atş-ı cana çeşme-i Hacı Muhammed'ir ilâç"*

Çeviri: H. Kuruüzüm

Arûz'un, fâ i lâ tûn/fâ i lâ tûn/ fâ i lâ tûn/ Fâ i lûn şeklindeki bölümleriyle yazılan kitabenin sonunda ebced usulüyle “atş-ı cana çeşme-i Muhammed’dir ilaç” denilerek tarih düşülmüştür.

Kitabe Gusl abdestinin bütün insanlığa tam bir nur olduğu düşünceyiyle başlar. Yine bilirsiniz Gusl abdesti dışın temizliği ise de esas olan iç dünyamızın temizliğidir. Abdest, dıştan başlayan içe doğru giden bir temizliğin başlangıcıdır. Süleyman Rüşdî Gusulname’sinde “Dışını temizlersin. Hani için temizliği? Birini kabul birini reddedersen bil ki yalandan inansın.” derken bu kitabe de su, abdest, dış ve iç temizliği kavramlarını sindirmiştir. Kişiyeye düşen hayırlı işlerle uğraşmak, kâmil insan olmaya çalışmaktır. Dileğin yönü Allah’tır. Ondandır istenir ve sadece ona avuç açılır.

Kitabenin üçüncü beytinde hayır sahibi için dua edilir. Allah’ın ona bu çeşmeden akan her damla karşılığında bir Cennet kandili vermesi istenilir. Son beyitte de tarih düşürülür, tarih düşürülürken de: “Canların (dostların) susuzluğuna Hacı Muhammed’in çeşmesi bir ilaçtır.” denilir.

Ne diyelim? Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma düştü başkalarına iyilikler yapmak için yaşayanların başına. Hepsini rahmetle anıyoruz. Süleyman Rüşdî’nin ifadesiyle: “Onları feramuş eylemiyoruz/unutmuyoruz.”

AYDIN KARACASU ARASI TAM DÖRT GÜN

Zaman içinde her şey değişiyor. İnsanlar, sokaklar, kasabalar... Değişmeyen tek şey var o da değişim.

Bilim ve teknikteki değişimden etkilenmeyen hiçbir varlık yok. Beş yaşındaki Hüseyin yok, 20 yaşındaki Hüseyin... yok artık. Kasabalar da öyle değil mi? Aletler de öyle değil mi? Çoğaltabilirsiniz örnekleri. Saymakla bitmez.

Her gün seyrettiğimiz televizyonun son 30 yıldaki değişimi bile baş döndürücüdür. Siyah beyaz televizyonu 1971 yıllarında seyretmiştik ilk kez. Sonra renkli televizyonlar, LCD televizyonlar, analog, dijital, HD yayınlar peş peşe geldi. Fotoğraf makinelerinin gelişimi bile çılgınca diyebilirim.

Başka ülkelerin zeki insanları bilim ve teknikteki çalışkanlıklarıyla sundular bunları bizlere. Babam: “Oğlum bu buluşları hep başka milletler yapmış biz kullanıyoruz. Biz ne zaman yapacağız?” diye sorardı da babamın bu tespitine imrenir; bunları düşündüğü için onu daha çok severdim.

Bilim müzeleri, fotoğraf sergileri, belgeseller, korunmuş kentler, etnografik malzemeler... bu değişimin zaman içinde unutulmamasını sağladığı gibi; eskiyi yaşamamış olan bugünün insanlarına buldukları zaman dilimi ve bu zaman kültürünün oluşumu hakkında düşünme fırsatı verir.

Şimdi okuyacağınız Karacasu notları bakalım neler düşündürecek?

1947 yılı. Belediye Eski Başkanımız Süleyman Acun öğrencidir. O zamanlar Karacasu Nazilli arasında karasörü tahtadan otobüsler varmış. Süleyman ağabeyimiz de okumaya gitmekteymiş. Saat 14.30'da Karacasu'dan kalkan otobüse binmiş. Uzun burunlu, Chevrolet marka bir otobüsmüş bu. Otobüs, Çiftlik'e –şimdiki Başaran'a– gelmiş. Posta bira-

1938'lerde Karacasu Nazilli Yolu

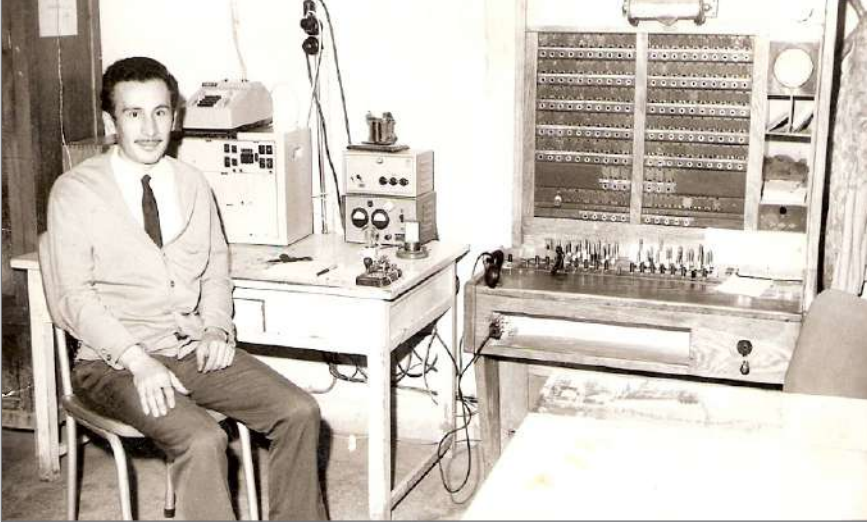
kılmış; ama yola devam edilememiş. Lastik patlamıştır. Bütün yolcular inmişler. Muavin krikoyu çıkarmış. Otobüsü kaldırmış. Bijonlar gevşetilmiş. Levyelerle dış lastik bin bir güçlkle çıkarılmış. O zamanları yedek lastik genellikle olmazmış. İç lastik bir futbol topu gibi şişirilmiş. Lastikteki delik bulunmuş. Kaynak makinesi getirilmiş, sıcak kaynak yapılmış. Hadi bakalım, her şey geriye doğru tekrar yapılmış. İç lastik dış lastiğin içine yerleştirilmiş. Levyelerle dış lastik jant içine oturtulmuş. Bundan sonrası en zor işmiş. Basit bir pompayla koca lastik yarım saatte şişirilmiş. Sözü uzatmayalım. 2 saat sonra yolcuların sabırsızlığı, hoşnutsuzluğu içinde tekrar yola çıkılmış. O zamanlar Kuyucak'a posta bırakmak için mutlaka uğranılmış. Kuyucak'a geldiğinde saat 17'ye gelmiş. Ama postaneye ulaşamamışlar; Kuyucak İstasyonu'nun önünde kalmışlar. Çünkü otobüsün lastiği tekrar patlamış. Saatler yine hızla geçip gitmiş. Başaran'da yapılanlar sırasıyla aynen tekrarlanmış. Ortalık kararmış. Tekrar yola çıkmışlar Nazilli'ye doğru.

Aksilik bu ya bu sefer de arabanın farları sönmüş. Karanlıkta yol almak olası değil. Şoför ve muavin inmişler; hayli uğraştıktan sonra farları onarmışlar. Herkeste bir sevinç... Artık Nazilli'ye varırız demişler; ama yine olmamış. Farlar bu sefer yine sönmüş ve bir daha yakılamamış. Ne yapsınlar? Şoför GÜCÜK ALİ (Aydın'da hâlen makine mühendisliği yapmakta olan Erol KÜÇÜKER'in babası) muavin KARABURUN ALİ'ye seslenmiş: "Oğlum Ali, el fenerini al, kaportanın üstüne otur, yolu aydınlat." demiş. O da söylenenleri yapmış, çamurluğun üstüne elde fener oturmuş. Yolculuk Nazilli Dalyan Palas otelinin önüne kadar öylece sürmüş. Nazilli'ye vardıklarında saat 23 imiş."

Yine Süleyman Acun ağabeyimizden dinledim. Süleyman Acun ağabeyimiz Nazilli'ye ortaokula okumaya gidiyormuş. O zamanları şimdiki Menderes Köprüsü üzerinde tahta bir köprü varmış. Şoförler de o tahta köprüye güvenemedikleri için Karapınar, Pirlibey üzerinden ovaya inerler, Pamuk Enstitüsü'nün önünden geçerlermiş. Tabii virajlı yollardan kıvrıla kıvrıla inen otobüs ova düzlüğüne inince süratlenirmiş. O gün de öyle olmuş. Şoför Alim amca biraz gaz vermiş gacur gucur giden otobüse. Yolcular telaşlanmışlar, bir süre sonra otobüsün içinde hepsi birden ayağa

1957'lerde Karacasu Çarşısına Giriş

1980'lerde Karacasu Postanesi'nin Santrali ve Şevki Saygı Kardeşimiz

kalkarak: “Alim efendi, Alim efendi biraz yavaş ol, öldüreceksin bizi!” diye bağırışmışlar. Süleyman ağabeyimiz okullu ya, şoförün hemen arkasından kilometre saatine bakmış, kaç km hızla gidiyoruz, diye. Otobüsün hızı ne kadarmış, biliyor musunuz? Saatte tamı tamına 40 km.

Şu anıyı da Süleyman Yolcu dayımdan dinlemiştim.

Yine 1947 yılı. Dayım Aydın'dan trenle Karacasu'ya varmak için yola çıkmış. 1 saatte Nazilli'ye gelmiş. Karacasu otobüsü o gün gelmemiş. O gece Dalyan Palas Oteli'nde yatmış. Ertesi gün yağmur yağmış. Otobüs gelmemiş. Ertesi gün yağmur yağmış. Otobüs yine gelmemiş. Olmuş 3 gün. Dördüncü gün çaresizlik içinde, Kuyucak'a kadar gidelim deyip trene binmişler diğer Karacasu yolcularıyla birlikte. Kuyucak'a varıp şimdiki Menderes Köprüsü'ne kadar yürümüşler. Tahta köprüden yürüyerek geçmişler. Orada bir müddet otobüs gelecek diye beklemişler. Tahta köprü otobüs için güvenli geçişe imkân vermediğinden otobüs köprübaşına kadar gelip oradan yolcuları alıp geriye dönermiş. O gün çok beklemelerine rağmen otobüs yine gelmemiş. Dayıngil de: “Otobüs belki gelir. Karşılaştığımız yerde bineriz.” deyip yürümeye başlamışlar. Karacasu'ya kadar varmışlar; ama otobüsle karşılaşmamışlar. Aydın'dan başlayan Karacasu yolculuğu tam 4 gün sürüvermiş.

Masal anlatılıyormuş gibi dinlediğim bu anılara bir de kendi anımı eklemek istiyorum.

1985 yılında yeğenim İrfan'ın okuduğu Kayseri'deydim. İrfan'ın sınav sonuçlarını almıştık. Saat 16 sıralarında Kayseri Postanesi'ne geldik. Karacasu'da ablamlarla konuşmak istiyorduk. Memura konuşmamızla ilgili bilgileri yazdırdık. Beklemeye başladık. O zamanlar öyleydi. Bekle bakalım, bekle bakalım! Saat 20 oldu, 21 oldu, 22 oldu daha biz postanede bekliyoruz. 23'te de postane kapanıyor. Biz de: "Bu kadar bekledik, konuşabilirsek bari." deyip endişeleniyoruz. Saat 22.30 oldu yine yok. Memura gittim: "Bir soruverseniz, konuşabilecek miyiz?" dedim. Anlayışlı bir memurdu. Hemen ilgilendi. Bir yerlere sordu; olmadı ve bize: "Kardeşim konuşamayacaksınız. Nazilli memuru Karacasu hattında bir sorun olduğunu söylüyor." dedi. Biz de 5 saat 30 dakika bekledik ve buna rağmen Kayseri'den Karacasu ile konuşamadık. Uzak bir zaman değil, 1985'ti.

Anlattığım anılardan sonra gözlerinizi yumup şöyle bir hayal ederseniz başta da yazdığımız gibi bütün unsurlarıyla çevremizin ve bizim nasıl süratle değiştiğimizi bir daha saptarsınız.

Bugün de her şey hemen süratle değişmeye devam edecek.

Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.

1965'lerde Karacasu'da Bir Düğün Alayı (Bugünkü Halısahadan Postaneye Doğru bakınız.)

O Günlerin Boya ve Apre Fabrikasının Bugün Dıştan Görünüşü

KARACASU'DA BİR FABRİKANIN ÖYKÜSÜ¹

Ve biz kasabamızda o düdüğü duymanın heyecanını yaşadık. Çocukça bir hisle düdüğün öteceği zamanı çok iyi bilerek birden susar ve fabrikanın düdüğünün ötmesini beklerdik. Düdük ötmeye başlayınca bu farklı sesi keyifle dinler ve bu sese çocukça bir sevgi duyardık. **Çünkü o günün yaşayışı içinde o düdüğün apayrı bir yeri vardı. Her düdük ötüşü kasabamıza trenler getirirdi. O düdük, benim trenlerimin düdüğüydü. Her düdükle, o güne kadar bir iki defa gördüğüm trenlerle bir iki dakika da olsa hayallerimin içinde başka diyarlara gider gibi olurdu.**

¹ Bu yazının geçmiş zamanın partilerini sorgulamak, bugünkü siyasal örgütlerle ilinti kurmak, bunları yargılamak gibi bir amacı yoktur.

Yazıdan çıkarılabilecek zanlarla hatırlanabilecek kişileri eleştirmekle de bir ilgisi yoktur.

Ancak yarım asır önce Karacasu'da yaşanmış önemli bir olay vardır. Bu olay bugünün insanlarına pek çok dersler de sunmaktadır.

Amacımız geçmişten ders çıkarmak ve aynı yanlışları bugün ve yarın yaşamamaktır.

1950'lerde Karacasu

1950'lerde Karacasu Nazilli'ye stabilize bir yolla bağlıydı. Nazilli'den gelen yol Karacasu'da biterdi. Karacasu Karıncalıdağ'ın eteklerinde, çıkmaz bir sokağın ucundaydı.

5000 kadar nüfusu vardı. Hemen hemen her evde dokuma tezgâhları vardı. Sokaklardan geçerken dokuma tezgâhlarının mekiklerinin tefenin içindeki çırpınışının sesini **şakku da şakgak şakku da şakgak** diye duyardınız. Çünkü her gün 600 civarında dokuma tezgahı sabah ezanıyla birlikte işlemeye başlardı.³

Elektrik olmadığı için bazı sokak başlarında belediyenin cam kafesler içinde yaktığı gaz lambaları bulunurdu. Belediye görevlileri akşam olup da karanlık basmaya başladı mı cam bir kafes içinde bulunan bu gaz lambalarını teker teker yakarlardı. Bu gaz lambalarının olmadığı sokaklarda geceleri bir evden bir eve gidenler içinde, ellerinde fenerlerle bazen de çıradan meşalelerle yollarını aydınlatanlara rastlardınız.

Kebapocağı denilen yerde sıra sıra kebabçı fırınları vardı. Semerciler Arastası, Ayakkabıcılar Arastası, Yoncaaltı, Zahir Pazarı, Dokumacılar Kooperatifi ve daima işleyen bir hamam vardı.

Testi ocaklarında üretilen testileri atlara, katırlara yükleyip Nazilli pazarına satmaya giden insanlarımızı küçük gruplar hâlinde Nazilli yollarında görürdünüz.

Karşıyaka Deresi, Ahmet Deresi, Mezbaha Deresi bütün yıl hiç susuz kalmaz, hele hele kışın, gürül gürül akardı. Kışlar çok soğuk olur, saçaklardan 50 cm kadar kırçlar sarkar, çocuklar karda kayarlardı.

Sokaklarda ağıllarına dönen koyun sürülerine rastlardınız.

Çarşıdaki dükkânlar tek katlıydı, tahta kepenkliydi. Han Kahvesi, Tahir'in Kahvesi, Elmas'ın Kahvesi, Park Kahvesi dört önemli toplanma yeriydi. Park Kahvesinin diğer adı Çamlı Kahve idi. Han Kahvesi, Elmas'ın Kahvesi bir dernek lokali gibiydi. Oraya gelen müşteriler hiç değişmez; başka müşteriler, hele hele yaşları küçük olanlar bu kahvelere asla giremezdi Hemen yanında Tekel'in satış mağazası bulunurdu. Tekel Satış Mağazası'nın ve Belediye binasının çevirdiği geniş alanın alt kısmını da kahve binası çevirirdi. Bu geniş

3 Osman Becerik, Akış Dergisi 1940, Sayı 4, Aydın, Aydın Halk Kütüphanesi

O Günlerin Park Kahvesi'nin Suluboya Resmi

alandaki çamlar altında 8 m çapında ve 80 cm derinliğinde yuvarlak, büyük bir havuz bulunurdu. Park Kahvesi kasabanın bütün siyasi toplantılarının yapıldığı, devlet büyüklerinin ağırlandığı bir yerdi. Hatta Adnan Menderes Karacasu'ya geldiğinde bu kahvede konuşmuştu.

Ayakkabıcılar, terziler, helvacılar, saraçlar... gecenin geç saatlerine kadar dükkânlarında çalışırlardı. 1957'de Karacasu çarşısında 30 tane ayakkabı imalatçısı esnaf ve 4 tane saraç, 15 kadar terzi vardı.

Karacasu'da üretilen ayakkabı, yular, semer, eyer, helva, tarçın şurubu... Nazilli'de, Kuyucak'ta, Başaran'da, Yenice'de, Dutağaç'ta, Kote'de, Kızılcaölük'te satılırdı. Tavas'tan Karacasu'ya ayakkabıyı ve bezi toptan almak için esnaflar gelirdi.⁴ Karacasu Bozdoğan'ın bir kısmından Tavas'a, Tavas'tan Nazilli'ye kadar mal satan bir yerdi.

Yazın bütün kasaba yaylaya göçerdi. Yaz geceleri kasaba bomboş olurdu. Bu boş kasabayı 4 bekçi ve onların başı Bekçibaşı Hasan Seyhan korurdu. Bekçibaşı her akşam bütün dükkânların kilitlerini bekçileriyle kontrol eder, bir eksik görürse dükkân sahibini evden getirip dükkânı tastamam kilitletirdi. Kasabada geceleri kuş uça bekçibaşının haberi olurdu.

4 Nuri Konuklar (70), Küçükdağlı Mah, Karacasu.

O Günkü Jeeplerden Biri, sahibi Mustafa Kaletaş direksiyonda

1957'lerde Hasan Özsütçü'ye Ait Taksi

Köy yollarının pek çoğu yoktu. Köylere ancak jiple gidilebilirdi. Sami Kırılı'nın jipleri bu yollarda çalışırdı. Kavak Samilerin, Göbez Mustafaların (M. Kaletaş) Hasan Özsütçülerin... jipleri bu stabilize yollarda bazen yağsız kalarak, bazen lastik patlatarak, bazen parça kırarak zor zahmet çalışırdı.

Dokumacılar Kooperatifi pazartesi günleri kasabanın en önemli yeri olurdu. Bir hafta boyunca evlerindeki dokuma tezgâhlarında bez dokuyan kadınlı erkekli bütün Karacasulular Kooperatifin yolunu tutar, bir hafta boyunca dokudukları bezleri Kooperatife teslim eder, bir miktar para ve bir iki topan iplik alırdı.

1941'de kurulan Dokumacılar Kooperatifi kasaba merkezinde bulunan 600 dokuma tezgâhının ipliğini ve üretimde kullanılan gasser (bugünkü klorak) gibi kimyasalları sağlamaktaydı. Karacasu'da bir haftada dokunan astar bezlerinin tümü iki kamyonu dolduracak kadardı.⁵

Karacasu'da dokunan bezler ve diğer ürünler Kooperatifin Tire, İzmir, Aydın, İstanbul gibi yerlerde bulunan şubeleri aracılığıyla satılırdı.

“O zamanları Karacasu Nazilli'ye göre çok küçük, eski binalardan oluşmuş bir ilçe merkeziydi. Parkı vs yoktu. Ama halkı Dokumacılar Kooperatifi sayesinde az çok maddi sıkıntı çekmiyordu. Kadınlar evlerde dokuma tezgâhlarında çalışarak aile bütçesine katkı sağlıyorlardı. Karacasuluların birbirilerine karşı saygısı, sevgisi vardı. Particilik başladıktan sonra bu saygı sevgi zedelendi. Saraçlık, kebaçılık, semercilik, nalbantlık gibi bugün olmayan sanatlar da vardı. Değirmenler ve fırınlar önemliydi. 1954'te elektrik geldiği için Kızılcaölük'ten pek çok Kızılcaöüllü, elektrikli dokuma tezgâhlarıyla dokumacılık yapabilmek için Karacasu'ya göçmüşlerdi. Ama bunlar da sonraları Karacasu'yu terk ettiler.”⁶

1953'lerde Karacasu'da Bir Dükkân

5 Hüseyin Acet: Yaylalı Mahallesi Karacasu

6 Selahattin Keskindemirci, Yaylalı Mahallesi Karacasu (80)

1947'de Karacasu'da haftada bir KARACASU isimli bir gazete çıkarılırdı.

“Karacasu halkının büyük kısmının parası yoktu. Dokumacılar Kooperatifine üye olanlar bir hafta için 5 topan iplik alırlardı. Bu 5 topan ipliği işlerler tekrar kooperatife bez olarak satarlardı. İyi para kazanırlardı. Hele hele iplik temin edip de kooperatif dışında, tüccarlara mal satsarlarsa daha çok para kazanırlardı. Bir hafta gece gündüz çalışırlar kooperatife mal götürürlerdi.”⁸

7 Bir top iplik: 40x40x40cm boyutlarında paket

8 Turgut Soybaş, Yaylalı Mahallesi eski muhtarı Karacasu,

O Yıllarda Tekkeşin Mustafa Evinde Bir Düğün Günü

Tekkeşin Mustafa

Tekkeşin Mustafa bu kasabanın zenginlerindendi. Manifaturacıydı. Düğün eşyaları satardı. Evlenenler onun dükkânına mutlaka uğrarlar, alışveriş ederlerdi. Üründen ürüne vade ile verilen malların hesabı Tekkeşin Mustafa'nın alacak defterine yazılırdı hep. Sürüleri vardı. Tereyağı, bal ticareti yapardı. Yazları Tekke Yaylası'na göçerlerdi. Sürüleri, arı kovanları oradaydı. Ramazan aylarının yaza denk geldiği ayda Tekkeşin Mustafa bir imam tutup çevredeki diğer bağlardan ve Karacasu'dan gelenlerle Tekke Yaylası Mescidi'nde namaz kılınmasını sağlardı. Paşa Sultan'da⁹ her yıl hayır yapılır kazan kazan keşkek pişirilirdi. Kasaba minarelerinden bu hayırın ne zaman olacağı halka duyurulurdu. Bu hayra halk da katılırdı. Ramazan aylarında dikilen elbiseler fakir fukaraya dağıtılırdı. Tekkeşin Mustafa: "Elbise ırz, namus örtüsüdür."derdi.

9 Paşa Sultan, Tekke Yaylası'nda bir yatır Karacasu

Hafta sonlarında kasabanın ileri gelenleri Tekkeşin Mustafa'ya misafir olurlar, gelenler tandırda kızaran kebablarla ağırlanırdı.

Tekkeşin Mustafa'nın babası ney, kendisi keman, kardeşi Emir saz, yine kardeşi Halil, ud çalardı. Velhasıl Tekkeşin Mustafa; yetenekli, hatırı sayılır bir zengindi. Sazı, sözü tabii ki itibarı vardı. Kasabanın önde gelenlerinden olan palamut tüccarı Kavurmacı Süleyman'ın palamut mağazasındaki işini bitirmesini bekler ve Çamlı Kahve'de (Park Kahvesi) dama oynamaya beraber giderlerdi. Bu dama oyununu kahvede olanların pek çoğu heyecanla seyrederek, seyircilerin bütün çaylarını da kasabanın diğer ileri geleni belediye eski başkanımız Halil İbrahim Ekinciler'in babası Ahmet Ağa öderdi.

“Alman Harbi'nde Karacasu'da bir kıtlık çekildi. Devlet, Tekkeşin Mustafa'dan 500 dolu buğday istedi. Tekkeşin Mustafa 200 dolu buğdayı devlete verdi 300 dolu buğdayı halka dağıttı. Karacasu halkı o kıtlık yıllarında kıtlığı Tekkeşin Mustafa sayesinde daha az hissetti.”¹⁰

Tekkeşin Mustafa Konuklar

Tekkeşin Mustafa çok çalışkan, hırslı bir adamdı. İleri görüşlüydü.¹¹ Manifaturacılık yaptığı için iki oğlunu İzmir'e taşımayı düşünürdü. Kendinin küçük bir kasabada yaptığı işi oğulları büyük yerlerde yapsın, büyük tüccarlar olsun diye düşünürdü. Nitekim toptan manifatura işi yapmak için 4 Aralık 1951'de İzmir'de, Mezarlıkbaşı'nda şimdiki benzinliğin bulunduğu ana cadde kıyısında (İkiçeşmelik Caddesi) bir dönümlük binalar topluluğunu almak için pazarlığa tutuşmuştu; ama bin lira için alışveriş kalmıştı. Karacasu'ya geldiğinde hanımına:

-Hanım, hanım, ben ne yaptım, bin lira için o yeri almadım. İzmir'e gittiğimde kaç para olursa olsun o yeri alacağım,der.

Oğullarının işini büyütmeyi, onları İzmir'e taşımayı aklından hiç çıkarırmaz. Oğullarını İzmir'in büyük tüccarları olarak hayal eder.Ama hayalleri gerçek olmaz.

10 İhsan Konuklar, Karşıyaka İzmir

11 Şerafettin Kavurmacı, Tekkeşin Mustafa'nın damadı

11 Aralık 1951 günü Tekkeşin Mustafa oğlu İhsan'la basma, bez bal-yalarını belediyeye ait açık kamyonu yüklerler ve şimdiki Başaran'a o zamanın Çiftlik köyüne (Aliğa Çiftliği'ne) her zamanki gibi pazara giderler.

O gün çok güzel bir pazar olur. Hayli mal satarlar. Tek tatsız olay bir müşteri ile Tekkeşin Mustafa'nın alacak yüzünden tartışmasıdır. O gün Tekkeşin Mustafa önceden mal verdiği, düğün yapmasına yardım ettiği bir müşterisinden alacaklı olduğu parayı ister. Müşterisi bu alacak isteyişe sert cevaplar verir. Bunun üzerine ortam gerilir ve Tekkeşin Mustafa orada o kişiye: "Senin düğününü yaptım. Hanımının giysilerini ben verdim. Niye paramı vermiyorsun?" der. Alacağını alamaz. Olay orada bitmiş gibi olur. Ama müşterisi Tekkeşin Mustafa'nın bu sözlerini namus meselesi yapar.

Ertesi gün Yamalak pazarıdır. Akşam saatlerinde her zamanki gibi oradan kiraladıkları yaylı bir at arabasına mallarını yüklerler. Arabanın sahibi eski milletvekilimiz Mehmet Özalp'in babası Mesut'tur. Arabaya Karacasulu Eskici Ahmet biner. Tekkeşin Mustafa'nın oğlu İhsan biner ve akşamın karanlığı içinde yarınki Yamalak pazarı için yola çıkarlar. Azizabat'ı geçtiklerinde karanlığın içinden üstlerine ateş edilir. Hedef Tekkeşin Mustafa'dır. İlk ateşte arabacı boynundan vurulur.

*Fabrikanın Yapıldığı
Yıllarda İhsan Konuklar*

Ailenin Güzel Günlerinden Biri

Arabada bulunan ve o zaman 19 yaşında olan İhsan tabancasına sarılır ve kendilerine ateş edilen yere doğru ateş eder. Karanlığın içinde bu karşılıklı ateş bir süre

devam eder. Bu arada Tekkeşin Mustafa da boynundan vurulur ve orada ölür. Balyaların arkasına saklanan Eskici Ahmet ve İhsan kurtulur. Arabacı da yaralı olarak kurtulur.

Silah seslerini duyan Çiftlik köylüleri ellerinde lüks lambalarıyla olay yerine gelirler. Jandarmalar gelir. Katilin, borcunu vermeyen o müşteri olduğu sonradan anlaşılır. Tekkeşin Mustafa'nın ölüm haberi Karacasu'yu derinden sarsar. O günü yaşayan Niyazi Kuruoğlu gördüklerini şöyle anlatır: “ Dokuz yaşlarındaydım. Tekkeşinler evi evimize giden yol üzerindeydi. Çarşıdan ta yukarılara kadar büyük bir kalabalık vardı. Merak ettim. Şimdiki Ayşe Töz evinin önünde birikiyordu kalabalık. Herkes üzgündü. Meraklıydı. Çünkü kasabada cinayet olayı olmazdı. Biraz da korkuyordum. Kalabalığa karışıp avlu kapısından içeri girdim. Üst kata çıkan merdivenin hemen arkasındaki yola bakan penceresi olan odanın kapısı hizasında yere yatırılmış üzeri örtülü bir cenaze vardı. Herkes zemin kattaki bu odanın kapısına kadar gelip cenazeye bir bakıp dönüyordu.”¹²

Karacasu'nun güçlü, itibarlı bir esnafının öldürülmesi herkesi şaşırır, üzer. Cenaze ertesi gün büyük bir kalabalıkla, Karacasu Çarşı Camisi'nden kaldırılır.

Geriye hatırı sayılır bir servet, Kemal, İhsan, Ekrem, Melahat, Hatice, Zeki olmak üzere altı çocuk ve bir eş kalır.

Tekkeşin Mustafa'nın Ölümünden Sonraki İlk Aylar

Öldürülen babanın acısı bu zengin evinin yeni yaşamına bir hüznü tül gibi örtülür. İlçenin o zengin ve itibarlı adamı Tekkeşin Mustafa yoktur artık bu güzelim evde. Yine kalabalıktılar. Oğullar, gelinler, kızlar yine her akşam bir eksikle sofralarının başında toplanırlar. Geçen zamanın o kalabalık ve misafirlerle çevrili sofrasından eser yoktur artık. Acılar unutulmamıştır. Yemek sonrası içilen Karacasu usulü sade kahvelerin keyifli kahkahaları yoktur. En önemlisi Kemal, İhsan, Ekrem en güçlü desteklerini kaybetmişlerdir. Babalarının yaşama dört elle sarılan azmini, o paha biçilmez hazineyi kaybetmişlerdir. Evin büyük oğlu Kemal, babasının sürdürdüğü bütün işleri de-

12 Niyazi Kuruoğlu, 1942, Cumhuriyet Mah. 1993 Sokak, No 16, Kat 2 Aydın.0 535 7819484

Tam da O Yıllarda Tekkeşinler Evinin Olduğu Sokak, Tekkeşinler Evi Fotoğrafın Sağından 2. Ev

vam ettirir. Zaten İhsan 12 yaşından beri dükkânda çalışmaktadır. Babasıyla pazarlara giderdi. Bu sebeplerle dükkânın işleyişinde bir sorun yaşanmadı. Yayladaki arazilerin ekilip dikilmesi eski günlerdeki gibi oldu.

O günün Karacasu insanlarına göre çok zengindirler. Yamalak'taki, Karacasu'daki araziler, yaylada yerler, Nazilli'de 3 katlı ev ve dükkânlar bu servetin sayılabilir birkaç unsuruydu. İkinci oğul Ali İhsan'ın deyişiyle, **o zamanın İzmir'indeki Kemeraltı'nın, boydan boya bir sırasını alabilecek kadar zengindirler.**

Baba Tekkeşin Mustafa öldükten sonra miras bölüşümüne gelindiğinde amcaları Tekkeşin Emir ailenin bir büyüğü olarak: “Eldeki sermaye ve dükkânın işletilmesi oğlanlara bırakılsın. Kalan nakit para her kardeşe eşit olarak dağıtılsın” dedi.¹³ Ama bu öneri kabul görmedi. Her şeyin yönetimi Kemal'e kaldı.

Evin büyük oğlu aşağıda anlatacağımız gibi atak, hayalleri olan ve babasının **daha da büyümek** isteğini her zaman içinde duyan bir delikanlıdır.

13 Nuri Konuklar (70), Küçükdağlı Mah, Karacasu

Evin Büyük Oğlu Kemal

*Fabrikanın Yapıldığı Yıllarda
Kemal Konuklar*

Baba Tekkeşin Mustafa'nın ölümünden sonra ailenin her işinin sorumlusu olan, aileyi yöneten Kemal aileye yeni bir kader çizecektir.

Bu maceranın başkahramanı Kemal Konuklar 1930 doğumluydu. Narin yapıydı. Ortaokulu Nazilli'de 1942'lerde okumuştı. Okurken de hastalanmıştı. Bu yüzden Tekkeşin Mustafa Karacasu'da bir ortaokul yaptırmak için girişimlerde bulunmuştu.

Nazilli Sümerbank Fabrikası kurulalı daha beş altı yıl olmuştur. Kemal, 1945'e kadar yaşadığı Nazilli'de bir fabrikanın o yeri caddeler, dükkânlar, okullar, sinemalar... olarak nasıl değiştirdiğini kü-

çük bir kasabadan gelmiş gözlemci bir genç olarak Nazilli'de kaldığı bu dört yıl içinde çok iyi fark etmiştir. Işıl ışıl caddeler, tuğla yapılar, çok katlı evler, binalar, durmadan gelip giden trenler ve trenlerin düdükleleriyle şenlenen İstasyon Meydanı, Nazilli'ye sık sık gelip giden devlet büyüklerini o meydana görmesi Kemal'i derinden etkilemiştir. Elektrikle aydınlanan Nazilli sokaklarında hayranlıkla dolaşmıştır Bir de akşam oldu mu karanlıklara gömülen, elektriksiz, parksız, caddesiz Karacasu'yu düşünmüştür geceler boyu. 15 yaşlarının hevesiyle: "Benim kasabam, sokağım burası gibi olsun" dileğini kalbinin derinliklerinde tutkulu bir özlem olarak hissetmiştir.

Hele hele Sümerbank Basma Fabrikasında binlerce metre bezin nasıl do-
kunduğunu, nasıl aprelendiğini, ham bezin nasıl çiçek çiçek basmaya dönüş-
tüğünü fabrikada görmüştür. Karacasu'da hep beğeniyle bahsedilen Nazilli
basması, demek burada üretiliyordu. Durmadan dönen silindirlerin, durmadan
ve hızla çalışan makinelerin sesleri Kemal'in kulaklarındadır artık. Kemal bir
kasabanın en zengin ailesinin **yapabilirim** duygusuyla büyüyen **atak** bir gen-
ci olarak **ben de yapabilirim, bu uğultulu makine sesleriyle Karacasu'da
yeni ve zengin bir Karacasu'yu nasıl kurabilirim** diye düşünmüştür. Büyük
eniştesi Osman Çoban'a göre o: Sümerbank gibi bir fabrikanın Karacasu'da
kurulmasını çok istemiştir. Sanayileşmeyi özlemiştir.

Nazilli'deki yaşayışı, çevreyi ve Sümerbank fabrikasını bir sinema filmi gibi seyreden Kemal, 1946'larda Karacasu'ya ortaokulu bitirerek döner. 16 yaşındadır; ama kasabada yüzlerce kişinin görmediğini o Nazilli'de görmüştür. Kasabanın en zengin ailelerinden birinin en büyük oğludur. Aynı zamanda o günün ölçülerine göre de okumuş bir delikanlıdır. Kravatlıdır. Sokaklarda, çarşıda gezerken gizliden gizliye bu okumuşluğun keyfini yaşar. Ama "Kemal, samimi, herkesle konuşan bir insandır."¹⁴ Babası öldüğünde 21 yaşında bir delikanlıdır. Babasının ölümü üzerine bütün işlerin sorumluluğu büyük oğul olarak Kemal'in üstündedir. Kemal Konuklar, memurlar gibi giyinirdi. Ağır ağır konuşan bir insandı. Memurlar Kulübünde bezik oynardı.

Kemal, dükkân ve arazi işlerini babasının yokluğunu hissettirmeyerek başarıyla sürdürür. Ancak babaları gibi Başaran'a, Yamalak'a mal satarak sürdürülecek bir ticari hayat yoktur kafasında. O, hem kasabanın yaşamını değiştirecek hem de kendi hayallerini gerçekleştirecek yeni projeler peşindedir. Toplumsal ülküleri sebebiyle de bir süre sonra Karacasu'da bir partinin ilçe başkanı seçilir. Kemal artık hem bir esnaf hem de bir partinin ilçe başkanıdır.

1950'lerde Karacasu'da Siyaset

1950'li yıllarda Türkiye'de ve Karacasu'da bir parti, birden çok partinin seçime katıldığı bir seçimde ilk defa halkın oylarıyla iktidara gelmişti. Kasabada yeni seçilen yöneticilerle ve o partiye oy verenlerle seçimi kaybeden yöneticiler ve seçmenleri arasında giderek bir çekişme başlamış ve bu çekişme artarak devam etmiştir. Bütün Türkiye'de olduğu gibi Karacasu'da da halk çok partili demokratik hayatı o zamanları bilmiyordu. İktidar partisinden olanlar korunmuş, desteklenmişlerdi. Muhalefette olanlar ise çeşitli baskılarla ve engellemelerle karşılaşmışlardı. Sanki herkesin iktidar partisine geçmesi isteniyordu. Yeni seçilenler de daha önceleri çektikleri sıkıntıların acısını çıkartmak istiyorlardı. "Dokumacılar Kooperatifi siyasi çekişmenin tipik bir arenasıydı. Kooperatif yöneticileri tekrar seçilebilmek için , mesela iki kadın üye bulurlar onlara genel kurullarda; 'eski yönetim yerinde kalsın' dedirtirlerdi. İplik dağıtımında adaletsizlikler olur, partili kayırmaları olurdu. Bazen karşı partilileri sindirmek için adamlar tutulur ve muhalifler karanlık yerlerde

14 Niyazi Kuruoğlu, Ali Anıl, Aydın

dövdürülürdü. Bu sebeplerle o zamanlarda 50-60 Karacasulu Karacasu'dan başka yerlere göç etti.”¹⁵

Tekkeşin Kemal daha öncelerinin iktidar, şimdinin ise muhalefet partisinin Karacasu ilçe başkanıydı. Bu çekişmelerin tam ortasındaydı. Atak bir adamdı da. Mesela bir toplantıda belediye başkanı: “Muhalefete mensup olanlar buraya gelmesin.” deyince: “Sen bunu nasıl yaparsın?” diyerek belediye başkanın yakasına yapışacak kadar ataktı.¹⁶

Siyasal kargaşanın tam ortasındaydı.

Adnan Menderes Karacasu'ya Geliyor

Karacasu o kadar önemli bir dokuma merkezidir ki 1951'de Karacasu'ya o zamanın başbakanı Adnan Menderes gelir. Park Kahvesi'nde halk toplanmıştır. Başbakan Menderes Karacasululara seslenir. Karacasu'yu da kalkındıraraklarını anlatır. Ve o tarihî teklifini o gün orada açıklar. Başbakan Adnan Menderes Karacasululara: “Aydın il merkezinde kuracağımız tekstil fabrikasını Karacasu'da kuralım. Karacasu bir sanayi merkezi olur. Fabrika ile nüfus artar. Daha zengin olursunuz. Yeni iş imkânları doğar.” der. Fakat kahvede bulunanların ve zamanın yöneticilerinin çoğunun aklı yatmaz bu öneriye. “Yüzlerce dokuma tezgâhımız ne olacak? Ya biz iş bulamazsak! Fabrikaya kaç kişi alacaklar ki, niye bugünkü rahatımızı bozalım!” diye düşünürler. Kooperatif yöneticilerinin de idari gelirleri vardır. Kooperatifte çalışan memurlar vardır. Karacasu'ya bir fabrika kurulursa kooperatif giderek güçsüzleşecektir. Yeni bir düzen kurulacaktır ve fabrikasıyla, işçileriyle bir sanayi kasabası olacak olan Karacasu'nun yeni düzeni kurulunca pek çok kişinin menfaatleri kaybolacak, bazı idareciler, kooperatif çalışanları işlerini kaybedeceklerdir. Makul bir kazanç içinde çalışan, az kazansalar da hayatlarından memnun olan Karacasulu dokumacıların pek çoğu o günkü anlayışlara göre işsiz kalacaktır.

“Bütün bu ve buna benzer sebeplerle o günün yöneticileri ve halk Başbakan'dan sadece her üretici için bir iki topan daha fazla iplik verilmesini yani düzenin sürüp gitmesini” istedi.¹⁷ O günkü Karacasulular böylelikle ta-

15 Turgut Soybaş

16 Turgut Soybaş.

17 Turgut Soybaş

*Tekkeşin Ailesinin 2. Kızı Melahat'ın Evlilik Günü Yandaki Bayan Memnune İnci Yarenci.
1957 Fabrikanın Çalıştığı Yıllar.*

rihte ilk defa ve o zamanki iktidar partisinin başbakanından gelen **size fabrika kuralım önerisini** reddederek hızla değişecek, büyüyecek olan bu kasabanın kaderini değiştirdiler. Nitekim çok değil bir iki yıl sonra kurulan Aydın Tekstil Fabrikasının ve çevrede yeni kurulan dokuma fabrikalarının karşısında Karacasu'nun el tezgâhlarıyla gerçekleştirdiği dokumacılık zaten ölmeye yüz tutmuş ve kısa zaman sonra da ölmüştür. **O günün yöneticileri el sanatlarının fabrikalar karşısındaki mutlak yenilgisini fark edemeyerek günü kurtarmak yolunu seçmişlerdi. O zamanki Karacasu, birkaç topan iplikle koca bir fabrikayı, daha mutlu bir geleceği değişmişti.**

Bu öneriler yapıldığında Kemal Konuklar da Karacasu'dadır ve kendisiyle aynı fikirde olan diğer Karacasulular gibi olanları hayretle izlemektedir. Çünkü kendisi Nazilli'deki fabrikanın Nazilli'yi nasıl değiştirdiğini görmüştür zaten.

Melahat Kavurmacı (Konuklar)

Fabrika Kurmak Fikri Doğuyor

Tekkeşin Mustafa'nın büyük oğlu Kemal'in kafasındaki fabrika kurmak hayali işte böyle bir ortamda doğmuştu. Nazilli'de öğrenciyken gördükleri, memleket sevgisi, o kahvede başbakan **evet fabrika istiyoruz** denememesi ve lider karakteri, onu, kafasında kurduğu Karacasu hayaline doğru koşturuyordu. O, kasabanın kaderini değiştiren bir lider, babasının büyük tüccar olma hayallerini gerçekleştiren başarılı bir evlat olacaktı. Onu fabrika kurması için teşvik eden Kızılcabölüklü bir dokumacı ustası vardı o zamanlar Karacasu'da. Kemal'le her görüşmelerinde büyük bir boya atölyesi açmasını istemişti. Kooperatifin mallarını işlersek bu hem Karacasu için hem de senin için kârlı olur,¹⁸ Karacasu'nun başka bir geliri yok yeni iş imkânları olacak demişti her seferinde. Nasıl kârlı olacağını da anlatıp durmuştu.

Kemal'in de elinde her türlü harcamaya kendinin karar verebileceği büyük bir servet vardı. Sadece Menderes Ovası'nda seksen dönüm kadar tarlaları vardı. Karacasu'daki mal varlığı, elde olan paralar, Nazilli'deki ev ve dükkânlar bu servetin görünürde olan varlıklarıydı.

Parti başkanı olması da Karacasu'ya bir hizmet için değil miydi? Bir apreleme düzeni kurarak Karacasu'da dokunan bezleri kolalamayı, beyazlatmayı, ütüyerek paketlemeyi, bir kısmını istek ne kadar olursa o kadar boyamayı düşündü.

Kafasından hiç çıkmayan bu düşünceyi etrafındakilere anlattı.

Akrabalarından, yakın aile dostlarından bazıları mesela Emir amcası: "Sen ne yapıyorsun oğlum. Karacasu'da böyle şeyler olmaz. Hem sana fırsat da vermezler. Sakın ha böyle bir şey yapma! Yapacaksan evinizin bahçesinde bir boya yeri yap. Bir hanay altına işini sığıştır." dedi. Mustafa Işıklı da en çok karşı çıkanlardandı. Karacasu'da bir şey kuruldu mu halk destek olmaz, diyordu. Hüseyin Yener'in babası da: "Bu memlekette yürümez oğlum. Yapmayın. Alın 30 tezgâh onları işletin" diyenlerdendi. Kemal'in kardeşi Ekrem de fab-

rikanın yapımına hep karşı çıkıyordu. Ağabeyine: “Parti başkanısın karşı parti sana fırsat vermez.” diyordu. Bazı Karacasulular: “İyi olur. Memleket kalkınır.” derken, o zamanın belediye başkanı ve yöneticileri de: “Yap. İyi olur. Biz seni destekleyeceğiz.” dediler.¹⁹

Kemal karar vermeden çok düşündü, sordu, soruşturdu. Kemal’in küçüğü İhsan askerdeydi. Onun küçüğü Ekrem ise bu fikre hiç sıcak bakmamıştı. “Kemal ağabey, gel bu işi yapmayalım. Sen muhalefet partisinin ilçe başkanısın. Particilik yüzünden önüne pek çok engeller çıkaracaklar. Bu iş olmayacak” demişti.

“Kardeşler arasında bir anlaşma fikir birliği sağlanamadı”²⁰ En küçük Zeki ise daha 7 yaşlarındaydı. Evin büyük kızı Hatice evliydi ve diğer kızı Melahat ise evlenmek üzereydi. Kardeşlerden bazıları mesela Melahat Kavurmacı: “Nazilli’de bir manifatura mağazası açalım. İki kardeşimiz oraya baksın diğer ikisi de Karacasu’daki işlerimizi eskisi gibi sürdürsün.” diye düşünüyordu

Karacasu Dokumacılar Kooperatifi Başkanı günde 30.000m 70’li astar dokuyan bir kooperatifin başkanı olarak: “Bu fabrikayı yapın. Kooperatifin ürettiği bezi size veririz. Çekinmeyin.” diyordu.

Kıscacı çeşitli fikirler oluşmuştu. Ama son söz tek başına Kemal’deydi. Kararı o verecekti. Başarı ve başarısızlığın bütün sorumluluğunu alarak bir fabrika kurmaya karar verdi. Bu karar hemen duyuldu. Hatta iş ilişkileri içinde gidip geldiği için o günün Denizli Belediye Başkanı da bundan haberdar olmuştu. Kemal’le yaptığı bir görüşmede : “Kemal kardeşim gel bu tesisi Denizli’ye kur. Sana belediye olarak her türlü yardımı yaparım. Encümeden hemen karar çıkartırım. Çimento ve demir tahsisi de yaparım” deyince Kemal ona: “Benim için önce memleketim gelir. Bugün için 50 kişiye iş vereceksek yarın 500 vatandaşa iş olanağı yaratacağız. Karacasu ancak böyle bir yatırımla kalkınabilir.”²¹ demişti. Kemal’in akli fikri Karacasu’nun kalkınmasında, ne yapılacaksa memleketinde yapılmasında idi. Bu sebeplerle bu hayalleri büyük fabrikayı Karacasu’da yapmaya karar verdi.

Fabrikanın olduğu yer o zamanlar Kavurmacı Süleyman Ağa’nındı. Süleyman Ağa Kemal’in kız kardeşi Melahat’ı oğlu Şerafettin’e almıştı. Yani

19 Ekrem Konuklar, Kemal Konuklar’ın kardeşi.

20 Selahattin Keskindemirci.

21 İhsan Konuklar.

arsa sahibiyle Kemal dünürlerdi. Bu sebeple alışveriş kolay oldu. 9 dönüm arazi 4000TL'ye satın alındı. Bu arazi üstünde önce fabrika kurulacak ve geri kalan arazide de onlarca dokuma tezgâhının çalışacağı bir tesis kurulacaktı. **Böylelikle apre ve boya için kendi tesislerinde bez üretilecek iki fabrika entegre edilecekti. Dokuma makinelerinin sesleriyle, silindirlerin sesleriyle, her vardiya öten düdüğüyle Karacasu'da yeni bir dünya kurulacaktı.**

Önce araştırmalar yapıldı. Makineler İstanbul'dan alınacaktı. Buhar kazanı İstanbul'da yapılacaktı. Bina için bir proje çizdirildi ve inşaaata başlandı. Kemal İstanbul'da askerlik yapmakta olan kardeşi İhsan'a bir mektup yazdı. O mektupta : “ Karacasu'da bir fabrika kurma kararını ona duyuruyordu ve Denizli'ye bu fabrikayı kuralım diyen Denizli Belediye Başkanına önce memleketim dediğini” anlatıyordu.²²

Karacasu'da bir âdet vardır. Bir ev yapılırsa, bir temel atılsa kan akıtmak hayırlıdır denilir. Plan, proje önceden çizilmişti zaten. Temeller kazılmıştı. Bir cuma günü kurban kesilerek, küçük bir törenle fabrikanın temelini ilk taş kondu. Rodoslu gelin, İhsan'ın eşi Nazikter Hanım o günü şöyle anlatır: “Ben o gün gelecek misafirlere yemekler hazırladım. Çorba, bamya yemeği, patlıcan dolması, köfte ve pilavdı... bunlar. Karacasu yemekleriydi. Yemek üstüne portakal ve elma ikram ettik. Kemal Ağabeyim kıymayı, portakalı ve diğer ikramlarımızı Nazilli'den alıp geldi.”²³ Kardeşlerden Ekrem ise tedirgindi ve bu törenler yapılırken, temeller atılırken daha hâlâ: “babasının paralarının burada bitip gideceğini” düşünmekteydi.

Temel atılırken bütün kadınlar bir kenarda ayrıca toplandılar ve töreni oradan izlediler. Aydın'dan mebuslar, önemli adamlar, ağabeyimin parti arkadaşları geldiler. 1000 kişilik bir topluluktan bu.”²⁴ Yıl, 1954'tü.

Diğer günlerde ustalar, atlarla çekilen uzun, yassı taşlarla temeli ördüler. İnşaat sürdü gitti. Ama ilk haftadan sonra malzeme sağlamada zorluklar başladı.

O zamanlar çimento bugünkü gibi serbestçe satılmıyor; kişiler önce resmî makamlara başvuruyorlar onların verdiği miktar kadar çimentoyu gerçek fiya-

22 İhsan Konuklar.

23 Nazikter Hanım

24 Nazikter Konuklar

tyla alabiliyorlardı. Buna tahsis çimento deniyordu. İnşaat demiri de öyleydi. Piyasada demir de vardı, çimento da; ama çok azdı ve ederinin iki üç katına temin edilebiliyordu. Hatta bu malzemeler bazen karaborsaya dahi düşüyordu. İş duvarların yükselmesi aşamasına gelince fabrikaya tahsis edilen çimento ve demir verilmemeye başladı. Kemal Konuklar'ın ilk şaşkınlığı böyle başladı. “Seni destekleyeceğiz. Kur fabrikayı.” diyenler sanki bunları hiç söylememiş gibi davrandılar. Kemal'i eğmek için fırsat kollamaya başladılar. İnşaat için demir, çimento bulunamıyordu. Kemal, demir ve çimento bulabilmek için ilgili makamlara gidip derdini anlatsa da bir çözüm üretemedi. Kendisine: “Demir de çimento da istiyorsan parti başkanlığını bırakacaksın, bizim partiye geçeceksin.” deniliyordu. Kemal'e söylenecek sözler miydi bunlar! Demir ve çimento tahsisi yapılmıyordu. O günkü zorlukları Kemal'in hemen küçüğü olan kardeşi İhsan Konuklar şöyle anlatıyor: “Yapım aşamasında kasabadan fabrikaya kadar olan kısımda elektriği belediye getirecekti. Belediye bunu yapmadı. İlk aldatılışımız budur. Söz verdiler yapmadılar. Biz yolumuza devam ettik. Demir ve çimento yoktu. Belediye kontenjan verirdi. Biz buna tahsis derdik. Yetkililer bize: ‘Demir ve çimentoyu sizin için bulacağız. Demir çimento akışını kesmeyeceğiz, açık tutacağız.’ dediler; ama bundan bilerek vazgeçtiler. Bu da ikinci aldatılışımızdır.”

Küçük kardeş Ekrem de şöyle anlatır o günleri:

Ekrem Konuklar Bugün

“O zamanın belediye başkanı ve Dokumacılar Kooperatifi başkanı; işe başlayın, kooperatiften size ham bezi biz veririz.” deyip teşvik ettiler. Meğerse bir oyunmuş. Amaçları önce fabrikayı kurdurmak sonra da batırmakmış.”

Yola çıkarılıp yolda bırakılmışlardı.

Kemal'e parti başkanlığından istifa etmesi ve o zamanın iktidar partisine geçmesi söylendi Yardım edeceğini söyleyen belediye başkanı desteğini bu şar-

1957'lerde Ekrem Konuklar

O Yıllardaki Bir Aydın Gazetesinden

ta bağladı. Kemal aldırmaı bu sözlere, beni halk seçti, halk buraya layık gördü de parti başkanlığına getirdi. İstifa etmem, dedi.

Bu ilk engellerden Kemal yılmadı. Demiri, çimentoı üç kat fiyatına karaborsadan temin etti. Ancak inşaatın bir kısmı üç kata mal olmuş oldu. Partisini de değıştirmede. Fabrikanın bina olarak inşaatı bitince sıra makinelere gelmişti. Kemal, kardeşi Ekrem, Kızılcaölüklü Topal, İstanbul'a makine alımına gittiler. Ekrem'in anlattığına göre makineleri bir Rum Usta yapıyordu. İstanbul'da Balat'ta yapılıyordu. Buhar kazanı, silindirler, kurutma makinesi oradan alındı. İzmir'e geldiler orada da elektrik motorlarını aldılar. Bunların tümünü peşin para ile almışlardı. Montaj için İstanbul'dan o Rum usta geldi. Bir ay çalışarak bütün makineleri monte etti. Buhar kazanını kullanacak olan usta Nazilli'den getirildi. "Fabrika o zamanın para değerleriyle 580.000 liraya bitirildi. Elimizde ise 500.000 liramız vardı. Geri kalan 80.000 lirası Nazilli'deki bankalardan borç alındı. Bu paraya Kırılı Mustafa kefil oldu."²⁵

25 Ekrem Konuklar.

Fabrikanın Açılışı

İhsan'ın eşi Nazikter Hanım o açılış gününü ve psikolojisini ne güzel anlatıyor: “Fabrikanın önü çok kalabalıktı. Ben, İhsan, Kemal, Zeki, Ekrem, Melahat, Hatice ve bütün akrabalarımız çok sevinçliydik. Para ve ün sahibiyiz diye sevinçli değildik. Karacasu'ya geldiğim gün çok şaşırmışım. Çok köhne gelmişti bana. Yolları, evleri, dükkânları çok eskiydi. Elektrik yoktu. Beyimle ve ağabeyimle gurur duydum. Böyle bir kasabada fabrika kurmayı başarmışlardı. Hiçbir para bizi bu kadar mutlu edemezdi. Çünkü Karacasu kalkınacaktı, fakir fukara iş bulacaktı. Niye sevinmeyelim ki... Makineleri çalışırken gördüğümde büyük bir heyecan duymuştum Olmayacak denilen şeyler işte olmuştu.”

Nazikter Hanım'ın bu duyguları fabrika düşüncesinin sahibi Kemal'in düşünceleriyle örtüşmektedir. O günü, bugün, İhsan şöyle anlatır: “Makineleri çalışırken gördüğümde büyük bir heyecan duymuştum Olmayacak denilen şeyler işte olmuştu. Denizli'de bile olmayan bir tesisi Karacasu'da biz kurmuştuk.”

Fabrikanın açılış törenine 1000 kadar Karacasulu ve misafir katıldı. Tam çalgı tutulmuştu. Misafirler kasabadaki lokantalarda ağırlandı. Kurdele kesildi. Fabrikanın bir tren düdüğünü andıran vardiya düdüğü üç defa uzun uzun

10.03.1957 Fabrikanın Açılış Günü Fabrikayı Gezenler

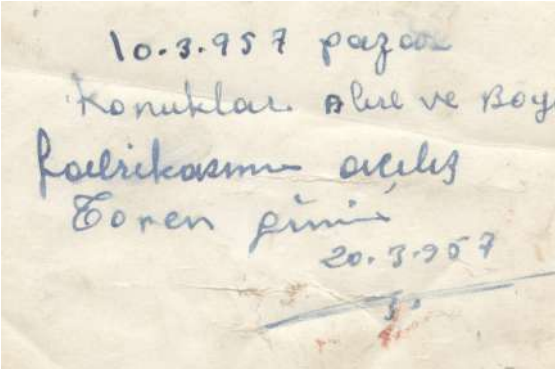
Fabrikanın Açıldığı İlk Gün

öztürüldü. Tarih 10.03.1957'ydi.²⁶

Kadınlar en arkalardaydı. Öndekiler, misafirler, arkasından da kadınlar fabrikanın içini gezdiler. Silindirler bir komutla dönmeye başladı. Bu kadar makine sesini Karacasulu misafirlerin çoğu ilk defa duyuyordu. Fabrika için-

de buhar kazanı, kurutma makineleri, silindirler, boyama makineleri, metraj makinesi; apre havuzları, boya bidonları, reçine ve zırnık, gasser gibi diğer kimyasallar, ürün paketleme salonu, ürün saklama deposu...vardı.

Karacasu'nun tarihinde ilk kez ciddi anlamda bir sanayi tesisi kurulmuştu.

Fabrikanın Açıldığı İlk Günü Gösteren Fotoğrafın Arka Yüzü

26 Şenol Şen tarafından gönderilen açılış gününü gösterir fotoğraf arkasındaki Rüştü Şen notu.

Güzel Günler Çabuk Bitti

“Fabrika çalışmaya başladı. Karacasu’da dokunan astar bezler bizim fabrikamızda hümayun bezi şeklinde ütülenmiş, bazen boyanmış olarak çıkıyordu. Aprelenmiş bezler ölçüyle paketleniyordu. 10 kişi 8 saatlik vardiyada 10.000 m bezi apreleyebiliyordu. 40 metrelik toplar hâline getirilip ambalajlanıyordu.²⁷ Bu işlenmiş bezleri ağabeyimgiller de satıyordu. İlk başlarda fabrikamız pek güzel çalışıyordu.”²⁸

Bütün bunlar olurken inşaat zamanında olduğu gibi Kemal’in parti başkanlığından vazgeçmesi, iktidar partisine katılmasında ısrar ediliyordu. Kemal istifa etmedi. Bu dileklere hep direndi. “Tıpkı inşaatta, demirde, çimentoda olduğu gibi üretim aşamasında kullandığımız gasser, boya, zırnık, kostik gibi kimyasalları piyasa fiyatlarından %50 daha yüksek fiyatlarla ancak sağlayabiliyorduk. Çünkü bu kimyasallar da tahsis malı olduğu için kontrol altındaydı. Bunlara rağmen üretim devam ediyordu. O kadar çok iş geliyordu ki bunları iş-

27 İhsan Konuklar

28 Melahat Kavurmacı, Yaylalı Mahallesi, Karacasu

Fabrikanın Açıldığı İlk Gün Çekilmiş Çok Değerli Bir Fotoğraf. Muzaffer Özuysal, Şerafettin Kavurmacı, Mehmet Kıvılcım Ve diğerleri. Silindirler ve Onların Arasından Geçen Bez. Arka Planda Bayanlar

Fabrikanın Sahiplerinden Ekrem Konuklar, Fabrika İçinde.

lemek için zaman yetmiyordu. Fabrikamızı görmek için Karacasu'ya gelen ve bezlerini bizim fabrikada aprelettiren İstanbullu tüccarlar bize teşekkür ettiler. Yaptığımız işin kalitesini beğeniyorlardı. Karacasu gibi küçük bir yerde böyle bir tesisi kurmuşsunuz deyip hem tebrik ediyorlar hem de şaşıyorlardı.”²⁹

“Bezler dışarıdan trenle Nazilli'ye geliyor biz de gelen malları kamyonlarla fabrikamıza taşıyorduk. Her şey yolundaydı. Ama gün geçtikçe müşterilerimiz azalmaya başladı. İşimiz aynı kalitede olmasına rağmen gelen bez miktarında düşüş vardı. Bunun sebebini Kemal ağabeyim araştırmaya çıktı. Müşterilerimiz ağabeyime partinin baskısından korkarak mal gönderemediklerini söylemişler. Sebep üretim kusuru değildi. Öyle bir an geldi ki işleyecek bez bulamaz olduk. Ağabeyim ilk defa bu noktada yılmıştır baskılardan. İlk defa hayal kırıklığına uğramıştır.”³⁰

“Daha önceleri hem çimentonun hem demirin karaborsadan temin edilmesi, bu yetmiyormuş gibi imalat esnasında da kimyasal maddelerde kısıtlamalar konulması, kimyasalların tahsis edilmemesi önceden yaptığımız maliyet hesaplarımızı alt üst etti. Evdeki hesap çarşıya uymamıştı. Destekleriz diyenler

29 İhsan Konuklar.

30 İhsan Konuklar

bir bir ortadan kaybolmuşlar, bununla da kalmamışlar engelleyici olmuşlardı. Hatta İzmir'den, apre ve boya için bez gönderen tüccarlar bu çekişmelerden çekinerek bez göndermez oldular. Karacasu Dokumacılar Kooperatifi de mal vermez oldu. Sadece Denizli'den gelen bezler işleniyordu. Ama bu da maliyeti karşılamıyordu.”³¹

Kemal Konuklar ve fabrikanın diğer sahipleri işletme sermayesi sıkıntısı çekmeye başladılar. Daha önce aldıkları 80.000 lirayı ödeyemediler. O para da faizleriyle yükseldi gitti. “Oysa az bir borçla fabrika bitirilebilmişti. Ama önceden düşünülen işletme sermayesi, pahalı girdiler sebebiyle yok olmuştu.”³² İşletme sermayesi için bankalardan borç almaya çalıştılar. Reel olmayan faizlerle bir miktar kredi buldular. Geriye kalan pek çok mallarını ipotek ettiler. Kredi almak istediklerinde karşılıklarına hep **partiden istifa et** cümlesi çıktı.

Kemal, bir kooperatif kurmak için pek çok üye kaydetti. Hatta fabrikanın hisse senetlerini oluşturup satmayı düşündü. İplik temin üzere Karacasulu dokumacıardan para toplamayı başardı ve dokumacılar birkaç kez iplik temin etti. “Karacasu Dokumacılar Kooperatifinden istedikleri iş ve malî destek göremeyince bu kooperatifi ele geçirmek için faaliyet içine girdiler. Kooperatifin muhalif ortaklarıyla işbirliği yaparak ...1957 umumi heyet toplantısında yönetimi düşüremediler. Çaresizdiler. Bunun üzerine hemen ikinci bir Dokumacılar Kooperatifi kurmak çalışmasına giriştiler... Ortak kaydına başladılar.Eski ve güçlü kooperatifin bazı muhaliflerini ve daha ucuza iplik alabilmeyi ümit eden dokumacıların bir kısmını ortak kaydettiler. Bunlardan, sermaye paylarının dörtte birini tahsil ettiler...Ortaklarına bir iki defa ucuz tahsis ipliği verebildiler...”³³ Fakat bu sürdürülemedi. İşletme sermayesi gerekiyordu. Kemal, her taraftan sıkışmıştı, sıkıştırılmıştı. Bu arada üretimde olan bazı aksamalar işin tuzu biberi oldu. Bir iki kez bezin boyanmasında sorunlarla karşılaştılar.

“Kemal iyi bir insandı. Çalışkandı. Kibirli değildi. Fabrikayı kurmak ve büyütme için çok uğraştı. Sonradan partisinden belki bir çözüm bulurum diye istifa etti. İktidar partisine geçti. Ama bu sefer de fabrikanın kurtuluşu için parti değiştirdiğini söylediler, destek olmadılar O zamanın iktidar milletvekili

31 İhsan Konuklar

32 İhsan Konuklar

33 Y. Nâdir Ünlü, Söz Sözü Aça Aça Karacasu, Başkar Ofset Matbaacılık, Aydın 2014, s.12

Ahmet Kılıç, Karacaören

Ben 1957'de fabrikaya işçi olarak girdim. Fabrikada 10 işçi çalışıyordu. Devirli olarak her işçi her bölümde çalıştırılıyordu. Bu sayede bir işçi gelmediğinde onun yapacağı işi bir başka işçi yapabiliyordu. Dışarıdan kamyonlarla ham bez geliyordu. Karacasu'da dokunan ham bezler fabrikanın kapasitesine yeterli gelmiyordu. Fabrikada gazlı bez, hümayun bezi ve basmalık bez işliyorduk.

Kriz başlayınca fabrika kapandı. Kemal Bey, hepimizin adreslerini aldı. "Arkadaşlar fabrikayı bir daha faal hâle getirebilirsek sizi çağıracağız." dedi. Daha umudu vardı. Ama siyasi çekişmeler fabrikanın tekrar açılışını bize göstermedi.

Kemal Bey çok alçak gönüllüydü. Bizimle oturup yemek verdi. Hiçbir işçisine kötü söz söylemezdi.

Fabrika kapandıktan bir sene sonra Kemal Bey'i Karacasu'da gördüm. Acı içindeydi ve çok yalnızdı. O tip insanların yalnızlığı çok zor oluyor, diye düşündüm o zamanlar.

ile arası iyiymiş gibi gözükte. O milletvekilinin sonraları Kemal'e: " Hangi bankadan kredi almak istediysen el koydum." dediği söylenilir. O zamanları bu bizim çok garibimize gitti.³⁴ O günleri, bugün, Hüseyin Acet şöyle anlatıyor: "Bir gün Nazilli'ye gidiyordum. Fabrikayı monte eden adamlarla arabanın içinde yan yana otuyordum. O bana: 'Ben ona bu işin Karacasu'da olmayacağını söyledim. O hep illa memleketim, diye diretti. Memleketim memleketim deyip de fabrikayı buraya yaptı. İzmir'e yapsaydı, müşteriler hemen dibindeydi. Bunları ona hep anlattım; ama dinlemedi.' diye fabrikanın işletilemesinden duyduğu üzüntüyü ve bu yıkılışın bir sebebini anlattı."

"1958'de Aydın Tekstil Fabrikasının kurulmasından sonra işler kötüye gitmeye başladı."³⁵ Aynı yıl içinde 1958'de Sarayköy'de Menderes Tekstil ismiyle ikinci bir tekstil fabrikası açıldı. Teknoloji olarak mükemmel olan, mühendis ve teknik elemanlarla çalışan bu fabrikaların karşısında yerel engellemelerle de karşılaşan bu fabrika nasıl çalışacaktı?

Fabrika 2 sene zor zahmet çalıştı.

Karacasu'da iki sene de olsa sanayinin büyüdüğü günde 3 kez öttü durdu. İnsanlara bir şeylerin ancak pozitif yaklaşımlarla, bilimle ve fenle yapılabileceğini, Karacasu'nun ancak sanayi ile kalkınabileceğini kulakları yırtarcasına duyurdu durdu; ama olamadı.

İki sene sonunda bankalar alacaklarını istediler ve aile borçlarını ödeyemedi. Bu Karacasu'da

34 İhsan Konuklar

35 Turgut Soybaş

ilk defa kurulan bir sanayi tesisinin artık son demlerini yaşadığının kanıtıydı.

“Makineler durdu, her şey haciz edildi.”³⁶

Bizim çocuk dünyamızın hayal ufuklarında dolaşan o düdüklü güzellik artık sustu.

“Fabrika mühürlendi. Tekrar açılıncaya kadar havuzlardaki mallarımız yok oldu eridi gitti kimyasallar içinde. Yıkılışımız devam etti. Aile olarak huzurumuz hiç kalmamıştı. 2 yıl öncesinin o zengin ailesi bu sefer bütün mal varlığını yatırdığı fabrikayı kaybettiği gibi bir de onun borçlarını ödeyebilmenin zorluklarına düşmüştü. Borçlarımızı bitiremeyince babamın çok samimi arkadaşları olan Hâkim Adil Tola’ya fabrikayı arsasıyla, makineleriyle birlikte tüm borçlarımızı karşılayacak şekilde o günün parasıyla 300.000 liraya 1960’ta sattık.

Borcumuz da yoktu paramız da.

Sağda solda kalmış birkaç parça taşınmaz malımız vardı bir de en önemlisi evimiz. Bu sıkıntılı günlerde Karacasuluların %80’i, %90’ı bizimle beraber olmuştur. Bazı kişiler hariç halkımız bizimle birlikte acı çekmiştir.

Karacasu 20 -30 kişi yüzünden kalkınma umudunu kaybetti, biz de servetimizi kaybettik.³⁷

Satıştan Sonra Fabrika Ne Oldu?

Fabrikayı 27 Mayıs İhtilali’nin Karacasu’ daki subayı Binbaşı Hüsni Doğan’ın teşvikiyle ³⁸ Hâkim Adil Tola satın aldı. Fabrikayı tekrar işletilebilmek için gayret etti. Çeşitli girişimlerde bulundu. Bunlardan biri de Karacasulu Makine Yüksek Mühendisi Süleyman Acun’la oldu. Adil Tola, ona önce fabrikanın durumunu görmesini, sonra da fabrikanın işletilip işletilemeyeceğini kendisine belirtmesini söyledi. Süleyman Acun, tekstil üzerine staj yapmış bir mühendis olarak 1961’de fabrikayı inceledi. S. Acun bu konuda şunları anlatıyor:

“Fabrikayı kurulduğu yıl gezip görmüştüm. Silindirler, buhar kazanı, boyama havuzları, paketleme üniteleri vs. vardı. 20 işçi çalışıyordu. Bir usta-başı vardı ve bütün işleri o yönetiyordu. Bu usta, boya ve apre işlerinden iyi

36 Şerafettin Kavurmacı.

37 İhsan Konuklar

38 Vehap Dülger, Yaylalı Mah Karacasu(74)

anıyormuş. Yıl 1957 idi, ben 20 yaşındaydım. Daha liseden yeni mezun olmuşum. Aradan zaman geçti Teknik Üniversiteden makine mühendisi olarak mezun oldum. Stajımı Bursa’da ve Nazilli’de tekstil üzerine yaptım.

Daha sonraki zamanlarda yanılmıyorsam 1961’de Karacasu’ya geldiğimde fabrikanın kapandığını ve Hâkim Adil Tola’nın fabrikayı satın aldığı duydum.

Adil Tola benim makine mühendisi olduğumu duymuş. Adil Tola atıl hâlde olan fabrikaya beni götürdü. “Bu fabrikayı çalıştırabilir miyiz, bunun için ne yapmak gerekir?” gibi sorular sordu. Fabrikayı incelememi ve fabrikanın çalışıp çalışamayacağı konusunda fikrimi söylememi istedi. Fabrikada her şey yerli yerindeydi. **1957 yılının koşullarına göre önemli bir tesisti. Küçük bakımlarla faal hâle getirilebilirdi.** Bu düşüncelerimle birlikte esas sorunun işletmecilik sorunu olduğunu Adil Tola’ya söyledim. Çünkü fabrikaya engellemelerden dolayı iş verilmediğini bu arada duymuştum.”³⁹

Tekstil makineleri üzerine eğitim almış olan Makine Yüksek Mühendisi Süleyman Acun fabrikanın 1961’ de bile küçük bakımlarla çalıştırılabileceğini söylüyordu; ama bu hiçbir zaman mümkün olamadı.

Ancak bu örnekten yola çıkan bazı Karacasulular, mesela Karayusuf Sami Ozan ve kardeşleri Karacasu dışından gelen dokuma fabrikası kuralım önerilerine cesaretle sahip çıkamadılar. Boya ve Apre fabrikası kötü bir örnek olmuştu. Bu konuda Kara Yusuf Sami Ozan şunları söylüyor:

“O zamanlar Akın Tekstil’in sahipleri olan Rüştü ve Haydar Akın Beyler Karacasululara yardımcı olmayı çok istemişler ilk başta Karacasululara bir iplik fabrikası kurmayı önermişlerdir. Ama Karacasu bu öneriyi değerlendirememiş ve halkı birleşemediği için de bu fırsatı kaçırmıştır.

Göztepe Spor Kulübünün ünlü antrenörü Adnan Süvari o zamanlar DAĞ marka iplik fabrikasının sahibiydi. O da Karacasu’da bir iplik fabrikasının kurulması için destek olmuştur. Hatta onun teşvikleriyle biz de bir iplik fabrikası kurmayı düşündük. Adnan Süvari’nin verdiği adamlarla beraber Konya Ereğlisi’nde satılık bir iplik fabrikasını incelemeye gittik. Maliyet raporları aldık. Yıl, 1958 sonuydu. Ben ağabeyimi ikna etsem de **bu teşebbüsümüz hiçbir zaman gerçekleşmedi.**”

39 Süleyman Acun, Makine Müh, Yaylalı Mah Karacasu (74)

Tekkeşinler Evi'nin 2008'deki Görünüşü

Ailenin Acılı ve Yalnız Günleri

Fabrika kapanınca Kemal ve kardeşleri orta yerde kaldılar. Hemen hemen bütün servetlerini kaybetmişlerdi. İki yılın içinde Karacasu'nun zengin ailelerinden biri bütün servetini kaybeden bir aile oluvermişti. Bu iki yıllık yaşam hikâyesini o günün Karacasuluları: “Bu kadar hizmetin karşılığı bu olmama-lıydı.” cümlesiyle özetlediler.⁴⁰

Koca Tekkeşin Mustafa'nın bütün serveti iki üç yıl içinde bireysel ve toplumsal ülkülerin peşinde yok olup gitmişti.

Ama oturdukları ev, Tekke Yaylası'nda bir miktar arazi, hastalık sağlık için saklanan biraz para...kalmıştı.

İhsan Konuklar'ın ifadesiyle: “O güne kadar borç para verdiğimiz, düğünde, sünnetinde yardımcı olduğumuz, kol kanat gerdiğimiz insanlar fab-

40 Ali Anıl, Aydın (80)

Zeki Konuklar

rikamızı kaybedip parasız kalınca dar Karacasu sokaklarında bizi görünce belki borç isterler diye yol değiştiriyorlardı. Bu olay o günlerde yaşadığımız pek çok acı olaylardan en acısı olmuştur ve çok ağırımıza gitmiştir. Bazı insanların bu vefasız davranışları bizi çok yaralamıştır.”

O zamanlar memurların, kasaba eşrafının gelip gittiği, akşamları pek çok misafirle yemeklerin yendiği bugünün tarihî evi iflası izleyen o günlerde büyük bir sessizliğe bürünür. Kan ağlar o güzelim ev.

Bu büyük çöküşün sorumluluğunu omuzlarında en çok hisseden Kemal ve İhsan büyük bir felakete dönüşen bu girişimi hem kendileri yaşadıkları hem de kardeşlerine yaşattıkları için büyük bir hayal kırıklığı yaşıyorlardı. Derin ve tarif edilemez bir üzüntü duyuyorlardı. Evin iki kızı evlenip evden çıkmışlardı zaten. Daha on yaşlarında olan Zeki bu büyük işlerin tam bilincinde değildi. Ama onun hayatının dikenli yolları bu iflasla başlamıştı. Karacasu Ortaokuluna gitmeye başladığı yıllarda annesiyle o koca evde, o kalabalıklardan sonra yıllarca tek başlarına yaşayacaklardı. Annesi hastalandığında hamur yoğuracak ekmek yapacaktır kendisine. Minibüs muavinliği dahil her türlü işi yaparak para kazanacak en sonunda iktisat fakültesini bitirme başarısını gösterecektir. Kemal, İhsan ve Ekrem evin oğulları olarak ne yapacaklarını düşünürler. Bundan sonrası ne olacaktır? Bu cevabı bilinmez bir sorudur o zaman için. Hayat kimi nereye atacaktır bilinmez. İlk iş olarak ellerinde kalan evlerini annelerinin üstüne tapularlar. İsteler ki anacıkları hiç olmazsa güvende olsun, hiç olmazsa yaşadıkları onca anının saklandığı bu evde anaları anılarıyla yaşasın. Bu ev annenin üstüne tapu edilsin ki hayatın belki de yeni fırtınalarından korundukları bir sığınak olsun isterler. Elde kalan diğer mallar Kemal, İhsan, Ekrem, Zeki ve kızlar arasında pay edilir. İlk başta Kemal, Zeki Karacasu’da kaldılar. Ekrem askere gitti. Ama İhsan ve eşi Rodoslu gelin Nazikter Hanım Karacasu’da kalmamaya karar verirler.

Nazikter Hanım İle İhsan Konuklar'ın Evliliklerinin İlk Günü

Film Karesi Gibi Bir Ayrılış Sahnesi

Zaman bütün insanlar için nasıl akıp gidiyorsa bu buruk ve acılı aile için de çabuk geçiverdi. 1959 yılının aralık ayına gelinceye kadar geçen iki yılda kendilerine gelmeye çalıştılar. Bundan sonrası nasıl olmalı, neler yapılmalı sorularının cevaplarını olanaksızlıkların karanlıklarında aradılar durdular. Artık toplu hareket edecek hâl de kalmamıştı. Yaşananlar ne kadar acıydı! Ya Evin Rodoslu gelini Nazikter Hanım?

Nazikter Hanım'ın Rodos sokaklarında şen şakrak oyunlarla başladığı hayatı İzmir'e doğru yönelmiş ve kaderin cilvesine bakın ki İzmir'in ışıltılı gecelerinden elektriği dahi olmayan 5000 nüfuslu bir Ege kasabasında devam etmişti. Evlendiği İlk gün arabadan indiğinde içinde sadece Karacasu'nun zengin bir ailesine gelin olmanın güveni vardı. Nazikter Hanım Karacasu'yu çok köhne bulmuştu.

Nazikter Hanım'ın 1957'deki Kürk Mantosu

Nazikter Hanım da kim diye merak ettiniz değil mi? Rodos'tan İzmir'e 13 yaşında gelmiş cıvıl cıvıl, gencecik bir kız. Adalardan gelmenin bütün yakamozu var üstünde. 16 yaşında da Karacasu'ya İhsan Konuklar'ın eşi olarak gelin geliyor. Kentin bütün giysilerini İzmir'de bırakıp bir eşarp, bir mantoyla Karacasu'da, onun deyişiyile köy sokaklarında dolaşiyor. Komşuları seviyorlar bu İzmirli gelini, o da komşularını seviyor. Gelin geldiği ev Karacasu eşrafından Tekkeşin Mustafa'nın evidir. Geçen onca yılın yorgunluğunu üstünde taşıyan o güzelim Karacasu evinde, köşk odasına gelin girer. Köşk odasının çıkmasından

yukarı mahallelerden çarşıya şırıl şırıl akan Karacasuluları seyreder. Akşamları da akşam yemeği sonrası kahveye inen ve yatsı namazı sonrası evlerine dönen Karacasuluların ayak seslerini dinler.

Nazikter Hanım, Rodos'ta iken rüyasında Paşa Sultan diye bir dede görmüştü. Karacasu'ya geldiğinde Paşa Sultan Dedesi mezarını bulmuştu. Şaşırmıştı. O mezar gelin geldiği ailenin Tekke Yaylası'ndaki arazilerinin içindeydi. Kader mi idi, alın yazısı mı idi bilinmez, diyor, Nazikter Hanım. Rodos'ta gördüğü rüyanın Paşa Sultan Dede'sini Karacasu'da bulmuştu. Böyle derken de İhsanla evlenişini ve Karacasu'ya gelişini, "Nerelerden nereye!" deyişini mistik bir anlatımla açıklamaya çalışıyordu. Nazikter Hanım, o günleri şöyle anlatır: "İzmir'de oturuyorduk. Kemal de İzmir'de askermiş. Evcı çıkabilmek için bizim mahallede bir ev tutmuşlar. İhsan da bizim mahalledeki ağabeyinin evine gelmiş. Beni işte o zaman görmüş ve bana âşık olmuş. Beni ailemden istediler. Annem, babam ve ben İhsan'ın ailesini tanımak için Karacasu'ya gittik. Karacasu'da her yeri gezdik. İhsan'nın akrabalarıyla tanıştık.

Nasipmiş, oldu. Karacasu'da hâlen var olan evimizin köşk odasına ge-

1957'de Konuklara Ait Radyo

lin girdim. Kalabalık ve zengin bir ailenin gelini olmuştum. Evliliğimizin hemen ardından eşim İhsan askere gitti. Ama kayınvalidem, görümcelerim, Kemal, Ekrem, yeni akrabalarım ve komşularım bana yalnızlık çektirmediler. Karacasu'ya çabuk ısınmıştım. Fabrikanın yapılışında her aşamayı biliyorum

Karacasu ve İhsan çok öncelerden gördüğüm bir rüyanın gerçeğiymiş sanki! Öyle inanıyordum ve yaşadıklarım benim kaderim diyordum.”

Ancak sevinçlerle başlayan bu evliliğin ilk yılları, ilk beş yılı, hiç de iyi geçmemişti. Nazikter Hanım beş yıl içinde bir fabrikanın kuruluşunu, o fabrikanın ve ailelerinin ekonomik çöküşünü yaşamıştı. Beş yıl, elli yıllık bir hayat dersi sunmuştu ona. Gelin geldiği o evin zenginliği de kalmamıştı artık.

Nazikter Hanım ve eşi İhsan bu çöküşten sonra ne yapmalıydı da kaderlerini bir başka diyarlarda değiştirmeliydiler?

Bunu geceler boyu düşündüler. Sonunda İzmir'e göç etmeyi kararlaştırdılar.

1959 yılının Aralık ayında bir pazartesi günü, ikinci vakti, bir açık kamyonla ev eşyalarından kendilerine ait olanları yüklediler. Yatak, yorgan, birkaç

İhsan Konuklar ve Nazikter Hanım Röportaj Günü

halı, çeyiz sandığı, mutfak eşyaları gibi şeylerdi bunlar. Komşularıyla helalleştiler. Ağlaştılar. Uğurlamaya gelenlerden Hacı Kırılı Sami ve Mustafa Nurgün, İhsan'a: "Ağabey, gitmeyin. Bu günler kararıp kalmaz. Geçer." dediler. Kara gün dostlarının sesi idi bu.

Akşam vaktiydi. Karanlık basmak üzereydi. İhsan şoförün yanına oturdu. Onun yanına da Nazikter Hanım oturdu. Kucağında 6 altı aylık bebeği vardı ve hava da serinceydi. Kamyon Güngen Sineması'nın, Gevrekçilerin börekçi dükkânının ve lokantaların önünden geçerek Salhane Köprüsü'nün önüne geldi.

Kader onlara bir oyun daha oynayacaktı. Biraz ötede Sevenler İlkokulu'nun önünden geçip de eski hapishaneye varınca yolun jandarmalarca kesildiğini gördüler. Şaşırdılar. Ne olabilirdi? Durdular. Jandarma komutanı kamyonun Nazikter Hanım'dan yana olan kapısını açtı ve: "İnin aşağıya. Hakkınızda bir şikâyet var!" dedi. Nazikter Hanım usulca indi. Ardından eşi İhsan. Söze orada hazır bulunan dava vekili girdi: "Siz, 10 lira için kefil olmuştunuz. Borçlu

da bu borcunu ödememiş. Biz bu sebeple buradayız.”derken yanındakiler ise: “ Bu gelin İzmir’den geldi. Eşyası çoktur.” diyorlardı. Bunları duyan İhsan orada yığıldı kaldı. Bayılmıştı. Artık bu kadar sıkıntıya dayanamamıştı. Gecenin karanlığında bir yandan doktor getirilirken bir yandan haciz işlemine devam edildi. 10 lira karşılığı olarak kamyonda bulunan ve o zamanları pek kıymetli olan baba yadığı iki büyük halıyı aldılar. Nazikter Hanım haciz işleriyle görevli memura yukarıda fotoğrafını sunduğumuz değerli kürk mantosunu göstererek: “Bu kürkü alın. Bunu satarsınız daha çok halı alırsınız. Halılara dokunmayın İzmir’e vardığımızda altımıza sereceğimiz başka bir şey yok.” dese de gelenlerin gözü halılardadır. Nitekim Melahat Kavurmacı: “Ben yıllar sonra o büyük halıları o dava vekilinin evinde gördüm.” der.

Olayı haber alan kayınvalidesi, eltileri, Kemal, Zeki oraya koşar gelirler. İhsan’a ve Nazikter’e: “Ne olur gitmeyin!” diye ısrar ederler. Zaten İhsan zor ayakta durmaktadır. Nazikter Hanım, İhsan’ın kolundan tutar, biz burada ne hayır gördük ki deyip, onu kamyonu bindirir. Şoföre döner: “Sen paranı aldın değil mi, niye duruyorsun. Bas gaza!” der.

Kamyon, yeni bir yaşama doğru gecenin karanlığında kaybolur gider.

Böylelikle Nazikter Hanım’ın Karacasu’daki 5 yıllık çileli yaşamı biter. İzmir’e vardıklarında bir çeyiz sandığı ve bir de yatakları vardır sadece.

İhsan İzmir’de seyyar manifaturacılık, şoförlük de dahil para kazanabileceği her işte çalışır.

Kemal Karacasu’da kalır. Ama üzüntüsünden verem olur. Bunu kimsele-re söylemek istemez. Yatağa düşünce her şey anlaşılır. Bir süre Karacasu’da kalır. Bu durumu gören komşuları İzmir’e, kardeşi İhsan’a: “Kardeşin hasta. Durumu kötü. Buraya gel.” diye haber salarlar. İhsan bir taksi tutarak Karacasu’ya gelir. Kardeşi Kemal’i o taksiye bindirir ve İzmir’de Tepecik Hastanesi’ne götürüp onu oraya yatırır. Üç buçuk ay hastanede yatar Kemal. Sonra, o da Karacasu’yu terk eder.. Hollanda’ya işçi olarak gider. Dönüşte İstanbul’da iş tutar. Daha sonraları İzmir’de İhsan ve diğer kardeşinin kurduğu şirkette satışları yönetir ve 2000 yılında ölür.

Bu yazının yayına hazırlandığı şu günlerden birkaç ay önce evin 2. oğlu İhsan Konuklar vefat etti. O, bu yazının bitişini ve yayınlanışını görmeyi çok istiyordu. Çünkü o da yıllar sonrasında Karacasululara seslenmek ister gi-

İhsan Konuklar İle Röportaj Günü

biydi. Röportaj için gittiğimde, o, biraz hüzünlü de olsa gençlik yıllarına gitti. Onu çok iyi gözlediğimi umuyorum o gün. Eski heyecanı bütün küllenmelere rağmen yüreğinin bir köşesini ısıtıyordu. Biraz buruktu, biraz yıldı; ama eski hayallerinin rüzgârları esiyordu içinde. “Karacasulular bizim yanımızdaydı. 15-20 kişi hem bizim hem Karacasu’nun kaderini kararttı.” diyordu. Onu, o gün, geçmişte Karacasu’da yaşanan; iddialı, cesur bir uğraşının kahramanlarından biri olarak hayranlıkla seyrettim. Farklı olmak ve farklı olanı yapmak cesaret ister her zaman. Onlarda bu özellik vardı, diye düşündüm.

Bir de gecikmiş bir teşekkür gibi hazırladığım bu yazımı sunacaktım ona. Keşke bir Karacasulu daha çıksa Karacasu’da bir fabrika kursa; iş olsa, ekmek olsa ona da teşekkür edebilsem diye heveslendim.

Bu özlemlerle, duygularla yaşarken ölüm haberi beni de derinden üzdü. İhsan ağabeyimize bir güzel armağan olacaktı bu yazı’ım. Ve de dergide yayınlanacaktı! Ne yapalım! Bazen her güzellik bir arada olmuyor.

Sonuç

Bir ailenin başından geçenlerle birlikte Karacasu'nun başından geçenleri de okudunuz. 1953 yılında başlayan bir umudun 1959'da nasıl yok olduğunu da öğrendiniz. Karacasu'daki fabrika kurma girişimi o yıllarda başarılı ve Karacasu tarihinde o yıllarda ilk defa buhar kazanıyla, dönen silindirleriyle ham madde işlenerek mamul madde hâline getirilebilmişti.

İster bireysel özelemlerle ister toplumsal özelemlerle olsun bir aile Karacasu'ya bir fabrika kurmayı başarmıştı. Ve her şey yolunda gitseydi fabrikanın altındaki arazide onlarca dokuma tezgâhının çalıştığı ve fabrikaya ham bez dokuduğu hemen ikinci fabrika kurulacaktı. Bu fabrikada 100 kadar makinelikli tezgahta fabrikada aprenlemek ve boyanmak için binlerce metre ham bez dokunacaktı.

Karacasu'da 2 sene kadar çalışan ve insanlara iş ve ekmek sunan bu fabrika; parti çekişmeleri, işletme sermayesinin yokluğu, hemen çevresinde kurulan iki tekstil fabrikasının teknik üstünlüğüyle yarışamama, yeterli destek bulamama, işletme kusurları gibi sayabileceğimiz çeşitli sebeplerle çöktü.

Fabrikanın yaşatılamamasının sebeplerini kategorize edersek bunlardan birincisinin Karacasu içinde var olan sebepler ve ikincisinin de teknolojik değişimi fark edememek olduğu söylenebilir. Dokumacılar Kooperatifi'nin çöküşü de el tezgahlarından makinelikli tezgahlara geçememe sorunundan başka bir şey değildi.

Yazımızın amacı bu sebeplerin derinlemesine incelenmesinden çok 5000 nüfuslu bir ilçe merkezinde bundan 57 yıl önce bazı insanların fabrika kurmak, kısaca makineleşmek özelemlerine ve vizyonlarına duyduğum saygıdır. Hangi toplum olursa olsun o toplum ve o toplumun yöneticileri, örgütleri farklılıkları üretenleri desteklemeli diye düşündüm bu yazımı yazarken.

Kötü sonuçlar en sonunda sadece o fabrikanın kurucularını değil aynı zamanda o fabrikanın var olduğu yerin insanlarını ve o insanların bilinçaltılarını etkilemiştir. Nitekim bu fabrikanın iflas edışı ile birlikte Karacasu'nun sanayileşme umutları da yıllarca filizlenemedi. Hemen o yıllar içinde Kara Yusuf Samilerin fabrika kurma girişimleri başlamadan bitti. 60'lı yıllardan bugüne gelinceye kadar 57 yıldır Karacasu halkının ciddi bir sanayi projesi etrafında birleştiğini göremedik. Halkın nabzının attığı ortak bir proje gerçekleştirilemedi.

Tekkeşinlere ait bu fabrikanın kötü sonu Karacasu'nun bilinçaltına acı bir anı olarak kazındı. Hangi talihsiz olaylarla halkın zihnine yerleşmiş olduğunu bilmediğimiz, 1955'lerde de dillendirilen **olmaz kardeşim, burada olmaz** fikri bu olayla iyice pekişti. Toplumun ortak beyninde risk almanın ne kadar tehlikeli olduğu fikri daha da dal budak saldı. Böylelikle RİSKİ SEVMEYEN SAĞLAMCI anlayışlar yerleşti kasabamızda.

Kasabamızın 1939'larda Sümerbank kampının Yayla'ya kurulmasını istemeyişi, 1952'lerde kasabaya bir tekstil fabrikasının kurulması önerisini reddedişi, kasabamızdaki bu fabrikanın çalıştırılmayışı gibi hâller Karacasu için hiç olumlu olmadı.

İsterseniz burada keseyim. Yukarıdaki yazıya daha çok yorum eklemek istemiyorum. Siz de okudunuz yazıyı. Siz de kendinize göre yorumlar yaptınız. İnşallah yorumlarım ve yorumlarınız önümüzdeki yıllarda daha kardeşçe, daha pozitif ve daha verimli daha organize bir yaşamın kurulmasına vesile olur.

Karacasu insanı çalışkanlığına, işine, aşına olan sadakatine bir de birleşerek, el ele vererek ortak yatırımlar yapmak, onu da başarmak özelliğini eklemelidir.

Ve: "Olmaz kardeşim, bu memlekette bir şey olmaz." diyenler mutlaka utandırılmalıdır. Karacasu'nun ortaklaşa yaptığı okullar, ortaklaşa yaptığı sosyal diğer yapılar olabileceğinin kanıtları olarak gösterilmelidir.

İKİ RÖPORTAJ

“Karacasu kültür varlıkları bakımından o kadar zengindir ki, bir tarafta antik kültür, bir tarafta Osmanlı kültürü, bir tarafta Cumhuriyet kültürü ve bunların tümünün izleri, yapıları... Bunların hepsi ayakta duruyor ve bizlere kitabelerle, şiirlerle sesleniyor.”

Hüseyin Kuruüzüm

İlçe meydanındaki kahvede çayımızı yudumlarken, birazdan, Karacasu'yu bambaşka yönleriyle tanıyacağımdan habersizim. Karşımda ışıltılı gözleri ve şiir tadında sohbetiyle Hüseyin Kuruüzüm, “Karacasu'ya bir gelen ağlar, bir de giden” diyerek başlıyor söze. Kurduğu her cümle, içindeki Karacasu sevdasını anlatsa da, Kuruüzüm'ün doğup büyüdüğü topraklara duyduğu hisleri anlamak için gözlerine bakmanız da yeterli. Emekli Türkçe Öğretmeni Hüseyin Kuruüzüm, 37 yılını verdiği mesleğinde bugünün aydın bireyleri olan birçok Karacasuluyu yetiştirmiş. Kuruüzüm, bugün ise hem Karacasu Vakfının çalışmaları hem de kişisel çabalarıyla ilçeyi daha iyi yerlere taşımak için durmaksızın çalışıyor ve geçmişle günümüz arasında köprü kurarak kimi zaman eski bir çeşmenin sesi oluyor, kimi zaman eski bir hikâyenin anlatıcısı...¹

- Bir Aydın olarak Aydın'ı nasıl anlatırsınız?

KURUÜZÜM: Tarihçi Herodot, Aydın için “Gökyüzünün altındaki en güzel yeryüzü” der. Aydın, bu coğrafyada olduğu için şanslı. Aydın için bir başka anlatım da: “Ovalarından bal, dağlarından yağ akan diyar” söyleyişidir. Burada sözü geçen incir ve zeytinin her ikisi için de Kur'an'ın Tîn Suresi'nde: “And olsun incire ve zeytine.” denilir. Aydın kutsanmış iki besinin en bol yetiştiği bir coğrafyadadır hem de dünyanın en güzel yeryüzünün peyzajına ve iklimine sahiptir. Türkiye'nin en uzun ömürlü insanların bu coğrafyada yaşaması sebepsiz midir?

Sözün özü, Aydın insanı, bu coğrafyada yaşadığı için kendini çok şanslı saymalıdır.

1 Bu röportaj Aydın Kültür ve Turizm Dergisi'nin Ekim 2011 tarihli 3. sayısında yayınlanmıştır.

- Aydın, bu şansı iyi değerlendirebiliyor mu?

KURUÜZÜM: Sanayi, zenginlik... gibi açılardan bakmayacağım. Başka bir açıdan bakacağım. Bu güzel coğrafya, insan varlığında birikmesi gereken kültürel unsurlar olarak ne kadar değerlendirebiliyor diye sorulmalıdır.

Binlerce yıldır Aydın, kavimlerin gelip geçtiği bir yol kıyısında durmuştur. Antik kültürlerin, Selçuklu ve Osmanlı kültürlerinin mirasına sahiptir. Cumhuriyet'in kuruluşunda anlamlı bir duruş sergilemiştir. Bu sebeptir ki geçmiş zamanın bugüne süzülüp geldiğini düşünüyorum ve Aydın denildiği zaman; paneller, sempozyumlar, tiyatrolar, açık oturumlar kenti, meydanlarında sanat gösterilerinin yapıldığı bir kent olarak hayal ediyorum. Adnan Menderes Üniversitesi sayesinde Aydın'a bu tür bir renk gelmiştir. Yeterli olup olmadığı göreceli bir kavramdır; ama Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın için bir şanstır. Aydın insanı, Adnan Menderes Üniversitesi birliğiyile evrensel bilgiyi yerel bilgiyle, geçmiş kültürle ne kadar harmanlayabilirse gelecekteki Aydın o kadar zengin bir kültür diyarı olacaktır. Aydın; ovaları, dağları ve ürünleri dışında sanatıyla, kültürüyle de imrenilen farklı, ışıltılı bir kent olarak ortaya çıkacaktır. Benim yurtdışı seyahatlerimde gördüğüm en önemli şey, Avrupa'da güzel sanatlara verilen değerdi. Büyük yapıların çevrelediği meydanlarda konserler, akşamları küçük tiyatro gösterileri ve bunlara ilgi duyan insanlar vardı. Ben de Aydın denildiği zaman, öncelikle ismi gibi; aydın, bilgi ve fikir üreten, sanat etkinlikleri yapan kasabalar ve köyler hayal ediyorum.

- Aydın, farklılığı nerede yakalar?

KURUÜZÜM: Bence kültürüyle, tarihiyle ve antik dönemlerden, Selçuklilerden, Osmanlıdan kalan mirasıyla yakalayabilir. Aydın'ın en başarılı olabileceği sektör, turizm. Ama kastettiğim sadece deniz turizmi değil. Buna artı olarak kültür turizmi. Aydın'ın tarihte bütün kavimlerin geçtiği kent olmasından ötürü Aydın insanı tarihten gelen bir esnekliğe sahip. Bütün kavimler Aydın coğrafyasından geçmiş ve siz ayakta kalmışsınız. Kolay mı bu? Mesela Kurtuluş Savaşı'nın ilk kongrelerini yapan kentlerden biri Aydın. Yani özgürlüğüne âşık. Yörük Ali Efesi, Nazilli Kongresi, Kurtuluş Savaşı'nda direnişi, kent olarak yakılışı ve tekrar kuruluşu var. Bu özgürlüğüne âşık kent, bugün-

kü toplumsal yaşamda da bunu çok iyi belli eder. İnsan Aydın'da kendini güvende hisseder. Polisiye olaylar yok denecek kadar azdır. İnsan, polis olmasa da idare edilebilir bir kent hissine kapılır Aydın için. İnsanlar özgürdür, gece geç saatlerde kızlar sokaklarda gezer, bir Aydın'lı saat kaç olursa olsun şehrin sokaklarında güvenle dolaşabilir. Aydın, güvenli bir kenttir kısacası.

Hoşgörülü olma erdemi ve beraber yaşama bilinci, birey olma bilinci, özgür yaşama tutkusu Aydın'da hayli güçlüdür.

İsterseniz bir başka pencereden bakalım: Ben Aydın'ı iki farklı coğrafyadaki yaşayışıyla da düşünürüm. Ovadaki Aydın'lılar ve dağdaki Aydın'lılar, diye. Bu sözlerim bölmek için değil elbet. Ayrı yaşam koşulları anlamında söylüyorum. Ovadaki Aydın'lılar daha rahat bir coğrafyada yaşarlar; çünkü ovanın toprakları bereketlidir, toprağın işlenmesi kolaydır. Dağdaki insanlar yamaçların başındadır; köylülerimiz, çiftçilerimiz vardır orada da. Onların üretim ve yaşam koşulları ova insanından farklıdır. O zaman biz turizmde orijinal olacak ne yapabiliriz? İnsanların bir kısmını deniz kıyılarında dinlendirerek, bir kısmını antik kentlerde, bir kısmını Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet kültürünü sergileyen eserlerin olduğu yerlerde bilgilendirerek; bir kısmını da dağ evlerimizde, köylerimizde, yaylalarımızda, köylünün zeytin toplamasında, düğününde, sünnetinde misafir ederek, tamamen farklı bir turizm olgusu yaratabiliriz. Binlerce turistin Aydın köy evlerinde kaldığını, köylülerle beraber tarlaya gittiğini, köylülerle birlikte düğünlere, sünnetlere katıldığını bir hayal edin bakalım. Bu Batı insanı için çok orijinal olacaktır.

- Bütün kavimlerin Aydın'dan geçtiğinden bahsettiniz. Aydın tarihine bir yolculuk yaparsak, o süreci anlatabilir misiniz?

KURUÜZÜM: İsterseniz bunu Karacasu özelinden alalım. Karacasu'da antik kentteki tiyatro altında yapılan kazılarda, Etilerle ilgili tabletlere rastlandığı söyleniyor. Aydın Belediyesinin Afrodiasias'ı tanıtan videosunda da Milat'tan önce 4 bininci yıllarda, bu coğrafyada yaşayan insanlardan söz ediliyor. Binlerce yıldır bu coğrafyadan insanlar geliyorlar ve geçiyorlar. Her gelen geçen de kendi izlerini bırakıp gidiyor. Bunların bir kısmı toprağın altından kazılarla çıkarken bir kısmı da bir figürde ya da resimde karşımıza çıkıyor. Söz gelimi, Karacasu Hacı Ali Ağa Camisi'nin dış bölümünde

bulunan çiçek figürlerinin Afrodiasias'taki Bizans figürleriyle aynı olduğunu söyleyen sanat tarihçisi var. Demek ki 1727'lerdeki şimdi ismini bilemediğimiz sanatçı, Karacasu'da antik kentin neresinde gördüyse, bir çiçek figürünü görmüş, şablonlamış, kafasında belki ilaveler yapmış; ama yine Bizans'tan izler taşıyarak, bir Osmanlı mimarisinin duvarına bir çiçek figürü olarak koymuş. Başka bir örnek verelim: Karacasu'da kitabeleri olan çeşmeler vardır. O çeşmeler sadece Karacasu'nun değil, Aydın'ın gerdanlıklarıdır. **Çünkü Aydın'ın en zengin çeşmede kitabe geleneği Karacasu'dadır.** Bizim ilçemizde, kitabelerinde Aruz kalıbıyla yazılmış şiirler olan 8-10 kadar Osmanlı Dönemi çeşmesi var. Bunların hepsi ayaktadır ve bugünkü insanlara seslenir hâldedir. Bu çeşmelerin alt kısımlarına bakarsanız, önündeki havuzcuk Bizans lahitidir. Yani, 1700-1800'lerde Karacasu insanı kuruntuya düşmemiş: "Müslüman çeşmesinin önünde bunun ne işi var?" demeden Bizans lahiti olarak, çeşmenin önünde küçük havuz olarak kullanmış. Başka bir belgemiz daha var. 1900'lü yıllarda belediye meclis üyeleri arasında Rumlar varmış. Ayrıca Karacasu'da Rum okulu ve kilise de varmış. Örneğin eskiden başı ağrıyanlar ninelerine kendileri için dua okutuyorlarsa, bazı Karacasulular da kiliseye gider, papaza başları ağrımasın diye dua okuturlarmış. Bu tamamen esneklik ve hoşgörüyü ilgili. Böyle bir hoşgörü, büyüklerimizin anlattığına göre, 1700'lü 1800'lü yıllarda Karacasu'da varsa, bugünün Karacasu'sunda, Aydın'ında veya Türkiye'sinde de olması lazım. Tarihin içinden gelen ses, Aydın'ın en büyük erdemi hoşgörü olmalıdır, diyor. Yine Aydın tarihi; güzel sanatları ve çağdaş bilime tutkuyu, özgürlüğe âşık olmayı işaret ediyor..

- Karacasu'da bahsettiğiniz kiliseyi ve diğer kültürlere ait yapıları bugün neden göremiyoruz?

KURUÜZÜM: Sorduğunuz soru çok çarpıcı, açıklayıcı ve bütün ülke için sorulması gereken bir soru. Geçmiş, bu tür eserler korunarak yaşatılıyor. Bir bilinç meselesi, kadro meselesi... Sayabilirsiniz daha. Karacasu'da yaşananlarla, Aydın'da, Nazilli'de... yaşananlar birbirinden farklı değildir. Aynı olaylar ülkemizin diğer yerlerinde de yaşanmıştır.

Karacasu örneğini ele alırsak sözünü ettiğiniz kilise gibi kültür varlıkları yok olurken, Osmanlıyla ilgili kültür varlıkları da yok olmuş. 1957'de

Karacasu’da yapılan bir çalışmada korunması gereken çeşitli dönemlerin onlarca eseri görülür. Bugün onlardan pek azı kalmıştır. Dedim ya bir bilinç meselesi.

Karacasu’nun içinden yetişmiş, bu kültür varlıklarının yok olmaması gerektiğini düşünen kişilerin kurduğu Karacasu Vakfı, bu konuda büyük gayretler sarf etmiştir. Karacasu Belediyesinin Tarihî Kentler Birliğine girişinde büyük katkı sağlamıştır. Çalışmalarıyla da kasabada bir tarih ve kültür bilincinin oluşmasında hayli başarılı olmuştur. Sayın Cengiz Bektaş gibi çok üst bir kişi öncülüğünde bir eski Karacasu evinin restore edilebilmesi bu gayretleri taçlandırmıştır.

- Vakıfla birlikte, sadece Karacasu’da yaşayan değil, sizin deyiminizle dışarıdaki Karacasulular da gönül birliğiyle ilçenin kalkınmasına destek olmaya çalışıyorlar mı?

KURUÜZÜM: Karacasu 1960’a kadar hemen bütün okullarını kendi yapmış. Karacasulular 1946’da, Cumhuriyet’in o güzel ilk yıllarında ilköğretimi teşvik anlamında çıkan yasadan da yararlanarak, Karacasu’yu Sevenler Derneği diye bir dernek kurmuş. İmece usulüyle şimdi İmam Hatip Ortaokulu olarak kullanılan binayı taş çekerek yapmışlar ve bu yeni binaya : “Bugünün küçüğü, yarının büyüğüdür, anlayabilene ne mutlu.” yazan bir mermer kitabe koymuşlar. Yine 1949’da Karacasu’da bir ortaokul yapılmış halk tarafından. Onun duvarına da mermer bir kitabe koyuyorlar. Diyorlar ki: “Karacasu’yu sevmek, sözle değil, eserledir.” Biz de 2000 yılında Karacasu Vakfı Öğrenci Yurdu’nun ana girişine bir kitabe yazdık. Orada dedik ki: “Bu bina hayatın bitimli olduğunu ne mutlu ki anlayabilmiş, temiz Karacasu çocuklarının eseridir.”

1724 tarihli hamam kitabesinde de: “Bu eserin bir benzeri görülmemiştir.” şeklinde bir ifade vardır. Karacasu içerdekiyle, dışarıya giden evlatlarıyla kendi beldesinin şahsında ülkesi için gayret etmiştir. Son yıllarda Karacasu Meslek Yüksekokuluna, Karacasu Hastanesine dışarıdaki Karacasuluların 500 bin TL katkıları olmuştur. Karacasu’nun bir evladı kütüphane açmıştır. Karacasu Anadolu Lisesi yeni binasının tümünü bir Karacasu evladı yaptırmaktadır.

Karacasu Çarşı Camisi'nin minare kitabesine Karacasuluların 1724'lerde yazdıkları "Hamiyetmend Karacasulular" (hamiyet: memleketini, yurdunu koruma duygusu) ifadesi 276 sene sonra bugün hâlâ geçerliliğini sürdürüyor.

- Karacasu'yu Aydın'ın diğer ilçelerinden ayıran özelliği nedir?

KURUÜZÜM: Aydın'ın bütün ilçelerinden farklı diyebileceğimiz bir özellik var Karacasu'da. 1590'lı yıllardan başlayarak 2000'li yıllara kadar gelen bir tarih zincirinde Osmanlı taş kitabeleri dikkati çekiyor. Bizans kitabelerini katarsanız bunu Milat'tan önce 2000-3000'e kadar indirirsiniz. O zaman bir soru soralım biz kendimize, Karacasu'da bu sosyal nitelikli binalara kitabeler yazma geleneği kültür geçişlerinin etkisini göstermiyor mu? Zira Cumhuriyet Dönemi'nde de bu gelenek yaşamaya devam ediyor.

Karacasu'ya gelirsiniz ve sözünü ettiğimiz bu kitabeleri zaman sırasına göre izlerseniz bir tarih gezisi yapmış olursunuz. Geçen zamanın sesini duyarsınız.

Karacasu'nun bir de eğitime de değer veren tarafı var. Okullar yapıyor. Çocuklarının eğitimine önem veriyor. Ben bu kasabada 37 sene öğretmenlik yaptım. Meselâ Karacasulu anneler, babalar erkek çocukları kadar kız çocuklarına değer verir ve kızlarının okuması için çok büyük emek verir. Somut bir örnek verir misiniz dersenez; doktor, mühendis, hatta gemi mühendisi olmuş onlarca kız öğrencim var.

O zaman bir soru daha soralım: Her dağ kasabasında görülmeyen bu aydınlık yüzün sebebi nedir? Bu sebeplerden bir tanesini ben Osmanlı Dönemi'ndeki Karacasu'da buluyorum. Doç. Dr. Adnan Öztürk'ün Cumhuriyet'in 80. yılında Aydın'da Millî Eğitim isimli kitabında Karacasu'da yedi medreseden söz eder. 12 medrese Aydın'da, 12 medrese Nazilli'de var. 7 medresesi olan başka bir ilçe merkezi yok. O günün üniversitesi, yüksekokulu bunlar. Çevrelerini eğitmişler. Öğrenciler yetiştirmişler. Karacasulu Şair Yemezzade Süleyman Rüşdî bu öğrencilerden biridir. Şair Şem'i, Şair Lemi de bu medreselerde yetişmiş öğrencilerdir. Mesela benim yaşadıklarım var. Karacasu'da eskiden halkın içinde yetişmiş, otoritesi olan din hocaları vardı. Bir tanesi Saim Hoca'dır. O, çarşıdan geçti mi, bütün esnaf ayağa kalkardı. Çünkü insan-

lar bilgiye hürmet ediyorlardı. Yedi medrese, ayağa kalkış ve Cumhuriyet Dönemi'nde Karacasuluların çocukları için yaptığı okullar, Yüksekokula verilen destek, ailelerin çocuklarının eğitime verdiği önem. Birleştirin bunları. Yargımın ne kadar doğru olduğunu anlarsınız. Karacasu'nun damarında ne vardır dersenez, eğitime seveda, değişime bağlılık vardır, diyebilirim.

- Karacasu'daki kitabeler arasında sizi en çok etkileyen hangisiydi?

KURUÜZÜM: Hangisi ilginç değil ki. Bir tanesini size söyleyeyim. Ev Yakan Çeşmesi'nde Hacı Hüseyin diyor ki: "Allah'ım, Hacı Hüseyin kuluna fırsatlar ver. Hem ömür ver hem bu kazancımı sürdür ki, ben de sosyal içerikli bu tür yapılar yapmaya devam edeyim." Allah'tan şans istiyor; ama bu şansı başka insanlar için de istiyor. Restore edilen Köseoğlu Çeşmesi'nde de: "Yaşamı hayırlarla geçmiş olan Hacı Mehemed" diyor. Yine bir felsefe var. Yani Köseoğlu Mehmet, o günkü söyleyişle Mehemed'in hayatının hayırlarla, başkaları için geçtiğini söylüyor. Karacasu'daki çeşme kitabelerini gezdiğiniz zaman Karacasu'da o medreseler döneminde yaşanmış, İslami zemini olan felsefi bir zenginliği görürsünüz.²

Karacasu kültür varlıkları bakımından o kadar zengindir ki, bir tarafta antik kültür, bir tarafta Osmanlı kültürü, bir tarafta Cumhuriyet kültürünün izleri, binaları, yapıları var. Bunların hepsi ayakta, bazıları kitabeleriyle duruyor. Yani yapı olarak durduğu kadar, yapıları yapanların sesleri olarak da duruyor. Bu çok enteresan bir şeydir. Yapılar bize konuşuyor, taşların dili var. O taşlardan, o kitabelerden bir nesil bize sesleniyor. Turizm denildiği zaman, Karacasu'nun bu yüzünü de gösterebiliriz insanlara. Bu çeşmeler, bu kültür varlıkları yok olsun istemiyorum. Çeşmelerden akan suları içmeyelim sadece. Çeşmelerden akan felsefeyi, mesela: "Bugünün küçüğü yarının büyüğüdür/ Ülkeyi sevmek sözle değil eserlerdir." şeklindeki iletileri de anlayabilirsek, yorumlayabilirsek bugün nasıl bir Karacasu kurabileceğimizi de daha iyi anlarız.

2 "Karacasu'da Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Kitabeleri" isimli çalışmamız yakında yayınlanacaktır.

- Karacasu Vakfı'ndan biraz söz eder misiniz?

KURUÜZÜM: Bunu anlatmadan önce size Karacasu Mezarlığı'ndaki Hacı Bey'in 1929 tarihli mezar taşından söz edeyim. O, kenarda kıyıda kalmış mezar taşının yüzünde: "ömrü Karacasu'ya hizmetle geçmiş Hacı Bey'den" söz edilir.

Karacasu Vakfı, 21 fikirdaşın yan yana gelmesiyle kuruldu. 80 sene sonra başka Hacı Bey'lerin varlığını kanıtlarcasına kuruldu. Kurulduğu anda sanki Karacasu halkının kurulmasını yıllarca beklediği bir örgüt olarak halkımız tarafından kucaklandı, desteklendi. Vakfın düzenlediği her toplantıya yüzlerce Karacasulu katıldı. Bu sebeple Vakıf halkın malı oldu.

Karacasu Vakfı Karacasu'da çok büyük işler yaptı. Her memleketin okumuş çocukları vardır. Bunlar genelde küçük kasabalarda barınmayıp büyük kentlere giderler. Karacasu Vakfı, kendi kasabasından çıkmış, onlarca, yüzlerce entelektüel insanının birikimlerini, ticari hayatta başarılı insanların ekonomik güçlerini tarihte ilk defa Karacasu'ya doğru çevirmiş örgüttür. Karacasu Vakfı'nın öğrenci yurdunu, kafe'sini, dergisini, öğrenci burslarını, giyecek ve besin yardımlarını, basılı eserlerini sayabiliriz. Ama bence Vakfın en önemli hizmeti, Karacasu'nun tarih içinden akıp gelen memleket sevgisini yine kendi mecrasında, eserlerle akıtmış olmasıdır.

-Son sözleriniz desem, ne dersiniz?

KURUÜZÜM: Aydın'la başladık söze; Karacasu ile de bitirdik. Derginizin bu sayısı zaten Karacasu ağırlıklı olacaktı. Bu bakımdan galiba güzel de oldu. Aydın'dan çok uzakta gibi gözükse Karacasu'nun birkaç özelliği üzerinde durduk. Yaylalarımızı anlatan yazı da derginizde olacak.

Sevindim bütün olanlara. Karacasu'yu, Nazilli'yi, Aydın'ı... yani ülkemizi sevmek güzel bir duygu. Bizi besliyor ve bu topraklarda tutunmamızı sağlıyor.

Sesimi duyurmaya fırsat verdiniz. Dergi olarak size teşekkür ediyorum. Bu vesileyle Vali'mize, Kültür Müdürü'müze saygılarımı sunuyorum.

MONSIEUR HERVE

Mösyö Herve değerli İngilizce Öğretmeni Akın Dönertaş Bey'in misafiri olarak Karacasu'ya gelmiş. İlginçtir Mösyö Herve 2007'den beri Karacasu'ya beşinci kez geliyor. Yani Karacasu hakkında hayli yoğun gözlemleri var.

Röportaj fırsatı ise Akın Bey'le Karacasu'daki eski bir evi konuşurken aynı evin Fransız misafirinin de dikkatini çektiğini söylemesiyle doğdu. Hemen Akın Bey'e rica ettim. Benim onunla bir röportaj yapmamı sağlamasını istedim. Bunun Karacasu için çok ilginç olacağı söyledim.

Akın Bey anlayış gösterdi, telefon numaramı aldı ve bunu sağlayabilirse döneceğini söyledi. Telefonunu sabırsızlıkla bekledim. Telefon etti. Beni Mösyö Herve ile buluşturdu ve zahmet etti bütün konuşmaları da İngilizceden Türkçeye çevirdi.

İlginç bulacağınız aşağıdaki röportaj oluştu.

Akın Dönertaş Bey'e ve Mösyö Herve'ye teşekkürlerimizle, saygılarımızla.

-Hoş geldiniz Mösyö Herve.

-Hoş bulduk.

-Mösyö Herve kısaca yaşam öykünüzü anlatır mısınız?

-1959'da, Fransa'da, Le Havre'da doğdum. Le Havre, Unesco tarafından kültür varlıkları açısından koruma altına alınmış bir kenttir.

Ben, 1979'dan beri Paris'te oturuyorum. Şu anki işim hapishanelerdeki tutukluları hayata kazandırmak, onlara tutuklulukları sonrasında iş bulmakla ilgilidir.

Mösyö Herve İle Röportaj Günü

-Karacasu'ya ne sebeple geldiniz?

-2007 yılından beri Karacasu'ya Akın Dönertaş öğretmenimizle tanışıklığımız sebebiyle gelip gidiyorum. Karacasu'ya 5 kere geldim; ama Türkiye'ye geliş gidişim 15 kez olmuştur. İsterseniz işin başlangıcını anlatayım da Karacasu ziyaretlerimin sebebi daha açıklanabilir olsun. Önceleri **kalem arkadaşlıkları** diye bir arkadaşlık ilişkisi vardı. Ben de İstanbul Üsküdar'dan Ayşe isminde bir hanım ile kalem arkadaşı oldum ve İstanbul'a geldim. Benim için, Türkiye ziyaretleri mazisi olan arkadaşlıklar gibi uzun solukludur.

-Türkiye'ye niçin 15 kez geldiniz?

-Benim için Türkiye sadece güneş ve deniz anlamına gelmemektedir. Çocukluğumdan beri tarihe hep ilgi duymuşumdur. Bilirsiniz Fransa'nın ve Türkiye'nin tarihlerinde kesişen anları ve yapılan antlaşmaları vardır. Bunun en eskisi ise Kanuni zamanında yapılan antlaşmalardır. Yani diyebilirim ki Osmanlı Fransız ilişkileri çok eski zamanlara dayanır. İstanbul'un alınışı düşünürsek bu tarih daha da eski yıllara gider.

-Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye hakkında eserler okudunuz mu? Mesela Pier Loti?

-Yedi sekiz yaşlarımda Bizans'ı, Jüstinen'i, Teodora'yı, Nysa Ayaklanması'nı anlatan öyküleri çok hem de çokk severek okudum. İstanbul daha o yaşlarımda bir heyecan şehri olmuştur benim için. Bu heyecan içimden hiç çıkmamıştır. Babam kaptandı. Aslen Britanyalı idi. Britanyalılar romantik ve maceracıdırlar. Belki bu genetik dürtüler ve okuduğum Bizans öyküleri beni İstanbul'a yönlendirmiştir.

-Türkiye'ye ilginizin diğer sebepleri neler olabilir?

-İstanbul iki dinin bir potada çok iyi kaynaştığı bir yerdir. Ben bir Katolik'im. Ayasofya gibi yapılar beni etkilemiştir. Dinî yapılarla da belli olan bu dinlerin ve tabii ki kültürlerin kaynaşması çok ilginçti. Bayan Ayşe ile kalem arkadaşlığı sebebiyle olan İstanbul ziyaretimden sonra İstanbul'a pek çok kez geldim. Türkiye'den pek çok eş dost edindim. Türklerin hoşgörülü olması ve yabancıları sıcaklıkla kabul edişleri sebebiyle gelmeye devam ettim. Türklerin kendi dinlerinden olmayanları bu kadar kabul edişleri beni çok etkilemiştir.

İstanbul tek şehir gibi gözüktür. Aslında her sokak insanı başka bir şehre taşır. Boğaz'ın bir kıyısından karşı kıyıya geçerken bir kıtadan bir başka kıtaya geçmenin heyecanını duyarım ve bu heyecanı her geçişimde ilk defa geçiyormuşçasına yaşıyorum.

-Türkiye'ye ilk gelişinizde dikkatinizi çeken ne oldu?

- Kalem arkadaşım Ayşe ile 1976'da, sabahleyin bir Boğaz vapuruna binmiştik. Vapurda sabahleyin herkesin elinde gazete vardı. Fakir denilebilecek insanlar bile gazete okuyorlardı. Bu çok önemliydi. Gazete demek, dünyadan haberdar olmak demektir. İstanbul'un diğer yerlerinde de bu özelliği gözledim. Hani biz, Fransızlar olarak okuyuşumuzla filan övünürüz. Hatta bu konuda burnumuz biraz yükseklerdedir. Ama Fransa'da fakir insanlar gazeteyi pek okumazlar. Genelde de vardır bu gazete ilgisizliği. Dedim ya gazete demek haberdar olmak demektir.

-Söyleşiyi böyle sürdürürsek Karacasu için zamanımız kalmayacak. İsterseniz Akın Bey’le tanışmanıza gelelim.

-Akın Dönertaş Bey ile 2007’de internetteki bir tatil değişim organizasyonu içinde tanıştım. Akın Bey, internet aracılığıyla bana Karacasu’yu, Afrodiasias’ı çevresindeki Pamukkale’yi, Efes’i çok iyi tanıttı. Ben de bu değişimi kabul ettim ve Akın Bey’in misafiri olarak ilk kez 2007’de Türkiye’ye ve tabii ki Karacasu’ya geldim.

30 yıl sonra Türkiye’ye tekrar geliyordum. 30 yıl önceki Türkiye göre bugünkü Türkiye çok değişmişti. Otobanlar etkileyici idi. Eskiden yollar şimdiki gibi değildi. İnsanların giyimlerinde farklılıklar oluşmuştu. 30 yıl önce giysilerden insanların hangilerinin fakir hangilerinin zengin olduğunu anlayabilirdiniz. Ama şimdi bu farklılıklar pek belli olmuyordu.

-Mösyö Herve, Akın Bey size Karacasu’yu anlattı. Sizde bir Karacasu imajı oluştu. Karacasu’ya geldiğinizde bu imajı buldunuz mu?

-Karacasu’yu görmem Akın Bey sayesinde oldu. 2007’den beri gelip gidiyorum. Bu beşinci gelişim.

Akın Bey’in anlattıklarıyla Karacasu’yu gezilebilir bulmuştum. Ama geldiğimde daha modern bir kasaba buldum.

-İlk gözlemlerinizi anlatır mısınız?

-Öncelikle şunu söylemeliyim: Karacasu çok büyüleyici bir yere kurulmuş. Karşısındaki Babadağ, arkasındaki Karıncalıdağ ve diğer dağlar çok etkileyici bir peyzaj zenginliğine sahip.

Karacasu’ya ilk gelişimde erkenden kalkar Babadağ’ın ardından Güneş’in doğuşunu seyredirdim. Bana çok büyüleyici gelirdi. Bu gelişim beşinci gelişim. İnanın, üç gün önce erkenden kalkıp Güneş’in doğuşunu izlediğimde aynı büyüleyici görünüşü yine seyrettim. Biz Fransızların bir sözü vardır: “sabahın dünyaya doğuşu” deriz buna. O doğuş esnasında öyle bir sessizlik oluyor ki insan büyüleniyor. Sessizlikte konsantre oluyor insan. Güneş’in doğuşu pembe ile mor karışımı bir ışık denizinde oluyor.

Karacasu doğal güzelliğinin yanında müthiş bir kültür zenginliğine sahip. Mesela Hacı Arap Camisi (Cami isimlerini, yer isimlerini Bay Herve

aynen söylüyor.) dibinden başlayıp aşağıya, kıyı boyunca köprüye kadar inen yol, Karacasu'nun değişik yerlerinde görülen eski evler, Hacı Arap Camisi etrafındaki taş döşemeli yollar, otantik seramik ocakları, taş işçiliğinin çok güzel örnekleri olan yapılar bu zenginliklerden bazıları olarak sayılabilir.

Ancakkkkk, bunların bir kültür varlığı olarak algılandığının izlerini hiç görmedim. Böyle bir anlayışın varlığını sezemedim. Bu kültür varlıklarının değerlendirilerek bunlardan ekonomik girdilerinin sağlandığını da görmedim. Bu tür çalışmaları Belediye mi, Vilayet mi, Bakanlık mı yapar ben bilmiyorum. İnanın olumsuz eleştiri gibi algılsın istemem. Eleştirilerimde olabildiğince objektif olmaya çalışıyorum. Mesela Hacı Arap Camisi çevresini gezdiğimde; o taş evleri, taş sokakları gördüğümde işte burası **Karacasu**'nun **kimlik kartı** diyorum. Ama üzülerek söyleyeyim ki oraları dört sene öncesi-ne göre biraz daha yok olmuş vaziyette. Bu geçen seneler içinde bu çevrenin nasıl yok olmaya devam ettiğini gördüm ve bu gidişle de tamamen yok olacağını gayet iyi anladım.

Karşıyaka'da mezarlık yanında bir şantiye yeri var. Oradan geçerken ayağıma bir mezar taşı parçası takıldı. Bunlar korunmalı.

Avrupalı orijinal yerler görmek istiyor. **Eskinin tıpkısını** görmek istiyor. Tatil anlayışı değişiyor. Deniz ve güneş yetmiyor artık. **kendisi olan otantik yerler aranıyor.** Bu açıdan baktığımızda şu hâliyle Hacı Arap çevresini görmek isteyen çıkmaz. Bizzat gördüm eski duvar yıkılmış orası tuğlayla örülmüş ve üstüne kötü bir sıva yapılmış. Çok üzücü.

Oysa korunsun ve doğru restorasyonu yapılsa turistleri çekecek en güzel yerlerden olur bu çevre. Para da kazandırır Karacasululara.

Afrodiasias çok önemli bir kültür ve turizm varlığı. Afrodiasias'tan ormanlar içinden geçen ve Hacı Arap'a, Sürmeşe'ye ulaşan bir yol düşününüz. Şimdi Fransız turistler bu yerleri yürüyerek gezmek istiyor. Afrodiasias'ı gezecek, orman içlerinden bir yolla seramik atölyelerine gelip orayı gezecek, Sürmeşe'ye gidecek ve Hacı Arap çevresinde yürüyüşünü tamamlayacak. İşte istenen bu.

Ne yazık ki şu hâle bu da mümkün değil. Orman içlerinde gördüğüm plastik şişeler, kabul edilemez çöp yığınları çok kötü. Sürmeşe'ye gidiyorum, şoförlerin bir yaya olarak bana hiç saygıları yok. Üzücü.

Karacasulular veya yöneticiler -kimlerse onlar bilmiyorum- **Karacasu'nun bir kültür varlığı olduğunu hiç düşünmemişler. Hep Afrodisias denilmiş.** Oysa bu iki kültür varlığı orman içinden yürüyüşe olanak veren bir yolla birleştirilebilirdi. Çok ilginç olurdu.

-Karacasu içinde; çarşı, sokaklar, esnaf ilişkileri olarak gözlemleriniz var mı?

-Bizim kafamızda bir Akdenizli imajı vardır. Biz buna Latin imajı da deriz. Akdeniz insanı çok sıcakkanlıdır. Çabuk sinirlenir. Çabuk sevinir vs. **Karacasu insanı bu imaja pek uymuyor.** Karacasu insanı çok mesafeli duruyor. O kanı kaynayan tiplerden değiller. Hatta soğuk denebilir. Ama Karacasulu biriyle tanıştırsanız bu tip birden değişiyor. O sıcakkanlı insan oluyor. İkram eden, evine davet eden bir insana dönüşüyor. Karacasu'da insanı rahatsız edecek bakış, tavır görmedim.

-Günlük yaşamın içinden anlattınız. Peki, özgürlük anlamında kadınlarımız ve kızlarımız için ne dersiniz?

-İnşallah her şey iyidir.

-Karacasu'da Osmanlı eserleri gördünüz mü?

-Mesela camileri görüyorum. Osmanlı Dönemi'nden kaldığını düşünüyorum. Ama tarihlerini bilmiyorum. Başlı kavuklu mezar taşları görüyorum. İlgimi çok çekiyor. Merak ediyorum.

-Osmanlı Dönemi çeşmeleri gördünüz mü Karacasu' da?

-Evet, gördüm.

-İlginizi çekti mi?

-Evet.

-Nesi?

-Eski zamanları getiriyor bize bu çeşmeler. Bir şey dikkatimi çekti. Çeşmelerin altına birer Bizans lahiti koymuşlar. Birini Akınların evinin yanında, diğerini de tenis kortu yanında gördüm.

O çeşmelerde iki kültür; biri Osmanlı kültürü diğeri de Bizans kültürü yan yana gelmiş. Bu aynı zamanda bir hoşgörü göstergesi.

-Siz Karacasu’da şimdi neyin özlemini çekiyorsunuz?

Afrodiasias’a sahip olunması çok güzel; ama Karacasulu turizm potansiyeli olarak sadece ona sahip değil. Çok güzel bir klima ortamınız var. Çok güzel bir peyzaj içinde yaşıyorsunuz. Seramikçileriniz var. Tarlalarda çalışan insanların, insanların yaşam biçimleri var. Yani Karacasu’da hâlen, şimdi yaşayan bir medeniyet var. Afrodisias geçmiş bir medeniyeti anlatıyor. Ben bu iki medeniyeti daha önce anlattığım biçimde birleştirdim. Bu ne istediğini bilen bir turist için on numara olurdu, diyorum.

Turizm işlerini; Belediye mi, Vilayet mi, Bakanlık mı düzenliyor bilmiyorum. Ama ben bu üç kuruluşun temsilcilerinin bir araya gelerek Karacasu kültür varlıklarının değerlendirilmesi konusunu organize bir biçimde görüştüklerini düşünmüyorum. Belki bunun sebebi görüş eksikliğindedir belki de irade konulamamasındandır. Yani bir pas geçme görüyorum.

Allah’ın Karacasu’ya bağışladığı doğa-tarih ve insan güzelliğini kullanılmayarak Karacasu kimliği kayboluyor. Bu tür çalışmalar bir program dâhilinde belli bir uygulama disipliniyle olur. Görüyorum ki **Karacasu’da herkes kendi bildiğini yapıyor galiba.**

Mesela daha gürültüsüz bir Karacasu düşünürdüm. Gereksiz çalınan kornalarla, geceleri meskûn yerlerdeki köpek havlamalarıyla ve diğer gürültü yapan unsurlarıyla Karacasu için inanın Paris’ten daha gürültülü diyebilirim.

-Son sözler olarak neleri söylersiniz?

-Doğanın gereği olarak her şey çok kırılğan olmaya meyillidir. Siz gerekli önlemleri almazsanız her türlü kültür değerlerinizi, modernliği kaybedersiniz. Dünyayı izleyemezsiniz. Uyanık ve çağdaş olmalısınız.

Karacasu’ya daha çok gelmek istiyorum. Ama kültür varlıklarını kaybeden bir Karacasu görmek istemiyorum. Giderek çağdaşlaşan, modern bir Karacasu en azından kendisi olan bir Karacasu görmek isterdim.

Son olarak şunu söylerim:

Karacasu Tanrı'nın lütfuna uğramış. İnşallah bütün Karacasulular burada mutlu yaşarlar.

-Çok teşekkür ederim Mösyö HERVE. Hoş bir dost, iyi bir gözlemci olarak anlattıklarınızı dikkatle dinledim. Anlattıklarınızı bütün Karacasuluların izledikleri www.uzumunkurusu.com isimli sitede izninizle yayınlamak istiyorum. Saygılarımla.

Au revoir Herve.

İKİ GEZİ

YENİKÖY GEZİSİ

Güzel bir gündü o gün. On beş gündür süren soğuk günlerin ardından gülümseyen güneş insanın kemiklerini ısıtıyordu. Karacasu'daydım. Her zaman ki gibi sabahın erken saatlerinde insansız sokaklarda dolaşıyorum. Spor olsun diye biraz da tempolu yürüyorum. Değişen sokaklar ve yeni yapılar arasında çocukluğumun sokaklarını, evlerini arıyorum. Bizim zamanlardan kalmış tek tük evlerle bir eski dostla karşılaşmış gibi selamlaşıyorum. Bir insanın kaşına, gözüne, yüzündeki ifadesine bakar gibi evlerin pencerelerine, duvarlarına bakıyorum. Kapılarında asılı duran yıllanmış eski usul zincirlerde ve uçlarındaki kilitlerinde düğümlenen yaşam öykülerini, arkadaşlıkları yaşıyorum. Zaman içinde gerilere gidip bir geçmiş zaman yaşamıyla avunuyorum.

Çarşıya iniyorum. Kahvaltılık börek, simit... satan dükkânlardan başka daha hiçbir dükkân açılmamış. Garajdan gelen Nazilli minibüsü ağır ağır ilerlerken, şoför, yeni bir müşteriye kaçırmamak için etrafı gözlüyor. Minibüs içinde bir iki öğrenci var. Masum ve derin uykularından kalkmanın mahmurluğu hemen belli oluyor.

Karşıyaka yolunu boydan boya geçerken bir yanımda Babadağ bir yanımda Karıncalıdağ duruyor. Kışa rağmen, yeşiller içindeki Karıncalıdağ bütün gençliğiyle yaşlı Babadağ'ı seyrediyor. Köprünün tam ortasında durup Babadağ'a doğru dönüyorum. Ceviz ağaçlarıyla kaplı yemyeşil günlerin ardından bugünkü güzel kış gününün güneşli vadisine bakıyorum. Yaz günlerinin yeşilliklerinden sonra aşağıda akan suya düşen sarı yapraklarla ömür denen iki zaman arasında ilintiler kuruyorum. Bahçelere düşen her yaprak değişecek, kaybolacak ve fakat yeni zamanın yeni yeşilliklerine can verecek. Derin bir nefes alıyorum. Bir daha, bir daha nefes alıyorum. Her gün binlerce defa

aldığımız bir defa bile almaktan vazgeçemeyeceğimiz o tertemiz, yaşamsal oksijeni hücrelerimin bütün derinliklerine taşımak istiyorum. Melih Cevdet'in o güzel şiirini anımsıyorum:

*Yaşamak güzel şey doğrusu
Üstelik hava da güzelse
Hele gücün kuvvetin yerindeyse
Elin ekmek tutmuşsa bir de
Hele tertemizse gönlün
Hele kar gibiyse alnın
Yani kendinden korkmuyorsan
Kimseden korkmuyorsan dünyada
Dostuna güveniyorsan
İyi günler bekliyorsan hele
İyi günlere inanyorsan
Üstelik hava da güzelse
Yaşamak güzel şey doğrusu.*

Şair, yaşamının güzelliği için koşullar koymuş: gönül temizliği, namuslu yaşanmış yıllar, iç barış, sağlık, iyimserlik...

Karacasu'ya her gidişimde pek sık yaptığım şeyi yapıyorum yine. Bu sefer de -Allah rahmet eylesin- Nazmi Tabak ağabeyimizin dükkânı önünde, sabahın erken saatlerinde, Belediye önündeki caddeye dönerek oturuyorum. Ta ötelerdeki sebze pazarını, Hastane Lojmanları'nı, Tavas Caddesi'ni boydan boya görüyorum. Sanayiye gidenler, Belediye'ye gelenler, okullara gidenler... İşçiler, köylüler, esnaf, memurlar, gözleri ışıltılı öğrenciler... bir zaman sırası içinde geçiyorlar. Karacasu'nun her gün atan yüreğini burada daha da iyi hissediyorum. Bazen bir traktörün arkasına takılıp bahçelere, bazen genç bir öğretmenin arkasına takılıp sınıflara, bazen bir sanayi esnafının arkasına takılıp çekiç, örs seslerinin içine gidiyorum. Oturduğum yerde kendi beynimin içindeki sahnelerin oyuncusu oluyorum. Yüzlerce ses duyuyorum yaşamın tam da içinden. Hani Sait Faik ne güzel söyler HİŞT HİŞT öyküsünün sonunda:

“Nereden gelirse gelsin dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nereden gelirse gelsin! Bir hişt sesi gelmedi mi

fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları.”

Yaşam bir nektar gibidir. Ondan yeni canlar, yeni ruhlar filizlenir her gün. Etrafımız dal budak aşklarla, dikenli kavgalarla, doymaz hırslarla, akıl almaz cömertliklerle... dolar, taşar. Yaşam dediğimiz şey çelişkiler harmanının bereketidir. Sesler duyuyorum tam da yaşamın içinde derken, bunları kastediyorum. Ömür dediğimiz, Allah'ın bize sunduğu en değerli armağandır. Seversen güzeldir, dokunursan güzeldir, süzersen güzeldir; o güzelliği tattığımız kadar da vazgeçilmezdir. “Sevdim; ama biliyor mu?” demenin de bir anlamı yoktur. Sevmenin kendi güzeldir.

*Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
Hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.*

N. Hikmet

Bir kıyıcıkta oturup önümden geçenlerin dünyalarını; onların mesleklerini, acılarını, sevgilerini anlamaya çalışıyorum; yani yaşam içindeki hişt hişt'lerini duyuyorum. “Yaşıyorum, var'ım; başka insanların dünyalarıyla kendi dünyam arasında bağlar kuruyorum.” diye bağırarak geçiyor içimden. Ve de uzun, ışıklı iç dünyanın koridorlarında bağıryorum. Ekolanan sesimi dinliyorum. Huzur buluyorum. Zaman hızla geçiyor.

Karacasu'nun tertemiz insanlarından Gökhan Bebeci'yi görüyorum. Bir masal uykusundan uyanıyor gibiyim. Köylere gidecekmiş. Hangi köylerle, dedim. Ataköy, Işıklar, Yeniköy ve Dikmen köyleri, diye yanıtladı beni. Yeniköy'ü bugüne kadar hiç görmemiştim. Gökhan'a: “Beni de götür.” diye rica ettim. Saat 10'a doğru bulunduğum noktada buluşmak üzere sözleştik. Hemen helvacıya gittim. İki sıcak somun, bir miktar tahin helvası aldım. İki sıcak somun bir miktar tahin helvası ne kadar mübarektir pek çok insan için siz de bilirsiniz. En çok işçiler alırlar tarlalara giderken. Ucuzdur, karın doyurur, diye. Ekmeğin mübarekliği biraz da buradan gelir.

Saati gelince yeğenim Mühendis Erkan, ben ve Eczacı Gökhan yola çıktık. Mezbahanın önünden bir su gibi Dandalas Vadisi'ne doğru akıp gittik. Ataköy'e doğru çıkarken alın teriyle yeşeren tarlalar gördük. Tek tük evler, önlerinde bir iki iş makinesi, evlerin hemen diplerine kadar sokulan unuttuğumuz tavuklar... Ataköy her zamanki gibiydi. Bir kasaba havasına bürünen

Yeniköy

Ataköy’de bir bakkaldan, birkaç gelip gidenden başka kimsecikler yoktu. Köyler yalnızdı, köyler insansızdı.

Yeni açılmış ara yoldan Işıklar köyüne geçtik. Eczacı Gökhan köye girdiğinde arabanın kornasını çalmaya başlıyor ve bunun ne anlama geldiğini bilen köylüler bir gün önce köyelerine gelen doktorun yazdığı ilaçlarını almak için köy meydanında toplanıyorlardı. Işıklar, yıllar önce gördüğüm Işıklar’dı. Bir iki yeni yapı, birkaç taksi vesaire. Sigara satmaya gelen firma arabası üç beş dakikada iki bakkala sattığı sigaraları bıraktı. Bakkalın birinde güvenlik sistemini gördüm. Belki normal; ama şaşırdım. Eski köylülerin birbirlerine emanet ettikleri evlerini, bağlarını düşündüm. “Komşu, ben Denizli’ye gidiyorum. Her şey sana emanet.” diyen eski komşuların seslerini duydum.

Çok merak ettiğim Yeniköy’e geçtik. Babadağ’ın eteklerine her metrede daha da yaklaşıyorduk ve yaklaştıkça da Babadağ’ın görkemli görünüşündeki detaylar belirginleşiyordu. Kıvrıla kıvrıla dönen yolda çoban köpekleri, sahiplerine büyük bir sadakatle, sanki biz sürüye zarar verecekmiz gibi, bizi yüzlerce metre kovalıyorlar ve arabamızla yarışıyorlar. Bu kadar hızlı nasıl koşuyorlar, diye şaşıyoruz. Hatta bir çoban köpeği geçeceğimiz yolu bile- rek başka, kestirme bir yoldan tekrar arabamızın önüne atlıyor. Bizi bırakmı-

Yeniköy'de Bir Ev

yor. “Ya buralardan arabayla geçmesek de yaya olarak geçsek ne olacakmış!” diye kendi aramızda konuşuyoruz. Ama bu sadakate saygı duyuyoruz. Keşke köpekle iki kelam edebilseydik de ona bazı insanların, bazı toplumların, nesillerin büyük sadakatsizliklerini anlatabilseydik diyoruz. Yeniköy’ü bir vadi tabanında hayal ederdim eskiden. Hiç de öyle değildi. Sol yanını Babadağ’a verip giderek alçalan vadiye bakan bir sırt üzerinde kurulmuştu. Öğle güneşinde sanki ısınyordu. Öğle güneşinde pırıl pırlıdı. Sessizdi. Giderek çoğalmış kiremit damlı evlerle, çok eski zamanları çağrıştıran toprak damlı evler görünüyordu. Köy meydanında kimsecikler yoktu. Biraz ötede bize meraklı gözlerle bakan sakallı bir amca vardı. Evi de kendisi gibiydi. Köy kahvesi kilitliydi. Eczacı arabasının kornasını çalınca birkaç köylü geldi ilaçlarını almak için.

Köy hayvancılıkla, bal üreticiliğiyle geçiniyormuş.

Yanımıza sokulan ve şehir yaşamını bildiği her hâlimden belli olan arkadaşla bal bulabilir miyiz, diye sorduk. Tabii, dedi. Onun ardına takıldım. Bir köy evine toprak damlı evler arasından gittik. Hemen girişte bir katır, onu geçtiğinizde de sağlıklı sollu odun katarları, tarım aletleri, arı kovanları görülyordu.

Evin sahibine seslendik. Zayıf yapılı, orta yaşlı bir bayan ses verdi. Ardından da evin gelini sırtına sardığı bebeğiyle çıktı karşımıza. Gelinin yüzü aydınlıktı. Gülümsüyordu. Galiba her zaman öyleydi. Sırtına sardığı bebeğini okşadım. Biraz sarı görünüyordu. Annesine: “Yumurta, pekmez...yedir buna. Kalem tutacak, adam olacak bu delikanlı.” dedim. Amca, yumurta yemiyor dese de: “Yağda kızart, içine peynir koyup kızart, bir yolunu bul.” dedim. Çocukluğumu, annesinin sırtına sarılı çocuğun beyaz alnında okşadım.

*Sarayı yıkılan oldum bir baca
Ağrılar sızılar başlar her gece
Döndüm içi oyuk ulu ağaca
İçini kurt yemiş bir dalım kaldı.*

İsmail Dönertaş ağabeyimiz kadar karamsar olmasam da deli yeşil bir filiz gibi duran bu çocuğun karşısında ben de bir şeyler düşündüm tabii. Bu bebeğin önündeki zaman ne kadar uzundu!

Yanımda duran ve beni oraya götüren arkadaşıyla köy meydanına dönerken söyleştik: “Şehir görmüşsün, yıllarca şehirde oturmuşsun. Ne işin var burarlarda?” diye sordum. Bir söyle bin dinle misali başladı anlatmaya: “Bir oğlu bir kızı varmış. Boğaziçi Üniversitesi’ni ve İTÜ’yü bitirmişler. Oğlan bir gün sabah gelip akşam gitmiş. Elinde bir videoteyp çekip durmuş her yeri. Arayıp sormazlarmış babalarını.” Al işte bir insan öyküsü daha. Ne kadar insan var o kadar da öykü. 24 kısım tekmili birden. “Herhalde çocuklar sana kızgın. Annesiyle bir sorunun mu var?” diye sormuşum tam da üstüne basmışım. Karısından ayrılınca şehirlerin yalnızlığında edememiş. Köye, 75 yaşındaki anasının yanına gelmiş. Kış akşamları Babadağ eteklerinde ıslık çalan rüzgârlar eserken bir sıcak soba kıyısında anasıyla –ana gibi yâr olmaz misali– dertleşirlermiş. Birisi “ah oğlum ahhh” diye başlarken diğeri de “ah ana ahhh” diye devam edermiş. Ve ıslık çalan rüzgârlar geçmişte duran acı anıları silmek için sabahlara kadar esermiş.

Köy meydanına dönerken iki köylüyle tanıştık. Soy isimleri Girgin ve Karagöl imiş. Hâl hatır, kimsin nesin derken kısıdan, kestirmeden gittim. Karacasu’da kulaklıklılı, Sarınc Ali vardı ya işte ben onun oğluyum, dedim. Bir tanışım oğlu olduğum için daha bir güvenle sokuldular. Girgin: “Baban iyi adamdı. Paralı parasız ayakkabı verirdi.” deyince sevindim. Babamı görmüş

gibi oldum. Babamı okşar gibi Girgin'in yanaklarını okşadım. Teşekkür ederim, teşekkür ederim, dedim. Kendilerini anlattılar, işlerinden güçlerinden kısa kısa da olsa çok şey anlattılar. Yalnızlıklarını, biraz da sıkıntılarını pek güzel anlattılar. Nişantaşı'nı, İzmir Alsancak'taki Sevgi Yolu'nu; oraların insanlarını, vitrinlerini, ışıklarını düşündüm. Bir de önümde bağı açık Yeniköylü Girgin kardeşimle, Karagöl kardeşimizi ve de geceleri Yeniköy'ü. Şairin o güzel şiirinden bazı dizeler bir türkü oldu dilimde:

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Boynu bükük ay çiçeği
Şiirin ve aşkın geleceği
Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Dağ rüzgârı, portakal balı
Alçak gönüllü, hünerli, sevdalı.

Dikmen'e geçtik. İlaçları dağıttık. Dikmen rahmetli Öğretmen Abidin Kavurmacı'nın katledildiği yer. O kara geceden bugüne köy okulu aynı yerde duruyor. Başımı oraya çeviremedim. Köy meydanında 30 sene kadar önce, ben diyeyim 500 yıllık siz deyin 1000 yıllık bir meşe ağacı vardı. Aydın'ın belki de en eski anıt ağacıydı. Kestikleri o güzelim anıt ağacın odunlarının parasıyla da köy odası yaptırdıklarını duymuştum. Oraya da bakamadım. Bir cinayet de orada işlenmişti bir zamanlar. Geldiğimiz yoldan hemen geri dönerken Yeniköy'de durduk. Sıcak somunlarımız ve birazcık helvamız vardı. Bir kahvede otururuz, bir sıcak çay da buluruz diye ummuştuk.

Köyler yalnızdı, köyler insansızdı.

Gençler bir kuş misali şehirlerin içlerine bir lokma ekmek için uçmuşlardı.

Akşama açılacak olan kahvenin önünde oturacak bir sandalye bile bulamadık. Bir masacığın üstüne kâğıtları serip helvamızı elimizle böldük. Somunların daha da kızarmış uçlarından birisini Mühendis Erkan'a, diğerini Eczacı Gökhan'a verdim. Bir kızarmış parçayı da ben aldım. Tabii fotoğrafı ben çektiğim için de bu fotoğraf karesinin içinde olamadım. Köye ilk girdiğimiz anda gördüğümüz; ufak boylu, sakallı amcamız yanımıza geldi. Afiyet olsun demesine fırsat vermeden onun eline de helvalı somunu tutturuverdik. Yaşasın paylaşım. Yaşasın kardeşlik. Yaşasın dostluk. Gökhan, ben, Erkan ve Sakallı

Erkan ve Gökhan

dede bir somunu paylaşmıştık. Başarmıştık bunu. Daha da sevmiştik birbirimizi.

Yeniköy'den ayrılırken bir bilge dağdan söz etmemek olmazdı herhalde. Babadağ ismi bu dağa Anadolu'nun Türkleşmesi sırasında konmuş. Daha önceleri Salbakos Dağı imiş adı. Buralara gelenler bu dağa bakmışlar, yakışan hangi isim olabilir, diye düşünmüşler ve Babadağ ismini vermişler. Bundan sonra bu dağdan söz ederken bu ismi kullanalım deyip isim babası olmuşlar. Denk düşmüş mü düşmemiş mi bir de siz bakın bakalım. Fotoğraflara iyi bakın. Sakallı bir yaşlının bizim Karacasulara doğru baktığını görürsünüz. Karlarla daha da belirginleşen sakallarını tutuverecekmiş gibi olursunuz. Yüzyıllardır, dedim ya hem de 2308 metreden gözleyip durmuş bütün olan biteni Babadağı. Onun için görmüş geçirmiş bir dağdır. Eteklerinden kesilen mermerler dünyanın en güzel heykelleri olurken, Afrodisias'ın düşünürlerini, sanatçıları görür. Uzak diyarlardan gelen Selçukilerin Eymir önlerindeki savaşını görür. Şeyh Kemalleri ve onların sabırlı, olgun yaşayışlarını gözler. Osmanlı'yı görür, Cumhuriyet'i görür. Orada bir baba gibi, ak sakallı bir bilge gibi bütün zamanlarda durarak insanlık selinin zaman içinde akışının ibret olacak dersi-

Yeniköy'den Babadağ'ın Görünüşü

ni ezberler. Yeniköy'ün hemen dibinde selvilerin hemen ucundadır Babadağ. Ha deseniz Babadağ hemen oradadır, o kadar yakındır Yeniköy'e. Söylenecek çokkkk hem de çokkkk söz var. Dağ sporları, köy turizmi... deyip durmak mümkün. Ne diyelim anlayana saz anlamayana davul zurna az.

Biz köyden ayrılırken somunumuzu paylaştığımız sakallı amcamız elinde kalan son somunla helvayı, abdestlikte ellerini yıkayan kendi gibi yaşlı nine-mize götürüyordu. Yol arkadaşıydı onun. Bilmem kaç yılsa belki de 60 yıldır aynı yollardaydılar. Aynı çilelerle, aynı sevinçlerle, aynı sofralarla, aynı evlatlarla... oluşan bir resimdi onlar benim için. Bir ara söylediklerimi duymadı. "Kulağım duymuyor da" dedi. "Gençliktendir gençlikten." dedim.

Yeniköy, senden ayrılırken çok karmaşık duygular içindeyim. Sense buralarda yalnızsın. Kanım kaynadı, içim ısındı sana. Baharda geleceğim. Anlatılan pınarlara gideceğim. Duru sularından içeceğim. Gelinliklerini giydiğinde, baharda seyredeceğim seni. Yeniköy'ü ve insanlarını özleyeceğim.

YUKARIGÖRLE GEZİSİ

Birkaç gün önce Subaşı Yaylası, Yolüstü, Yukarıgörle, Dedebağı Yaylası, Kahvereresi Yaylası hattında bir gezi yaptık.

Karacasu'dan Subaşı'na gittik önce. Sürmeşe'den Subaşı Yaylası'na kadar olan yol düzeltilmişti. Yol, yılın her ayında kullanılabilir bir hâldeydi. Zemin düzeltilmiş, kesme taşlarla döşenmişti. Eskiden toprak bir yoldu. Dardı. Subaşı Suyu yolu geçtiği her yerde derin arıklar oluştururdu. Hele kahvesi ve onun külde pişen orta kahvesi; tahta sandalyelere oturmuş yaşlılar; dama, domino... oynayanlar. Hiç susmayan pilli radyonun sesiyle yarışan Subaşı suyu.

Şimdi ise büyük bir sessizlik vardı ortalıkta. Çocukluğumun o sesleri artık bir masal tadında çok hem de çok uzaklarda kalmıştı.

Beni en çok sevindiren husus ise 2002'de Karacasu Vakfı olarak; eski eserlerin nasıl restore edileceğine örnek olsun diye gerçekleştirdiğimiz Subaşı Mescidi restorasyonunun ne kadar başarılı olduğunu, geçen zamanın sınavında görmek oldu. 2002'de mescit pek harap olmuş bir hâldeydi. Kiremitleri, çatıyı taşıyan bazı ana taşıyıcıları kırılmış, koruyucu ahşap çitler çürümüştü. Mescit önü ve ihata duvarı ise harap hâldeydi. Şimdi ise 2002'de restore ettirip bıraktığımız mescit pırıl pırıl duruyordu. Özgün yapısıyla ayakta idi. Tertemiz bahçesi, restorasyonda dikkatle sürdürülen taş yapı çalışmaları hiç bozulmadan 12 sene sonra da aynen duruyordu. İnanın çocuklar gibi sevindim. Mescidin hemen yanında bağı olan Mehmet Gümüş'e mescide gösterdiği ilgiden ve mescidin temiz tutulması için gösterdiği çabadan ötürü teşekkür ettim. Vakıf olarak ne kadar doğru bir iş yaptığımızı 12 sene sonra gördüm ve Vakfımızın vizyonunda neler olması gerektiği konusunda tekrar düşündüm. Buradaki tek

Vakıf Tarafından Restore Edilen Subaşı Mescidi Önünde Emekli Albay Mustafa Bezci

olumsuzluk ise 2002’de restorasyonu açıklasın diye koyduğumuz kitabenin kırılmış olmasıydı.

Hüseyin Gümüş, Erbil Gümüş, Erdinç Gümüş, Özcan Genç, Mehmet Gümüş, Adnan Selçuk, Adnan Selçuk’un babası, Selahattin Yolcu... her sene Subaşı Yaylası’na göçüyorlar ve yaylanın canlı kalmasını sağlıyorlar. Geçmişe göre hayli az; ama yakın yıllara göre daha yeterli bir su çıkıyordu. Suyun bir damlası bile kaybolmasın diye sulama dışında su hemen havuzlara akıtılıyordu. Subaşı Yaylası’nda eski zamanlarda arıklardan gürül gürül akan suyun sesini duymak olası değildi artık.

Yazır’a geçtik. Niyazi Çavuş’un (Niyazi Ayan) bağı önünden geçerken eski günlerdeki anılarımızla birlikte Niyazi ağabeyimizi de andık. Yazır’ın hemen girişine Köy Kalkınma Kooperatifi tarafından bir tesis yapılmış. Tesisin içindeki kahvenin canlılığı Yazır’ın gelecekte yol kıyısına doğru kayacağıının işaretlerini şimdiden veriyor.

Yazır’ın hemen çıkışında Karaçam’ın değirmenine uğradık. Yoğurtçu ni-

nemizin sağlığını sorduk, elini öptük. Burada dikkatimizi çeken ise bileme taşlarının işlenmesiydi. Dağdan toplanan taşlar buraya getirilip şekillendiriliyor, kesiliyor ve de dışarıya satılıyor. İlginçti ve Yazır için yeni bir gelir kaynağıydı.

Yemyeşil ormanlar içinde kıvrıla kıvrıla giden nefis bir yolla Yaykın Nargedik yol ayrımından sola doğru dönerek Yolüstü köyüne vardık. Yolüstü’nde dostumuz Hüseyin Baz’ın evine uğradık. Evin önüne arabamız yaklaşınca evin hanımı hepimize hoş geldiniz dedi. Kendisine “Beni hatırladın mı?” diye sorduğumda: “Hatırlamaz mıyım, Gurüzüm hocasın demi.” diye yanıtladı beni. Eve çıktık.

Yıllar önce bu eve gelmiştim. Sisli bir kış günüydü, hava soğuktu. Üst katta, yer minderleri serili bir odada çıtır çıtır çalı yakan ve de bizi delicesine ısıtsan bir soba etrafında toplanmış sıcak çaylarımızı içmiştik. Evin kızı evlenmek üzereydi, evin oğlu ortaokula gidecekti ve en önemlisi evin babası sağdı. O gün orada geniş bir odada on kişi kadardık. Bizi çok iyi karşılamışlardı ve hepimiz bir kaynaşma sevinci yaşamıştık.

Şimdilerde ise bu koca evde evin hanımı, tek başına yaşıyordu. Bir yaşam hikâyesinin sanki son sayfalarındaydık. Evin hanımı hem eşinin erken bırakıp gidişinden hem de yalnızlıktan çaresiz üzüntüler içindeydi. Ara sıra gözleri doluyordu. Uzunca konuştuk hep beraber. Eski günlerden söz ettik. Evin babası ölmüş, kızı gelin olmuş. Oğlan askerdeymiş.

Bize taze beş on incir, bir iki salkım üzüm getirdi. Bilmem memnun olmadı herhâlde ki daha sonra içinde yirmi yirmi beş badem içi bulunan bir tabak getirip önümüze koydu. “Askerden izne gelecek oğlum için hazırlamıştım bu bademleri.” dedi. Bu sefer biz duygulandık. Arkadaşımız Em. Albay Mustafa Bezci’nin eşi Makbule Hanım gözyaşlarını tutamadı. Sanki başka bir boyuttaydık. Televizyonlarda her gün konuşulan siyasi olaylardan başka hem de bambaşka bir gündem vardı buralarda. “370 lira maaş aldım. Onu da kurban için ayırdım. Elimde beş kuruşum bile kalmadı.” “Sana Vakıf’tan yiyecek yardımı alalım, tamam mı!” dediğimde: “Kasabaya gidecek param yok ki...” dedi.

Sadece insanlar ağlamaz, evler de ağlar dedim kendi kendime. Dünün şek şakrak evinden bunlar kalmıştı zaman içinde bugünlere.

Yukarıgörlü Su Kaynağında

Yan taraftaki Saffet'le de konuştuk ayaküstü.

Yukarıgörlü Kanyonu'nu gezecektik; ama zamanın pek çoğunu burada geçirmiştik. Buna rağmen Görlü'ye yöneldik. Yukarıgörlü'ye giriş muhteşemdi. Kıvrıla kıvrıla alçalan bir yolda bütün köyü bir tablo gibi görüyorduk. Aşağıdaki vadi yemyeşildi. Yeşillikler içine binlerce ateş kırmızısı nar ağaçları serpiştirilmişti. Görlü köyü içinde şöyle bir gittik. Köy hayli canlıydı. Bağ bozumu başlamıştı artık. Yol içlerinde kasa kasa nar diziliydi. Bilmem bu narlar hangi şehrin hangi sofralarını süsleyecekti? Bahçelerine giden, traktörlere kasalar taşıyan köylüler hayli hareketliydi.

Köy içindeki küçük bir dolaşmadan sonra yukarıya döndük ve vadiye can veren suyun kaynağına gittik. Su zamanla yarışır gibi keyifle ve koşarak arıklar içinden vadiye doğru hızla akıyordu. Güneşten korunmak için suyun çıktığı büyük oyuguğun içine doğru gittik. Ayaklarımızı, suyun soğukluğundan ötürü suya sokamadık. Karstik yapının altında serinledik. Su, can demektir.

Yine yemyeşil ormanlar arasından geriye dönerken bölge insanının ne kadar çok çalıştığını gördük. Dünün çakırdikenleri ve karstik taşları ile dolu tarlalar gitmiş hayli düzgün zeytin, yemiş bahçeleri gelmişti. Üzüm bağları da cabasıydı.

Türk köylüsü çalışkandı.

Nargedik'te Orhan Tekin evine uğradık. Orhan Bey yıllar önce ölmüştü. Eşi şimdi çalı yığınları ile çevrili bahçenin ortasında, yol kıyısındaki bir evde oturuyordu. Kapıyı çaldım. "Sen misin Gurüzüm Hoca, hoş geldin. Geç içeri bir ayran içireyim." dedi. Ona: "Zamanımız yok. Şöyle bir uğrayayım dedim. Doktor oğlun Cengiz'e, eksper oğlun Ünal'a annene uğrayıp çayını içeceğim onun diye söz verdim." diye anlattım. Çok, hem de çok sevindi Girmeyecek-sen biraz bekle, dedi. Elinde iki üç bezme, bir torba ile geldi ve : "Çay, ayran içmeyeceksin, madem bunları al." dedi. Aldım. Allahaismarladık deyip, ona sarıldım. Annemin sevgisini buldum onda. Arabaya bindim. Uzaklaşınca hanıma aç bakalım o torbayı, neler koymuş, görelim, dedim. Torba açıldı. İçinden kendi bahçesinden topladığı beş altı domates, bir ilaç kutusu içine konmuş tuz, iki baş soğan ve de domatesleri kesmemiz için küçük bir bıçakla mübarek kokulu yufkalar çıktı. Beyin cerrahının anası, bu sade köy kadını sanki kalbini koymuştu o torbanın içine. Domatesi keseceğimiz bıçağı bile düşünmüştü önceden. Ne diyeyim ki... Hem domatesler hem de bu ülkeye yetiştirdiğin değerli evlatların ve fakat hiçbir zaman kibir denen illetin çirkinliğine düşmediğin, sadeliğin, tabiliğin için sonsuz teşekkürler sana.

Dedebağı'na geldiğimizde akşam olmak üzereydi. Karıncalıdağ' dan insanı rahatlatan serin bir hava usul usul esiyordu. Ve Dedebağı asırlık çam ağaçlarını giyinmişti. Yeşil ve yeşilin binlerce tonu Dedebağı'nın süsünü tamamlıyordu. Ama derin bir sessizlik içinde sanki eski yıllarını arıyordu Dedebağı. Artık işlenmeyen bağlar, sessiz, insansız hüznü yollar pek çoktu Dedebağı'nda. Oysa eski Karacasu'nun **taş duvar örme ustalığının en güzel örneklerini** barındırıyordu Dedebağı. Böyle evlerin arasından yine bizim için pek çok anılar saklayan Muhammet Bezci bağına gittik. Şimdilerde bu bağın sahibi Özcan Elmas ve eşi idi. Özcan Bey Dedebağı'ndaki bu bağlarını çok seviyor. Anlattığına göre kışın bile buraya gelip kalıyormuş. Bağ eski yıllardaki hâlden farklı olsa da ana yapı çatısıyla, taş duvarlarıyla aynen duruyor.

Sofrada bize bağdan toplanmış taze fındık ve yaz elması denen çıtır çıtır, enfes kokulu elmalar sundular. Gölet eskiden yoktu. Ama şimdi bu bağın ilerisinde bir nazar boncuğu gibi manzarayı tamamlıyordu.

Bir zaman sonra kalktık. Allahısmarladık dedik. Taş duvarlar arasında hangi bitkilerin olduğunu bilmediğimiz kokuları soluyarak ilerliyoruz. Özcan Bey'e sordum: "Şu terk edilmiş yıkılmak üzere olan bağ kimin?" Karayusuflar bağıymış.

Yukarıda demiştim ya sadece insanlar ağlamaz, evler de ağlar, diye. Bu ev de başka bir ağlayan ev örneğiydi. Eski günlerinin özlemiyle ve de belki yeni yaşanacakların umuduyla zamanın rüzgârlarıyla, soğuğuyla, yağmuruyla bilmem hangi zamana kadar boğuşup duracaktı.

Ne zaman ki Dedebağ Mescidi'nin yanındaki o gürül gürül akan çeşme kurudu sanki o gün Dedebağ Yaylası da kurudu. Şimdilik Dedebağ Hayrı sayesinde anılıyor bu güzel yaylamız. Zaman içinde burada ne kadar güzel, canlandırıcı projelerin uygulanabileceğini ise biraz hayal kurabilen herkes hemen anlıyor.

Yemyeşil çamlar içinde giden kızıl topraklı bir yolu izleyerek Dedebağ'ndan Kahvederesi Yaylası'na geçtik. Akşam ezanı okunmak üzereydi. Başka çamlardan süzülüp gelen başka bir rüzgâr huzurlu bir gecenin başladığını müjdeliyordu.

Bu güzel gezide geçmiş anılarımızı tekrar yaşamıştık. Anılarımızın mekânlarını görebilmiş, yine oralarda, o mekânların insanlarıyla bugün tekrar beraber olabilmıştık.

Tatlı bir hüznün, tatlı bir huzur bulmuştuk.

KARACASU'DAN İNSANLAR

İKİ DEĞERLİ VİZYON

Doğup büyüdüğümüz evden başlayarak sokakta, okulda ve yaşadığımız diğer ortamlarda öğrendiklerimiz, edindiğimiz davranış biçimlerimiz; hayatı okumamızda, değerlendirmemizde, gelecekle ilgili tasarımlar oluşturmamızda etkili olur.

Çocukluk yıllarının hemen ardında geleceğimizle ilgili hayaller kurmaya başlarız. Hatta çocuklara sorulan: “Ne olmak istiyorsun?” sorusu ve buna verilen: “Doktor, öğretmen, polis... olacağım.” şeklindeki cevaplar, gelecekle ilgili hayallerimizin çocuk dünyasındaki ipuçlarıdır.

Ancak yaş ilerledikçe: “Nasıl bir mesleğim olmalı, geleceğim nasıl kurulmalı?” gibi sorular daha da ciddileşir hatta bizi aşarak ailenin ortaklaşa düşündüğü konu hâline gelir.

Sözümüz işte tam da bu nokta içindir. Şu fıkra ile devam edelim:

Hasan ile Mehmet, öğleyin karınlarını doyurmak için oturmuşlar. Mehmet soğanın üstüne bir yumruk atmış, soğanı ikiye bölüp cücüğünü yufkanın ortasına koyup yemiş. Soğan, peynir derken karınlarını doyuran iki arkadaş, yemek sonrasında tatlı bir sohbe dalmışlar. Hasan Mehmet’e sohbet arasında sormuş:

-Ülen Memet, bi kamyon paran olsa ne edesin?

-Ah, hep soğanın cücüğünü yemek isterdim, demiş.

Bir kamyon dolusu parası olsa bile Mehmet, sadece soğanın cücüğünü düşünmekte, hayatının sınırlarını soğanın cücüğüyle çizmektedir.

Geleceğinin görüntüsünü böyle hayal eden Mehmet’in geleceğini bu şekilde düşünmesinde; evinin, köyünün, gidebilmişse okulunun derin izleri vardır.

Konumuza yaşamdan süzdüğüm bir anımı anlatarak sürdürmek istiyorum.

Sevgili babam anlatmıştı.

1955 yıllarında Çiftlik'te (Başaran'da) semerlerin içinde kullanılan otları satan Sarpkaya soy isimli bir amcamız varmış. Kılığı kıyafetiyle Çiftlik'te diğer bütün Çiftliklilerden farklıymış. Daha şehirli bir havası varmış ve de o, kahvede olsa siz de kahveye gerseniz hemen onu fark edermişsiniz.

Bu amcamızın SÜLEYMAN isminde bir oğlu olmuş. İlkokul, ortaokul, İzmir Atatürk Lisesi derken İstanbul Hukuk Fakültesini bitirmiş. Okuma işi orada bitmemiş hukuk mastırı için Fransa'nın Sorbonne Üniversitesinde öğrenimine devam etmiş. Bu arada amcamız Çiftlik'te işine devam etmekteymiş. Süleyman'ın Fransa yılları bitmek üzereyken bu ileri görüşlü amcamız oğluna şöyle bir mektup yazmış:

“Oğlum Süleyman,

Anlayabildiğim kadarıyla bütün dünyada Fransızcanın konuşulduğu alan daralıyor. Sen hemen dönme. Oradan İngiltere'ye geç, İngilizceyi de öğren gel.”

Süleyman babasının dediğini yapmış, İrlanda'ya gitmiş, İngilizceyi de öğrenmiş.

Bir uçtan babamın akrabası olan Prof. Dr. Süleyman Sarpkaya ve eşi değerli Margaret ile Karacasu'da yılda ikişer gün ailecek beraber olduk. O bizlere yemek verdi biz de onlara yemek verdik. En son Kanada Üniversitesinde mastır öğrencilerine hocalık ediyordu ve Kanada'da yayınlanmış 19 eserin olduğunu belirtiyordu.

Söyleşilerimizde, Çiftlik'teki o farklı adamın yani babasının bu vizyonuna olan takdirlerini, hayatını kurmadaki etkisini; annesinin sevgisini, babasının bu başarısını anlatırdı.

Fıkırada anlattığımız soğanın cücüğünü hayal eden köylü Mehmet ile Çiftlik'teki semer otları satan ve Fransızcanın etki alanının daraldığını söyleyen diğer köylü amcamızın gelecek ile ilgili resimleri birbirinden farklı idi.

Siz, biz, hepimiz kendi geleceğimizin nasıl bir görüntü içinde olacağını ve bu yaşam biçimine nasıl ulaşacağımızı kararlaştırmışızdır. Bu da bizim vizyonumuzdur.

Vizyon kavramı ile hayal kavramını karıştırmamak gerekir. Vizyon, değerli bir amacı seçmedir. Değerli olan vizyon bu değerli amaca hangi araçlarla, metotlarla, yollarla ulaşacağımızın çok önceden net bir şekilde tasarlanıp çok çalışılarak ulaşılan bir hedeftir. Hayal ise sadece istektir; amacı, aracı, yöntemi belirsiz hoş bir resimdir.

Büyük liderler, seçkin akademisyenler, başarılı iş adamları bugün hangi durumda iseler yıllar önce bugünkü durumlarını düşünebilmişler, olabirliği kafalarında kurgulamışlardır.

Karacasu Lisesinin seçkin öğrencilerinden Prof. Dr. Şevket Görgülü orta üçüncü sınıfta beni bir gün Karacasu Parkı'na davet etti. Düşünün daha 14 yaşında. Beni karşısına aldı ve: "Hocam ben niye Barış Şimşek, Bora Yüzer... kadar başarılı değilim. Ben niye en iyi öğrencilere yetişemiyorum?" diye sordu. Hem hayranlıkla hem de şaşırarak izliyordum. Hayranlıkla izliyordum çünkü çok özel bir davranış sergiliyordu. Şaşırarak izliyordum çünkü yaşından beklenmeyecek kadar cesurdu, etkiliydi. Ben de ona: "Almanya'dan geldiğini, notlarındaki bazı düşüklüklerin bundan kaynaklandığını ve kendisinin en az onlar kadar zeki olduğunu..." söyledim.

"Peki hocam, benim koçum olur musunuz?" dedi. Tabii olurum, ancak dediklerimi harfiyen yaparsan, dedim. Değerli Şevket o yıl Karadeniz Tıp Fakültesini kazandı. Sömestr tatiline geldiğinde bana: "Önümüzdeki yıl 9 Eylül Tıp Fakültesine geleceğim." dedi. Öyle oldu. Hocam Çapa'da kalp ihtisası yapacağım, dedi. Öyle oldu. Hocam: "Kalp doktoramı yapacağım." dedi. Öyle oldu. Bunların hepsini çok önceden söyledi ve hep ilerideki hedefine önceden karar vererek ve çalışarak ulaştı. Bu da dünün öğrencisi bugünün profesörü değerli Şevket'in vizyonu idi.

Şimdi soralım:

Vizyon oluşturmada soğanın cücüğü hayalinde mi kalalım yoksa şu değerli noktaya, şu kadar yılda, şu yöntemleri araçları kullanarak varacağım vizyonuna mı sahip olalım?

Unutmayalım ki değerli vizyon; okumakla, dinlemekle, görmekle ve bunları kendi beynimizde harmanlamakla gerçekleşir ve yine unutmayalım ki insanlar vizyonları kadar bir yaşam kurarlar.

Erdoğan Orçun Bahçesinde

ERDOĞAN ORÇUN ÖĞRETMENİMİZ

Özellikle küçük yerleşim yerlerinde herkesten ayrı düşünmek, herkesten farklı yaşamak öyle kolay değildir. Rahat etmek istiyorsanız etraftakiler ne düşünüyorsa onu düşüneceksiniz, neleri seviyorsa onları seveceksiniz...

Bir tanıdığım aile vardı. 1950'lerde Çarşıyaka'daki evlerinden yani kaynananın ve kayınbabanın evinden ayrılıp Çarşıyaka'da bir ev kiralamışlar ve karı koca yaşamaya başlamışlar. 1950'leri, mahalle baskısını düşünebiliyor musunuz? O zamanlar kim cesaret edebilir böyle bir şeye!

Tabii günlerce konuşulmuş bu. Genç evliler hep yerilmişler. Ama o gelin var ya gelin, kocasını alıp da Çarşıyaka'ya göçüp giden, işte olanlar asıl ona olmuş. Sanki aforoz edilmiş. Uzun yıllar içinde, o evin kayın validesi, ölünceye kadar gelinine karşı duyduğu nefreti hiç saklamamış. Her yerde onu yermiş, aşağılamış, ona kin kusmuş. Oğlan evinin yakınlarından bazıları da ölüp giden o anarşist gelini bugün bile öfkeyle anıyorlar.

Allah'ım ne biçim bir mahalle baskısı, aile baskısıdır bu demeden edemiyor insan.

Erdoğan Orçun'nun Yaptıkları

Bense küçük bir devrimi başarabilen o hanıma, yaşadığı bütün zamanlarda, farklı bir gözle bakmakla kalmadım çoğu kez onunla konuşurken bu, aynı ev açışla ilgili hayranlığımı anlatmaktan kendimi alamadım.

Farklı olmak, farklı düşünmek, farklı yaşamak yani insanın kendine ait yaşamını istediği gibi kullanmak özgürlüğü kadar saygıdeğer ne olabilir ki!

Bütün gelişmiş toplumlar farklı düşünen, yaşayan, farklı fikirler üreten, farklı eserler oluşturan insanlara büyük saygı duyar. Çünkü o farklılıkları yaratan insanların ürettikleri farklılıkların bir farklı öz'den doğduğuna inanırlar. Aslında o öz'ün her türlü değişimin kaynağı olduğunu çok hem de çok iyi bilirler. Bu sebeple daha üst farklılıkları üreten bilim insanları, fikir insanları hele hele her zaman muhalif sanatçılar el üstünde tutulurlar . Mesela:

Viyana'da Mimar Hundertwasser'ın evleri bu farklılığa saygının güzel bir örneğidir. Bu evlerin ve önündeki sokağın bütün çizgileri eğridir. Cetvele karşı çıkan mimar: “mimaride düz çizginin yaratıcılıktan uzak ve tanrısız” olduğuna inanırdı. Mimaride yuvarlak sütunlar, farklı büyüklükte pencereler, işlenmemiş taşlar, çılgın renkler kullanırdı.

Ancak hiçbir Avusturyalı da bu yepyeni ve çılgın mimari yaklaşımından ötürü Mimar Hunderverstrar'a: "Hadi canım sen de, eski köye yeni âdet getirme" dememişti.

Sokaklarında gezme ve görme şansına kavuştuğum bu binaları bugün yüzlerce turist "çılgın bir mimarın özgür bir ortamda kurmak istediği dünya" olarak saygıyla seyrediyor.

Dedim ya farklı olanları seviyor çağdaş toplumlar.

Belki bu yazıyı okurken kendi kendinize: "Tamam da Kuruüzüm sözü nereye getirecek bakalım?" diyorsunuz. Haklısınız. Söz tabii ki yakın çevremize gelecek.

Bir varmış bir yokmuş misali bir zamanlar öğretmenken, okulun kapısına gelip: "Getirin şu oğlanı, okutmayacağım ben onu!" diyen, Allah rahmet eyesin, Süleyman Orçun ağabeyin önüne çıkmışım. Nöbetçi öğretmenmişim o gün. Babasının öfkesi karşısında büzülen Erdoğan'ı şöyle yanıma doğru çekip: "Ağabey, olur böyle şeyler. Gel sen bu kararından vazgeç. Erdoğan okusun. Akıllı bir çocuk o." demişim. Süleyman Ağabey de yumuşamış, kararından vazgeçmiş.

Erdoğan bizi utandırmamış, eğitim enstitülerinden başlayıp, ODTÜ'ler filan derken nihayet Ege Üniversitesi Ed. Fakültesi Coğrafya Bölümü'nü bitirmiş, meslektaş olmuş bizlere. Şimdilerde Nazilli'de Süleyman Efendi İlkokulu müdür yardımcılığı görevini sürdürüyor.

Bilenleriniz hemen anlamıştır; bilmeyenleriniz için yazayım, değerli dostum, kardeşim Erdoğan Orçun Bey'den söz ediyorum. Bu uzun yazıyı yazmamın sebebi o.

Yazımın başında 1950'lerde mahalle baskısına karşı yeni bir ev açan hanımdan; onun kendi yaşamına saygı duyulması özleminden, bu özlemini gerçekleştirmek için ortaya koyduğu azimden söz etmişim. Viyanalı mimarın çılgın, özgür arayışlarını anlatmışım.

Erdoğan Bey, her iki örneğin mayasını taşıyor ruhunda. Özgür, yaratıcı ve üretici. Başkalarına benzemek ihtiyacına kendini hapsedmemiş: "Bana ait bir ömür var ve ben bu ömrü kendimce yaşamak istiyorum." diyen birisi.

Onun kendi damgasını vurduğu bir zeytin bahçesi var Bereketli yakınlarında. O bahçede neler yok ki; incir, elma, üzüm, ayva, nar, dut, armut, ahududu, kayısı da cabası.

Bir keresinde yetiştirdiği yüzlerce zeytin ağacından birinin cömert bir dalını tuttu ve bize doğru çekerek: “Bak hocam, zeytinin ömrü 500 seneymiş derler. Bu bahçedeki bütün ağaçları ben yetiştirdim. Bunları yetiştirinceye kadar bu ağaçların önünde ben eğildim. Bundan sonra bu ağaçlar 50 sene kadar bana eğilecek; ama 450 sene de başka insanlara yani insanlığa eğilecek” dedi. İnsan beyninin birikimi kadar zenginleşen bu cümlesiyle Erdoğan bütün insanlık için yetiştirdiği zeytin ağaçlarıyla kendi ruhu arasında kurduğu güçlü köprüleri hissettiriyordu bana.

Bu cümle uzun zaman beynimden çıkmadı. “Bu ağaçlar benden sonraki zamanlarda, 450 sene tanımadığım insanlara hizmet edecek.”

İmrendim ona. Bu kadar somut bir araçla insanlığa ulaşabilmenin tartışılabilir yanının olmaması çok ilginçti. Velhasıl Erdoğan Bey şanslıydı. Üretmişti, beynindeki ve ruhundaki derinlikleri somut olarak bir bahçede sergileyebilmişti.

Erdoğan Bey’in bir başka farklılığı da bu zeytin bahçesinin bir köşesinde sergilenir.

Eski bahçe evini örten bir ahşap zemin ve onu taşıyan yuvarlak taş sütunlar, sütunlar içine yerleştirilmiş muhluklar hemen dikkati çeker. Devam ederseniz yüksekçe ızgaralığı, geniş yer ocağını, onun devamında hâlen yapımı devam eden eski han kemerlerini andıran bir taş örtüyle örtülmüş küçük bir taş oturma grubunu görürsünüz. Bir pano tarzında düşünülmüş bu taş yapı dizisinin üzerinde küçük heykelcikler, bazı seramikler, eski usul gaz lambaları... bulunur. Bir noktadan başlayıp eski ev kıyısına oradan da tuvalete kadar uzanan özgün taş mimari- tamamen- Erdoğan Bey’in hayalleri ve elleridir. Çünkü Erdoğan Bey’in en büyük özlemi kafasındaki tamamlanmış mimarinin her şeyini; tasarımını, işçiliğini, ustalığını kendisinin yapmasıdır. Yetiştirdiği zeytinleriyle, meyveleriyle yaşamın hüznüne bir gülümseme sunarken diğer taraftan yaşamın bitimine taş gibi dayanıklı bir malzemeyle karşı koymaktadır.

Elektriğin daha uğramadığı bu bahçede özellikle yaz geceleri mumların ışıkları ve ocaktaki ateşin alevleri güller, defneler, zakkumlar... arasında doluşırken Erdoğan’ın dostlarına çaliverdiği sazın tellerinde inleyen, mesela şu içli dizeler insanı ayrılık duygusunun ateşine düşürür.

Erdogan Bey, Bahçesinde Dostlarıyla

*Düşlerin parlayıp söndüğü yerde
Buluşmak seninle bir akşamüstü
Umarsız şarkılar dudağımda bir yarım ezgi
Sığınmak gözlerine sığınmak bir akşamüstü*

*Gözlerin bir çığlık bir yaralı haykırış
Gözlerin bu gece çok uzaktan geçen bir gemi
Bir orman bir gece kar altındayken
Çocuksu uçarı koşmak seninle
Elini avucumda bulup yitirmek yitirmek
Sığınmak ellerine sığınmak bir gece vakti*

*Ellerin bir martı telaşlı ve ürkek
Ellerin fırtınada çırpınan bir beyaz yelken
Bir kenti böylece bırakıp gitmek
İçinde bir kaygı bin bir soruyla
Bitmemiş bir şarkı dudağımda bir yarım ezgi*

Z.Livaneli söylüyor.

Saz da, söz de Erdoğan Bey'e yakışır. Saz susup söz Erdoğan Bey'e düşerse bu defa üç söz eder ve üç yüz kere düşündürür sizi. Herkesten farklı fikirler, özgün yorumlar hep ondan gelir.

Ben onu, hep, bir ermişe benzetirim. Bahçesini, sofrasını, sazını, esirgezmez dostlarından. Yiyin için. Sanki Halil İbrahim sofrasıdır onunki. Yedikçe, topladıkça, paylaştıkça zenginleşir.

Geçenlerde bir dostumla ona gittik. Her zamanki gibi bahçesindeydi. Zeytin tanelerini, genç ve sağlıklı zeytin ağaçlarından tek tek topladık. Ellerimiz iyice olgunlaşmış zeytin tanelerinin yağlarıyla yumuşacık oldu. Sonra oturduk. Bir taş masa etrafında söyleştik. Ayrılırken mayhoş narlar topladık. Nar taneleri kadar çoğaldık.

Karacasu'nun bu kuzey kenarında, Bereketli'nin hemen altında kendi yaşamını farklı yaşamak isteyen bir insanın bu farklı istemini kanıtlayan kuvvetli, çok uzun ömürlü izler var. Dedim ya bize benzemeyen hayatları, bize benzemeyen yaşam biçimlerini görmek kadar güzel bir şey yok. Özgürce, tabiatla oynaşmış; üretmiş, paylaşmış ve en önemlisi istediği gibi yaşamak tutkusu Erdoğan Bey'in zeytin bahçesinde, her köşede çiçek açmış.

Farklı olan her şeyle coşarken, bu farklılıkları yaratanları da hayranlıkla seyrediyorum.

1950'lerde mahalle baskısına aldırmadan farklı bir yaşam isteyen hanımdan tutun, Viyana'daki çılgın mimardan tutun, Erdoğan Bey'e kadar bütün farklılıkların önünde şapka çıkarıyorum.

Ve de dostlarımla onun bahçesinden ayrılırken Erdoğan'ı kucaklıyorum, ona bütün ruhumla sarılıyorum. Zamana karşı koyacak taşlar ve insanlığa faydalar sunacak zeytinler hemen yanı başımızda, bu zamanın penceresinden bizi seyrediyorlar.

TEŞEKKÜRLER ERŞAN ÖĞRETMENİMİZ

Söze nereden başlamalı bilmiyorum!

Karacasu'dan mı, sanat eğitiminin öneminden mi, çağdaşıklıktan mı... söz etmeliydim, bilmiyordum; ama bir şeyi çok iyi biliyordum. İçim kıpır kıpır-
dı. Coşkuluydum. Keyifliydim. Bu kasabada güzel şeyler oluyor, deyip bütün yorgunluklara, bütün yılgınlıklara şöyle bir efelenmek geçiyordu içimden. İşte oluyor, bakın şurada ne güzel şeyler oluyor diye işaret parmağımı Sevenler İlköğretim Okuluna doğru çevirmek, çocuklarımızın fotoğraflara sinen mutluluklarını Karacasu'nun üstünde bir uçurtma gibi yükseklerde çok yükseklerde uçurmak istiyordum.

Neden bu sevinç, diyeceksiniz tabii.

Anlatayım.

Karacasu'da son yılların en güzel haberini geçenlerde Belediyenin yayın organı olan gazetede okudum.

Haberde Karacasu'yu Sevenler İlköğretim Okulunun müzik dersleriyle ilgili çalışmalarından söz ediliyordu. Bir de bir fotoğraf vardı her şeyi pek güzel anlatan. Elllerinde keman, gitar... gibi müzik aletleri olan öğrenciler bir çalışmalarını sunuyorlardı arkadaşlarına ve de misafirlere.

Karacasu'da çocuklar, okullarında keman, gitar, piyano... çalışıyorlardı. Benim de bir zamanlar okuduğum okulda oluyordu bunlar. Bizim zamanımızda (1958'ler) Sevenler İlkokulunda bunların hiçbiri yoktu.

Haberi birkaç defa okudum. Gazeteyi katladım, pardösümün iç cebine koydum. Çok, çok sevindim. Düşünebiliyor musunuz bizim güzel kasabamızın çocuklarının elinde, daha bu küçücük yaşlarında keman vardı, gitar vardı, saz vardı.

Postane'nin önünden Karşıyaka'ya doğru yürürken Abdullah Doyurum öğretmenimizle karşılaştım. Bu haberi ona sordum. O da heyecanla: "Ooo Hüseyin Hocam bizim okulda böyle çocuklar çok." deyince daha da sevindim. Kim bunların öğretmeni, dedim. Değerli bir arkadaşımız var, onun çalışmaları bunlar. Sanatı seven, sanat duyarlılığı olan bir arkadaş, dedi.

Gerçi daha önceleri Değerli Abdullah Hocamızla Karacasu'daki çocuklara sanat sevgisini nasıl aşılayabileceğimiz konusunu çokkk konuşmuştuk. Hatta çarşı içine bir sanat panosu kurmak için ben Aydın Belediyesiyle irtibata bile geçmişim.

İşte bu haber tam böyle bir zamanda elmanın ikinci yarısı gibi duruverdi önümüzde.

Ne diyeyim şimdi? Bazıları kalkar da: "Ne olmuş, üç beş çocuk enstrüman çalıyormuş. Bunda abartılacak ne var?" diyebilir. Sözümüz ve her harf için tuşlara vuruşumuz zaten onlar için değil!

Sevenler İlkokulu 1949'da Karacasu insanının taş çektiği, hiçbir ücret almadan günlerce okul inşaatında çalıştığı bir okuldur. Bu bakımdan okul binası hem Cumhuriyet Eğitim Tarihi'nin hem de Karacasu'daki eğitim tarihinin çok önemli bir binasıdır ve bunun için koruma altındadır. Bu binanın girişinde

Erşan Bey öğrencisiyle

bulunan BUGÜNÜN KÜÇÜĞÜ YARININ BÜYÜĞÜDÜR. İDRAK EDEBİLENE NE MUTLU. Şeklindeki kitabe de 1949'lardaki Karacasuluların eğitime nasıl baktıklarının pırlanta değerinde bir başka belgesidir.

Sevenler İlköğretim Okulunun keman, gitar, piyano çalan öğrencilerinin bizi niçin bu kadar heyecandırdığını sezmişsinizdir herhâlde. Sevincimizin sebeplerinden biri; 2011'de, 1949'ların nesline aynı okuldan modern uygulamalarla cevap verilmiş olmasıdır.

Bir Okul Uygulaması

Gönlümün deli kuşunu bu okulun kuruluşu için önyak olan ve okula verdikleri anlamlı isimle bugünün insanlarına bir misyon da yükleyen; Alirıza Uğurlara, Salih Alpazlara, Ahmet Altıntaşlara, Osman Çilingiroğullarına uçurdum. Onların manevi varlıklarını saygıyla andım.

Sevenler İlköğretim Okulunun maziden gelen bu misyonun idraki içinde olan bugünkü öğretmenlerini de saygıyla selamlıyorum. Şunları kendi düşüncelerimi belirtmek için yazmak istiyorum:

Matematik, fen, sosyal bilimler... insan dediğimiz varlığın aklını besleyip geliştirirken; müzik, resim, tiyatro, şiir ve kaliteli metinler ruhunu besler. Bu iki grup eğitimden asla vazgeçilemez. Ne yazık ki benim öğretmenlik yıllarımda başladı bazı yanlışlıklar. 80'lerden sonra pozitif bilim dersleri daha öne çıkarken güzel sanatları öğretecek olan dersler önemsizleştirildi. Oysa resim, müzik, drama... çocuk kişiliğinin daha kolay yoğrulmasını sağlayan; çocukların kendilerini özgür bir ortamda ifade edebilmelerini gerçekleştiren çokkk hem de çokkkk özel derslerdir. Çocuklarımız akıl almaz hayal güçlerini bu dersler aracılığıyla bizlere aktarırlar. Kendilerine güvenmeyi, yeteneklerini en güzel bir şekilde keşfetmeyi yine bu derslerle gerçekleştirirler. Bir öğrencideki Allah vergisi kulak yeteneği, taklit yeteneği, seslendirme yete-

neği, ayrıntı yakalama yeteneği... bu derslerde gelişir, serpilir. Bir de iyi bir Türkçe öğretmeni, resim, müzik, spor öğretmeni bulursa o öğrenciler artık çok şanslıdırlar. Ama daha önemlisi bu etkinliklerine bol zaman üreten, fırsatlar yaratan idarecilere sahip olurlarsa inanın o okuldaki ortam hemen değişir. Disiplin olayları azalır, öğretmen öğrenci ilişkileri çok insani ve zarif bir şekle dönüşür. O okulda: “sadece ben demeyen, paylaşan, başkaları için de üzülen, sevinen; insan modellerini daha iyi analiz edebilen” yaşından büyük çocuklar çoğalır.

Şimdi bir de şöyle düşünelim:

Okullarda bir taraftan müzik çalışmaları, bir taraftan resim çalışmaları, bir taraftan drama çalışmaları sürerken spor öğretmeni çocuklara spor yapmanın fiziki ve ahlaki yararlarını öğretiyor, diğer taraftan fen öğretmeni bilimin bir ulusu madden nasıl güçlendireceğini hissettiriyor, sosyal öğretmeni çocuklarımızın gönlünde, görmedikleri ülkelerin özlemini yakarken, sosyal olaylardaki sebep sonuç ilişkisinin değişmez terazisini gösteriyor. Çocuklarımız her girdikleri derste yepyeni hayallerle, yepyeni dünyalarla, yepyeni kurallarla tanışıyor; **her gün bilim ve sanatla şaşırtılıyorlar**. Her öğrenci özgürce, ben öyle düşünmüyorum diyebiliyor. Öğrenmenin **neden, niçin, nasıl** sorularıyla başladığının bilincine varıyor. Hayal kuruyor, meraklanıyor, heyecanlanıyor, evren dediğimiz büyük matematiği ve estetiği sezmeye başlıyor. Öğretmenine, **öğretmenim** diyor. Benim öğretmenim diye başkalarına da gösteriyor. Severek, özgürce ve de isteyerek.

Habere konu olan müzik etkinlikleri bu tür bir eğitim dünyasının izlerini sunuyor bize.

Bakın bu okulun Hande DİLEK isimli 8.sınıf öğrencisinin beyninde ve ruhunda soylu ve çağdaş özelemler uyanmış: “Dört yıldır piyano çalıyorum. Enstrümanımı ve müziği çok seviyorum. Konservatuar okuyup Fazıl SAY gibi büyük bir sanatçı olmak istiyorum.” diyor. Hande’ye bütün kapıları açan: “İstersen olursun.” ifadesini bir anahtar gibi sunuyor.

Yine bu okulun 1. Sınıf öğrencisi Gülin Yağmur İmli: “Bir yıldır piyano çalıyorum. Şarkı söylemeyi ve müzik aleti çalmayı çok seviyorum. Büyüyünce müzik öğretmeni olmak istiyorum.” diyor. Bir yıldır piyano çalıyormuş Gülin yavrumuz. O piyano çalan ellerini sevsinler senin, emi.

Yine Bir Konser

Bu güzel yavrularımızın içine bu neşeyi, bu özlemi oya gibi işleyen değerli öğretmenleri Ersan Ergün de sanat için şunları diyor:

“Dünyaya gözlerimizi daha açmadan annemizin kalp vuruşları ile dinginlik kazanır, huzur buluruz. Böylelikle ritimle tanışmış oluruz. Sonradan annelerimizin o güzel sesi ve ninnileriyle melodi ve tonları öğreniriz. Bilincine varmadan müzikle tanışmış oluruz. Daha sonra duyduğumuz şarkıları, sözlerinin anlamını kavramadan tekrarlar, melodisini yakalamaya çalışır, ilk oyunlarımızı oynarız. Dünyaya gözlerimizi açtığımız andan itibaren ise asıl eğlence başlar. Çevremizdeki cisimlere vurarak ilk kez kendi müziğimizi yapmanın tadına varırız. Hiç farkında olmadan müzikli oyunlar oynarız. İlkokul çağında gitar, keman, piyano, flüt gibi birçok enstrümanla tanışırız. Hele bir de çalmaya başlamak başlı başına bir mutluluktur.

Müzikle tanışıklığımız arttıkça, müziğin coşku, sevinç, korku ve keder gibi duyguların anlatımındaki gücünü keşfeder; bütün o duygu ve davranışları biz de öğrenir, yaşarız .”

Erşan Öğretmenim sağ ol. Diline sağlık. Çocuklarımız senin gibi bir öğretmene sahip oldukları için ne kadar şanslılar. Ne güzel anlatıyorsunuz an-

nemizin karnında dinlediğimiz kalp sesinin, bize ilk ritim duygusunu kazandırdığını. Benim için heyecan verici yeni bir bilgi bu. Benim de öğretmenim oldunuz böylelikle.

Sözü sonlarsam herkese söyleyeceklerim şunlar:

Hayallerin olacak. İnsanlar için söylenecek sözün, yapılacak işin, sonunda da ürünlerin olacak.

Sana, öğretmenlerimizin tümüne ve bütün idarecilerimize saygılar sunuyorum. Hepinize teşekkürler ediyorum.¹

1 Erşan Ergün 1975 Ankara doğumlu. Sanat eğitimine çok erken yaşlarda başlayan sanatçı, temel ve teorik sanat eğitiminin yanında enstrüman dersleri de almış, önemli çalışma ve başarılarına imza atmıştır. Bolu, Ordu ve Adıyaman' da müzik öğretmenliği yapmış. 2006'da Aydın Karacasu' ya gelerek yerleşmiştir. Sanatçı hâlen Karacasu' yu Sevenler İlköğretim Okulunda müzik öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

YILDIZ DUMAN ERCAN ŞAHSINDA BÜTÜN DOSTLARA¹

Değerli Yıldız Duman Ercan,

Sana mektup yazacağımı söylemiştim. Bugüne kadar yazamadım. Sebepini ne sen sor ne ben anlatayım. Yaşlılık ve onun getirdiği problemlerle akıp giden zamanı istediğim gibi kullanamıyorum bazen.

Bilmem sen de farkındasındır yaşlılık sözcüğünü kullanmayı pek sevmem. Yaşlılık bilgelik için ne kadar gerekirse günlük yaşamı sürdürebilmek için o kadar da tuzaklar hazırlar insana. Bu sebeple bazen mektuplar geciktirilir, bazen yaşam durmuşçasına inadına ağır bir şekilde sürdürülür. İnsan kendini sonbaharın sarı, çürümüş yapraklarla dolu bahçesinde dolaşan yalnız bir insan gibi hisseder.

Yukarıda yazdıklarım çok karamsar bir anlatım olsa da bu hâlin gerçekle yüksek bir oranla örtüştüğünü söyleyebilirim; ancak insan denilen varlığın öyle savunma mekanizmaları var ki bu hâllere karşı yeni savunma mekanizmaları geliştirebiliyor iç dünyasında.

Kitaplarla, sizin gibi dostlarla ve insanın kendi entelektüel birikimiyle zorlukları aşmak mümkün olabiliyor.

Gönderilen bir ileti, bir armağan, verilen bir selam, bir hâl hatır sorma bir merhem gibi iç yarasını sarıyor insanın. Bunları bildiğim için, özellikle, zorluklarla uğraştığımı bildiğim insanlara pozitif ifadelerle yaklaşıyorum ve davranışlarımı da mümkün olduğu kadar sevecenleştiriyorum. Kendi empatimin gereğini hemen yapmak istiyorum. Bir küçük mum olup ısıtmak istiyorum etrafımı.

¹ Karacasu Lisesi mezunudur. Resim öğretmenidir. Ressamlığının yanında şair ve yazardır.

Niyet bu, seçilen yol bu.

Bunda başarılı olduğumdan çok, başarmak isteğimin varlığından eminim. Yani yaptığım ile değil de yapmak istediğim ile avunuyorum diyebilirim.

İnsanın bu zor koşullar içinde güzel sanatlardan; sinemadan, müzikten, resimden, yontudan ve de edebiyattan kana kana beslenmesi gerekiyor. Hele hele edebiyat dünyasını süsleyen romanlar, şiirler insanın dramını yine insana ne kadar güzel sunuyor. İnsan, bir romanda tipler ve karakterler içinde mutlaka kendisine benzeyeni buluyor ve onun dramıyla veya trajedisıyla kendi yaşamı arasında köprüler kuruyor ve o köprüden romanın veya şiirin dünyasına defalarca gidip geliyor. Şiirlerin, öykülerin içinde kendine yeni arkadaşlar, yeni dostlar, yeni aileler ve ortak duygular buluyor. Durmadan çırpınan ruhumuz yeni dalgaları bu eserlerde bulsa da o dalgalarla kendi çırpınmalarını sakinleştirebiliyor.

Büyülü ve insanüstü bir yaratı olan şiir ruhumuzun derin köşelerinde bir can suyu gibi damlayıp duruyor. Şiirsiz, romansız, müziksiz... bir dünya düşünemiyorum. Babamın beni okutmasına da en çok; ama en çok bunları hissettiğim zaman seviniyorum. “Ya okumasaydım ne olurdu?” dediğimde de ürperiyorum.

Fark etmenin büyüsünü, şaşırtıcılığını hissedebilmemi okumama borçlu olduğumu düşünürüm. Fark eden ruh, fark eden göz, fark eden el, fark eden dil... olabilmek ne kadar büyük servettir! İsa'dan önce Pirien (Söke Güllübahçe)de yaşayan Bias: “Çok dinle, yerinde konuş, ölçüyü kaçırma.” diyordu. Atinalı Solon: “Ölçü en iyi şey.” diyordu. İspartalı Khilion: “Tutkularını dizginle. Ölçülü ol.” diyordu. Bunlardan ayrı olarak Lesboslu Pittakos, Rodoslu Kleobulos, Korinthoslu Periandros, Miletili Thales aynı şeyi söylüyorlardı. Mutluluk için ön koşul olarak dengeli olmayı şart koşan ve evrenin niçin yaratıldığı sorusunun yanıtınlığı karşısında hüznlenen bu yedi bilge bunları yaparken Yedi Arap ozanı da İ.S. VI. yüzyılda yani bu 7 bilgeden 1200 yıl sonra atlarını, develerini öven şiirler yazıyorlardı ancak!

Yaşama sinen ters renkleri, ters ışıkları, zıt düşünceleri fark etmek daha başka biçimde ne olduğumuzu, niçin olduğumuzu, ne olmamız gerektiğini, yolumuzu, izimizi fark etmek erdemlerin en yücesi. Hele hele fark ederek ve fark etmenin huzursuzluğunu bir bardak şarap esriğinde yaşayabilmek yaşamların bence en soylusu.

İnsanın ben her şeyi fark ediyorum, demesi deli saçması olur. Ama minicik bir fark ediş bile insanı bir ömür boyu esrikleştirmeye yetiyor artıyor bile.

Neden bunları yazdım?

Nerelerden nerelere gelip de sözü sana getirmem gerektiğini anlamışsındır herhâlde! Bilirsin sen de fark eden gözlere, fark ettiklerini de tuvale aktarabilen ellere sahipsin. Değerli bir ressamısın. Bazen iç dünyadaki masum denizlerde büyük fırtınalar oluşuyor. Çalkalanıp duruyor ruhun o denizlerde. Bazen, için bir ürpermeyle dolduğunda, dalgaların sadmelerinden yılar gibi olduğunda seni anlayan asude limanlar arıyorsun. Ama içindeki okyanuslara doğru yelken açmaktan da hiç vazgeçmiyorsun. Bir kere fark ettin ya öteledeki pırlıtyı, işte odur fark etmenin gizi, acısı, neşesi ve de azmi.

Yaşamımda fark ettiğim en önemli şey fark etme gücümün okuduğumla doğru orantılı olmasını anlamamdır. Yine diyorum ki okumasaydım fark edemezdim. Suyun rengini fark ederdim, biberin acısını, doğanın yeşilini fark ederdim. Ama **mermeri delen su** veya **dünya gözüme kaçtı** söyleyişlerindeki inceliği inan ki fark edemezdim. Bana gönderdiğin şiirindeki

“İçimde iyi güzel

Kurşuna dizildi

Yeni yeni kapanyor yaralarım...

Gözyaşlarım incitmesin seni

Onlar ak yelkenliler şimdi.” söyleyişleri de senin fark edişlerin.

Mektubunda bu fark edişini sağlayan babandan ve annenden, onların soyulu özverilerinden söz ediyorsun.

Ben, köylerden kasabalardan halk çocuklarını yeteneklerine göre seçip de onları kendi okullarında ücretsiz okutup tekrar halkın içine gönderen Cumhuriyet’imize fark etmede bize sağladığı olanaklar için hep şükran duyuyorum. O bakımdan benim kuşağım için devlet; bilgi, iş aş, bilinç demektir.

Bugünlerde **Bir Arkeologun Anıları** isimli bir kitap okudum. Kitapta 1939’da Kayseri’nin bir köyünde doğan bir çocuğun yaşam öyküsü kendi ağzından anlatılıyor. Kitap 1945’lerin Anadolu köylerindeki yaşamından zengin sahneler sunuyor bize. Cumhuriyet’le birlikte köylerden çıkıp şehirlere, okul-

lara akan Anadolu'nun fakir çocuklarının okuyarak sağladıkları değişimlerinin muhteşem bir örneği bu kitapta var. Kitabı bir sabah okumaya başladım, akşama kadar hiç kalkmadan okuyup bitirdim.

Biliyor musun o Kayserili çocuk en sonunda Aydın, Erzurum, Mardin kültür müdürlüklerini yapıyor. Yaşasın Cumhuriyet diyor insan.

Böyle bir değişimin içinde bulunmuş ve birbirinin elinden tutmuş kahramanların örnekleri de var o kitapta. Hamallık yapan bir delikanlıya defter bulunmadığı için ambalaj kâğıtlarından defterler yapan ve ardından: "Aman ha akşam okuluna git" diyen Fahri ağabeyler var.

Bir neslin hikâyesi, birbirine benzeyen binlerce güzel hikâyenin birleşiminden oluşur.

Senin deyişinle benim sana el uzatışım senin de başka öğrencilere el uzatışım aslında bu binlerce öykü içinden bir ikisidir sadece. Ana olayın ortak olduğu bu binlerce öykünün kahramanlarının yüreklerinden bir diğer yüreğe dağ pınarlarının suları kadar berrak, ince bir su akar. Her damla aktığı yerde renkli kır çiçekleri yeşertir.

Yaşam şarkılarımızın en azından nakaratları bir. İkimiz de aynı nakaratta tüm gücümüzle ve uyumumuzla birleşiyoruz. Öğrenmek ve başarmak, sanatı ve bilimi sevmek konularında aynı frekanslardayız. Onun için bu mektubu sana yazarken paylaşmanın huzurunu duyuyorum. Ülkemize farklılığı seven, özgüveni yüksek, bilim sevdalısı öğrenciler yetiştireceğine olan güvenimin rahatlığını yaşıyorum.

Kurguladığın, yazdığın, çizdiğin nihayet ürettiğin için takdirlerimi tekrar sunuyorum.

Sıkça aradığın, empatin için de teşekkürler ediyorum.

Saygılarımla.

KAYBETTİKLERİMİZ

ZAMAN BÜYÜKLERİMİZİ BİZDEN ALDI

Bazen bir şarkı sözü, bazen bir şiir dizesi sizi başka hayallere, başka dünyalara taşır birden.

Duyduğunuz o şarkı sözünde, okuduğunuz o şiirin bir dizesinde veya o anlam yüklü sözün içeriğinde siz varsınızdır. O şarkıyı diğer şarkılardan, o sözleri diğer sözlerden daha çok sevmenizin hatta günlerce tekrarlayıp durmanızın sebebi o sözün sizin duygu dünyanızı karıştırmaması, sizi şöyle bir silkelemesidir.

Yaşam; yazıyla, kışıyla, acısıyla, tatlısıyla, sevinciyle, kederiyle akıp geçer; amma geçerken de her hücremizde kendi izlerini hiç silinmeyecek biçimde bırakır gider. Anılar dediğimiz yaşanmışlıklar, esir alır artık bizi. Biz anıların oluruz anılar da bizim olur.

Yaşadığımız mekânlar anılarımızın sahnesidir. Evlerimiz, sokaklarımız, kasabamız... anılarımızın yaşandığı yerlerdir. Mekânlar anıların anayurdu, aynı zamanda genel çokluklardan, karışıklıklardan anılarımızı belirginleştiren kornişlerdir. Bunun içindir ki mekânsız anı olmaz.

Anıların yaşandığı mekânlar, gizliden gizliye yaşatıldığı kalpler vardır. O kalplerde anılar sessizce yıllarca yaşar durur. Ve yine onlarca anınızı yaşadığımız mekânlarınız zaman içinde var olmaya çalışır. O mekânlar, diğer mekânlardan apayrı özellikler taşır sizin için. Kocaman kentlerde oturuyorsunuzdur. Akşamları yüzlerce ampulün aydınlattığı sokaklardan geçiyorsunuzdur. İnsanı deli edecek kadar albenisi olan vitrinler görüyorsunuzdur. Amma doğduğunuz sokakları, dolaştığınız kırları veya küçük kasabanızın küçük, loş sokaklarını ararsınız. Elini öptüğünüz komşunuzu, yaramazlık edip de başını kanattığınız arkadaşınızı, bir bayram namazına babanızın arkasına takılıp da gittiğiniz zamanları... ararsınız. Sizi oralara çeken aslında anılardır. Onun için şarkı şöyle der:

Anılar anılar

Şimdi gözümde canlandılar

Anılar anılar

Beni bu akşam ağlattılar

Anıların ikinci ögesi de insan varlığıdır. Anılarımızı beraber yaşadığımız insanlar bazen hüznle bazen de sevinçle anımsanırlar.

Bizi en çok hüznlendiren veya sevindiren anıların baş aktörleri hep insanlardır; sevgililerdir, ağabeyler, ana babalar, dostlardır...

Bazen bir söz, bir ezgi bizim göğüs geçirmemize, hatta öf be öffff dememize sebep olur. İşte o zaman rüzgâr elinde bir kuru yaprak gibiyizdir. Çaresiz savrulur dururuz anıların rüzgârında. Unutulmayan şarkılarla, unutulmayan dizelerle yaşadığımız onca anıyı kucaklarınız aslında. O sözlerle öper, kucaklar, bağrımıza basarız anılarımızı.

Konya'dan yazmış Hakan Dülger. Anlattığına göre, o kadar kilometre ötelede hep Karacasu'dan haberler bekler durmuş. İnternette Karacasu ismi geçen her yeri açar okurmuş. Çocukluğunun ve gençliğinin anılarının geçtiği bu yerleri, başımızın tacı Karacasu'yu unutamamış. Bir zaman yaşananlar, mekânlar ve insanlar bırakmamış onu. Zaman her türlü oyununu oynayıp unutturmaya çalışsa da anıları, resimleri varmış elinde. Ancak aradan geçen yıllar Karacasu'daki büyüklerini Hakan'dan koparmış . Kemal dedesi ve Hayriye babaannesiyle gelip gittiği, anılarının diyarı Karacasu'dan kopmuş. Amma anılar hep gözlerinde canlanmışlar. Belki, bazen ağlatmışlar onu. Çünkü ben: "Zaman Karacasu'daki büyüklerimizi bizden aldı." diyen torunun vefası ve yakınlarına duyduğu muhabbeti karşısında ağladım. Torunu tarafından özlenen dedeye ve nineye imrendim. İnsan varlığı ile mekânı güzelleştiren anlayışı sevdim. Bu sebeple birkaç gün dilimden düşmedi o cümle.

Zaman büyüklerimizi bizden aldı.

Zaman neleri almadı ki...

Onlarca kez tekrarladığım bu cümle başka biçimlere dönüştü beynimde. Zaman arkadaşlarımı, ninemi, amcamı, kayınpederimi, kayınvalidemi, babamı, komşularımızı- sayın sayabildiğiniz kadar- nice insanlarımızı hep aldı gitti bizden. Biz buralarda dostlarla, akrabalarla, arkadaşlarla... kaldık. Amma anıların prangalı esirleri olduk . Bizden her kopan kadar parçalandık, her ayrılan

kadar göz göz kanadık. Ve gönül yaralarımızı anılarla sargıladık.

Ey zaman, sen anılarımızı silmeye çalış durmadan. Biz durmadan resimlere sarılacağız, yazıları okuyacağız, anılarımızı katmer katmer, kan kırmızısı açtıracacağız. Sevgilerimizi, aşklarımızı, çılgın coşkularımızı, gülüşlerimizi, tutuşlarımızı, kucaklayışlarımızı; ninelerimizin şefkatini, babalarımızın güvenini, merhameti asla unutmayacağız.

GÖK MUSTAN MEMET (MEHMET GÜNDAY)

Mehmet Günday Ağabeyimiz.

Karacasu Çarşısı'ndan kimler geldi kimler geçti!

Mesela babam 92 yıllık yaşamının 76 yılını Karacasu Çarşısı'nda, esnaflık yaparak geçirdi. Ve onun gibi onlarca esnaf kendilerince iz bıraktılar o çarşının yaşlanmış sokaklarında.

Ancak içlerinden bazılarının ismi daha bilinir daha anılır. Kaç kuşak onları unutamaz. O esnaflar Karacasuluların elbiselerini, ayakkabılarını dikmiştir; helvasını karmış, baklavasını yapmıştır. Camcısı, pidedisi, saatçisi... Mesela Katmerci Dede yıllarca anılır durulur. Çünkü onun katmerlerini sabahın güzel başlangıcında çayla beraber yiyenler o özel lezzeti hâlâ unutamamışlardır. Onlar börekçidirler, terzidirler, ayakkabıcıdır; ama diğer terzilerden, diğer ayakkabıcılardan farklıdır. Daha doğrusu zanaatkar değil sanatkardırlar. Daha farklı elbiseler dikerler, daha farklı ayakkabı yaparlar.

Kunduracı Niyazi (Yeniev), Duman Ali, Helvacı Hilmi (Akgün) isimleri hâlâ yaşar dillerimizde.

Son dönemde Karacasu Çarşısı'nın en özel isimlerinden biri de ayakkabı ustası Mehmet Günday ağabeyimiz idi. Yukarı Çarşı'da Alırıza Ceyhan dükkânının karşısında bir dükkânı vardı. Uzun yıllar o dükkânda çalıştı. Bir zaman sonra emekli olduğu için ayakkabıcı dükkânını kapattı. Uzun, zayıf yapılı hafif öne eğik vücuduyla kunduracı tezgâhının başında gördüğünüz onu. Sadece işiyle uğraşır, kasabanın güncel dedikodularına hiç mi; ama hiç bulaşmazdı. Babam, fırsatını buldu mu hemen onun yanına gider kendi mesleğinin bir ustanın elinde ne kadar yakıştığını zevkle seyrederdi. Bense ne zaman yanına gitsem büyük bir dikkatle ürettiği ayakkabıdan başımı pek az kaldırdığımı görürdüm.

Mehmet Günday Ağabeyimiz

İnsanlara karşı her zaman dikkatliydi. Bana her zaman: “Hoş geldin Hüseyin Bey abim” diye seslenirdi. Bana beyliği yakıştırmıştı. Oysa bey olan zaten kendisiydi. Bey’lik ona yakışır. Gürültüsüz konuşurdu. Dükkanının her tarafı ,hani derler ya yalamış yıkamış diye, ta öyleydi. Her yer tertemiz idi. Aletleri, makinesi, malzemeleri kitap sıralanmış gibi hep yerli yerindeydi.

Karacasu’da üretilmiş köselelerden ayakkabılar dikerdi. Tamamen el işi ve orijinaldi ayakkabıları. Sayasından, köselesinden tutun da ağaç çivisine kadar her malzemenin en iyisini kullanırdı. En iyi malzemeler onun kuvvetli ellerinde usta parmaklarıyla bir sanat eseri gibi oluşurdu.

Kasabamızın alt kısmında olan evine Peugeot marka motosikletiyle yine kimseyi rahatsız etmeden gelir giderdi.

Velhasıl Mehmet ağabeyimiz sanatkâr ruhunu durmadan besleyen zarif bir insandı.

O şimdilerde rahatsız ve evinde yatıyor. Geçenlerde onu ziyarete gittim. Babamın bu değerli akrabasının ve benim değerli ağabeyimin gönlünü hoş edeyim dedim. Yatağındaydı. Her zamanki gibi dikkatliydi. Maviş gözleri bütün canlılığıyla ve dikkatiyle hemen belli oluyordu. Biz gelmeden önce bize söyleyeceklerini yazmıştı.

Söyleştik onunla. Babamdan, eski dükkânlardan vesaireden.

Mehmet Ağabey, diktiğin ayakkabılardan hiç örnek yok mu, deyince sanki rahatsızlığı kalmayıverdi, gözleri bir başka aydınlandı. Yeni bir dünyanın ışıkları yandı. “Olmaz mı? Var, var.” diye başıyla işaret etti. Yerinden hemen kalkıp alıp gelmeye yüklendi. Biz “Otur, otur yengem alır gelir.” dedik.

Hanım teyzemiz alt kattan onun diktiği ayakkabılardan birkaçını getirdi. Bir kısmını torunları için dikmiş. Ne kadar güzeldiler. Her noktasında Mehmet ağabeyin elleri vardı. Göz nuru vardı. Kim bilir torunlarına bu ayakkabıları dikerken hangi duygularla dikmişti? Neler hayal etmişti?

Mehmet Günday Ağabeyimizin diktiği Ayakkabılar

Ayakkabılar sehpanın üstünde dururken Mehmet ağabey de bizi ve ayakkabıları seyrediyordu. Eserleriyle gurur duyabilirdi. Sadece ayakkabılarla mı?

Tabii ki değil! Düzenli, dikkatli yaşamıyla; saygın aile yuvasıyla ve Karacasu'ya büyük katkılar sunan evlatlarıyla da gurur duyabilirdi.

GÖK MUSTAN MEHMET ağabeyimiz sana babamın selamlarını ve sevgisini getirdim. Hiçbir zaman bitmeyecek saygımı ve takdirimi sunmak istedim. Her şeyin en iyisini seçen ve üreten anlayışının önünde saygıyla eğilmek istedim.

İnşallah sağlığına kavuşup aramızda olacaksın.
Sana tekrar geçmiş olsun.¹

1 Bu yazının yazıldığı zamandan bir süre sonra Mehmet Günday ağabeyimizi kaybettik.

İSMAİL DÖNERTAŞ

Hey gidi günler hey!

Zaman ne kadar insafsız. Kimler göçüp gitmedi ki aramızdan ve de kimler göçüp gitmeyecek!

Bir edebiyat öğretmenimiz vardı, bize: “Çocuklar, mezarlıklar en mü-kemmel okullardır.” derdi. Derdi de o zamanları manayı anlar; ancak sözün derinliğini fark edemedik. Bunun için hem bilgi, hem yaşamak gerekmiş. Her gün beraber olduğumuz insanların aramızdan nasıl kopup gittiklerini görmek gerekmiş.

“Yaşam nedir, niçin yaşanır, niye terk edilir?” soruları hâlâ yanıtı aranan sorular. Çeşitli felsefelerde, çeşitli inanışlarda yanıtları olsa da sorulmaya binlerce yıldır devam edilen sorular bunlar.

Geçen gün Karacasu’daydım. Bir kardeşimizi gördüm. Eli yüzü bozulmuştu. Ürktüm. Esnaf arkadaşla onun iyi görünmediğini konuşurken 20 m ötemizde yere düşüverdi. Yerde yatarken hemen koştuk. O, orada yatarken çaresizliğin girdabına insanoğlunun, benim, senin hepimizin nasıl düşeceğini yaşadım. Ruhumdaki umut kaleleri derin sarsıntılarla yıkıldı. İnsanın değışmez kaderi, gerçeği karşısında bir çöl yalnızlığını, çaresizliğini yaşadım.

İnsanoğlunun değışmeyecek kaderi ve ölümlle ilgili bu ifadeleri niye yazdım? Çünkü İsmail Dönertaş ağabeyimizi de kaybettik.

1971’lerde tanışmıştık onunla. Karacasu Ortaokulu bahçesinde düzenlediğimiz bir halk gecesinde Cahit Atay’ın PUSUDA oyununu oynamıştık ve İsmail ağabeyimiz o oyunda oynamıştı

Kasap Zihni ağabeyimizin dükkânında çalıştığı yıllarda, Efeler Derneği çalışmalarında, festivallerde beraberliğimiz hep sürmüştü. Sonraları onun şair yanını tanıdım. Şiirlerini okudum.

İsmail Dönertaş

İlişkilerimiz böyle sürüp giderken bu şiirlerin kaybolacağı korkusu sardı içimi. Kendisine: “İsmail ağabey bu şiirler kaybolup gitmesin. Gel izin ver de bunların bir kısmını biz Vakıf olarak şiir kitabı hâline getirelim.” dedim. Ne kadar da iyi olmuş!

2000 yılında Karacasu Vakfı yayınlarının ilki olarak İsmail ağabeyin 30 şiirini SİLMİŞ GİBİSİN ismiyle bir kitap hâline getirdik.

Sonraki yıllarda dostluğumuz şiir üstünden devam edip gitti. Daha elinde onlarca şiiri vardı ve bunları da kitap hâline getirmek istiyordu; ama maddi koşullardan ötürü bunu başaramıyordu. Bense ona: “Ağabey şiirlerinin hepsini bir CD’ye aktaralım, ondan sonra bir daha düşünelim.” dedim durdum. Benim Aydın Karacasu arasında gidip gelişlerim, İsmail ağabeyin sağlık sorunları buna engel oldu.

Oğlu Akın’a: “Baban yaşlı, gel bir video çekim yapalım, ona şiirler okutarak onun hem görüntüsünü hem de kendi sesiyle şiirlerini seslendirişini zamana bırakalım.” dedimse de bunu da başaramadık.

Şiirlerini okudukça ona olan saygım daha da arttı. Şiirlerinde yaşanılardan süzülüp gelmiş bir felsefe saklıydı. İsmail ağabey yaşamı ta ötelere seyredip de dersler üretebilen insanlardan biriydi. Halk Şiiri tarzında yazıyor, Karacasu ağzının özelliklerini şiirine yansıtıyordu. Zekiydi, keyfi yerindeyse şakacıydı. Kılığıyla kıyafetiyle, hiç vazgeçmediği pos bıyığıyla özgündü.

Yeni bir şiiri varsa : “Hoca, bir dur bakalım. Sana yeni şiirimi okuyayım.” derdi. Ben onun okuduğu şiiri keyifle dinlerdim. Sonra da: “Bak bakalım hoca, şiirimin dilinde kusur var mı?” derdi.

Bir zaman sonra korktuğum oldu. İsmail ağabeyi kaybettik. Karacasu kültür varlıklarına görsel ve işitsel bir zenginlik ekleyemedik. Hem onu kaybedişimize hem de onun sesli ve görsel kayıtlarını gerçekleştiremeyişimize çok hem de çok üzüldüm.

Son zamanlarda Manisa'ya tedavi için gidip geliyordu. Sağlığı müsaa-de ettiği kadar gülümsüyordu. Son konuşmamızdan bir önceydi. Bir pazartesi günü Yağcı Eczanesi'nin yanındaki kahvede oturmuştuk. O gün gülümsüyordu. Hatta rahatsızlığını ti'ye alıyordu. Söz nereden döndü dolaştı geldi bilmiyorum, ölümünden söz etti bana. Gözleri dolu dolu oldu. "Bırak bunları İsmail ağabey. Hem sen ölsem de ben ardında senin şairliğini yazarım. Ben senin şiirinin değerini biliyorum." dediğimde şimdi dahi kulaklarımda olan sesiyle: "Sağ ol hoca." dedi.

Ben ona verdiğim sözü tuttum bu yazıyla. Ama o kadar değil. İsmail ağabey de sizin okuyuşunuza benim yazışıma şiirleriyle katılacak bugün taaa uzak, bilinmeyen diyarlardan. Ölüm haberini aldığımında SİLMİŞ GİBİSİN isimli şiir kitabımı telaşla buldum. Onun şiirlerinden bazılarını eşime ve oğluma okudum. Oğluma: "Ölüm var. Ama eserin varsa ayrılık yok." dedim, rahatladım.

İsmail ağabeyime -onu her gördüğümde- bir kısmını ezbere bildiğim SA-ATLER YEDİ BİTİRDİ şiirini okurdum, gülerdi. Teşekkür ederdi. Şimdi o şiiri sunsun bakalım bize İsmail ağabeyimiz.

YEDİ BİTİRDİ

*Bir sağa bir sola gitti durmadan
Belirli zamanda çalardı din dan
Duyanı astılar hayli bir zaman
Dakika saati yedi bitirdi.*

*Haftada bir karşısında durdular
Mecnun mu kaçık mı diye sordular
Kulağımı demir ile burdular
Saatler günleri yedi bitirdi.*

*Yedi gün içinde neler deniştii
Meyveler kemale erdi eriştii
Sevgiliye giden âşık yetiştii
Günler haftaları yedi bitirdi.*

*Çok çalıştı hizmet etti âleme
Onun hakkı asla gelmez kaleme
Canım kurban olsun kıymet bilene
Haftalar ayları yedi bitirdi*

*Mevsimler geçirdi hiç de durmadan
Su bile içmedi çaydan kurnadan
Haturını bir gün olsun sormadan
Aylar da yılları yedi bitirdi.*

*Hevesle koşturduk her şey boşuna
Zamansız kar yağdı dağlar başına
Felek düşmüş Dönertaş 'ın peşine
İsmail 'i yıllar yedi bitirdi.*

İsmail'in bedenini yıllar yedi bitirdi. Ama şiirleri yaşıyor. Bakın şimdi de sizin dilinizde. Yarın, öbür gün, öbür yıllar ve daha öte yıllarda bu şiirlerle hep yaşayacak.

Yazımın başında söz ettiğim sorular devam edecek.

*Şu dünyanın ilmini
Bilenlere helâl olsun
Ağlayıp da gözyaşını
Silenlere helâl olsun
Gaf'larına kef'lerine
Duyulmayan laflarına
Üçler beşler saflarına
Girenlere selam olsun*

...

“Üçler beşler”saflarına girebilmek konusu ayrı bir sır. İsmail ağabey hangi safta bilinmez; ama şiir yazarlar safında olduğu kesin.

Ona: “Seni yazarım, ağabey.” demiştim. Sözümü tuttum. “Anlatırım.” da demiştim. Bakalım. Benden eyvallah. “Anlat” diyen olursa da anlatırım.

Yazımı senin bir şiirinle bitirmek istiyorum.

TOZ OLDUM BUGÜN

...

*Ufak palaz gibi beni yoldular
Şu garip başımı derde saldılar
Eşim dostum en son garip kaldılar
Kesmeden yolunmuş kaz oldum bugün.*

*Evvelce kırılmaz taşlar gibiydim
Ağrısız sızısız başlar gibiydim
Sürmeler çekilmiş kaşlar gibiydim
Çiğnene çiğnene toz oldum bugün.*

*Dertlere düşmüşüm kıymet bilmeze
Şansı salıverdim gayrı gelmeze
Bağladı ki dertler beni salmaza
Düzeni bozulmuş saz oldum bugün*

*İnce bahar geldi heves almadım
Malî hülya kurup zevke dalmadım
Ömür gelip geçti bir zevk almadım
Nisanda mayısta güz oldum bugün*

*Çıkdım karşıdaki vadi dağlara
Bakdım garipsedim yeşil bağlara
İsmail ölürse selam sağlara
Tipide borada düz oldum bugün.*

Karacasu kültür varlıklarına katkı için teşekkürler sana İsmail ağabey.

İKİ KADIN, İKİ ÖYKÜ

Kayseri’de Gevher Nesibe Müzesi’ne giderseniz, müze içinde bir anıt mezarla karşılaşacaksınız. Bu mezarda Gevher Nesibe Hanım yatmaktadır. Gevher Nesibe Hanım’ın çok trajik bir yaşam öyküsü vardır.

Gevher Nesibe, I.Gıyaseddin Keyhüsrev’in kardeşidir. II. Kılıç Aslan’ın kızıdır. Gönlünü bir sipahi beyine kaptırır. Bu, güzel bir aşktır. I. Gıyaseddin Keyhüsrev, kardeşinin bu aşkını nasılsa, bir yerlerden öğrenir. Ve evlenebilmeleri için şart koşar. Sipahi beyine, yeni savaşa katılıp savaşı kazanırsa kardeşini ona vereceğini söyler. Sipahi beyini savaşa gönderir. Cepheye giden sipahi beyi savaşı kazanır; fakat yaralanarak savaştan döner. Kader bu, bir süre sonra komutan bu yaradan ötürü ölür.

Gevher Nesibe, sevdiği adamı kaybeder. Daha sonraları ince hastalık bulur, gündün güne erir, yataklara düşer. Her türlü tedaviye rağmen iyileşmez.

I.Gıyaseddin Keyhüsrev: “Olanlara ben sebep oldum, âşıkları niye ayırdım ki...” diye çok üzülür. Gevher Nesibe ölüm döşeğindeyken ona: “Gevher yanlış şeyler yaptım. Beni bağışla, ne yapayım da kendimi affettireyim” der. Gevher Nesibe ağabeyine: “Öyle bir Bimarhane (hastane) yapınız ki benim gönül yaramı çekecek olanları iyileştirisin.” der.

I.Gıyaseddin Keyhüsrev kaybettiği kardeşinin isteğini yerine getirir. Büyük bir hastane onun yanına da bir tıp okulu yaptırır. Kardeşi Gevher’in naasını bu binanın içine yaptırdığı bir kümbette gömer.

Bu acı aşk öyküsünün sonunda bütün insanlara hizmet sunan bir tıp okulu ve hastane birlikteliği doğar.

Şimdi bu yaşam öyküsünü o günlerde bırakalım, daha yakın zamanlara, 1915’lere Karacasu’ya gelelim.

I. Dünya Savaşı bütün şiddetiyle devam etmektedir. Devlet cepheye durmadan asker sevk etmektedir. Dedem Hafız Hüseyin de askere çağrılır. İki çocuk babasıdır. Babam, ninem Hafize'nin karnında 5 aylık bir bebektir. Evden ayrılık zamanı geldiğinde herkesle helâllaşılıp kapıya yönelinir. Bizim oralarda avlu kapısı dediğimiz dış kapıya gelindiğinde Hafız Hüseyin, karısı Hafize'yi yanına çağırır. İki çocuğu; Hüseyin'i ve Fatma'yı son kez öper Karısının karnındaki görmediği yavrusunu hayal eder. Hafize'nin gözleri yaşlıdır. Dedem Hafız Hüseyin, kendini toparlar ve karısına: "Hafize, savaşa gidip dönmemek de var. Savaşa ölüp sana dönmezsem kesinlikle evlenmeyeceksin! Çocuklarımı başkasının sofrasına oturtmayacaksın." der. Ninemin mintanını iki yakasından tutup yırtar. "Evlenirsen, iki elim iki yakanda olacak öbür dünyada." der, çıkar gider. Gidiş o gidiş. Dedem Hafız Hüseyin şehit olur hem de karısına yazdığı son mektubu Karacasulu Hacı Arab'a ulaştırmak isterken, onun gözleri önünde...

Gevher Nesibe'nin ağırbaşlı, soylu aşkı bir hastalık, iki ölümle bitmişti. Şimdi, Hafize'nin aşkı nasıl sonlandı diye sorarsanız onu da anlatayım:

Hafize, Hafız Hüseyin'in dediğini yaptı. Hiç evlenmedi. Üçüncü çocuğunu doğurdu. Adını Ali koydu. Ali, babasının yüzünü hiç görmedi ve dünyada bir defa bile kimseye baba diyemedi. Anası Hafize'ye çok iyi baktı. Onu pamuklar içinde tuttu. Anasına öf bile dedirtmedi. O şimdi annesinin yanında, inşallah annesiyle birlikte Cennet'te.

Hafize, Hafız Hüseyin'i hatırladığında: "Gözü kör olmayasica Üsen (Hüseyin), bu gada (kadar) erken bırakıp gitmenin ne âlemi vardı?" deyip de bir off çekirdi.

Şimdilerde ne Gevher Nesibeler, ne Hafizeler yaşıyorlar. Onlar toprak oldular gittiler, bu güzel dünyadan.

Kendileri gitti; dürüst sevgileri, tarif edilmez sadakatleri, hiçbir şeyle ödenemeyecek özverileri, uluorta seslendirilemeyen aşkları kaldı yadigâr.

Bu günlerde televizyon kanallarında Sevgililer Günü ile ilgili birçok konuşmalar yapılıyor. Onları dinlerken Anadolu'nun ve bütün dünyanın namuslu, özverili, sadık kadınlarını düşünüyorum.

Temmuz sıcağında çapa yapan kadınlarımızı, elma bahçelerinde elma toplayan bacılarımızı, soframızı evimizi toparlayan, hep destekleyenimiz olan

eşlerimizi, bizi doğuran analarımızı büyük bir sevgiyle ve borçluluk duygusuyla yüceltiyorum. Onları sevgilerinden, özverilerinden, sadakatlerinden ağırbaşlı aşklarından dolayı ulaşılmaz buluyorum.

Ölen kocasının ardından, damadına: “Yavrum, Allah başkasını nasip etmesin. İnşallah öbür tarafta tekrar buluşacağız” diyen büyük sevginin, acılı ama umutlu bekleyişin karşısında eğiliyorum.

Okuyan, demokrat, özverili, sadık genç kızlarımızı, birbirlerine saygılı sevgilileri hayranlıkla izliyorum.

Kadını ve erkeği et’leştirmeyen; onlara ödev, namus, sadakat, özveri, sevgi, şefkat gibi erdemleri yükleyen anlayışları ve bunların konuşulduğu Sevgililer Günlerini seviyorum.

BABAM VEFAT EDELİ YILLAR OLDU

Babam aramızdan ayrılalı tam da sekiz yıl oldu. Zaman ne kadar çabuk geçip gidiyor. Daha dün her ay başı babam için kan almak üzere Aydın Devlet Hastanesi'ne giderdik. Tam 12 defa sürdürdük bu kan vermeleri; ama son kan verişte babamın vücudu, bu kadar dedi ve kalbi üzüntülü bir gecenin içinde duruverdi.

Şimdi bu yazının sırası mıydı diyebilirsiniz; Hatta bu senin özelin de diyebilirsiniz. Hayır, öyle değil! Anlatacaklarıma babam sadece bir araç olmuş olacak. Siz de anlatılanlara bir anlam vereceksiniz.

Babam, bir şehit çocuğuydu. Babasını hiç görmemişti. Çünkü dedem Çanakkale'ye gittiğinde o daha annesinin karnındaymış. Sözün özü Dünya'ya geldiğinde maça sanki 3-0 gibi bir skorla, geriden başlamış. Fakat babam hayatının hiçbir anında BABASIZLIKTAN, KADERSİZLİKTEN vs. bahsetmedi hiç. Hiç arabesk yapmadı. "Batsın bu dünya, tanrım beni baştan yarat" gibi ağlak anlatımlar içinde olmadı.

Hep gülümsedi. Hep pozitif oldu.

Ben hepinizin dikkatini çekecek 1927'li yıllardan söz etmek istiyorum. Babamın arkadaşları arasında pek önemsedığı iki arkadaşı vardı. Biri Öğretmen Muharrem Sarp diğeri de Astsubay M. Ali Küçükkalay idi bunlar.

Her ikisi de okumuştü; fakat babam okuyamamıştı.

Babam, on iki yaşında evlatlık olarak verilmiş. Yakın bir akrabaymış verildiği yer. Ama ninem Hafize, kocası Hafız Hüseyin'in askere giderken min-tanını yırtıp da söylediği şu sözleri unutamamış: "Askerde ölürsem çocuklarımı el sofrasına oturtmayacaksın. Evlenirsen, çocuklarımı başkasının sofrasına oturtursan öbür dünyada da elim iki yakanda olacak."

Babam

Belki de ninem bu sebeple çocuğunu bir hafta sonra evlatlık verdiği yerden alıp gelmiş.

O zamanlar aynı zamanda Cumhuriyet' in ilk yıllarıymış. Devlet yeni kadrolar için açtığı okullara öğrenciler ararmış. Muharrem Sarp öğretmenimiz öğretmen okuluna gitmiş. Mehmet Ali Küçükkalay da bahriye mektebine gitmiş. Ninem, babam çok istemesine rağmen babamı bu okullara göndermemiş.

Kapı dibi komşuları olan M. Ali Küçükkalay bir zaman sonra bahriyeli elbiseleri içinde dönmüş mahallesine. Tabii o

zamanlar gazete yok, televizyon yok, yok oğlu yokk.

Bu yokluklar içinde renkli, tertemiz elbiseleri içindeki Mehmet Ali herkesin gözünde kalmış. Sofralarda, misafirliklerde konuşulmuş. Babam da dünkü arkadaşının o günkü hâline bakıp imrenmiş, hem de ne imrenme!

Yıllar yılları kovalamış ben doğmuşum. Sarışın, mavi gözlü bir çocuk.

Bilmiyorum, bilinçaltının hangi dürtüleriyle oldu; babam beni hep pamuklar içinde tuttu. Kış geceleri yer yatakları serilmiş odamızda beni yanına alır, bacaklarımı bacaklarının arasına ben üşümeyeyim diye sokardı. Beni sarmalardı.

Yedi sekiz yaşlarıma geldiğimde dükkânımıza gidip gelmeye başladım. Bana: “Oğlum çarşıya gelirken elini duvardan hiç ayırma, araba çarpmasın, dikkatli ol!” derdi. Ben de dükkâna öyle gelip giderdim ilk başlarda. Sonra beni okula yazdırdı sevinçle. Ne oldu bilmiyorum sarışınlığımdan ötürü bana: “Altın kafalı oğlum” diye hitap etmeye başladı. Ben artık onun altın kafalı oğluydum. Sevinir miydim o zamanları, bilmiyorum bugün. Herhâlde sevinmişimdir. Kendime bir güven gelmiştir.

İlkokuldayken elimden tutup bir pazartesi günü kitap satışı yapılan sergiye götürdü. Şimdiki Karacasu Eczanesi önünde bir yer sergisiydi. Üzerinde

kitaplar vardı. Babam: “Hangisini istersen o kitabı sana alayım.” dedi. Ben de bir kitap seçtim. Babam o kitabı bana aldı.

O zamanlar gazeteler bir gün sonra Karacasu’ya gelir ve memurlar gazete alırlardı.

Babamın bir güzel işi de bana her pazartesi bir gazete almasıydı.

İlginçti. Benim babam 1957’lerde beni kitap sergilerine götürüyordu. Kitaplarla, gazetelerle tanıştıyordu.

Okul yılları çabuk geçti. Öğretmen oldum. Mesleğe Başladım.

Evlendik çoluk çocuk sahibi olduk, babamın tavrı hiç değişmedi. Bazen ona sitem ederdim: “Baba hiçbir şey demeyecek misin? Bak şu iş şöyle, bu iş böyle oldu.” derdim. O her zaman bana ALTIN KAFALI sözünün başka bir şekli olan şu sözlerle yanıt verirdi: BENİM OĞLUM YAPAR, derdi.

Ben de bazen kızar işin kolayını bulmuş, benim oğlum yapar deyip çıkıyor işin içinden derdim.

Oysa geçen zaman içinde anladım ki bana bıraktığı en büyük servetmiş, o bana duyduğu sonsuz güven.

Ben onun olmak istediği fakat olamadığı bahriyeli miydim, bilmiyorum.

Bana, oku oğlum, derdi hep. Kendisi de duvar takvimlerinin arka sayfalarını okumadan o takvim yapraklarını katıyen atmazdı. Sonra benim yazılarımı okumaya başladı. Haftada bir yazdığım YENİ UFUK gazetesinden, bir tanesini babama mutlaka getirirdim.

Hastanede yatarken o uzun gecelerde söyleşirdik. Bazen o yazılardan söz edip: “Oğlum, ben de bir şeyler öğreniyorum.” derdi.

Sonra yukarıda dedim ya bir hastane gecesinin sessizliği içinde, uykusunun içinde her zamanki gibi gülümseyerek, kırmızı yanakları, mavi gözleriyle aramızdan kaydı gitti.

Her ölüm ardından ölenin eşyaları toplanır ya babamın da öyle oldu. Yaşamı kaldırdığımızda benim gazete yazılarımın hepsini kesip orada sakladığını gördük. Babam oğlunun yazıları kaybolsun istememişti. Hangi yalnız gecelerinde, hangi yazılarımı okuyup hangi duygular içinde gezinirdi bilmiyorum. O an: “Ah babam ah diye inledim. Sen benden daha çok layıktın okumaya.” diyebilirdim.

Okuyanları çok severdi. Okuyamadım diye hiçbir kompleksi yoktu. Ama bende sürdürdüğü bir okuma özlemi mutlaka vardı. Üç çocuğunu doyurmak için bir dolu buğdayı Dandalas değirmenlerinde öğütüp sırtında eve getiren ninem, Hafız Hüseyin'e verdiği sözden ötürü belki de haklıydı. Yetim Ali'sini kendi sofrasından başka sofraya oturtmamıştı. Devletin sofrası, memurluk vs. onu mutlu etmemişti demek.

Bir küçük yaşanmışlık anlattım size. Dertleştim sizlerle. Özel şeylerse bağışlayın gitsin.

Babalar hepimiz için çok hem de çok önemli varlıklar. Bastığımız ayaklarımızdan biri. Öldüler mi KÖKSÜZ kalmış gibi oluyor insan. Sizin babanız sağsa **bilin kıymetini**. Ölmüşse, onu bu gece yattığımızda hayal edin. Ağlamayın sakın. Sadece sözleriyle, izleriyle izleyin onu, bu yeter. Başarılıysanız, mutluyunuz **baba dediğin gibi başardım; gülümseyebiliyorum; yaşamdan zevk alabiliyorum**, deyin. Konuşun onunla, o kadar.

Bilin ki bir yerlerden o da size gülümsüyordur.

YAYLALARIMIZ

BİR EKO TURİZM ÖNERİSİ

Büyük Menderes Vadisi'nden Tavas-Bodrum hattına dönen tarihî yol, sizi sırasıyla; Antiocha'ya, Kindos'a, Plarasa'ya, Gordioteucus'a ve nihayet Afrodiasias'a götürür. Tavas yönüne devam ederseniz bu antik kentlerin diğer örneklerini Akdeniz kıyılarına kadar görebilirsiniz. Demem o ki Karacasu yol ayrımından başlayan Muğla ve Antalya'ya giden yol, bilinen ve bilinmeyen kentleriyle yüzyıllardır bu coğrafyada bugün de solumaya devam eder durur.

Karacasu yol ayrımından başlayarak durmadan yükselen arazi bir ağaç deniziyle kucaklaşırken diğer taraftan da çeşitli kilometrelerde durmadan değişen, yüzlerce fotoğraf sunar insanlara.

Selçukiler bu tarih vadisine geldiklerinde onlarca yerleşim yeri kurmuşlar. Bunlardan biri de Karacasu. Babadağ'a bakan Karıncalıdağ'ın sırtlarında 600 metreden başlayarak 900 metre yüksekliğe varan 10 km'lik bir bant içindedir Karacasu. Yazır köyünden başlayan ve Alemler köyüne kadar devam eden bu şerit Karıncalıdağ'ın aynı zamanda yerleşime en uygun yeridir.

Karacasu ve yaylaları, bu yemyeşil vadiyi-Dandalas Vadisi'ni- 3 km öteden ve fakat hemen 800 m kadar yüksekten yüzyıllardır gözler durur.

14.yüzyılda Türkler bu bölgeye yerleştikten sonra bu yerleşim biçimlerinin sadece köyler ve kasabalar olarak kalmadığını mavi boncuklar gibi dağ eteklerine, orman içlerine dağılmış yerleşim yerlerinin de olduğunu biliyoruz. Teke Yöresi'nden gelen insanlarımız yörük geleneğinin has özelliği olan yayla yaşamını buralara da taşımışlar. Bu gelenek o kadar köklüdür ki Karacasu isminin olduğu her yerde yayla sözü bir vesileyle mutlaka konuşulur.

Kahvederesi Yaylası

Karacasu’da bugün sırayla sayarsak; Subaşı, Sürmeşe, Kadıbaşı, Dedebağı, Kahvederesi, Nacıpınar, Gürlek, Tekkeşin, Yuva... yaylalarından bahsedebiliriz. Dokuz kadar yayla bugün dahi canlılıklarını sürdürüyor. Ormanlarla bazen iç içe olan, bazen ormana 50 metre kadar yaklaşan yaylalarda insanlarımız tarihten gelen bir geleneği yayla anlayışındaki, yaşam biçimindeki değişmelere karşın bugün dahi sürdürüyorlar.

Karacasu’ya gelenler kasabaya 1,5 km kadar yaklaştıklarında araçları hayli dik bir rampayı tırmanmaya başlamış olur. Karşılarında silueti belirginleşen kasabanın hemen 300 m yüksekğinde yeşil çam ormanlarının kıyısına serpilmış yayla evlerini görürler. Gördükleri Karacasu yaylalarından sadece ikisidir. Kahvederesi ve Nacıpınar yaylalarıdır bunlar.

Aydın ve Nazilli’nin denizden yüksekliğinin 75 m olduğunu düşünürseniz bu yüksekliğin Karacasu ilçe merkezinde 576 metreye çıktığını, yaylarla vardığınızda da 750 m olduğunu görürsünüz. Yani yaylalara vardığımızda B. Menderes Ovası’ndan 725 m yükseğe çıkmış olursunuz Arazi yayladan hiç kesintiye uğramadan 1700 metreye kadar zümrüt bir örtü şeklinde yükselir.

Kahvederesi Yaylası

Yani 700 metrelerden 1700 metrelere kadar yükselen dağ 3 km'lik bir alan içinde bir dik üçgenin hipotenüsü gibi durur.

Dağ köylerini ayrı tutarsak, Aydın'ın hiçbir ilçe merkezinde bu muhteşem ve yeşil yükseliş görülemez.

Afrodiasias'ın insanları bu muhteşem yeşil yükselişi ötelere seyrederlerken sonraları gelenler yani bizler de bu yeşil yükselişin eteklerinden Ege'nin bir başka güzelliği olan Babadağı'nı sabah ışığının görkemli taytı içinde seyretmişiz.

Yaylada yaşayanlar gayet iyi bilirler, geceleri ne kadar geç yatarlarsa yat-sınlar sabahın ilk saatlerinde kuş gibi hafif uyanırlar. Sabahın ilk ışıklarını mutlaka görürler. Babadağı'nın güngörmüş bir yaşlıyı andıran silüetinin ardından mavi pembe ışık karışımları içinde mucizevî bir şekilde, bize gülümseyen sabahın ilk ışıklarını seyrederler. Bunu her sabah bir ritüel hâline getirir de yayla evinden sabahın ilk ışıklarını huşu ile seyrederken hem güne daha iyi başlayabilirsiniz hem de yaşamın akıl almaz mucizelerinden birini her gün gözleyerek kendi varoluşunuzdaki mucizeyi anlayabilirsiniz.

Yaylada sabah kalkışları terli ve yorgun değildir derken yaylanın çam ormanlarından süzülüp gelen serin, saf, bol oksijenli havasından söz etmek istedim. Temmuz sıcağında, yaylayı görmemiş, yaşamamış olanların hiçbir zaman inanmayabilecekleri: “Hırkanızı mutlaka getirin. Üşürsünüz.” önerisi Kahvederesi kahvesi için söylenir. Bu cümlelerimiz bu yazıyı okuyanları gelecek temmuz sıcaklarında bir gecelerini Kahvederesi Yaylası için ayırmaları konusunda isteklendirecek midir, bilmiyorum. Çelişki gibi gözükse de temmuz sıcağı ve üşümek sözcükleri en çok bizim yaylalarımızda söylenir.

Delikanlı ilkbaharın bütün coşkusu bağların içlerinde bir düğün yaşarken sonbaharın olgun duruşu, bereketi, bağ bozumunun şenlik hâline dönüşü yine yaylalarımızda yaşananlardandır. Önce karıkların hazırlanması; sonra patlıcan, domates, biber, salatalık... fidelerinin dikimi; onların bir bebek gibi yetiştirilişi, çapalanması, sulanması günlük işlerdendir. Asmaların, elmaların, kayısıların, şeftalilerin, cevizlerin, böğürtlenlerin, cennet elmalarının, armutların, fındıkların... bakımı da ayrı bir zevktir. Birinin yaprağı buruşur gibi olurse canınız sıkılır, neden buruştuğunu anlamaya çalışırsınız. Ne zamanki ağaç veya fide size gülümsedi siz de gülümsersiniz.

Bu yazı hazırlandığında yaylada eylül rüzgârlarından çok, kış rüzgârlarını andıran sert bir rüzgâr esiyor. Koca çamlar dahi rüzgâra diremiyor. Rüzgârın elinde oyuncak olmuş biberler, domatesler, patlıcanlar, meyve ağaçları bir o yana bir bu yana sallanıp duruyor. Eylül yaprakları ayaklara dolanıyor. Rüzgâr ve onun uğultusunun pencerede oluşturduğu ince sesleniş koca tabiatın ortasında yalnız olmadığımızı; rüzgarın, kuşun kurdun... velhasıl sizin dışınızda fakat sizi sarıp sarmalayan başka varlıkların çokluğunu hissettiriyor.

Bu rüzgâr dindikten sonra yaylada oturanlar her zamanki işlere dalacaklar. Cevizler silkilecek, yeşil kabuklarından çıkarılacak; günler öncesinden kurutulan erikler, armutlar yine günlerdir hazırlanan tarhanalar, salçalar cam kaplar içine özenle yerleştirilecek. Karacasu'ya özgü, uzun kadife moru kuru patlıcan dizileri, kurudukça kızıla dönüşen biber dizileri kış evlerinin nemsiz, en ışsız köşelerinde saklanacak. Bir gün insanlarımıza yetmeyecek ve de bunlar yapılırken herkes birbirine derin bir huzurla bitmeyecek bir umutla: “Allah yemeyi nasip etsin.” diyecek.

*Kurutulan Biberler**Karacasu Patlıcanı**Karacasu Bamyası*

Hüznü çağrıştıran sonbahar, nendense, bizim yaylalarımızda pekmez kazanlarının kızıl alevleriyle bir şenliğe dönüşür. Üzümlerin sıkılmasından, şıraların çıkarılmasından, pekmez toprağının kazılıp gelinmesinin ardından koca kazanlar kurulur ve şıralar pekmez toprağıyla birlikte bu kazanlarda gece boyu kaynatılır. Evin hanımı, patlıcanları, biberleri, soğanları bu kazanların altında pişirip her Karacasulunun pek sevdiği patlıcan kebabını akşam yemeğinde sofraya koyar.

Yemek sonrasında pekmez kazanın çevresinde toplanan aile, bazen komşular ateşin ruhlara verdiği ışıltıyı yaşarlar. Olgun, ekşi armutlar, taze cevizler, taze fındıklar işte tam bu sırada ateş etrafında yenir. Bağın her köşesinde mutlaka bulunabilen meyveler tabiatın cömertliğini kanıtlar.

Yaylamızdaki yaşam; ancak yaşayanların anlayabileceği güzelliktedir. Bir cevizin yeşil kabuğunu kırdığınızda altından çıkan tertemiz, hafif nemli ceviz içini parmaklarınızın ucunda şöyle bir sevgiyle, hayranlıkla seyretmediyseniz; sulamadığınız zaman size yaptıklarını büken biberleri sevindirmemişseniz; sabahleyin kahvaltınıza hiçbir markette bulamayacağınız koyu yeşil körpe biberleri, ilaçsız, kokulu domatesleri bahçeden getirmediyseviz yaylayı anlamanız zordur.

Kahvederesi Yaylası

Bizim yaylamızda diskoları, ısıltılı caddeleri, çıgırtkan satıcıları, şık salonları bulamazsınız. Büyük kalabalıkları göremezsiniz. Herkesin birbiriyle çoğaltmaya çalıştığı bir iç dünya çokluğunu belki bulabilirsiniz.

Kent yaşamının temposundan, sesinden, yalnızlığından kaçanlar için iyi bir sığınak olabilir Karacasu yaylaları. Organik diyebileceğimiz meyvelere, sebzelere buralarda rastlamanız mümkündür ve bu hâl herkes için altın değerindedir.

Kendi hâlinde kalmışlığı ise yaylalarımızın son şansı olmuştur.

Bu kadar zengin tabiat varlıklarına her yerde pek rastlanmıyor. Zengin bir flora ve makul bir fauna; motosiklet sporları, av sporları yapılabilecek alanlar, asırlık çamlar altında yürüyüş bantları; hemen kıyısında Afrodisias gibi görkemli bir antik kent, seramik ocakları, terk edilmiş yöresel taş evler, yakın çevresindeki geleneksel Dedebağ Hayırı, kasaba içine serpilmiş çeşme kitabeleri, eski ahşap evler, ilginç biyografisiyle Yemezzâde Süleyman Rüşdfi; ulaşım kolaylığı, internet bağlantısı ve paha biçilmez sessizlik, sağlıklı ortam umuyorum pek az yaylaya nasip olmuştur.

Karacasu yaylaları total düşünölmüş ve iyi planlanmış bir eko turizm için ben buradayım diye sabırla ve şaşırarak el ediyor hepimize.

BİR KARACASU, İKİ ŞİİR

Şiirin hayallerle dolu sözcükleri insanı başka dünyalara taşır. Oturduğunuz yerde bir şiirin sözcükleriyle yepyeni hayallere dalar sanki başka dünyalara ışınlanmış gibi olursunuz. Şarkıları, türküleri, şiirleri sevişimiz bundandır zaten. Bize ait olan replikler, hayallerle doludur çoğu.

O şiiri biz yazmamışızdır, o türkü bizim eserimiz değildir; ama bizden izler taşıdığı için artık bizim olmuştur. Yazanın dünyasını anlatmak için yazılan eser artık bizi de anlatır olduğu için ona dört elle sarılmışızdır. Keskin yöresinin şu türküsü ne güzel anlatır sıla özlemini:

*Allı turnam bizim ele varırsan
Şeker söyle, kaymak söyle, bal söyle
Gülüm gülüm, kırıldı kolum,
Tutmuyor elim, turnalar hey*

...

*Eğer bizi sual eden olursa
Boynu bükük, benzi soluk yar söyle*

...

Keskin yöresinin hangi yaylasında, hangi bahçesinde bilmez; ama türkünün ilk söyleyeni, sevgiliye haber götürsün hayaliyle sanki o an oradan geçen allı turnalarla söyleşmekte ve turnalardan, gurbete düşen kendisinin caresizliğini, özlemlerini dağlar ardındaki sevgiliye taşısın istemektedir.

Hangimiz gurbetin yalnızlığını yaşamamış, sıla özlemi çekmemişizdir? İşte bu sebeple güzel türkünün içine sinen buruk acı, derin özleyiş bizi de sarıp sarmalar, kendi içine alır. O türkü bizim olur artık. Renk renk bezer içimizi.

Türkü, şiir, öykü bizim olur da biz kimin oluruz, dersek onun yanıtı da hazır. Biz de o türkülerin, o şiirlerin, o öykülerin, ninnilerin, masalların insanı oluruz. Bizim ruhumuzdan yazıya; duygularımız, düşüncelerimiz ılgıt ılgıt akarken memleketimizden, dağlarımızdan, kasabalarımızdan, yaylalarımızdan da... hiç farkına varamadığımız biçimde bizim ruhumuza, bizim düşüncelerimize ılgıt ılgıt bir şeyler akar durur. Ve biz bu gelgitlerle o beldenin, o memleketin mührünü ruhumuzda taşıyoruz. Duygularla, seslerle, görüntülerle ruhumuza işleyen memleketimizi bir sevgili gibi sever, bir bebek gibi koruruz. İstesek de istemesek de ruhumuzun en derinliklerinde duran memleket çizgilerini silemeyiz. Bu sebeptendir ki geçmiş zamanda sitemize bir şiir gönderen Süleyman Yapan ne kadar da çok ses getirmişti o şiiriyle. Ne diyordu o şiirinde:

ÖZLEDİM

Garacasu'nun daşlı yollarından

Seke seke okula gitmek,

Tozlu sokaklarda

Dokuz dokule oynamak vardı şimdi.

Bezci Mehmet'i, Yarencik Ahmet'i, Altınsaray Hüseyin'i .

Özledim be kafamı taşla yarışımı

Telden araba yapmak vardı şimdi

Akşam anamdan fırça yiyeceğimi bile bile

Ne güzeldi

Tozuta tozuta sokakları arşınlamak

Sultannevrusta ne güzel uçurtma yapardık

Değil mi Yörüklerin Mesut

Koca doktor oldun

Emme sen de benim gibi unutamadın demi o günleri

Hani bi güzel gatlardık gasteleri,

Kenarlarını da incirle yapıştıruveridik

Bi de bubannem ipliğimizi büküveridi bizi yalvarta yalvarta

Yalancı dolmalar hazırlanıdı,sarmalar sarılıdı bi gün öncesinden

Sanki bayram gelyo millet onun telaşında!

*Hele bi de güççükken
Harçlıklarımızı Şenol Şenlerin bakkal dükkânında
Maytaplara, gızgaçıranlara yaturıdık
Şimdikile de çocuk mu be
Amet Deresi'nde
Güççücük balıkların peşinden dutcaz diye sekedik
Yayla yollarını yalınayak depedik
Yaz gelsin de kuran gursunda
Faik Hoca'nın o güzel sesinden
Bii kaç sure öğrenelim diye bakadık
Şimdi bakyom da ne sokaklarda
O ahenkli mekik sesleri
Ne bayramlada sofralar atılan
O eski hayatlı evle
Ne de eski taş yolla !

İnan ağlayasım gelyo
Hem çocukluğumu
Hem de çocukluğumun Garacasu'yunu
Çoook özledim
Hem valla hemi de billa
Bi kaç bilya vesem
O günlerimi takas eden olumu aceba.*

Şiirde anlatılan Karacasu'yu yaşayanlar bu şiirin içinde kendi dünyalarından neler bulmuşlardır neler! Şiirin böyle bir gücü var işte.

Şimdi bir başka Karacasulu dostumuzun Eczacı Güven Alpbaz Bey'in şiirinden, bu şiirle birlikte bende oluşan duygu ve düşüncelerden söz etmek istiyorum. Çünkü Güven Bey'le birlikte geçti masal çocukluğumuz. Nasıl masal demeyeyim ki...

Boyları 5-6 metreyi geçmeyen kırmızı kiremitli, hayatlı evler diyarıydı Karacasu. Arnavut kaldırımli yolları kışın karlarla örtülü olurdu. Saçaklardan 50 cm'yi bulan kırçlar sarkardı. Bizim mahallede, şimdiki Hükümet önünden Yayla'ya çıkan yolda, karlar üzerinde bütün çocuklar kayarlardı. Akşam saat-

Karacasu'da Eski Bir Sokak

lerine doğru bir koyun sürüsü, öndeki kepenekli çobanının ardından çanlarının çıkardığı seslerle birlikte melemelerle geçirdi. Akşam ezanı ALLahü Ekber diye duyuldu mu bütün çocuklar “evli evine evi olmayan saman deliğine” diyerek evlerine giderlerdi. Masal perisi, her çocuğun evine gidip gitmediğini kontrol ederdi. Bu sebeple de ezan sonrası sokakta hiç kalmazdı çocuklar. Nisan yağmurlarının en güzel eğlencesini bir mahalle şenliğinde yaşadık. Mahallenin bütün çocukları hep beraber toplanıp, ellerine küçük sepetler, evde yapılmış keseler alırlar ve yağmur şenliğine çıkarlardı. Sokağın ilk evinden başlayarak o evin önünde hep beraber:

*Yağmur yağ yağ yağ
Ambar dol dol dol
Ver Allah'ım şapır şupur
Yaylalıları (yalelileri) köye göçür*

1955'lerde Kızak Kaydığımız Sokağımızın Girişi. Bugünkü Yayla Yolunun Başlangıcı.

şeklindeki sözleri ezgili bir şekilde söylemeye başlarlardı. Ev sahibi içeriden getirdiği şekeri, yumurtayı, küplerden çıkardığı ballı yemişleri, can veren pekmezli köfteleri, yani bunlardan hangisini verecekse onları, çocukların keselerine veya sepetlerine koyunca üzerlerine bir kova da su atardı. Sırılsıklam olan çocuklar hiç umursamazlardı bir kova suyun üstlerine atılmasına. Onlar yine bir masal dünyasının mahallesinde bir başka eve yine yeni yumurtalar, yeni köfteler, yeni şekerler edinmek hevesiyle sallana sallana “yağmur yağ yağ yağ; ambar dol dol dol” sözlerini söyleyerek şen şakrak bir düğün alayı sevinciyle giderlerdi.

Bu masal dünyasının içinde akşam yemeğinden sonra Güven'in annesi Pakize Teyze'nin çaldığı ud'un sesi bütün sokağımıza bir huzur bereketi olup serpilirdi. Sokağımız, Beker Osman (Osman Mutlu) amcamızın Phlips marka pilli radyosunun her evden duyulan türküleriyle güne merhaba derdi.

Anlatmakla bitmez ki...

Güven (Ecz. Güven Albaz) ise, bizim mahallenin akıllı ağabeyi idi. Yeni yeni bilinen futbolun çalım ustalıklarını öğretirdi bizlere. Her çocuk diğer bütün çocukların kardeşiydi. Bu bile yetmezdi de parmaklarımızı minicik keser minicik kanlarımızı karşılıklı yalayarak **kan kardeşi** olurduk.

İşte böyle bir mahallenin ve ortak yaşantının kardeşi Güven Bey'in şiiri var aşağıda. Karacasu'ya özlemini anlatmış sözcüklerle. Karacasulu olmanın kıvancıyla mazinin küllerini karıştırmış. Küçük kıvılcımlarla harlı ateşler yakmış içimizde.

ÖZLEM

*Yemyeşil dağların eteğinde,
Şirin mi şirin bir ilçe...
Asırlık çınarların gölgesinde,
Duygu yüklü dinlenirken,
Pınarlardan gelmiş bir bardak su,
Yudum yudum içilirken;
Bir haz kaplar içimi;
İşte gönlümdeki Karacasu...*

*Orada doğanda iz bırakır ,
Hele çocukluğunu yaşamışsa ;
Dere, bahçe ve yaylalarında ,
Gurbete taşır ruhunda hepsini...
Düşündükçe özler her anını,
Bir sevgili gibi yaşatır zihninde;
Yoğun bir hasret kaplar her yanını...*

*Dönünce aylar, yıllar sonra bile olsa,
Her yeri görmek, hızla gezmek ister;
Geçmiş yaşayacağına olan inançla.
Coşar, şevkle nefes alır, haykırır,
Ben burada doğdum, Karacasuluyum!
Sanki beni tanıdınız mı, der tabiata kıvançla*

1972'de Karacasu Ortaokulu Bir Bayram Yürüyüşünde, Dua Meydanı'nda

Ne demiştim yukarıda? Bizim ruhumuzdan yazıya duygularımız, düşüncelerimiz satır satır düşerken memleketimizden, dağlarımızdan, kasabalarımızdan, yaylalarımızdan da hiç farkına varamadığımız biçimde bizim ruhumuza, bizim düşüncelerimize de efil efil bir şeyler akar durur. Ve biz bu gelgitlerle o beldenin, o memleketin mührünü ruhumuzda taşırız. Duygularla, seslerle, görüntülerle ruhumuza işleyen memleketimizi bir sevgili gibi sever, bir bebek gibi koruruz. İstesek de istemesek de ruhumuzun en derinliklerinde duran memleket çizgilerini silemeyiz.

Anılar işte bunun için güzel. Bu güzel şiirler için ikinize de teşekkür ediyorum. Hem Süleyman'ı hem de Güven'i anıların güzelliğiyle selamlıyorum.

DIĞER YAZILARIM

ÖĞRETMENLER GÜNÜ'NDE BÜTÜN ÖĞRENCİLERİME

Yıllar önceydi.

Nasıl geçtiğinin tam da farkına varamadığım ilk ve ortaokul yılları. Bugün zihnimde bir rüya gibi duran çocukluğum, sokağımız, arkadaşlarım, okulumuz...

Emine Pişkin öğretmenimizin şefkatli ellerinde geçirdiğimiz beş yılım. Sonra da ortaokul. Teneffüs zamanı geliversin diye beklediğim ve her teneffüste BÜTÜN DÜNYA dergilerini okumak için koştuğum basit; ama anlamlı okul kitaplığımız. Matematik dersinde roman okuyan müdürümüz Matematik Öğretmeni İbrahim Ceylan Bey, fen derslerine geldiği hâlde elime YABAN romanını tutuşturana ilkokuldan derse gelen Recep Onbeş Bey gibi öğretmenlerimiz.

Elinde Yaban romanı ile eve giden ve cumartesi günü yer yataktan hiç çıkmadan o romanı ikindiye kadar bitiren küçük öğrenci Hüseyin.

Lisedeki felsefe öğretmenimiz Saffet Suner Bey, edebiyat öğretmenimiz İrfan Zülfiyar Bey her cümlesiyle beynimde yeni pencereler açan yeni dünyaları gösteren öğretmenlerim. Lise birde bütün ders tertemiz ve buruşuksuz gömleğine bakıp kaldığım biyoloji öğretmenim.

Sonra enstitü yıllarım. Dürüst, ahlâklı, çalışkan öğretmenlerim. Öğretmek istediklerini yaşayan tertemiz öğretmenlerim. Bir ülkenin geleceğini yetiştirecek insanların yetiştirilmesinin bilincinde olan o unutulmayacak öğretmenler.

Öğretmen olup Şarki Karaağaç'a atanışım. Anadolu'nun ortasında ellerinden kitap düşmeyen Öğretmen Ali Çakmak ağabeyim, dam evler içinde unutulmuş Ördekçi köyüne, doğduğu köye, örnek olsun diye, kocaman bir ev yaptıran toprak adamı Öğretmen İzzet Aksu ağabeyim, çalışkanlık timsali Öğretmen Sabri Ceylan ...

Şarki Karaağaç'ta geçen zorlu üç yıl. Ama pek güzel yetiştirilmiş öğretmen ağabeylerimi tanıyışım, onları kendime örnek alışım.

Sonra da Karacasu Ortaokuluna atanışım. Yıl 1969. Çocukluğumun okuluna bu sefer öğretmen olarak ön kapıdan girişim. Öğrenciyken dikkatimi hiç çekmemiş olan; fakat öğretmen olarak

Karacasu Ortaokulu Kitabesi

döndüğüm okula daha ilk girişte fark ettiğim kapının sol yanındaki kitabe ve üzerindeki veciz söyleyiş: **Karacasu'yu sevmek sözle değil eserledir.**

Bu okulun daha sonra lise oluşu. Ellerimizle yaptığımız basketbol sahanımız, Ellinci Yıl binamız. Yıl sonlarında düzenlediğimiz münazaralar, bilgi yarışmaları, temsiller ve bunları gönülden destekleyen halkımız.

Üniversite sınav sonuçlarıyla Karacasu Lisesi için “Aydın'ın gözde lisesi” unvanını sağlayanlar:

İsmet Dericiler, Şerafettin Ceylanlar, Seyfi Öztürkler, Emin Utkular, Metin Denizler, Ali Bey Cengizler, Nihat Afşinler, Tahsin Şimşekler, Hüsnü Bilekler, Zeki Çığlar, Mustafa Çakırlar, Tamer Çiftçiler, Sevil Denizler, Fatma Çiloğlular, Bayram/Necla Demirtaşlar, Şevket Erdoğanlar, Türkan Küçükyörüler, Cengiz Güngörler, Muammer Aydınlar, Durmuş Öztürkler, Emin Meterler... ve isimlerini yazmadığımız daha onlarca güzel öğretmen.

Tabii onları can kulağıyla dinleyen, öğrenci olgunluğunu daha evindeyken öğrenmiş binlerce öğrencimiz...

Ve daha sonra,

Karacasu Ortaokulu ve Lisesi'nde geçirdiğim 27 yıl. Çok özel, çok anlamlı yıllardı o yıllar. Öğretmenlik heyecanı içimizde bitmemişken pek çok arkadaş gibi emekli olmak zorunda kalışım.

Emekli olmadan önce, beş ay kadar Aydın'dan Karacasu'ya gelip gittim.

Karacasu Lisesinde Öğrencilerimle

Aydındaki evimizin önünden her sabah lise öğrencileri okullarına geçiyorlardı. Ben sabahları onları merakla gözlerdim. Kendi kasabamın çocuklarıyla, gördüğüm öğrencilerin benzerliklerini, farklılıklarını bulmaya çalışırdım. Aydın'da bazı öğretmen arkadaşlarım bana: "Hüseyin Bey, emekli olma. Gel, iyi bir okula tayin iste. Aydın'da kendini tanı. Sonra emekli ol. Özel ders filan yapar para da kazanırsın." dediler.

Aydın'a tayini düşündüğüm anlarda Aydın'da sabahları gördüğüm o lise öğrencileriyle Karacasu'daki öğrencilerimi karşılaştırdım. Çok hem de çok farklıydılar. Pek çoğu ellerinde sigaralar, üst baş dağınık, uykudan hemen kalkmış gibi mahmur öğrencilerdi okula giderken gördüğüm öğrenciler.

Nerede olurdu bizim öğrencilerimiz?

Karacasu Lisesindeki öğrencilerimizle yaşadığımız anılarım aynı kalsın, beynimdeki öğretmen ve öğrenci imajım değişmesin diye Aydın'a tayin istemedim. Lisemden emekli oldum.

Farkındaysanız lise demiyorum da litem diyorum. Ha deseniz okulumla, okuttuğumuz çok değerli öğrencilerimle ilgili sayfalar doldurabilirim. Ama biz kısa keselim. Öğretmenlik çok güzel bir meslekti. Karacasu Ortaokulu ve Lisesi; öğretmenleriyle, öğrencileriyle çok özel bir liseydi. Başarılarıyla, öğretmen-öğrenci, veli ve halk ilişkileriyle bugünlere göre çok romantik bir dünyaydı. Bilmem abartıyor muyum, kalplerimizdeki safiyetimizle, öğrenciye olan sadakatimizle, vatana/milllete olan hizmet aşkımla bugünlere göre bambaşka bir dünyayı öğrencilerimizle beraber yaşamıştık.

Şimdilerde gördüğüm her öğrencimle konuşmamızın arasına öğretmenlere yaşattıkları hazlar için teşekkür ediyorum. Şimdi de aynen tekrarlıyorum: **Bütün öğrencilerimize bize verdikleri değer için tekrar teşekkür ediyorum.** Bütün başarılarımızın yanında, bilmediğimiz kusurlarımızı da görmezlikten gelen öğrencilerimizi selamlıyorum.

Bütün öğrencilerimiz anlamlı ve değerli başarılar sağladılar okul sonrası yaşamlarında; ama en önemlisi hayatın içinde namuslu, çalışkan, dikkatli durdular. Güzel sanatlara; şiire, müziğe... ilgileri hep devam etti. Tam da istediğimiz gibi hayatın tam içinde bilgiden ve çağdaş yaşamdan yana oldular.

Karacasu Lisesi Öğrencileri Deli Dumrul Oyununda

Öğretmenlerinin içinden biri olarak bu başarıları görmenin ortak keyfini yaşıyorum. Hayatın bu zamanlarında: “Galiba işe yaradık” diye bir çocuk masumiyetiyle seviniyorum.

Biz yıllar önce sizler için yola çıkarken okullarımızda şu marşı zevkle ve yüksek sesle defalarca söyledik. Bizi tekrar düşünmeniz için o marşı ÖĞRETMENLER GÜNÜ dolayısıyla size armağan ediyorum. Siz de isterseniz çocuklarınıza okuyun.

Hepinizi bu anlamlı günde tekrar öpüyorum. Karacasu Lisesi ve onun çok değerli öğretmen ve öğrencileriyle her zaman övünüyorum.

Saygılarımla.

ÖĞRETMEN MARŞI

*Alnımızda bilgilerden bir çelenk
Nura doğru can atan Türk genciyiz
Yeryüzünde yoktur olmaz Türk'e denk
Korku bilmez soyumuz.*

*Şanlı yurdum, her bucağın şanla dolu
Yurdum, seni yüceltmeye antlar olsun*

*Candan açtık cehle karşı bir savaş
Ey bu yolda ant içen genç arkadaş
Öğren, öğret hakkı halka, gürlle coş
Durma, durma koş.*

*Şanlı yurdum, her bucağın şanla dolu
Yurdum, seni yüceltmeye antlar olsun*

HAYIRLI İŞLER

Dilimizin ne kadar güzel söyleyişleri var! Yaşamın telâşı içinde koşuştururken su gibi içiverdiğimiz bu söyleyişlerin içerdiği anlamlar üzerinde düşünmüyoruz bile. Geçenlerde Karacasu’da, bir iş günü başlarken, 7.00 sıralarında Nazmi Tabak dükkânı önünde otuyordum.

Dükkânların hepsi daha açılmamıştı. Arada bir duyulan kepenk sesleri bir iş yerinin daha açıldığını anlatıyordu.

Önümden geçenlerle selâmlaşıyor; onlara sıcak bir sesle, sevgi ile “Günaydın” diyordum. Esnaflara da sevgi ile söylenmiş bu günaydının hemen ardından HAYIRLI İŞLER diliyordum. Bir esnafa veya bir iş gününe başlayan, kim olursa olsun, herkese hayırlı işler dilemenin ne kadar soylu ne kadar kutlu olduğunu yaşadım sabahın 7.00 sıralarında.

Sabahın insanı üşüten serinliği, sonbaharın bitmek üzere olduğunu hissettirirken hayırlı işler söyleyişinin soyluluğu içimi ısıtıyordu. Söyleyişin içeriğini düşündükçe rahatladığımı, diğer insanlara karşı içimde daha çok hoşgörü ve daha çok cömertlik duygusu oluştuğunu ayımsadım. Bu sebeple midir, saat 8.15 sıralarında dairedeki görevine giden eskiden öğrencim olmuş kızımıza da bu coşkuyla önce “günaydın” dedim, ardından da: “Hayırlı işler kızım, hayırlı işler” diye devam ettim. Şaşırmıştır belki! Benim bir dükkânım mı var ki hocam bana hayırlı işler diledi, diye.

Yaşlı olanlar bilirler 1960’lı yıllarda sabahleyin dükkânlarına gelen esnaf- lar, dükkânlarını hemen açmazlardı. Yüzlerini kapıya doğru dönerler, o gün- lerinin hayırlı ve bereketli olması için dua ederler, duadan sonra dükkânlarını açarlardı. Akşam olunca, dükkânlarını kapatırlar ve yine dükkânlarının önün- de dükkân kapısına dönerek dua ederler, bu sefer aynı duaya ALLAH BERE-

Yorgancı Hüseyin Acet, A. Küçükkonuklar'a Peştamal Kuşatırken 1976

KET VERSİN söyleyişini de eklerlerdi. Bunun en güzel örneklerini İzmir'de Kemeraltı'nda görmüştüm. Akşam saatlerinde kepenkler bir bir inerken dükkânını kapatan Müslüman olsun Yahudi olsun bütün esnaflar kapattıkları dükkânlarına yüzlerini dönerek dua ederlerdi. Uzun ve derin arasta sokaklarında sıra sıra insanlarla ilâhi bir resim oluşurken gençlik yıllarımm merakı ile kendiliğinden oluşmuş bu resme dakikalarca bakardım.

Lise son sınıfa kadar, yaz tatillerinde, dükkânlarda çalıştım. Esnafların dayanışmasını, dükkân komşuluğunu, usta çırak ilişkisini, usta hakkını, çarşı edebini az çok hissettim. Bizlere tezgâh kutsal bir araç gibi tanıtılırdı. Dükkânda içki içilmeyeceği, müşteriye yan gözle bakılmayacağı, harama el uzatılmayacağı, tezgâhın üstüne ayakkabı ile çıkılmayacağı gibi onlarca şey öğretilirdi. Hele aletler! Onlar çok kıymetliydi, özenle korunmalıydı.

Bu kurallara uyulmazsa o dükkânın bereketinin kaçacağına inanılırdı. Dükkân, geniş anlamıyla iş yeri, ekmek teknesiydi insanlarımız için. Sofranın bereketi, ailenin gülümseyişi hep dükkâna bağlıydı. Dükkâna, kazancın helâlîne, paranın bereketine ne kadar saygı duyarsa o dükkân sahibi de o kadar saygın ve değerli bir esnaf olurdu.

İş yerinde ustanın mutlak bir otoritesi ve tartışılmaz bir saygınlığı vardı. O yetiştirdiklerine iş aş verir, el verir, en önemlisi edep verirdi. Çırağına, dualarla peştamal kuşandırır; onu peştamal kuşanma töreni ile dükkân komşularının önünde onurlandırır, onun ustalık iznini verirdi. O dakikadan itibaren usta olan dünün çırağı bugünün genç ustası ömrünün sonuna kadar ustasına ve onun ailesine saygıda kusur etmez, ustası ve onun ailesi ile nişanda, düğünde, ölümden beraber olurdu. Usta hakkını minnetle yâd eder, ustası ölmüşse ona dualar etmekten, bayramlarda mezarını ziyaret etmekten geri kalmazdı.

Sabahın 7.00'sinde işlerine giden esnaflarımıza hayırlı işler dilerken bunları düşünüyorum. Önümden geçen her esnaf arkadaşına hayırlı işler dilerken: "Bu günün hayırlı geçsin. Yaptığım işler hayırlı olsun. Dükkânını hayırlarla aç. Müşterilerine hayırlı davran, hayırlı işlerde kullanılacak helâl paralar kazan. Çoluğunun çocuğun ve kendin için sürdürdüğün bu mücadelede hayırlı yöntemler kullan. Hayırlı işler konuş. Dükkân komşularıyla hayırlı ilişkiler kur. Akşama da dükkânını hayır duaları ile Allah bereket versin diye kapat" gibi şeyler söylemek istediğimi anladım. Bütün dükkânları, bütün esnafları,

1960'ta Karacasu'nun Ünlü Bakkalı Mustafa Nurgün'ün Dükkânı Önünde Diğer Esnaflar

kutsal bir ışık denizinde gördüm. Tarlalara, dükkânlara, dairelere hayırlı işler yapmaya giden ve çalışan ve üreten bütün insanlığın önünde saygıyla eğildim. Elimdeki çay bardağını getiren çaycıya “Hakkını helâl el!” demek geçti içimden. Kıskançlığın, hasedin, nefret ve kabalığın, dalaverenin ve de haramın olmadığı masalımsı bir dünya düşündüm. Dağlar taşlar bu masal dünyasına merhaba dedi. Çarşının bütün sokaklarını papatyalar ve kır laleleri süsledi. Bir üveyik bir harman bereketinden aldığı nasibi ile uzaklara kanat çırpı.

Sabahın ilk saatlerinde bu tür bir coşkuyu yakalamanın paha biçilmez zevki ile Ahilik geleneğinden kalan; hayırlı işler, bereket, usta hakkı, peştamal kuşanma gibi kavramların peşine takıldık gittik işte.

Oysa zaman içinde o kadar geçim derdine düştük ve kültür çalışmalarına karşı o kadar duyarsız kaldık ki dilimizin güzel söyleyişleri ile ne düşünebildik ne düşündürebildik ne de huzuru yakalayabildik! Her gün su gibi kullandığımız güzel söyleyişlerin bir kültürü yansıttığını kavrayamadık. Suyu içtik de suyun niye aziz olduğunu “su gibi aziz ol” söyleyişinde düşünemedik.

Bense hayırlarla açılan, bereket dualarıyla kapanan dükkânlar; saygılı, sevecen, cömert insanlar düşündüm sabahın bu saatlerinde. Yalnız olmadığımı, bizim gibi hayırlı işler dileyerek bir iş sabahına başlayan Denizlili İlhan Canbaba'nın Denizli'deki Babadağ İş Hanı girişine yazdığı şu şiirle daha iyi anladım:

*Besmele çek, gir çarşıya selâmu da unutma ha!
Kiloyu eksik çekme ha, metreyi kısa tutma ha'
Hâkk'a hizmet etmektir halka hizmet eylemek.
İyi belle sen bu sözü yabana atma ha!
Alış derken veriş derken ölçü tartı satış derken
Paraya pula tapma ha, insanlığı unutma ha!*

Sözün kıyası işyerlerine giden, bir günlük lokmasını insanca kazanmak telaşında olan bütün emekçilere, bütün esnaflara, bütün memurlara; çalışan ve üreten herkese hayırlı işler diliyorum.

YENİ YIL İÇİN BİRKAÇ SÖZ

Her yılın ilk günü, yaşam yeni başlıyormuş gibi yaşanıyor. Oysa yaşam kesintisiz sürüp gitmekte, yanlışlarımız ve doğrularımızla harmanlanmakta. Yaşam, mutlulukların ve mutsuzlukların toplamı olup karşımızda durmakta.

Sevinçlerimizi tekrarlamayı düşünür müyüz, bunun için fırsatlar yaratır mıyız, bilmiyorum; ama mutsuzluklardan hepimizin kaçtığını biliyorum. “Aman bu kötülük bir daha başımıza gelmesin, mutsuz olmayalım” diye çabalayıp dururuz.

Hele hele günümüzde; bu yoğun trafikten, bu yoğun olaylardan, bu insan sağlığını tehdit eden olumsuz koşullardan nasıl kurtulacağımız konusunda yeterli kadar dikkatli olup bir başka biçimde yorulurken ara sıra yaşanan mutlu anların tadına da doyum olmasa gerek! Bu sebeple, mutlu olduğumuz zamanlar uzasın, bütün yıl mutlulukla dolsun istiyor ve bir tatlı özlemin arkasına takılıp gidiyoruz. Çoğunlukla mutlu, biraz da şaşkın oluyoruz.

Daha dün evimizin önünde küçücük çocuk olarak oynuyorduk. Çember çeviriyorduk komşu çocuklarla beraber. Bulutlardan yücelerdeydi uçurtmalarımız. Ne güzel, elma şekeri tadında bir yaşam sürdürüyorduk. Sonra bir delikanlı olduk. Başımız dumanlı dağlar misali yücelerde oldu. Kaf Dağı'nın arkalarına kadar gidip sevgililer aradık kendimize. Mehlika Sultan'a âşık olup bir hayalin peşinden koştuk. Bazen okuldan kaçtık, bazen defter defter yazılar yazdık yalnız odalarımızda.

*Asardın okulu her sabah
Sen de âşıktın bir zamanlar,
Geceleri sokak sokak gezerdin
Ellerin ceplerinde, yıldızları sayarak.*

*İnsanın sevdası on beşinde
Horoz şekerlerine güneşlere benzer,
Gülerdi tramvaylarda küçük bir kız
Bekâreti beyaz dişlerinde.*

*İçi kadın çamaşırı doluydu vitrinlerin,
Allık pudra, Frenk altını küpeler,
O tarihte dükkânların önünde
Dalıp giderdin.*

Cahit Külebi

Dalıp dalıp gider de okyanuslardaki martılar gibi çılgık çılgıca dillenmiş türküleri söyler dururduk yine o zamanlarda. “Hava nasıl oralarda?” diye meçhul sevgililere, meçhul dostlara seslenirdik hep beraber.

*Gelip bana ağlıyorsun
Kim bilir beni kimlerden
Sorup haber alıyorsun
Ne haldeyim biliyor musun?*

*Hava nasıl oralarda
Üşüyor musun?
Kar yağıyor saçlarıma
Biliyor musun*

*Bildiğim pek çok doğru var
Gittiğim bir tek yolum var
Şu yürekte kaç yangın var
Biri yanar biri söner*

*Sn her gece rüyalarımda
Gelip bana ağlıyorsun
Bense bir türkü tutturdum
Gece gündüz söylüyorum
Duyup beni dinliyor musun?*

*Hava nasıl oralarda
Üşüyor musun?
Kar yağıyor saçlarıma
Biliyor musun?*

Sonrası askerdeydik, daha dün evlenmiştik. Eşimle birlikte bir yol arkadaşlığına çıkmıştık. Çocuklarımız olmuştu. Onların da çocukları oldu. Hayret ki hayret, ne kadar da çabuk geçmiş zaman!

*Öyle çabuk geçiyor ki günler
Hele sen de bir bak hayatına.
Daha dün doğmuşuz sanki
Yeni okula başlamışız
Yeni sevmişiz.*

*Öyle çabuk geçiyor ki günler
Hele sen de bir bak hayatına
Yarın bitecek sanki her şey
Yarın ölecek gibiyiz.*

*Daha doymamışız yaşamasına
Günlerimiz dün bir, bugün iki
Sakın bir şey bırakma yarına
Yarın yok ki.*

Özdemir Âsaf

Yarın'ın olmadığını zor anlar insan. Bunun için uzun yıllar ve pek çokkk deneyim gerekir. Oysa zaman, hiç bitmeyecek bir hazineymiş gibi dikkatsizce harcanır.

Geçmiş zamanlarda, ailelerimiz: “Yarın’ı düşün, para biriktir, ev al...” diye bizi hep uyarırlardı. İyi niyetlilerdi ve bizim iyi olmamızı isterlerdi mutlaka. Ama her zaman yarın gelmeyebilirdi ki! Ertelenen mutlu anlar ne zaman yaşanacaktı? İşte bu bilinmezdi.

Bence **bir gün bir ömürdü**, başka bir ömür yoktu ki!

Bir ömür diye tanımladığımız bir günün içinde de insanoğlu uğraşmalı, didinmeli ve de şair gibi gönlündeki Abbas'a ses edebilmeli. Daima bitişleri anlatan akşamların başlangıcında kalp ağrısını dindirebilmeli, bir yerlerden eski sevgilileri getirebilmeli.

*Haydi Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumana,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan...*

C. Sıtkı

Sözün özü, gün içinde bir başka dünyanın huzuruna taşıyabilmeli insan kendisini. Yukarıda da dedim zor bunlar günümüzde. Geçenlerde İstanbul'daydım. Bir insan selinin içinde, her geçen gün yok olan yeşil sırtların ortasında o güzelim Boğaz, tırşe mavi gözleriyle biraz da buruk, eski zamanların şarkısını mırıldanarak usul usul akıyordu. İnsanlar binlerce araç arasında birinden inip birine yetişebilmek için koşuyorlardı, durmadan; ama hiç durmadan koşuyorlardı.

Milyonlarca insan içinde insanlar, ne büyük çelişkidir ki, yalnızdılar.

*Sana büyük şehirlerden bahsedeceğim.
En büyük camiler orada kurulur,
En küçük mezarlar orada kazılır
En kara yazılar orda dizilir.*

*Yüksek minarelerde salâ verilir,
Civar hanelerde zina edilir.
Büyük şehirlerde yalan söylenir,
Halbuki küçük köylerin mezarlığı bile yoktur.*

*Büyük şehirlere bağlanma Mehmet'im.
Öyle bir şehre yerleş ki,
Küçük olsun fakat bizim olsun.
Sokaklarında tanımadık yüz,
Ensesine şamar atmayacağın kimse dolaşmasın.
Her ağacına elin,
Her karış toprağına terin değsin.
Ve kuytu evlerden birinde
Senden habersiz ölenler olmasın.*

B. Rahmi

Huzuru yeni yılda yakalayabilmek için Bedri Rahmi'nin dediğı gibi küçük yerlere mi gitmeli bilmem ki!

Aydın gibi küçük denilebilecek bir kentte oturuyor olmama karşın inanın dostlara, tanıdık yüzlere rastlamak, onlara ulaşmak pek mümkün olmuyor. Semtler, mesafeler giriyor araya. Yazın Karacasu'daki yayla bağına Kuşadası'nın cıvıl cıvıl tatil sitelerinin birinden gelen dostum etraftaki sessizliğe bakıp, yalnızlıktan şaşırıp: "Burada sıkılmıyor musun?" demişti. Hayır, demiştim. Aynen yukarıdaki şiir gibi algılıyordum yaşamı.

*"...sokaklarında tanımadık yüz,
ensesine şamar atmayacağın kimse dolaşmasın.
her ağacına elin,
her karış toprağına terin değsin.
ve kuytu evlerden birinde
senden habersiz ölenler olmasın."*

diye düşünüyordum. Dostlarımın hemen yakınlarımda olması önemliydi benim için. Ki onlar çokk hem de çokkk değerlidirler: Nazım dostlar için ne güzel söylemiş:

*Biz haber etmeden haberimizi alırsın,
yedi yıllık yoldan kuş kanadıyla gelirsin.
Gözümüzün dilinden anlar,
Elimizin sırrını bilirsin.
Namuslu bir kitap gibi güler,
alnımızın terini silersin.
O gider, bu gider, şu gider,
Dostluk,
Sen yanı başımızda kalırsın*

Arkadaşımın şaşırdığı Karacasu yaylalarının sessizliğinde oysa ne kadar çok hayaller, insanlar gizlenir. Uçsuz bucaksız zümrüt ormanlara bakarken insanın içinde neler neler mayalanır, bir bilirse!

*Bir büyük kır bu dünya:
Gece vakti ıssız kır cin peri.
Bir baş uzanır gibi karanlıktan,
Gün ortası biri selam verip geçer,
Düşünürüm kimdi.*

*Tenha sokaklarda giderken yalnız,
Durdurur bir başkası beni dalgınlığımda;
Sallanır iki el, anlatır bir ağız,
Kırık dökük sözler kalır aklımda:
- Görüşelim, siz şimdi neredesiniz?*

*Sisler içinde insanlar, çoğu yakınen uzak;
Bir yerden tanyorum, ama nerden?
Ardından bakarım, köşeyi döndü mü yok:
Bir yarım rüzgar değer gider yüzüme
Eski bahçelerden.*

*Uykuların eşiğinde aynı şey:
Yılların ötesinden biri
Sisler içinde seslenir: -Hatırla!
Gölgeler gibi erir uzatsam ellerimi,
Buğularda.*

*Sisler içinde insanlar, gün ortası, geceleyin;
Hangisi gerçek, hangisi düş, şaşırdım.
Daha demin vardı, şimdi birdenbire yok
Issız bir kır akşamı
Bu benim yaşadığım.*

Behçet Necatigil

Necatigil bir kent yaşamı içindeki kendi mayalanmasını anlatmış. Gidenleri, ayrılanları, arananları, beklenenleri; ama hemen oracıkta olmayanları anlatmış. Huzurlu muydu huzursuz muydu bu dizeleri yazarken bilinmez; ama bir iç dünyasını, insanın kendisiyle konuşmasını pek güzel örneklemiş bu şiirle.

Aslında yeni yıl için bu yazıyı yazarken ben hem kendimle konuşuyorum hem de sizlerle konuşur gibi oluyorum. Gidenleri, kalanları, boncuk taneleri gibi yurdumuza, dünyaya serpilmiş Karacasuluları düşünüyorum. Yüzlerce öğrencimi düşünüyorum. Birlikte olduğum, belli acıları, belli sevinçleri paylaştığım; bayramları beraberce yaşadığım, bayram namazlarında beraber olduğum, küçücük bir kasabanın sokaklarında selamlaştığım, “Huriye Tey-zeeeeeee” diye bağırabildiğim insanları yayla bağımnda, evimde düşünmeden edemiyorum. Sizleri çokkk hem de çokk özliyorum. Özlemin buruk mutluluğunu asırlık çamların yeşiliyle yaşıyorum.

Onun içindir ki sizlerle çoğalıyor ve sizlerle daha mutlu oluyorum.

Sitemizin sayacına baktığımda bazen bilinmeyen yerlerde dostlarımızın bizi izlediğini görüyorum. Bazen aynı anda yüzlerce dost www.uzumunkurusu.com sitesinde buluşup paylaşıyoruz duygularımızı sıcak bir çay deminde.

Bazen olmadık bir anda karşıma çıkıp : “Hocam izliyoruz sizi.” deyip beni sevinçten deli ediyorsunuz. Sözün kısası:

Yeni yıl yeni bir başlangıç.

Geçmişin yanlışlarını tekrarlamamanın kararlılığı içinde umutlu bir başlangıç.

İçinde sevinç, içinde temiz duygular dolu yeni bir başlangıç.

Bir gün ise bir ömür.

Yarın var mı? Bilinmez.

Abbas’ı çağırın,

Eski sevgilileri çağırın,

Dostları çağırın,

Dostlara gidin,

Yazın,

Çizin,

Bağırın,

Atılın.

Ne yaparsanız yapın yeni yılda mutluluğu mutlaka yanınıza çağırın.

Biliyor musunuz **yarın** belki hiç gelmeyecek.

Bugün mutlaka bir şeyler yapın!

Yeni yılda hepinize önce sağlık sonra da mutluluklar diliyorum.

ÇOKTANDIR YAZMIYORUM

Size kaç zamandır bir yazı yazmadım. Aydın'da, her hafta yazı yazdığım gazetede de yazmayı bıraktım. Elim bir türlü kalemle buluşamadı. İçimden bir türlü gelmedi işte.

Zamanımız o kadar hızlı yaşıyor ki bir bakıyorsunuz kısacık bir zaman aralığında onlarca olayı yaşamışsınız. Bunda ne var hani de diyebilirsiniz. Doğru, bu kadar doğal ne olabilir ki... Zamanımızda 60 yıl yaşayan bir insan eski zamanların 180 yılını yaşamış gibi oluyor. Bunu anlatmak istedim. Koşullar bu.

Ama bu kısa zaman aralıklarında yaşanan olayların hepsi gül pembesi lokumlar gibi lezzetli değil. Hani: "Geçti; ama deldi de geçti!" diye bir söz vardır ya delip geçmese bile tırnaklayıp geçen, acıtan, kanatan olaylar da var.

Hele hele biraz duyarlı bir insansanız, biraz daha iyisini istiyorsanız, 60 yaşına gelseniz bile nerede yanlış yaptım, diyerek kendinizi sorguluyorsanız; kasabanızı, ülkenizi zengin ve huzurlu olarak görmeyi içtenlikle istiyorsanız, biraz coşkuluymanız... ruhunuz daha da acıyor. Kırılıyorsunuz, bir süre kendinize gelemiyorsunuz.

Geçen seneler içinde yaşadığım bazı olaylar buna sebep oldu. Mesela Yrd. Doç. Dr. Aziz Bostan Bey için söylenenler, yapılanlar ilk olaydı.

Yrd. Doç. Dr. Aziz Bostan, Karacasu'ya elindeki atama yazısıyla geldiğinde ne okulu vardı ne de makamı. Elinde atandığına dair bir kâğıt, düşünemiyor musunuz sadece bir kâğıt vardı. Ben, bu değerli yöneticinin yanında geceler gündüzler beraberdim. Okulun trilyonlarla anlatılabilecek değere ulaşmasında, Karacasu'ya 1500 öğrencinin kazandırılmasında çekilen sıkıntıları yaşadım. Aziz Bey'in kapı kapı dolaşmasını, üç kuruş bulabilmek için kapılarda saatlerce bekleyişini; gerektiğinde fayans çekmesini, gerektiğinde dolap taşımasını yaşadım.

Yüksekokul Kuruluşunda Bahçe Tanzim Çalışmalarına Fiilen Katılan Öğrencilerimiz

Sonunda Aydın içinde en güzeli denen bir yüksekokul kuruldu. İrfan Bezci, karşılıksız olarak o okula 250.000 TL, Muzaffer Özuysal da 80.000 TL harcadı. İnci Holding koca bir bina yaptı. Bunlar ve Karacasu halkının binlerce TL tutan bağışları o okulu inşa etti.

Türkiye’de her yaratılan güzelliğin başına gelenler Karacasu’da da yaşandı. Önce bu efsanenin yaratıcısı Aziz Bey için olmadık şeyler söylendi. Akla hayale gelmeyecek şeylerdi bunlar.

Düşünmeden, bilgilenmeden söylenmiş şeyler... Dedikodunun inanılmaz gücü; ama saçmalığı kendini yine göstermişti. İnanın, insani değerlerim ve hukuki anlayışım bu dedikoduların çirkinliğini yazmama izin vermiyor.

Doğu’nun eski toplumlarına özgü illetlerden, en aydın dediğimiz insanlar bile kendini kurtaramamıştı. Ortada bir olay varsa bu olayı duygularımızdan, nefretlerimizden... arınamıyorduk ve ölçüp biçemiyorduk her defasında. İlkel değil; çıkarlar, kişisel marazlar öncelikliydi her zaman.

Kişisel bazda düşünülürse Aziz Bey'e, dolayısıyla Karacasu'ya verdiğim destekten ötürü hiç tanımadığınız insanlar bizi karşılarında hissediyorlardı. Bir türlü nesnel olamıyorlardı. Çağdaşlığın omurgası olan analitik düşünce içinde olamıyorlardı. "Arkadaşı ya, tamam işte, o da onun gibi. O da karşı tarafta." yargılarıyla ilkelliklerini sergiliyorlardı. Mesela: "Bu Kuruüzüm denen adam kimdir, birikimi nedir, menfaati nedir, idealleri var mıdır, öz geçmişi nasıldır, hayat felsefesi nedir?" gibi analiz edici sorularla ve de bilgilerle konuyu açmak telaşında, dikkatinde olamıyorlardı. Yan tutmayı, etraflarında yandaşlar çoğaltarak kendilerini güçlü gibi hissetmeyi, karşısında sandıkları insanlar için kalitesiz değerlendirmeler içinde olmayı seviyorlardı. Kalitesizliği frapan bir elbise gibi ruhlarından çıkaramıyorlardı. Kendilerine her zaman destek verilenler bile bin yüzlü olmayı becerebiliyorlardı. Aferin onlara demek gerekecek hamakatlari için!

Şaşılacak bir şey olmamalıydı zaten. Bu olaylar, insanlık sahnesinde oynanan ezeli oyunun kara lekelerinin minimal bir örneğiydi. İnsanlar arasındaki ilişkileri sağlıklı bir şekilde değerlendirememek illeti daha çok uzun yıllar sürecektir mutlaka!

Bu kadar karanlık gecelerin içinde, siz ışığı ararken, size, ta ötelerden bir mum ışığı yakıp da : "Bu trajedi seni üzmesin, vatan sevgin bitmesin." der gibi davranan, eski rektörümüz Prof. Dr. Cezmi Öncüer gibi geniş açılı vizyon sahipleri de var tabii.

Cezmi Öncüer hocamız lütfetmişler de **İlk On Yıl** isimli kitabının bir sayfasında eğitim çalışmalarına verdiğim destek için "örnek öğretmen" gibi çok cömert bir ifade yazmışlar. Zaten bu tür ifadelerle karşılaşmasak, bir: "Sağ olun hocam" ifadesinin büyüüne ve bereketine inanmasak yolların dikenlerine katlanmak ne mümkün!

Tasavvufta gayb ul gayb ricali diye bir anlatım vardır. Görünmeyen yüce erenler, diye açıklanabilir. Yine inanişâ göre bu erenlerin yüzü suyu hürmetine pek çok çileden kurtulur insanoğlu. Ben bu tasavvufi terimin gizliler âlemi kavramını başka bir şekilde yorumlarım hep. Gayb ul gayb ricali aramızdadır aslında. Bugün de varlardır, bizimle birlikte yaşarlar. Hemen görünmezler, hemen fark edilmezler. Görebilecek gözler, görebilecek kalpler gerekir. Prometheus 'u kurtaran Herkülleler acaba bugün de aramızda yok mudur? Sisyphoslar

yok mudur? Ateş böcekleri binlerce yıldır, yaz gecelerinde yiğit delikanlıların öyküsünü bizlere kıpır kıpır, ıslıl ıslıl niçin anlatırlar?

Vefasızlık ve dedikodu bazı insanların en yağlı, en çıkmaz, kara lekelelerinden biri.

Kadirşinashık, bağışlayıcılık, ılımlılık, nesnellik, çalışkanlık, yüce tülküle sevdalanmak... gibi soylu erdemleri kazanmak için bir ömür bile yetmeyebilir bazen.

Bazıları, insanoğlunun özünde olan iyi ve kötünün galiba kötü olan tarafını geliştirmede hayli mesafe aldılar. Şeytana uydular bir kere diyebilir miyiz bilmem!

Toplum olarak; aşırı tüketici, aşırı maddeci anlayışlarla dünyaya sinen, insanlığın gri hüznünü anlayamadık. Bu hüznün coşkusu bir l'artistique joie'ya (sanat coşkusu), filozofik bir iç derinliğine dönüştüremedik. Etrafımızı ve içimizi; ama mutlaka ikisini birden süsleyemedik.

Roma'da, Viyana'da, Salzburg'da, İstanbul'da... daha hangisini sayayım ki dünyanın her yerinde insanoğlunun dedikodu dışında üretebileceği binlerce eser olabileceğinin kanıtları duruyor boy boy.

Bense bir iç yıkılışımı, bir yılgınlığımı anlatırken bile 2008 yılının dünyasından bazı isimleri kullandığım için yazımı şöyle mi böyle mi anlarlar acaba diye tedirgin oluyorum.

“Ne iyi etmiş, içindekileri ne kadar açık anlatmış” diyenler çok olacak mı acaba diye meraklanıyorum. Mevlana'nın: “Nasıl anlattığın değil nasıl anlaşıldığın önemli.” sözüyle kendimi teraziliyorum. Özgür düşüncenin, nesnel değerlendirmelerin özlemine çekiyorum.

Çılgın bir ruhsal değişim yaşıyoruz insanlarımızda. Sanayi Devrimi sonrası Avrupa veya koca Dünya Savaşları zamanı Avrupa'sı gibi bu. Değerlerimiz bir ekonomik çıkmazın cadı kazanında durmadan dönüp duruyor. Eğriler, doğrular, yalanlar yanlışlar, güzeller çirkinler; para, şöret; doğru bildiğimiz her şey, yanlış bildiğimiz her şey dönüp duruyor bir kazan içinde.

Ruhumuzun ikircikli olmadığı bir dünyayı hepimiz özlüyoruz artık. Sessiz bir deniz gibi olan ruhumuzun kıyısında o ruhun kabul gören çırpınışları içinde daha üretken daha verimli, daha sevecen olmayı ne kadar özlüyoruz. Hele hele bilimin düşünce sistematiğine ne kadar muhtacız. Gelecek günlerin gü-

zelliğine ne kadar sevdalıyız. 100 yıl öncesinde Tefvik Fikret de aynı hasretin içindeydi ve şöyle diyordu başka zamanların içinden:

...

*Yurdun var senin cennet gibi güzel.
Şu gördüğün kız bil bakalım kim,
Zümrüt gibi bakan, inci gibi gülen?
O, işte yurdun senin.*

...

*Vatan yükselecek omuzları üstünde
Arı gibi çalışan insanların.
Bütün umut şimdi sizde
Ne var ne yok her şey sizin
Vatan da sizin, şan da şeref de.
Ama şunu çıkarmayın aklınızdan;
Zaman arkanızdan geliyor,
Güvenli, tok, ağır adımlarla.
O, her şeyi arayan, aradığını bulan
O, hem koşan, hem arkadan gelenin
Bir gün azarını işitip kızaracaksa yüzümüz
Yuf olsun bize!
Yukarıda ne demiştin sana
Gelecek günler senin demiştin.
Alkışlamıştın beni
Hayır, her şey senin değil
Gelecek günler emanettir sana oğlum.
Varımız, yoğumuz emanet sana.
Bir gün sen den de hesap sorar ilerisi
Sen şimdi nasıl gözünü dört açmışsan düne,
İlerisi de öyle bakacak sana, kuşkuyla.
Ara sıra getir aklına şunu:
Kimsin sen, nesin?
Yoksulluk kasırgasında tepeden tırnağa
Çatır çatır çatırdayan bir soyun oğlu.*

Unutma oğlum bu yaşadığın çağ
Şimşeklerin şavkıyla mutlu bir çağ.
Her yıldırımında bir gece silinir gider,
Her yıldırımında yok olur bir kuşku,
Açılır bir yücelme ufku.
Çık çıkabildiğin kadar yukarılara.
Yükselmeyen düşer yavrurum,
Ya yukarı, ya aşağı!
Yükselmeli, göklere değmeli alnın
Ama ne kadar yukarılara çıksa
Gene doymaz insan denen kuş.
Bugün artık durmak yok,
Uğraş, didin, düşün,
Ara, bul, atı, bağır.
Durma oğlum, durma koş.
Dök bu toprağa alın terini .

Tevfik Fikret

O günlerin bir aydın şairi işte bunları özlüyordu. Bilim, fen, çalışmak, koşmak, atılmak, yükselmek diyordu.

Bugünün de gerçek gündemi bunlar olmalı değil mi?

Saçma sapan dedikodular, saçma sapan konular, itişip kakışmalar, bilimi yadsıyan kara anlayışlar, aşırı tüketim ve yetersiz üretim insanı nasıl üzmez, nasıl da yıldırılmaz?

Yazmıyorum artık demiştim ya yazımın başında. Yine de yapamadım. Yazarak biraz rahatladım. Sizlerle konuşur gibi oldum. Sizlerle dertleştirdim. Kim bilir kimler okumuştur, diye düşündüm.

Bilir misiniz bilmem, yazmak bir gereksinim. Bir sağaltım. Ruhumun acılarının en ucuz ilacı.

Yılmak yok diyorum kendi kendime. 60 yaşım ayaklarımdan çekse de içimdeki ocağı söndürmemek için yeni projelere gideceğim. Nazım'ın dediği gibi son güne kadar zeytin dikmeye devam edeceğim. O şiirle bitirelim yazımızı.

...

Yaşamayı ciddiye alacaksın,
Yani o derecede, öylesine ki,
Mesela, kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda
Yahut kocaman gözlüklerin,
Beyaz gömleğinle bir laboratuvarıda
İnsanlar için ölebileceksin,
Hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,
Hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
Hem de en güzel en gerçek şeyin
Yaşamak olduğunu bildiğin hâlde.

Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
Yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin,
Hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,
Ölmekten korktuğun hâlde ölüme inanmadığın için,
Yaşamak yani ağır bastığından.

Nazım Hikmet

BİR ASKER, İKİ SUBAY

Yıllar önce, Kültür Bakanlığı yayınlarından bir kitap okumuştum. Kafkas Cephesi'nde Ruslara esir düşen Türk subaylarından birisinin anılarını anlatıyordu.

Türk subayları 1917'lerde Kafkaslarda esir alınarak Ruslar tarafından Sibiry'a da küçük bir kasabaya götürülürler, orada bir eve yerleştirilirler. Silahları alınsa da üniformalarıyla dolaşmaktadırlar. İçlerinde yabancı dil bilen subaylarımızdan biri, o kasabada bir Alman firmasının temsilcisi olan aileyle güzel ilişkiler kurar. Alman aileyle akşam yemeklerini beraber yiyecek kadar yakınlaşır. Tam bu sırada 1917 Komünist İhtilali olur. Genel kargaşa yaşayan Rusya'dan ayrılmakta olan o Alman aile, dostları olan Türk subayını yanlarına alarak onu Berlin'e kaçıırırlar.

Berlin'e Alman dostlarıyla ilk kez gelen ve ilk kez bir Alman şehri gören Türk subayı Berlin'deki şehir düzenine, mimariye... hayran kalır. Ve o yıllarda bütün Osmanlı aydınlarının sorduğu: "Batı'dan niçin geri kaldık?" sorusunun cevabını okudukları ışığında tekrar düşünür. Yıllar sonra, Kurtuluş Savaşı bitip de ülkede kalkınma çabaları başladığında bu subayımız toplumun kalkınmasında eğitimin gerekliliğine inandığından, doğduğu Niğde'nin bir köyüne bütün emekli maaşıyla bir okul yaptırır.¹

Bir başka Osmanlı subayını anlatalım şimdi, Mehmet Arif Seyhun'un öyküsünü.

1 Mustafa Fevzi Taşer, Cepheden Cepheye Esaretten Esarete, Kültür Bakanlığı 2000 Sanat Ed.Dizisi: 259/79

1914'te görev yaptığı Tunceli'den Yemen'e tayini çıkar. Tunceli' den Yemen'in Kızıldeniz kıyısındaki liman kenti Hudeyde'ye gidebilmesi için 22 altın yolluk verilir kendisine. Ama bununla Yemen'e varmak mümkün olmadığından Harput'taki (Elazığ) iki bahçesini satar. Toplam parası 60 altın olur. Karda kışta Tunceli dağlarından karlı yollar geçerek Halep'e gelen M. Arif Seyhun, Cidde'den Yemen'e hareket eder. Kızıldeniz'i geçerken yolculuk esnasında hastalanan kızı Makbule ölür ve gemi Kızıldeniz'in sol tarafındaki ıssız sahile yanaşır. Filikalarla kıyıya çıkan Mehmet Arif Seyhun ve yanındakiler o sahilde küçük bir mezar kazarlar ve 5 yaşındaki kız çocuğunu oraya gömüp yoluna devam ederler. Yalnız bir mezar kalır Kızıldeniz sahilinde.

Bu acıdan üç yıl sonra M. Arif Seyhun'un Halep yakınlarındaki Zebdiye'de karısı ölür. Ölüm üzerine, görev yerinden Zebdiye'ye gelişini şöyle anlatır: “25 Mart 1917 günü izin alarak Zebdiye'ye yola çıktım. Tahame'nin öğle sıcağı bana da tesir etmişti. Gözlerim yaşarmıştı. Başım dönüyor, sıcaktan gökle yeri birleşmiş gibi ve etrafımdaki her şeyi başka renkte görmeye başladım. Biraz kendime gelirim diye etrafıma bakınıyordum. Fakat dayanacak yer yoktu. Yol uzadıkça uzuyordu. Kendime hâkim olamayacak hâle geldim. Bereket versin katırdan düşmüyordum... Vakit gece olmuştu. Kafle çok geride kalmıştı. Kartırın yürüyüşüne ve yol buluşuna artık mani olamıyordum...”

Bir süre sonra da bir yaşında öksüz kalan oğlu bakımsızlıktan ölür. Yıl 1917'dir ve yer Yemen çölleri.²

Şimdi de tanıdık bir Osmanlı askerinden söz edelim, Karacasulu bir askerden. “Gazi Osman Akhan'ın Savaş Anıları”³ isimli kitabımızda anlattığımız askerden söz edelim.

Birinci Dünya Savaşı'nda, Galiçya'da kurşun tam kalbinin yanından geçer; ama kalbine değmez. Alman doktorlar her gün fitil çeke çeke Osman'ı iyileştirirler; ama tedavinin devamı için önce Pazarcık'a sonra İstanbul'a gönderilir. Pazarcık'ta hastane denilen yere getirilir, yatak filan yoktur. Tahta zemin üzerine serilmiş kuru otlar üzerinde yatmaktadır bütün yaralı askerler. Kaderin cilvesine bakın aynı hastanede (!) Karacasulu Tekkeşin Ahmet, Hacı Kırılı Hü-

2 M. Arif Seyhun, Katıldığım Dört Savaş ve Yaşam Öyküm, Kültür Bakanlığı Kültür Yayınları no:263

3 Hüseyin Kuruüzüm, Gazi Osman Akhan'ın Savaş Anıları, Kolalı Matbaası 2006,Aydın

seyin de yaralı olarak yatmaktadırlar. Üç yaralı Karacasulu, bir savaş kargaşasının içinde, bir hastanede Karacasu'dan binlerce kilometre ötede, bir yerlerde buluşmuş olurlar. Öykü çok hem de çok uzun. Biz bu uzun öyküden birkaç sayfa daha devam edelim. Osman Akhan, iyileştikten sonra Galiçya'dan Filistin Cephesi'ne gider. Savaş sonunda Osmanlı yenilir ve binlerce askerimiz gibi Gazi Osman Akhan da İngilizlere esir düşer. İngilizlere esir düşmeden önceki hâlini şöyle anlatır: "Etrafıma çocuklar toplanıyorlar, görünüyorum onlara, kaçıyorlar. Sonra büyükleri geldiler: 'Otur bakalım' dediler. Birisi ayaklarımdaki potinleri çözdü aldı... Biraz daha gittikten sonra bir Arap daha: 'Otur bakalım, ceketi çıkar.' dedi. Ceketi de verdim. Sabahleyin Beyrut'a giden tren varmış diye duydum. Oraya gittim. Araplar bi çokuştular. Oturttular. Benim gibi beş altı Osmanlı askeri daha vardı. Gömleklerimizi çıkarttıla. İki gömleği üst üste giymiştim. Birini verdim. Birisi geldi o da ikinci gömleği çıkartıp aldı. Çırılçıplak kaldım. Pantolon eski olduğundan almadıla. Üstümde sadece pantolon kaldı." O zamanki Filistin'de hâl budur.

Gazi Osman Akhan ve Osmanlı askerleri mübadele ile İstanbul'a getirilirler. Memleketlerine gönderilmek üzere toplu hâlde tutuldukları kışlada beklemektedirler. Anadolu'da Kurtuluş Hareketi başlamıştır. Ülkede ikilikler sürmektedir. Selimiye Kışlası'na gelen bazı Osmanlı paşaları oradaki savaş yorgunu askerlere: "Arkadaşlar Anadolu'da caniler, çeteler türemiş. Halife'nin ordusuna karşı geliyorlar..." derken bazı Osmanlı paşaları da : "O çete dedikleri insanlar bizi kurtaracaklar." diyorlardı.

Demek ki savaş daha bitmeyecekti.

Selimiye Kışlası'ndan Karacasu'ya geldiğinde bu sefer askerlik şubesinden her gece silah alarak Karacasu'nun gecelerini bekler. Sabahleyin de silahları şubeye bırakan gece nöbetçileri işlerine döner. O zaman Karacasu Kaymakamlığına bir yazı gelir. Karacasu'dan elli asker, elli de at istenmektedir. Her asker kendi parasıyla bir at alacaktı. Savaştan daha yeni dönen ve gazi olan Osman'ın yeniden savaşa gitmesine babası razı olmaz. Karşı çıkar. Fakat Gazi Osman, Mustafa Kemal ordusuna babasına at aldırarak katılır ve böylelikle Kurtuluş Savaşı'na girmiş olur. İzmir'in alınışında İzmir'e giren ilk askerler arasında olan Osman Akhan Uzunköprü'ye kadar Karacasu'dan babasına aldırıldığı atla savaşa savaşa varır. Ülkenin kurtulduğunu savaşın bit-

Karlovy Vary

tiğini orada öğrenir. Kendi söyleyişiyile o günleri anlatır: “Uzunköprü’ye gada vadık. İngilizlerden teslim aldık. Vaktimiz geldi. Orda bize tezkire vedile. Memleketinize gidin gari, dedile. Atlarımızı isteriz biz, dedik. Peki atlarımızı alın dedile. Hayvan bazarına vadık, atlarımızı satdık. 1339 (1923) senesinin ağustos ayında memleketimize geldik.”

Osmanlı’nın dağılmama mücadelesine 1916’da katılan gazi Osman amcamız yeni bir Cumhuriyet’in kurulmasında emekler vererek 7 yıl sonra Karacasu’ya dönmüştü.

Şimdi de bu subayların ve askerinin de üstü Mustafa Kemal Paşa’dan söz etmek istiyorum.

Çekoslovak’ya da Karlovy Vary denilen bir sıcak su kasabası var. Bizi oraya götürdüler. Rehberimiz Karadeniz vadilerini anımsatan bir vadi içine dağılmış üçer dörder katlı ve oya gibi işlenmiş otellerden birini işaret ederek o otelde Atatürk Müzesi var dedi. Şaşırdım. Çünkü Atatürk’ün 1918’de bir

böbrek rahatsızlığını gidermek için oraya, sıcak su kürlerine geldiğini bilmiyordum. Hatta Atatürk “Karisbad Hatıraları”nı burada yazmış.

Karlovy Vary’i boydan boya geçen bir ırmak etrafına dizilmiş onlarca lüks otel vardı. Bu otellerin ön yüzlerindeki taş işçiliğini seyretmekten insan kendini alamıyordu. İki yüz, üç yüz senelik yapıları bunlar.

Orada şunları düşünmüştüm. Demek ben buralara Atatürk’ten yüz sene kadar sonra gelmişim. Benim gözlerim Anadolu’da 2000’li yıllarda otobanları, Boğaz Köprülerini, pırıl pırıl yapıları, Bursa’dan başlayıp İstanbul’a kadar yol kıyılarına dizilmiş yüzlerce sanayi tesisini görmüştü. Peki Atatürk?

O, o yıllarda ıssız Trablus sahillerinden, geceleri karanlıklar içinde kaybolan şehirlerden, kasabalardan; boydan boya sadece kara trenle geçilebilen ıssız Anadolu yollarından gelmişti. Atatürk’le gördüğümüz yer yani Karlovy Vary aynı; fakat gördüklerimizi anlamlı kılacak yaşam koşullarımız tamamen farklı idi. Orada, o mekânla yani Karlovy Vary ile ıssız, kıraç, sapsarı Anadolu düzlüklerini, geceleri karanlıklar içine gömülmüş Anadolu kasabalarını karşılaştıran Atatürk neler düşünmüştür? Neler hissetmiştir? Derin bir üzüntü mü, derin bir yıkılış mı, hiç bitmeyecek bir karamsarlık mı, yeni bir atılım mı?

Bilmiyorum; ama sonra kurduğu yeni devlete ve özlediği bilim ışığına bakarak tahmin edebiliyorum. Çene kemiklerinin ısıldığını, yurtsever bir Paşa olarak memleketi için yeni projeler düşündüğünü, hayaller kurduğunu düşünebiliyorum.

Kafkasya’da esir düşen subaylarımızı, Yemen çöllerinde bir kızını, bir oğlunu, karısını kaybeden ve yolluk parası sağlayabilmek için Harput’taki bahçelerini satan subayımızı; Karacasu’dan Galiçyalara giden, gazi olan sonra da babasına aldırıldığı atla Karacasu’dan başlayıp Uzunköprü’ye kadar savaşa savaşa giden Gazi Osman Akhan’ı; yeni bir devlet kurmakla kalmayıp halkına: ”Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” diyen başkomutanları Gazi Mustafa Kemal Paşa’yı, bugün, çok daha yoğun düşünüyorum.

Anadolu insanının, Anadolu aydınlarının özellikle 1877-1922 arasındaki 45 yıllık zaman dilimini ne kadar acılı yaşadıklarını Balkanlarda, Kafkaslarda, Yemenlerde, Çanakkalelerde, Dumlupınarlarda yüzbinlerce memleket evladının nasıl yok olduğunu anlamadan, ***o günlerin aydınlarının da en az bizim kadar vatansever olduklarını kabul etmeden neyi anlayabiliriz ki!***

Sonuçsuz, mesnetsiz, bilgisiz, insafsız, öznel tartışmalarla 100 yıl sonra konuşmak ne kadar da kolay, bir düşünsek ya!

Televizyon ekranlarında konuşurken şehitlere, gazilere, Cumhuriyet'i kuranların niyetlerine saygısızlık ediyor muyum diye bir öz kontrol kuramayanlara,

Çağdaş, demokratik bir yönetim kurulmasına benim katkım ne diye öz eleştiri yapamayanlara, bırakın bunları, ben kendim demokrat bir insan mıyım diye soramayanlara ne demeli?

Bu sebeplerle yüzbinlerce şehidimize, gazimize ve onların önderlerine karşı çok insani bir duyguyla kendimi borçlu hissediyorum. Gelecek kuşaklar için çağdaş bir toplum inşasında ben neler yapabilirim diye düşünüyorum. Bilimde teknikte, ekonomide, araştırma çalışmalarında yarışalım diyorum; çenede değil!

Teşekkür ediyorum bütün cephelerde bizim için şehit düşenlere, bütün bir hayatı bizim için gazi olarak yaşayanlara, geçmişte ve günümüzde yani bütün zamanlarda bu vatana katkı sağlamak için çalışan; gecelerini gündüzlerini feda eden herkese teşekkür ediyorum. Atatürk'ün öncülüğünde yeni devleti demokratik, çağdaş bir Cumhuriyet özlemiyle kuran nesle saygı duyuyorum.

MİLLETEN ALDIĞINI MİLLETE VERMEK

Yazma işinin de koşulları var. Ben sadece birinden söz ederek başlamak istiyorum. Mesela insanın bir iki satır yazı yazabilmesi bazı ideallerden güç alması gerek. Eğer yaşam kişinin ideallerini haksızca, her gün sarsıyorsa bazen bir boş vermişliğin içine düşüyor insan.

Devletin üst kademelerinde görev almış, Aydın milletvekili olmuş bir öğretmen, yazar, şair ağabeyimizle benim otomobilimle Aydın'dan Karacasu'ya doğru geliyorduk. Büyüğümüz, Vakfımız salonunda bir konferans verecekti. Otomobilin içinde söyleşiyorduk. O, yaşlılığına inat her zaman ki canlılığıyla bana : “Bak oğlum Hüseyin, emekli olmakla iş bitmez, bitmemeli. Öğretmenliğimize devam etmeliyiz. Kitaplarla, dergilerle hep halkımıza gitmeliyiz. Bu halktan aldıklarımızı bu halka vermeliyiz.” diyordu. O, bir köy çocuğuydu. Türkçe öğretmeni olan dayısı Mahmut Özay sayesinde okuyabilmişti. Hikâyesini anlatsam sayfalar almaz. Zaten 1923'ten sonraki kuşağın yetişmesi çok zorlu olmuştur. Ben, 1960'ta Karacasu Ortaokulunu Karacasu'da bulabilmiştim. Beşik gibi sallanan tahta sıralarla dolu, tabanı tahta sınıflarda okumuştuk. 1948'de ise o günün Karacasu çocukları böyle bir okulu bile bulamamışlardı Karacasu'da. Yani benim ortaokula başladığım yıldan dokuz yıl önce Karacasu'da ortaokul yoktu. Kitap, dergi... hak getire. Kuru incir yapıştırmamız idi. İyice ufalan kalemlerimizin kalan kısımlarını kamışların ucuna takardık, biraz daha kullanabilmek için. Ki bahsettiğim ağabeyim ise 1935'lerde ta Umurlu'dan Siirt'e, dayısının yanına ortaokulu okuyabilmek için gitmişti. Aydın'da okuyacak ortaokul varmış o zamanlar; ama okuyabilmek için gerekli para yokmuş.

Cumhuriyet Dönemi'nde devlet okullarında; aş, kitap, öğretmen, bilgi bulup okuyan ve sonra da halkın içine dağılan okumuşların tümünde: **milletten**

aldığımız millete vermek duygusu vardır. Okudukları okullarda kendileri için devletin harcadıklarını tekrar millete vermek duygusu her insanımızın sanki borcu gibi algılanmıştır. İşte bu anlayıştan ötürü yanımda oturan ağabeyim de Karacasu'ya doğru giderken **milletten aldığımızı millete vermeliyiz** oğlum, diyordu.

Aradan yıllar geçti bu ağabeyimiz benim gibi onlarca tanıdığına okuduğu yazılardan, okuduğu kitaplardan sayfalar kopyaladı ve bu kopyalardan oluşan küçük paketleri adreslerimize bizim onurlanacağımız unvanlarla, bıkmadan usanmadan gönderdi.

Her seferinde bana: “Hüseyin Kuruüzüm-Eğitimci Yazar” diye yazardı. Son zamanlarda yaşlılığın yükünü çekemez olmuştu. Artık Ankaralardan gelemez olmuştu Aydınlara. Bir mektup yazdım tam da on altı sayfa. Uzun uzun yazmışım. Ayıp olmasa daha kaç on altı sayfalar yazardım. Hani **milletten aldığımızı millete vermeliyiz** diye bir ortak ülkü dünyamız vardı ya işte ondan, onunla saatlerce sanki karşımdaymış gibi söyleşmek istiyordum. Aynı sazın yanık türküsünü beraber söylemek istiyordum. Öğretmenliğe ilk başladığım Şarkikaraağaç'ın dam evlerindeki ocak başlarındaymışım gibi geliyordu bana. Bütün öğrencilerimi, Karacasu Lisesinde geçen 27 yılın bütün anılarını zamanın sisli geçmişi içinden çıkarıp almak her şeyi tekrar tekrar yaşamak istiyordum o mektubu yazarken.

O, uzun süre bu uzun mektubuma yanıt vermedi. Meğer hastaymış, hastanedeymiş. Beni telefonla aradığında son kez konuşabilmişim onunla. Bir saat kadar, çok zor nefes alarak, sanki çırpınarak her zamanki gibi, o otomobilin içindeki gibi yine: “Milletimize hizmet edelim. Milletten aldığımızı ona verelim.” diyordu.

Bana Söke'de çıkan bir Söke Masalları derlemesini mutlaka okumamı öneriyordu ve: “Hüseyin, benzer çalışmayı Karacasu'da sen de yapsana.” diyordu.

Bu yazının bazı kısımlarını yazarken içimde akan çağlayanların pırl pırl sularına bırakmak istedim kendimi. İnanın tuttum kendimi. “Ooo, hocam bu ne romantizm?” derler diye çekindim. Artık bu tür değerler, idealler sanki masallarda kaldı!

Biz de kendi değerlerimizle, öldüğümüz son ana kadar yazacağız.

Okuyan, araştıran, sosyal etkinliklerde bulunan öğrencilerime rastlıyorum. Başkaları için de yaşayan, seçkin kişiler olmuş öğrencilerimi görüyorum. Ne güzel insanlar onlar, ne güzel insanlar! Onları gördüğüm zaman gökte yıldızları görmüş gibi oluyorum. Bazılarıyla 1949'dan kalma üstleri oyuk oyuk olmuş sıralarının üzerlerini kontrplak kaplamak için paralar toplamıştık da küçük çivilerle çakmıştık sıralarımızın üstünü. O gün ne kadar sevinmiştik. Artık defterlerimiz, kâğıtlarımız delinmeyecekti. Basketbol sahası için taş çekmiştik. Saymakla bitmezdi ki... Bir imecenin sonunda paylaşmanın serin sularına bırakmıştık kendimizi.

Öğrencilerimi gördüğümde tekrar olacak; ama gökte yıldızları görmüş gibi oluyorum. Onlar hep orada dursunlar ve ben hep göklere bakayım istiyorum.

Bu kadar duygusal olmamalıyım aslında. Şimdiki yaşam koşulları bu de-ğilmiş, vesaire diyorlar ya! Geçelim.

Bazen öğrencilerimle söyleşirken: “Bizim değerlerimiz her geçen gün erozyona uğruyor. Siz de belki bize kıızıyorsunuzdur.” diyorum. Nitekim bir kızımız tam da yüzüme söyledi: “Hocam bizi bu kadar dürüst, işkolik velhasıl idealist yetiştirmeniz şart mıydı?” diye. Kitap okuyordu bu kızım.

Ah benim güzel kızım. Özlem Tekin kızım benim. Köyden gelirdi. Her sınavdan önce titreyen elleriyle: “Hocam sorular zor mu?” diye sorardı.

Hacettepe Üniversitesi’ni bitirdi sonraları. Şimdilerde annesi de Esençay’da durmadan kitap okuyor.

Karacasu’nun köylerinden, Karacasu’nun evlerinden gürül gürül akarlardı okulumuza. Ben o okula koşan çocuklarımızın ruhlarında oluşturdukları büyük özlemlerin, büyük ırmakların uğultusunu yanı başlarında duyardım.

Lisemizde onların ruhlarına bütün öğretmen arkadaşlarımızla nakış nakış işlediğimiz erdemlerle yaşamın üçkâğıtçılıkları arasında, mağaralar içindeymiş gibi ürkütücü uğultular duyuyorlar.

Ben duymuyorum muyum sanki!

Bilmem siz ne dersiniz; ama ben Karacasu’ya giderken yanımda oturan rahmetli ağabeyimin, Sayın Mustafa Kemal Yılmaz Bey’in yaptığını yapacağım. Milletten aldığımı yine millete vermeye çalışacağım ta ölünceye kadar, bu satırlar bir daha yazılmayınca kadar.

MİSAFİR YAZARLARIMIZ

POSTACI MEHMET

Sadettin DEMİRAYAK¹

Annesi ve eşinin babası Karacasulu olan Merhum Senatör Sadettin Demirayak'ın Karacasu için, 1942'lerden hatırladığı anılar ve hemen devamında da POSTACI MEHMET öyküsü var. Hem anılar hem öykü o günün Karacasu'sundan önemli bilgiler sunuyor.

“Benim annem ve eşim Aysel'in babası Karacasuludur. Dede Kalaycı Osman hastalandığı için benim yanlarında el ulağı olmam yönünden dayım Mehmet Okuş'un arzusu üzerine Esmâ Nine de yaşlı olduğundan ilkökul tahsilimin 1942-1943 yıllarında 4. sınıfı dere kenarındaki ilkökulda okudum. Karşıyaka'da evimiz vardı. Avlusunda badem ağaçları vardı. İki katlı idi. Esmâ nine dokuma tezgâhında çarşaf dokurdu. Ben de yardım olsun diye masura çark önünde iplik sarardım. Okula mahalle arkadaşları ile beraber gider gelirdik. Dere içine dolambaçlı patikadan inmek ve çıkmak kolay olmasa da çocukluk işte güle oynaya koşuştururduk.

Sonraki yıllarda yaz tatillerinde gelir bir müddet sonra dönerdik. Kaldığımız yer Sürmüşe üzerinde dağ yamaçlarındaki Subaşı semtindeki iki katlı yayla evinde kalırdık. Suyun çıktığı kayaların hemen altında bir yayla kahvesi vardı. Pazartesi günleri kahve bizim yaştaki çocuklarındı. Çünkü herkes Karacasu pazarına gider alışveriş ederdi.. Dokumaları Kooperatife teslim ederdi. Çıkan su, yayla sahiplerinin ağaç sulanmasında kullanılırdı. Patlıcan, biber, domates gibi sebzeleri sulamak biz çocuklar için sevinç kaynağı idi. Su çok soğuktu. Sürmüşe semtine kadar yol kenarındaki artkan akar giderdi.

Suyun çıktığı yerdeki meyilli arazi yemyeşil olmakla birlikte belli günlerde keçi, oğlak satanlar gelir alışveriş olurdu. Biz çocukların yaramazlığını bu-

¹ Atça'da doğdu. Savcılık ve hakimlik yaptı. 1977'de Aydın senatörü seçildi. 2012'de vefat etti. Aydın'ın Üç Efesi, Kuvay-ı Milliye'nin Aydın da Doğuşu, Bu Adam Senatörmüş... gibi eserleri vardır.

gün düşündüğümde gülmekten kendimi alamıyorum. Keçilerde KENE olurdu. O keneleri toplar oynadığımız arkadaşların ensesinden sırtlarına inmelerini çabalardık. Bu oyunu neden oynardık aklım bir türlü almıyor. Atça’da böyle oyunlarımız yoktu.” Şimdi öyküyü okuyalım:

Aydın Tekel Başmüdürlük binasının (şimdiki Nüfus Müdürlüğünün) arka köşesinde üç basamakla kapısından içeri girilen PTT binası vardı. 1940 yıllarının ortalarında o bina içinde “Postacı Mehmet ” diye çağrılan baş memur, Aydın PTT Müdürü tarafından çok seviliyordu. Nedeni, telgraflar onun parmaklarında daha hızlı alınır ve gönderilirdi. Mors alfabesini en çok o biliyordu. Postacı Mehmet genç yaşında evlendiği gibi, peş peşe dört evlat sahibi oluşu onun yaşamında sıkıntılar yaratıyordu. Aldığı maaş yaşamı için yeterli değildi. Ailecek öğle ve akşam yemeklerini kayın pederinin evinde yerler, yatmak için kirasını ödemekte zorluk çektikleri evlerine giderlerdi.

Müdür Bey, çalışkanlığı için çok sevdiği Mehmet Bey’i diğer memurlara nazaran kollardı. İlçelerde ve beldelerde PTT müdürleri raporlu olduklarında veya yıllık izinlerini kullandıklarında, onların yerinde geçici olarak görev yapacak olan Aydın merkezde ilk akla gelen Postacı Mehmet’ti. Hem ekonomik durumunun düzelmesi, hem de gidilen PTT şubesinin sağlıklı çalışması için müdür bey hep onu görevlendirmek isterdi.

Yaşadığı sıkıntıları düşünen memurumuz Mehmet Bey, görev verildiğinde sevinçten uçacak gibi olurdu. Çünkü giderleri de azalıyordu. Gittiği ilçede kahve çay parası, hatta sigara parası azalıyordu. Ismarlanan çay, kahve, ikram edilen sigara onun için tasarruftu. Hatta evlere yemek daveti bile oluyordu. Küçük ilçelerde ve beldelerde bu hâller sıradan yaşanan olaylardı. Bu yönü ile masraflar azalıyor, aldığı harcırah da bir nevi ikinci maaş gibi olurdu.

Karacasu PTT Müdürü Ahmet Bey’in yıllık izin için başvurusuna yanıt gelmişti. Ama teslim edeceği geçici görevli henüz gelmemişti. Yazının gelmesi mühim olduğu kadar teslim alacak olanın da gelmesi gerekli idi. Evinde ailesi hazırlık içinde idi. Memleketlerine giderken götüreceklerini düşündüğünde ilk aklına gelen evlerdeki dokuma tezgâhlarında dokunan yatak çarşafı olmuştu. Karacasu Dokumacılar Kooperatifinden annesine ve kayınvalidesine birer tane alarak evde hazırlık yapmakta olan eşine teslim etti. Hatice Hanım, hazırlamakta olduğu tahta valize güzelce yerleştirdi. Kocasına dönerek:

-Yarın sabahleyin gidecek miyiz, diyebildi.

Aldığı cevap pek hoşuna gitmedi. Çünkü Aydın merkezden gelecek olan kim olduğunu henüz öğrenemediği gibi hangi gün geleceğini de bilmiyordu. “Belli değil” yanıtı Hatice Hanım’ın üzüntü kaynağı olmuştu.

Aydın PTT Baş Müdürü, Karacasu’ya göndereceği vekillik için aklına gelen Mehmet’i odasına çağırdı. Önceden hazırlamış bulunduğu “geçici görev kâğıdını” üst çekmece gözünden çıkararak Baş Memur Mehmet Bey’e uzattı. Kendisine Karacasu’nun durumunu anlattı. “Yarın sabah orada olmalısın, Ahmet Bey üç gündür beklenti içinde.” dedi.

Mehmet Bey, âdeta sevinçten uçacaktı. Müdür odasından dışarı fırladı. Çalışma arkadaşları ile ayaküstü vedalaştı. Kendi masasında bulunan bazı evrakları, bitişik masada oturan İbrahim Bey’e teslim etti. Komşularına gelen iki asker mektubu vardı. Onları da yanına aldı. PTT binasının üç basamaklı merdivenlerini basmadan atlayarak caddeye çıktı.

Evine vardığında hanımı evde yoktu. Yakında bulunan kayınpederin evindedir diyerek oraya koştu. Düşündüğü gibi orada buldu. İki küçük çocuk da yanında idi. Diğerleri okulda idiler. Yolda, hanımına anlattı, Karacasu’ya gideceğini. Bu durumdan hanımı hem üzüldü hem de sevindi. Bir ay değil mi çabuk geçer. Çocuklarının yaramazlıkları, parasızlık nasıl halledilir dedi içinden. Eve vardıklarında,

- Bana bir gömlek ve iç çamaşırı hazırla. Bir çift çorap koymayı unutma, dedi Mehmet. Takım elbisesinin yedeği yoktu. İkinci ayakkabısı da. Önümüzdeki Ramazan bayramında almayı düşünüyordu. Çocukların ihtiyaçlarından para arttırabilirse... Hanımı, kocasının istediklerini beyaz bir bohça içerisine koydu. Katladı ve Demokrat İzmir gazetesi ile bohçayı paketledi. Kocasının eline verdi. Mehmet Bey çocuklarını kucakladı, sevdi, başlarını okşadı. Hanımı ile vedalaşıp trene yetişeyim diyerek koşar adım istasyona yöneldi.

Öğrencilerin bindiği Söke – Nazilli trenine zar zor yetişmişti. İki saat sonrasında Nazilli’ye ulaşmıştı. İstasyon Meydanı’nda Karacasu otobüslerinin nereden kalktığını öğrendi. Madran Palas Oteli önünden kalktığı için oraya gitti. Uzun burunlu Karacasu otobüsünü görünce sevindi. Otobüs kalkmadan yetişebilmişti. Otobüs pencerelerini gözden geçirdi. Otobüsün ön kısımları dolmuştu. Otobüsün üstü de çuval ve sepetlerle dolmuş, muavin eşyaları çerçeve demirlerine bağlamakla meşguldü. Bağlama işi bitince muavin kahvede

oturmakta olan şoföre seslendi. Her şey tamam kalkalım mı?

Şoför, trenden başka yolcu gelir düşüncesiyle: “Biraz daha bekleyelim.” dedi. Mehmet Bey, otobüse bindi. Orta koltuklarda boş bir yer bulabilmişti. İki yolcu daha geldi. Eşyalarını verdiler. Muavin otobüsün arkadaki merdivenden çıkarak son eşyaları da koydu. Muavin, şoföre:

-Eşyaların üzerlerini örteyim mi?

Şoför:

-Ört, eşyalar toz olmasın, dedi.

Otobüs klakson çalarak hareket etti. Şehir içinde ağır ağır giden otobüs Kuyucak yoluna kavuşunca toprak yolda biraz hızlandı. Yol üzerinde ellerini kaldıranların önünde durarak onları da aldılar otobüse. Yenice kasabasına vardıklarında radyatör su kaynatmaya başladığından soğuması için fazlaca bekledi. Muavin su arki içinden teneke tas ile doldurup getirdiği suyu radyatöre ilave etti. Yola koyuldular. Yokuş çıkıldığı için otobüsün motoru homurdanıp duruyordu.

Uzun burunlu otobüs güç bela, güneş batmak üzere iken Karacasu’ya ulaşılabilmişti. Otobüsten inenler, elleriyle üstlerini silkeliyorlardı. Mehmet Bey de aynısını yaptı. Toz olmuştu elbiseleri. Otobüsten, yol yorgunluğunun etkisi ile rahavet içinde aşağıya indi. Hanımının hazırlayıp verdiği eşyaların bulunduğu filesi elinde idi. Şoför muavini hemen otobüs üzerine çıkmıştı. Eline aldığı eşyayı göstererek bağıırıyordu. Sahibine vermek için. Biraz bu yaşananları seyretti. Etrafına bakındı nereye doğru gideceğini bilmeden biraz yürüdü. İlk karşılaştığı kravatlı birisine PTT binasının nerede olduğunu sordu. Kravatlı zat, eliyle işaret ederek: “Aha orası.” dedi.

Meğer PTT, Hükümet Konağı’nın zemin katında imiş. Biraz daha yürüyünce, PTT yazısı bulunan kapı önüne geldi. Elindeki file içinde biraz kuru yiyecek ve giyecekleri vardı. Kapıda duran şapkalı müvezzi, gelen kişinin vekâleten gelen müdür olduğunu sezdi.

“Hoş gelmişin müdürüm ” dedi ve elindeki fileyi hemen kaptı, kapıyı açarak oturacak yeri göstererek, buyurun dedi. Mehmet Bey gösterilen sandalyeye oturdu. Bulduğu odanın içini gözleri ile taradı, müvezzi ye dönerek:

- Müdür Bey nerede?

- Sizin geleceğiniz ve yola çıktığınız Aydın’dan telgraf ile bildirilince, Karacasu pazarına gelen pazarcıların kamyonuna ailecek binerek gittiler. Size

rum mühürlü bir zarf bıraktı. Masanızın çekmecesinde, dedi. Bizim Postacı Mehmet artık şu andan itibaren Karacasu PTT Müdürü idi.

Müvezzi ile konuşmaya başladı. Memleketini, ailesini çocukları sordu. Dahası kendisinin nerede yatabileceğini, kahvaltı ve yemeklerini nerede yiyebileceğini sordu. Müvezzi Ahmet Efendi izin isteyerek oturdu. Handa yatıp kalkmasının zorluklarını anlattı. İsterse bu odada masa üzerinde yatabileceğini, geçen yıl Nazilli'den gelen vekilin bile yattığını, isterse evinden minder, çarşaf, yastık ve yorgan getirebileceğini, sabahları kahvaltı için çarşıda kıymalı pide yapan fırın olduğunu, belediye binasının karşısında da köfte, fasulye, pilav ve çorba satan lokanta bulunduğunu tarif ederek anlattı. Karacasu PTT Müdürü Mehmet, anlatılanları can kulağı ile dinledi, düşündü Ahmet Efendi'ye:

- O zaman sen benim için evden getirebileceklerini getiriver. Yatacağım masanın üzerindeki evrakları da aliver, üzerini sil, dedi.

Müvezzi Ahmet Efendi, beraber çalışacağı müdürünün gözüne girmek için, söylenenleri hemen yaptı. Bir solukta evine koştu. Geleceğini bildiği için uzunca minderi, yastığı, çarşafı ve yorganı hanımı hazırlamış bulunduğu kucakladığı gibi, ilkokula giden oğlu ile birlikte geri döndü. Oğlunun elinde çıkın yapılmış elma, armut meyveleri vardı. Getirip müdüre teslim ettiler.

İyi geceler müdürüm, diyerek ayrıldılar.

Müdür Mehmet, file içinde getirdiği yiyeceklerle birlikte elma ve armudu da masa üzerine koydu. Yatmadan önce karnını doyurmak istedi. Hanımı, annesinin hazırladığı börekleri de çıkın etmişti. Bir solukta yedi bitirdi. Uzunca mektup dağıtım masası üzerine serilmiş bulunan yatakta yatmayı can atıyordu. Yorgunluk üzerine iyice sinmişti. Sabah ola hayrola diyerek uzanması ile uyuması bir oldu. Horlama nedeni ile birkaç kez uyansa da uyumak için zorluk çekmedi. Yorgunluk var mı yok mu?

Postacı Mehmet'in horlaması meşhurdur. Bir keresinde, amcasının kızının evinde misafir olmuşlardı ailecek. Enişte Ahmet, horlamadan uyanmış tekrar uyuyamadığı için kalkmış yatağından Develi Kuyu mevkiinde bulunan bahçe evlerine gitmiş. Horlamasının sesi hâlâ kulaklarında çınılıyormuş.

Müdür Mehmet, sabahleyin erkenden kalktı. Yataklarını topladı. İç bölmede bir yere koydu. Ahmet Efendi geldiğinde: "Nereye yerleştireceğini kendisi karar versin." dedi. Tarif edilen kıymalı pide fırınına gitmek üzere

dışarı çıkmak için hazırlandı. Ortalık yarı aydınlıktı. Yol üzerinde bulunan, şadırvandan ellerini yüzünü yıkadı. Ağır ağır yürüdü. Fırın önüne vardığında açık olduğunu görünce çok sevindi.

Hayırlı işler, bol kazançlar, diyerek içeri girdi. Hasır sandalyelerden birinin üzerine oturdu.

Fırın ocağının saç kapağı yarı aralıklı idi. Baktığında meşe odununun korlaşmış hâlini gördü. Pideci usta, tezgâh üzerinde dağınık olarak duran ekme küreğini ve diğer eşyaları toplamak ve temizlemek ile meşguldü.

Pide hamuru üzerindeki tertemiz beyaz örtüyü biraz kaldırdı, eliyle hamuru biraz mıncıkladı. Tekrar ve düzgün bir şekilde gene örttü.

Gelen müşterinin Karacasulu olmadığını anladığı için nereden geldiğini ve kim olduğunu sordu. Yeni gelen PTT Müdürü olduğunu öğrenince biraz çeki düzen verdi kendisine.

- Müdür Bey kaç tane atayım?

- Hele bir kürek sallayıver içeriye.

Beyaz örtüyü kaldırdı usta. Küçük un teknesi içerisine ellerini uzattı ve unlu eli ile hamurdan bir parça kopardı önündeki tezgâh üzerine koydu, her iki eliyle başladı hamur üzerine vurmaya ve çevirmeye. El ve parmakların hamur üzerinde vuruş ve çevirişlerinde çıkardığı ses kulağa çok hoş geliyordu. Sanki baterist gibi ses çıkartıyordu tahta üzerinde. İşlemi biten yuvarlak pideyi yana koydu. Bir tane, bir tane daha derken bir küreklik hazırlanınca, yanda bulunan toprak tencere içindeki bıçakla doğranmış kıymadan alarak her pidenin üzerine yeterli miktarda dağıttı, parmaklarıyla hafifçe tekrar vurdu kıymalar hamur ile âdeta kaynaştı. Fırın kapağını tamamen açtı. Salladı küreği içeriye. Yan yatırarak hamurları devirdi kor ateşin yanına. Kapağı yarı açık bıraktı. Biraz sonra tekrar kürekle yokladı pideleri. Yerini değiştirdi. Sonrasında kürekle dışarı

Karacasu Kıymalısi

Karacasu Miniminisi

çıkardı. Müdür Bey'in bulunduğu yere yakın tahta üzerine deviriverdi Üst üste koydu. Tabak filan yoktu. Müşterisinin ününe sürüverdi. Sepetteki turunçtan bir tane aldı, ortasından ikiye bölerek pidelerin yanı başına koydu.

Buyurun beyim. Afiyetle yiyin, dedi. Tekrar yerine geçti. Göz ucuyla yabancı

olarak gördüğü müşteriye izlemeye başladı. Müdür Bey bıyıklarını sol elinin işaret parmağı ile sürttü ve başladı yemeye.

O ara fırıncı:

Müdür Bey nereli olduğunu söylemedin, dedi. Kısa, kısa yanıt veren Mehmet Bey ustaya dönerek:

- Sen bir kürek daha sallayıver içeriye, dedi.

Karacasu'da kıymalı pideler avuç içinden büyükçe yuvarlak biçimdedir. Etler makineden geçirilmez kıyma yapmak için. Sinirleri ayıklanmış etler ters tutulmuş bıçaklar arasında içten dışa doğru kollar çekilmek suretiyle kesilerek çok küçük parçalara ayrılır. Yeterli şekilde küçülmüşse içerisine doğranmış soğan, maydanoz, karabiber ve kekik koyarak öylece parmaklar arasında kıvama sokulur. Hamur akşamdan mayalanmıştır. Pişirildiğinde kabarır nefis bir koku verir önünüze geldiğinde. Tadından parmaklarınızı yalarsınız. Mehmet Bey de öyle yaptı. İkinci kürek kıymalı pideleri yiyip bitirdiğinde:

- Usta bir kürek daha atar mısınız, diyerek istekte bulundu.

Hakikaten başka şeymiş açıklık. Aydın'dan ayrılışında ne de olsa aç sayılırdı. Gece yatmadan önce yedikleri meyve gibi şeylerdi. Belki de hayatında bu kadar nefis kokulu ve lezzetli kıymalı pideyi ilk kez yemiş oluyordu.

- Ustam tadı damağımda kaldı bir kürek daha pişirir misin?

Son kürekle fırından çıkanların üzerine turunç bile sıkmadan yedi. Ortalık iyice aydınlanmış caddeden gelip geçenleri görüyordu. Karnı doymuştu artık Posta Müdürü Mehmet'in. Borcunu ödedi. Ustaya teşekkür etti. Dışarı çıkaca-

ğ1 sırada kahvenin nerede olduğunu sordu. Tarif edilen yöne doğru açılmakta olan esnaf dükkânlarına bakarak yürüdü.

Manifaturacı Süleyman dükkânını açmış tezgâhtarının temizlik yapmasını isteyerek fırına yöneldi. İçeri girdi. “Usta, üç kıymalı pişiriver.” dedi sandalyeye oturdu. Süleyman Bey’in kıymalı pidelerini hazırlarken tapu memuru girdi fırından içeriye.

-Ustam bana iki kıymalı atıver.

Pide ustası gülerek:

-Üç tane desen yok. Hamur kalmadı, ancak iki tane çıkar, dedi. Her ikisinin kıymalılarını aynı kürek üzerine koyarak fırına sürdü. Fırın tam tavında olduğundan kıymalıları iyice kabarmıştı. Her zamanki gibi kürekle yerlerini değiştirdi. Biraz sonra fırın kapağını araladı kürekle alarak kıymalı pideleri dışarı çıkardı, önlerine deviriverdi.

Her gün sabah kahvaltısını fırında yapan Manifaturacı Süleyman üzüntü içinde ustaya:

- Hamurun mayası mı bozuldu usta, neden az hamur yoğurdun, bu kadar hamur için fırını ateşlemeğe ne gerek var. Boşu boşuna odunları yakıyorsun. Bu durum zararına değil mi?

Usta neşe içerisinde yerinden ayrıldı. Fırın yanında duran kırmızı renkli ve beyaz süslü ibrikli su testisini, ellerini yıkaması için kapı yanındaki Manifaturacı Süleyman’a vererek,

- Yok beyim. Sabah kahvaltılık için, beş küreklik kıymalı hamuru hazırlamıştım. Ama ummadığım bir durum ile karşılaştım. Siz gelmeden önce iri yarı birisi geldi. Buralı değil. Kendisine sorduğumda, doğru mu bilmem PTT Müdürü imiş. Nereli olduğunu anlayamadım. Pide pişirmede nerede ise yetiştiremeyecektim. Tam dört kürek pide pişirtti. Hepsini yedi. Son kürekteki pideleri de götüreceğini zannetmişim.

Ellerini yıkayan Manifaturacı Süleyman, eğildiği yerden doğruldu. Direk çivisinde asılı bulunan Karacasu dokuması bez parçası ile ellerini kuruladı.

- Deme yavv!

Fırıncı zevkten dört köşe olmuştu. Açtı ağzını yumdu gözünü:

- O müdür gibi sekiz on müşterim olacak sırtım yere gelmez. Alışverişi sizin gibi veresiye değil. Yediğinin parasını hemen veriyor. Fırının şeklini değiştiririm valla... Bakalım yarın sabah gelecek mi? Dört gözle bekleyeceğim.

NEERDEE ÇOCUKLUĞUMDAKİ KARACASU PAZARI? **Mehmet Ali ÇETİN¹**

Pazarcular gezseydi de biz dursaydık ya da pazar günü kurulsaydı pazar, ne kadar güzel olurdu” gibi bir sürü şey geçerdi aklımdan; ama sadece gelir geçerdi, üstünde durmazdım. Fakat eskiler düşünmüş bunları, çevre ilçelerin de vardı pazarı ve pazartesiydi Karacasu’nun sırası. Kim bilir kaç yüzyıldır kuruyor bu dernek? Karacasu pazarı pazar günü geçtikten sonra pazartesi günü kurulur. Bu yüzden Karacasulularda pazartesi günü sendrom mendrom olmazdı. Küçük bir ilçeydi, yayan yürüyerek her yerine gidilir gelinirdi, hangi camisinin minaresine çıksan bütün ilçe göz önündeydi. Hiçbir yer uzak sayılmazdı, öğle yemeklerine eve gidilir gelinirdi. Aslında pek değişmiş sayılmaz şimdi de öyle. Sayımlarda adam getirtilerek beş bin sayısı tutturulurdu diye duyardık. Hâlâ o civarda dolaşiyor nüfusu. Dört mevsim diye öğrendik. Türkiye’nin her yerini gezdim dolaştım sayılır, dört mevsimin tam zamanında geldiği ve tam zamanında bittiği yer sadece bizim oralar varmış meğer. O yüzden olsa gerek Aydın için Herodot “Bilinen en güzel iklimin olduğu yer ve gökyüzünün altındaki en güzel yeryüzü” demiş, Evliya Çelebi de: “Dağlarından yağ, ovalarından bal akar.” demiş, uygarlıklar burada serpilmiş yeşermiş.

On bir yaşında ayrıldım Karacasu’dan. O yüzden memleket deyince sadece çocukluğum var aklımda. Yetmişli yıllara rastlar çocukluğum. O zamanlar her şey basit ve doğaldı, hormon nedir kimse bilmezdi. Sebzelerin mey-

1 1968’de Bozdoğan’da doğdu. Karacasu’yu Sevenler İlkokulu, Nazilli Sümer Ortaokulu ve Denizli Lisesinde okudu. 1989’da İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. 2001 yılında Maliye Bakanlığı Gelirler Baş Kontrolörü oldu. Aydın İli ve İlçeleri Eğitim Araştırma ve Yardım Vakfı başkan yardımcısıdır. Karacasu’nun kültür dünyasıyla ilgili çok özel gözlemleri ve yazıları vardır.

velerin neşesi, rengi, tadı, kokusu, tozu, hepsi üstünde olurdu. Ne kadar da şanslıymışız. Şimdi natural (organik) deniyor bunlara ve daha pahalı, demek ki zamanında en lüksünden yemiş içmişiz. İnsanlar geriye dönüp doğruyu buluyorlar şimdi. Ekmeğin bile kepeklisi makbul, halbuki eskiden ne kadar beyazsa o kadar iyiydi. Pazarı anlatayım diye oturdum, birkaç cümle yazmadan konu eskiye, çocukluğuma kayıyor. Demek ki diyorum pazarın içinde eski de var, çocukluğum da. Fotoroman, Teksas, Tommiks, mecmua cinsinden ne bulursam okuduğum, sonra da sinemanın önünde sergi açıp sattığım, siyah önlük beyaz yakalı, alabros traşlı, gerçekle masalı harmanladığım yıllarım. Pazarın beni ilgilendiren yanları sayarsam; buz gibi çelik gibi Afrodisyas gazozu, gevrek simit, jelatine sarılı gül kokulu helva, iki bisküi arası lokum, dondurma külahında şekerli leblebi tozu, çekirdekçiden aldığım kendir tohumu, dondurmaya saymanın âlemi yok. Hepsini alacak para nerdeee, içinden sadece biri seçilecek ve demir parayla değiş tokuş edilecekti. O da pazartesiden pazartesiye, annemin aldığı eşyaları eve götürürsek. Bir de Süleyman Rüşdi Türbesi'nin orda çeşmeye yakın yerde, kar helvası satılırdı; ama o hep param bittikten sonra, görünce aklıma gelirdi. En sevdiğim para gelin başlı 50 kuruştur ama çok şey almazdı. Atatürk Kocatepe'de düşünceli 2.5 Lira ve Atatürk şahlanmış at üstünde 5 Liraydı. Ondan sonrası kâğıt paraydı. Kurşun taşırdı 25 kuruştaki kadın; savaşlar gelirdi aklıma, harcamak gelmezdi içimden, zaten sonraları değeri anlaşıldı da daha fazla para vererek topladılar 25 kuruşlukları. Delik ortalı, buğday başaklı, meşe yapraklı sarıya yakın kahverengi paraların da değeri yoktu, bizim zamanımızdan önce varmış, ama onu verince şeker verirdi bakkal. Eskiden para kuruş ve lira varmış, üç basamaklıymış, değerliymiş paramız. Demir paralar çocuklar içindi, hatta demir dişli İş Bankası kumbarasına atar sonra da çıkarıncaya kadar akşamı ederdik içinden. Kâğıt paralar da adamlar içindi, zaten kâğıt paralar bu yüzden tütün kokardı.

Yaza gelirdi eskiden bayramlar, henüz unutmamıştı memleketini Almancılar, onlar da pazardalar. Biresse'den, bizim köyden bile gelen giden olurdu, yaylacılar o gün yayladan inerdiler. Afrodisyas'a giden turistler de mola verirdi pazarda. Herkes hatırlamak istediğini hatırlar derler ya, kışın değil daha çok yazın pazarları aklımda kalmış. Zaten kışın okul da vardı.

Yukarı Mahalle derlerdi bizim mahalleye, Erkenden kalkılır, insan içine çıkılacağından iyi giyinilirdi, önce sebze diktiğimiz harımda ne var ne yok bakılır, iki kanatlı avlu kapının arkasından dayak alınır, tırkısı açılır, irime çıkılırdı. Kapı kilitlenmez, sadece kapanırdı, bazen de avlu kapıdaki iki halka birbirine çapıt ile bağlanırdı. Neredeyse yoldaki, yol kenarındaki taşların yerleri şekilleri ezberimde. Yollar taşandı, kurşun kızgın tavaya dökülür, sonra da bütün kötü şeyler ve nazarla beraber tava yola dökülürdü, kurşun parçaları uzun zaman beklerdi taş aralarında, 25 kuruş da bulunurdu yanında, ellemezdik korkudan. Hepsi bahçeli evlerin duvarları taştan, evlerin bahçe duvarları da taşandı. Taş yolların tam ortasındaki kayrak taşlara basa basa, bazen de seksek yürürdüm. Karşıdan gelen olursa da çekilmezdim. Karşımdaki çekilince de kendi gözümde büyüdüm. Çoğu zaman yürürken aynı taşların üstüne bastığımı fark ettim sonradan. Avlu kapılarının önünden yürür geçerdik. Avlu kapıları iki kocaman kanatlı, bahçeye açılan, kimi boyasız, kimi mavili yeşilli renkli ve üstlerinde çatısı kiremitliydi. Evlerin çoğu çarşıdan Karıncalı'ya, yaylaya doğru çıktıkça günesin doğduğu yere, Babadağ'a manzaralıydı ve bahçeli, hayatlı iki katlıydı. Çarşaf makinesi sesleri şimdi eski bir şarkı gibi kulaklarımda. Şehirdeki gibi değil ki, birkaç apartman vardı topu topu, onlarında asansörü yokmuş sonradan öğrendim. Yoldan geçerken bütün evleri tanırdım, sahiplerini tanıdığım gibi, sanki evleri değil onları görürdüm. En çok Güllü Teyzenin evinden korkardım. Sarıtaş, Aşağıçeşme, Aliksanın Ekmek Fırını, Değirmancı Hakkı'nın değirmeni derken, yol da çarşıya eğimli ya, birden bire Güngen Sineması'nın yanına çıkardım dörtyola, çeşmenin yanına. Sanki pazarın kapısı burası. Bir de süsyolundan girilirdi pazara. Son olarak da Karşıyaka'dan köprüden geçilerek girilirdi. Zaten buraya Çarşıyaka deniliyor, pazar da burada kuruluyordu. Sanırım adı Çarşı Deresi'ydi postanenin altındaki dörtyoldan köprüden geçer geçmez pazar başlardı, şimdi ne köprü kalmış oralarda, ne dere, ne benzinlik. Doldurulmuş, üstüne de park kurulmuş. Pazarcılar Tavas'a giden ana yol dahil bütün çarşıya yayılırdı. Sanırım köylerden Cuma namazı nedeniyle çarşıya gelen giden olduğu için cuma günleri de mini bir pazar oluşur, bir iki yerli birkaç sergi açardı, hâlen de devam ediyor.

Herkes satılsın diye malının en iyisini seçer getirir, sabah erken, alışveriş devam ederken, birden eller açılır ve apollodan (hoparlör) dua gelir, amin de-

nilir ve pazara devam edilir. Duayla açılmış olurdu Pazar. Alış da olur pazarda veriş de, bereket olurdu her işte. İnsanlar sanki öylesine dolaşmış gibi görünürdü ama herkesin kafasında planı olurdu. Yeni öğrendim bu yürüyüşün adı bile var “Pazar gezmesi”. Pazarı tek kelimeyle tanımla deseler bereket derim. Duayla açılır demiştim ya bir de pazarlık yapıldı bereket asıl buradaydı.

-Kaç para bizim kız biber?

-Beş guruş.

-Dört buçuk olma mı?

-Olu bizim kız neğıda oosunn?

-Yarım kilo vee bakalım.

Yaa işte böyle buçukçu derler Karacasululara ve ticarete de kafaları yatkın olur. Hesap kitap bilirlir. Bize göre dedeydi; ama babam Tatlı Halil Dayı dediği için biz de öyle alıştık; Karacasu'nun yerlisi rahmetli, ondan duymuştum.

Bir Yahudi tüccar gelip Karacasu'ya yerleşmek istemiş İlçeye girerken bir çocuk görmüş ve şuna bir soru sorayım da buranın insanı nasıl olur tartayım demiş kendi kendine, ve çocuğa

- Eşeğim de, tavuğum da, ben de yoldan geliyoruz acıktık, nerden yiyelim, ne yiyelim, diye sormuş.

Çocuk da:

- Çarşıdan karpuz alın yiyin, içini sen, kabuğunu eşeğin, çekirdeklerini de tavuğun yersiniz, demiş.

Tüccar buranın çocuğu buysa, bana burdan ekmek yok demiş ve geri dönüp gitmiş.

Neyse pazara girelim. Çeşmede elimizi yüzümüzü yıkadık. Sağdan sayarsak Sayan Bakkaliyesi, pazartesileri açılan Kalaycı Ali'nin dükkânı, harıl harıl çalışan ekmek fırınında bir yandan fıstıkçı gene iş başında, rahmetli Helvacı Yalçın Amcanın tatlıcı dükkânında gözüm susamlı helvaya takılmakta, çam ağaçlı Park Kahvesi'nde insanlar çayını yudumlamakta, manifaturacılar ellerinde bir metrelik cetvelle kumaşı arşınlamakta, pazara getirilen eşeklerin park edildiği hanlarda bir curcuna, berberler, kahveler her yerde ve herkeste tatlı bir telaş. Köylüler, bilhassa Alemler'den gelenler sebzelerini bu muhitte satardı. Hayvan, peynir, zahire, sebze pazarları manifaturacılar... say say bitmez. Hani hayatım gözümün önünden film karesi gibi geçti derler ya , ay-

nen öyle oldu işte şimdi. Biz çocukken bile tanıdığımızı göre pazarda herkes birbirini bilirdi demek ki. Bütün yüzler aşına, Kır Bekçisi Hasan Amca, sınıf arkadaşım Şenol her zamanki yerinde ve önünde elmaları, bazı insanları sadece pazartesileri görürdüm hep aynı yerde sergisinin başında. Herkesin yeri ve rolü bellidir. Her şey yerli yerinde her hafta her şeyden herkesten bir ses, doğal bir telaş, insanlar birbirine bir selam mesafesi yakınlıkta, ortalık arı kovanı, pazarın kendine has sesleri, kimse yadırgamıyor. Herkes benimsemiş bu ahengi. Şimdi İstanbul'da dahi duysam tanırım pazarın sesini. Gina garabber gına garabber, galbur elek ucuuuz, ha deee balcan, balme, domat... Pazartesi sesiydi bu. Duymak yeterdi, kim bu diye dönüp bakmaya gerek kalmadan tırdık sesin sahibini.

Pazarı anlatırken bakkalları anlatmamak olmaz. Bakkallar da pazartesileri nasibini fazlasıyla alırlar, pazar kalkınca onlara kalırdı meydan. Mahalle aralarında küçük küçük; Rüştü'nün, Erdiñçabegilin, Mehmet Sayan'ın dükkânları vardı. Çarşıda da büyük olanları Yıldız Bakkalı, Çöllü, Yalçınkaya Bakkaliyesi. Market yoktu o zamanki süpermarket şimdiki bakkal kadardı. Ne aldıysak bakkal yazardı, ay başında alırdı, kredi kartı sonradan çıktı. O zamanlar yağmur yağdı, toprak koktu, insanların yarısı aç yarısı toktu, yine de fazla ihtiyaçları yoktu. Hatırlıyorum da üç beş çeşit mal vardı, ama ne ararsak bulurduk bakkallarda, demek ki ihtiyaçlar azdı ve eskiden mutlu olmak kolaydı. Tek kanalda her programı izlerdik. Şimdi yüz kanalda seyredecek bişey bulamıyoruz, yani şimdi mutlu olmak daha zor. Bulunmayan mal Nazilli'de bulunurdu, orada da bulamazsan İzmir'de vardı.

Pazarın en sevmediğim yanı mahallede oyun oynayacak kimse bulunmayıştıydı, bir de alınan karpuzların eve taşınmasıydı. Babam karpuz alırken, önce gözülle seçer, bir avucunda okkalar, sonra da işaret parmağıyla tıklatır dinlerdi, iyisinin sesini anlardı, çünkü hiç kabak çıkmadı. Nedense en büyükleri seçilir ve kantara konurdu hep. Bardak alınırdı sıralanmış bardaklardan biri gözle seçilir, evrilir çevrilir, ellenir bakılırdı. Emzikli emziksiz olurdu, her yeri kapatılır yanaklar şişirilerek bardağın ağzından üflenir, birden çekince pofff sesi duyulur, hava kaçığı var mı bakılırdı. Herkesin bir fasulye kırma hakkı vardı sanki alırken. Aslında bunlar da bir nevi okuldu, kurbanlık nasıl alınır? Pazarlığı nasıl olur? İyisi neresinden anlaşılır? Alındıktan sonra eve

nasıl götürülür? göre göre öğrendik. Tabi eskiden hormon meselesi yoktu. Annemin yanında dolaştığımdan hep, alışverişi iyi bilirim. Gerçi o zamanlar pazarda güven esastı, kandırmacalar sonradan çıktı. Kollu teraziler vardı, mal terazide oturmazsa denk gelmiş sayılmaz, bir iki daha atılırdı. Terazinin kefesinde bazen bir veya iki kiloya denk taş dururdu da kimse bişey demez, şaka da olsa itirazen takılan olmazdı.

Karacasu'da gelenek, görenek ve kültür bir nevi şenlikti pazartesileri. Sanki nabzı haftada bir gün atan bir canlı gibi. Pazar dengeleninceye kadar pazarlık devam eder, sonra bir ahenk tutturulur, kendiliğinden rayına otururdu işler ve alışverişler. Hesap verme, hesap alma, hesap görme günüdür pazartesileri. Herkes karınca gibi, arı gibi çalışır, evine bir haftalık erzak taşır. Herkes birbirini, anasını atasını tanır, kim nerenin malını satar bilinirdi. Dost düşman karşılaşır, hâl hatır sorulur, merhaba, iyi günler, günaydın, nasılsın, denir, çocuk çocuktan konuşulur hoşbeş edilirdi. Geçmiş olsun, gözün aydın, hayırlı olsun denir, toplum içine harç konurdu. İnsanlar borç alır, borç verir, geri öder tanışır, pazarlık ederken muhabbet kurulurdu. Bağırta çağırta içinde herkes

Karacasu'da Pazartesi Günü

1970'lerde Pazar Yerinden Geçen Bayram Korteji, Acet Eczanesi Önünden Postaneye Doğru Düşünümüz

duymak istediğini duyar, işi neyse onu konuşurdu. Kasetçi kendi bağırılmazdı yeni çıkan ya arabesk ya türkü son sesinde karar bulurdu. Belediye bir haftalık diyeceklerini biriktirir, apollo dan o gün söylenirdi.

- iiiilan
- Belediye başkanlığından,
- Oğlak kaybolmuştur, çocuk bulunmuştur.

Eskiden pazar arabası mı vardı? Naylon torba, Sepet, file, kâğıt poşet dolurur, yük ağırlaşınca tanıdık bir esnafın dükkânına konulurdu. Biz Keçeci Teefiğin dükkânına koyardık. O zamanlar cep telefonu da yoktu, insanlar kimi arıyorsa; ya geçeceği yerde beklerdi ya da peynir yoğurt satılan halin üstünden kuşbakışı bakar bulurdu. Aşağıda tam ressamlık manzara, satıcıların sergisi renk cümbüşü, kimi diğerinden kilo, gram almakta, kimi alışveriş yapmakta, kimi ayaküstü muhabbet etmekte. Giysiler giysiler renk renk. Kolay gelirdi, birine bakıp da hangi köyden geldiğini bilmek. Horoz elde baş aşağıda, tavuk yerde ayakları bağlı, köylülerin sırtında uyumuş kalmış bağlı bebekler.

Esnaf da en yoğun gününü yaşar ve o gün hem coşkulu hem daha sesli konuşulurdu. Kahveler Parklar dolar dolar boşalırdı.

-Hamdabee

-Eeyyy

-Bizi davşan ganı üç çay yapıvee.

-Tamam aabem.

Köylerin erkekleri öğleden sonra meyhaneye gider, ardından kavga olur. Akşamüstü ortalık durulurdu. Ağır dolu gelir, hafif dolu dönerdi kamyonlar. Akşamüstü pazarcılar bütün yorgunluğu, hasılatı, bütün hareketi ve pazarı toplar giderdi. Artık ne pazar, ne insanlar var, pazara daha yedi gün var. Akşama doğru çöpler ve çöpçülerin zamanı, sahne onların yeri. Haa söylemeden geçmeyeyim, pazarda yumak, iğne, iplik almayı unuttuysan geri dönüp almaya gerek kalmazdı. Hafta içi aradığın ne varsa Çancı İbrahim Karabay'ın eşeğindeki dolaptan çıkardı.

Çancı (Tuhafiyeci) İbrahim Karabay Ağabeyimiz

HALİL DEDE VE FATMA NİNE'DEN BİZE KALAN

Emine ÇETİN ATICI¹

O, sokağımızın Halil dedesidir. Alnında her biri bir acıyı, bir üzüntüyü anlatan yol yol çizgileri... Dramlarla dolu koskoca bir yaşam... Tecrübesi kazınmış ak sakallı yüzüne sanki derin derin.. Kısacık boyludur, bacakları dizinden hafifçe kıvrılır, kukla gibi elleri yanlarda sallanırcasına durur. Şapkasının altında ak saçları saklanır Halil dedenin.

Babam Halil dayı derdi, annem Halil amca biz çocukların ise Tatlı Halil dedesiydi. Zaten bütün mahalleli bir aile gibiydi. Halil dede hep hayat arkadaşı Fatma nineyle beraber gelir aklıma nedense. Fatma ninenin incecik yumuşak sesi hâlâ kulaklarımda, silik dururdu Halil dedenin yanında.

Biz hep küçüktük ve Halil dede hep büyüktü. Biz büyüdük, Halil Dede aynı kaldı tanıdığımız ilk günkü gibi!!

Titrerdi, hem de sadece eli değil, bütün vücudu titrerdi. Ne yemek yiyebilirdi kaşıkla dökmeden, ne de dolu bir bardaktaki çayı içebilirdi. Aslında ırlanırdı, titrekti yani.

Merak ettiniz değil mi neden titriyor Halil dede diye? Anlatayım. Anlatayım; ama bizim onunla tanıştığımız ilk günden başlayayım onu anlatmaya.

Karacasu'da, Küçük Dağlı Mahallesi'ne yeni taşınmıştık. Ben daha okula gitmiyordum. Her şey değilse de bazı anlar 40 sene öncesinde de olsa bu-

1 Bozdoğan 1965 doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Karacasu'da gerçekleştirdi. 1988'de Ağrı Eğitim Yüksek Okulu sınıf öğretmenliği bölümünü, 1998'de Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Türkçe bölümünü bitirdi. 2002 yılından beri İzmir'de sınıf öğretmenliği görevine devam etmektedir. Edebiyata meraklı olan Emine Hanım, yukarıdaki öyküsünde bize geçmişteki Karacasu'dan pek güzel sahneler ve anılar sunuyor.

gün gibi hatırımda.. Taşındığımız ilk günün gecesinde hoş geldinize geldiler. Ben ve benden küçük kardeşlerim Tülay ve Mehmet Ali: “Anne bu dede neden hep titriyor?” diye sessizce annemize soruyorduk; bütün dikkatimizi üzerinde hisseden Halil dede ise adı gibi tatlı tatlı gülümsüyordu. Neredeyse ona bakarken bakışlarım bile titremeye başladı.

Şundan, bundan konuşulduktan sonra sıra ikram edilen çayların içilmesine geldi. Herkes çayını içti. Halil dedenin çayı öyle duruyordu.

- Halil dede çayını içsene soğuyacak, diyorduk.

Biz çocuklar olarak belki de nasıl içtiğini merak ettiğimiz için ısrar ediyorduk. O da

- İçerim, diyordu.

Sonunda annem söze karıştı.

- Halil amca içsene çayını.

Halil dede utana sıkıla;

- Çocuklar üç beş yudum içiverirlerse kalanını ben içerim, dedi. Kardeşim Tülay, çayı hemen eline alıp Halil dedenin dudağına götürüp içirmeye başladı. Üç beş yudumdan sonra Halil dede bardağı eline aldı. Kendisi içmeye başladı. Sonra anlatmaya başladı;

- On bir yaşındaydım. Babam beni eşekle oduna gönderdi. Ormana doğru geçtiğimiz bahçelerin birinde kuyu varmış. Görmedim. Eşek kuyunun içine düştü. Ben de babam beni dövecek diye çok korktum. Başladım korkudan titremeye. İşte, o gün, bu gündür böyle titrerim, dedi.

Bu tanışma gecesinden sonra Halil dede sık sık bizim misafirimiz oldu. Onu çok sevdik. Biz ona alıştıkça sanki titremesi durdu. Biz fark etmiyorduk

Yazıda Anlatılan Tatlı Halil Dede

ya da ilgimizi artık çekmiyordu. Ne zaman canımız sıkılsa onun yanına koşar bize bir şeyler anlatmasını isterdik. Okul öncesi kitaplar mı vardı o zamanlar! İşte Halil dede, bizim okul öncesi kitabımızdı. Hatta ilk öğretmenimizdi. Hiç bıkmadan ve kızmadan her soruyu sordüğümüz, cevabını aldığımız, katıksız saf Karacasu ağzıyla konuşurdu. İşi yoktu, işe ihtiyacı da yoktu. Şimdi beton altında kalan bütün taş yolları kendisinin döşediğini anlatırdı. Doğruydu üstelik bize şaka yapardı; ama hiç yalan söylemedi.

Madalyasını yakasında her gördüğümde askerliği gözümün önüne gelirdi. Sanki askerlik anılarını bizim aklımıza yazmıştı. Hele hele Atatürk'ü gördüğü, konuştuğu anısını yaşadığına pişman olacak kadar anlattırdık sanırım.

Halil dede tüm vücudunun titremesine rağmen askerlik yapmış. Kurtuluş Savaşı'na katılmış. Küçük bir çalının arkasına saklanarak düşman askerlerinden kurtulduğunu ve hayatını o çalıya borçlu olduğunu söylerdi. Kurtuluş Savaşı'nı yaşamış; ordumuzun ve Türk Hava Kurumunun önemini anlamış biri olarak her yıl kurban derisini mutlaka Türk Hava Kurumuna verir ve "Türk Hava Kurumundan başka hiçbir yere vermem!" derdi.

Gazi maaşı vardı üç ayda bir aldığı. Onunla geçimini sağlamaya çalışır, kırlara gider kekik toplar, Fatma nine de kekik suyu çıkarır, şişelere doldurur, sepete koyar, satmaya götürürdü. O kekik suyu çıkarırken ocaktaki ateşle oynamak, Fatma ninenin ateşin içine koyduğu soğanların pişip pişmediğine bakıp söylemek de sanki benim görevimdi.

Bahçesinde kendisi gibi renkli nergis ve sümbülleri zambakları olurdu. Her sene onlar demirbaş gibi yerinde olurdu. Bizim evin bahçesiyle onun evinin bahçesini taştan örülü bir duvar bölerdi. Duvarın arkasından bile konuştuğumuz olurdu. Bahçesine bakan tek odalı toprak damlı bir evi vardı. Evin yanına bitişik taş duvarla çevrili içinde ocak bulunan ve mutfak niyetine kullanılan bir yer vardı. Demet demet mis gibi kokulu kekikler duvar kenarında yığılı olurdu. Ocakta sacayağının üstünde, içi kalaylı, dışı isli karalı, kapaklı orta boy bir bakır kazan hep dururdu.

Sekiz kardeşlik, kardeşlerden biri ya da birkaçı evde değilse, sokakta da bulamazsan mutlaka Halil dedenin yanındadır ve ona bir şeyler anlattırır. Sorardık hep :

- Halil dede, Fatma nineyi ilk ne zaman gördün, beğendin diye.

Tabii ki sonra da Fatma nineye anlattırırđık. Bazen de bizim yanımızda bir kavgaya tutuşurlardı, kinayeli kinayeli konuşurlardı. Kavgaları bile tatlı olurdu, soyadı boşuna tatlı değildi Halil dedenin.

Fatma nineyi istemeye geldiklerinde Halil dedeyi kapı aralığında görmüş. Ama Halil dede, Fatma ninenin yüzünü görememiş. Çünkü o zamanlar kızlar iki elleriyle yüzlerini kapatır, parmaklarını biraz aralar, kız istemeye gelen ailenin önünde üç defa gelip giderlermiş. Dolayısı ile damat olacak oğlan, kızın boyunu posunu görüyormuş; ama yüzünü göremiyormuş. Keşke bunları çocuk olduğum o dönemlerde değil, şimdi dinleseydim de sizlere o zamanların âdetlerini daha fazla anlatabilseydim.

Halil dededen o kadar çok şey dinler, o kadar çok şey anlattırırđık ki; hatta onun birkaç cümlede bir söylediğı “hani” kelimesi bizim ağızımıza da yapıştı.

Çok acı yaşamış, görmüş geçirmişti Halil dede. Tam 9 çocuğı olmuş, ölmüştü; ama 1 kızı yaşamış, 8 çocuğunu kendi elleriyle toprağına vermiş olmanın acısını düşünsenize... Kim bilir belki bu acıları onu bize yakınlaştırdı. Bizi sevdiğı gibi mahalledeki bütün çocukları, kendi çocuğı, torunu gibi görür, severdi. Çocukça oyunlarımızla onu kızdırmaya çalışsak da o bize kızmazdı. Ya da kızmamaya çalışırdı. O, o titreyen hâliyle savaşa katılmış. Gazi olmuş, gazilik maaşı ile tek odalı toprak damlı evine elektrik alamamıştı. Biz de her akşamüzeri evine gider, hem bahçesinde oynar, hem de;

- Halil dede hadi bize gidelim, diye tuttururduk. Fatma nine çoğı zaman erken uyumaya alıştığı için gelemezdi.

Evinin bahçesinde bir-iki çeşit sebze yetiştirmeye çalışan Halil dede bahçe işleriyle oyalanırken bir türkü tuttururdu.

“Balmeyilen, badılcan
Ben askere yazılcan
Yazılırsam yazılam
On beş yaşında gız alcam.”

Bunu duyan ben muzipçe

- Halil dede sen evli değil misin, der kaçardım. Halil Dede de ardından birkaç adım koşup:

- Seni gidi dalgacı seni, diye beni kovalardı.

Şu satırları yazarken onları o kadar çok özledim ki: “Mekânları cennet olsun.” derim.

Halil dede’yi ilk gördüğümde beş altı yaşlarında idim. Şimdi ise 43 yaşında dayım. Ben hemen hemen her gün olmasa bile birkaç günde bir onu hatırlarım. Üzüntüyle içim burkular. Neden mi? Bakın anlatayım: 1970’li yıllarda çay, şeker, pirinç, yağ vs. kuyrukları olurdu. Yani elinde paran olsa bile, istediğin zaman gidip bir kilo çay, şeker alamazdın. O zamanlarda karaborsa kelimesi çok söylenir, duyulurdu. Dolayısı ile kısıtlı alınan bir şey kısıtlı tüketilmek zorundaydı. Evde şeker bittiği zaman çayı pekmezle, kaba şeker denilen; ağza konulunca eriyen Konya şekeriyle bile içmeye çalıştık. İşte böyle bir dönemde çayını içen Halil dedenin acaba bir bardak daha içecek miyim, diye yan gözle baktığı anı, bugün gibi hatırlarım ve şimdi demlikte kalan çayı döktüğümde Halil dedenin o bakışlarını hatırlarım içim burkularak.

Halil Dede ve televizyon geliyor aklıma. Bir de, yetmişli yılları televizyondan bahsetmeden geçmek olmaz hani!

Yaşadığımız yer olan Karacasu’ya televizyon sanırım 1973 yılında geldi. İlk zamanlarda ilçenin zenginleri aldı. Birkaç mahallede bir televizyon vardı. Dolayısıyla kimi 80–90 yaşında, kimi 30’unda, kimi 40’ında, 50’inde, kimi de daha genç yaşta tanıştı televizyonla. Ben ise ilk gördüğümde 3. sınıfta idim. Hiç unutamam, Çarşı içinde bir kahvehanenin bahçesinde yüksekçe bir duvara monte edilmişti. Okuldan çıkmış, eve gidiyordum. Bir de baktım ki büyük bir kalabalık. Okuldan çıkan çocuklar da orada. Çoluk çocuk, kadın erkek, herkes orada. Çoğu televizyonu benim gibi ilk kez görüyordu. O an ne düşünmüştüm bilmiyorum; ama sinemaya ilk gittiğimdeki şaşkınlığımı hâlâ hatırlar ve gülerim. Sinema binasında perdenin bulunduğu duvarın arkasında hiçbir şey yoktu. Koşarak gelen bu at nereden geliyor diye çok şaşırılmışım. Sinemadan çıkar çıkmaz ise sinemanın perdesinin bulunduğu duvarın arkasına koştum atları görebilmek için.

Demıştim ya! Televizyon ilçeye yeni geldi, birkaç mahallede bir televizyon vardı diye. Durum böyle olunca televizyon olan evlerde pek çok misafir olurdu. İzlenmek istenen dizi bittiğinde, ev sahiplerini bezdirmeyelim, tekrar televizyon seyretmeye gidebilelim diye hemen kalkılırdı. O zamanlar neredeyse her diziyi sever, seyrederdik. Hangi diziler mi? Tatlı Cadı, Kaçak, Siyah Lale,

Aşk-ı Memnu, Kaynanalar vs. hepsini ne çok ilgiyle izledik. Kaynanaların başlangıç müziği, Tijen'in çılgınlıkları bugün gibi kulaklarımda.

Toplu olarak dizileri, haftada bir olan Türk filmlerini izlemenin zevki de bir başkaydı hani! Ağlanırsa hep beraber ağlanır, gülünürse hep beraber gülünür, bazen de kötü karakterleri oynayanlara hep beraber kızılır, yüksek sesle eleştirilirdi. Mutlu sonlarsa herkesin yüzünü güldürürdü.

Televizyonla yaşamlarının son yıllarına yakın bir zamanda tanışan Fatma nine ve Halil dede ile televizyon izlemek de ayrı bir zevkti. Fatma nine çoğu zaman başındaki yemeni ile yüzünün yarısını kapatır, yüzünü çevirir televizyona bakmazdı.

-Fatma nine ne oldu, niye bakmıyorsun, dediğimizde genellikle haber spikerinin hep kendisine baktığını söylerdi. Biz de o sana bakmıyor diye gülerdik.

Hatırladığımda hep tebessümle güldüğüm, radyoların ilk yıllarında Yılmaz Ağabey dediğim birinin bir anısını da anlatmadan geçemeyeceğim.

Yıl..?. evimize bir radyo aldım. Evde anama anlattım. Bak ana şuradan açacaksın, şuradan kapatacağın diye gösterdim. Radyoyu açıp evden çıktım. Anam tam namaz kılacağı zaman radyoda türküler başlamış. Anam dönmüş radyoya: "Sus bak namaz kılacağım." Radyo susmaz. Anam: "Bak sonra günah olur, namaz kılacağım susun!" Radyoda türkü programı devam eder. Anam en sonunda evde ne kadar yastık, yorgan varsa radyonun üzerine yığılmış, başlamış namazını kılmaya.

Yılmaz Ağabey eve gelmiş.

-Ana radyo nerde?

-Daa yorganların altında. Namaz kılacaktım, türkü çağırmaya başladılar. O kadar susun dedim, susmadılar. Öldüler mi, kaldılar mı bilmem!

Yine, başka bir mahallede de yaşlı mı yaşlı bir nine, evli olan kızının evinde oturuyor. eve televizyon almıyor. İlk kez televizyon gören yaşlı teyze televizyondaki insanlara bakıp: "Bu kadar insan niye bize geliyor?" diye bakarmış ki evlerinde yine pek çok insan tabii ki tv'de, kendi kendine söylenirmiş. Kapıyı dayahladım, tırkıladım gene bu kadar insan nasıl gelmiş, diye söylenir dururmuş.

Bire bir yaşanan bu olayların, yaşantılarından anlatımından sonra yeri gelmişken sizlere bir de benim elektrikle tanışmamı anlatayım:

Ben de elektriği köyümüz Biresse'den taşınıp Karacasu'ya gelirken 1969 yılında ilk kez gördüm, İlk kez yolcu olduğum, bindiğim araba cipti. Cip yol aldıkça uzaktan uzağa ışıklar görünüyordu. Yaklaştıkça gözlerime inanamadım. Her yeri aydınlatan bu şeyler neydi? Kendi kendime bu soruyu sorarken cipi kullanan şoför ve yakınımız olan Nihat Ağabey: "işte bunlar sokak lambaları," dedi. "Sabaha kadar yanar bunlar, bakın her tarafı nasıl da aydınlatıyor." İlk kez köyümden dışarı çıkıyordum; cip ilerledikçe yeni yeni yollar açılıyordu. Yol kenarlarında, tarlalardan evlerine giden insanları görünce kendi kendime; Allah Allah ben bu insanları hiç tanımıyorum, bunlar da kim, diye soruyordum. Meğer benim köyümün dışında ne kadar büyük yerler varmış. Gerçi annem anlatmıştı: "Bak Emine, bu gördüğün dağların arkasında başka köyler, şehirler var." diye. O zamanlar üç dört yaşlarında olsam da bu söylediklerini çok iyi hatırlıyorum; ama anlayamamıştım köy nedir, şehir nedir. Annem de ya doğum ya hastalık sebebiyle köyden başka bir yere gidebilmiş. Uzatmayayım. Karacasu'ya vardığımızda gece olduğu için cipten iner inmez sokak lambasını altına geçtim. Başımı kaldırdım. Bu nasıl bir şey diye uzun uzun baktım, incelemeye çalıştım. Bir zaman göremedim. Gözlerim kapatsam da ışık içindeydi.

Oturduğumuz evde artık elektrik vardı. Bir düğme ile her taraf aydınlanıyordu. Ne gaz lambası, ne de lüküs lamba vardı artık, annemin bize ilk tembih: "Bakın çocuklar siz bu elektrik düğmelerine dokunmayın. Hele hele eliniz ıslaksa sakın dokunmayın sonra çarpılırsınız," olmuştu. Çarpılmak ne demekse! Ben bütün tembihlere rağmen denemeden edemedim. Yalnız elimin ıslak olmamasına dikkat ederek hızla elektrik düğmesini aşağıya indirdim. (O zamanlar elektrik düğmeleri basmalı değil indirip-kaldırmalı idi) Baktım yandı. Gündüz olmasına rağmen çok hoşuma gitti. Düğmeyi yukarı çıkardım elektrik kapandı. Artık öğrenmiştim. Korkmadan açıp-kapatıyordum.

Sadece ben miydik hayatımıza yeni yeni giren yeniliklere karşı şaşkınlığı, korkusu olan? Benden küçük olan kardeşim Tülay; Nazilli'ye gideceğimiz bir gün ilçenin tek otobüsü olan ve İlhanın otobüsü denilen otobüse bineceği zaman yerlere yattı, ağladı. "Bu araba çok büyük ben korkarım!" diye bar bar

bağırda da sonunda yaka paça bindirilmek zorunda kaldı.

Kardeşim otobüsten çok büyük araba diye korkarken, köyümüze kamyon ilk geleceği zaman (farları için) halk, iki gözü varmış diye evlerine saklanmış, kimi bahçe evlerine gitmiş korkudan.

Köyümüzde yaşanan bir başka ilki de halamdan duymuştum. Halam kaç yaşındaydı? Hangi yılda? Dinlediğim zaman sormamıştım. (belki 60-70 yıl önce) Yalnız halam anlatıp anlatıp gülerdi.

Tellal bağırmış: “Vali gelecek. Köyümüze vali gelecek.”

Herkes sokaklara dökülmüş. İnsanlar birbirine sormaya başlamış. Vali ne, nasıl bir şey?

Vali gelmiş köye.

Valiyi gören biri görmeyenler için başlamış sokaklarda koşup bağırma: “Vali geldi. Aynı insan! Vali geldi! Aynı insan!”

Nereden nereye geldik değil mi? İnsanlar ve şarkılar yaşadığı zamanla anılır, sanırım şimdi o zamanların Halil dede ile Fatma ninesini daha yakından tanıdık.

Devam edelim, Bir gün elma yiyordum. Nasıl, ne şekilde yedimse! bit-ti diye kemiğini attığımda, Halil dedenin bana çok kızdığını gördüm. Bize hiç kızmayan Halil dede hiddetle elmayı bitirmeden niçin attığımı sordu. “Bitmişti” dedim. “O elmanın daha yarısı duruyor, yemedin!” dedi. Sustu. Gözleri daldı. Ağlamaklı anlatmaya başladı. Bu yediğin, yedim deyip de yarısını attığın elmanın tadını bilmeden, kısacık ömürlerinde ne bir elma, ne bir portakal... yemeden Çanakkale Savaşı’nda ölen askerlerimizi düşününce... Sözlerinin devamını getiremedi. Sustu ve biraz sonra devam etti.

“Hiçbir zaman karnım doyuncaya kadar yemek yiyemiyorum. Beğenmediğim yemek hiç olmaz. Kana kana su içtim mi hemen askerlerimiz gelir aklıma. Onalar ki 17, 18, 20, 22 yaşlarında hayatlarının baharında bu dünyadan ayrıldılar. Cephede doya doya...” Yine başladı ağlamaya. “Kana kana su içemediler, doğru dürüst suyumuz bile yoktu. Susuzluktan dudaklarımız çatladı da sizin içmem diyeceğiniz suları içtik.” O an anlamıştım ki Halil dede açık kalan çeşmeleri gördüğünde neden o kadar kızıyor. O an atılan, dökülen bir şey olduğunda: “Müsrif olmayın.” diye niye kızıyor anlamıştım.

Ben sessiz ne diyeceğimi bilmeden öylece kaldım. Çocuk da olsam ya-

şadığı duyguları hissedebiliyor, yaşadıklarını kavrayabiliyordum. O an onun hissettiklerini hissetmemek elde mi ki...

Devam etti Halil dede: “Onlar da ana kuzusu idi. Ama bu vatan için seve seve gönüllü gittiler.” sözleri boğazında düğümlendi yine. Baba olanlar beşikte bıraktıkları çocukları sokakta oynarken buldu. Tabi geri dönebildiyse. Çocuklar babalarını görmediler, bilmediler. Analar resimlerle, o da varsa tabi, anlattılar çocuklara babalarını. Sofralar kurulurken ya gelirse, ya geliverirse diye bir fazla kaşık koyulurdu, sofraya. Her evden en az bir erkek askere alındı. Köylerde erkek olarak çocuklar, yaşlı dedeler kalmıştı sadece. Kadınlar erkeklerin yaptığı işleri de yapmak zorunda kaldı. Elde yok, avuçta yok. Analar çocukların ceplerine leblebi diye ekmek kırıntısı koydu.

Halil dedenin Çanakkale Savaşı ile ilgili o kadar çok anısını dinlemiştim ve onun anlattıklarıyla yoğrulmuşum ki dinlediklerim şiir olup dökülürdü dudaklarımdan.

“ ...

Yağmur yağmur döküldü Mehmetçiğin kanı,
Şimşek oldu çarptı yürekler,
Dolu oldu koptu kol, bacak parça parça,
Kar oldu eridi, toprağa döküldü Mehmetçik.
Yeşerdi her bahar sürülen tarlalarda yeniden yeniden...
Dayanır mı yürekler bu acıya vatan sevgisi olmasa.
Hangi canan uğruna vazgeçtiler candan
Hangi lider cepheden cepheye koşar
Bu kutsal aşk olmasa.
Var mı ki dünyada savaşırken insanlık öğreten asker
Var mı ki dünyada düşmanın yarasını saran asker
Var mı ki dünyada Çanakkale'deki inanılmazı başaran Mustafa Kemaller
Teşekkürler sana Atam!
Teşekkürler size Çanakkale Kahramanları!

...”

Yıllar sonra Çanakkale Şehitliği'ne gittiğimde aynı şeyleri hissettim önceden yaşamış gibi..

Halil dededen her gün bir dram dinlerdik. “Anam ben çocukken bazlama

ekmeğin üzerine biraz su sürer, bak oğlum ekmeğini yağladım derdi de ben de onu yağlanmış ekmeğin olarak yedim. Ekmeği ekmeyle yediğimi bilirdim ben peynir niyetine. Hem de peynirim bitmesin diye ufak ufak ısırdım. Hey gidi günler hey. Ne günlere geldik. Yediğimiz önümüzde yemediğimiz ardımızda. Şükürler olsun.

Babam genç yaşta hastalıktan ölmüş. Anam 3 çocuğuyla kalmış ortada! Yoksulluk diz boyu. Ne yiyeceksin, ne içeceksin! Bir şey istedik mi anam alamayınca başını arkasına çevirir ağlardı. Bazen pazardan fırın ekmeği getirtiliriverirdi anam bize. Pasta gibi yedik onu. Zaten adını da pasta ekmeğe koymuştuk.

Anamın bir elbisesi vardı. Dokuz yerinden yamalı. Çamaşırı, meşe ağacının külüyle, tokmağı vura vura yıkardı. Şimdi ki gibi sabun mu, ilaç mı vardı. Yemeği pişirmek için önce ateş yakacaksın sonra o ocağa yemeği koyacaksın. Şimdi kolay. Çıt diyor kibrit, yak ocağı, pişir yemeğini. Bizler ömrümüzün son döneminde buzdolabının, merdaneli çamaşır makinesinin nasıl bir şey olduğunu kullanmasak da gördük. Hele hele o televizyon denilen eşyayı. Ama anam-babam hiç görmediler.” derdi. Yaşamı son zamanları dışında sanki hep savaş yılları ve savaş yıllarının izleriyle sürmüştü.

Zaman zaman da Fatma nineden bir şeyler anlatmasını isterdik:

— Fatma nine sen çocukluğundan bir şeyler hatırlıyor musun? Anlatsana bize.

Fatma nine:

—Ne hatırlayayım. Gece gündüz ağlarmışım ben!

—Neden

—Anamın; evde doğru dürüst yiyecek olmadığı için sütü olmazmış. Benim de karnım acıkınca anamın sütü de yetmeyince, açım ben diye sabaha kadar ağlarmışım. Komşular da anama: “Çocuk bu gece çok ağladı derlermiş.” Anamda açlıktan diyemez: “Hasta herhâlde” dermiş. Yoksulluğun en kötüsünü yaşamışız kızım Emine.

—Fatma nine benim dedem de (annemin babası) Çanakkale Savaşı’nda gazi olmuş. Bir kolu kopmuş da o yüzden dedeme köyde Çolak Mehmet derlermiş. Çocuklar dedemin kolunun olmadığını görünce korkar, kaçarlar. Tek koluyla çalışıp da geçimini sağlamaya çalışmış. Devletin vereceği gazi-

lik maaşını kabul etmemiş. “Ben iki kolumu, bacağımyı yitirmedim. Tek kolumu kaybettim. O da vatan için!” dermiş. Keşke devletin verdiği maaşı alsaydı da nineciğim de çok çekmiş olduğu yoksulluğu bir nebze olsun azaltabilseydi. Kimsenin kimseden farkının olmadığı bu zamanlarda yaşayan ninem tencerede pişirir, kapağında yer misali yaşadı. Yıllar sonra bir eve misafirlğe gittiğinde gördüğü çatal, kaşık, bıçak karşısında şaşkınlığını gizleyememiş: “Siz lokanta mı açacaksınız?” demiş.

Geçen zaman onlar için değildi sanki. Zaten dedeydi ve nineydi, nereye kadar büyüyeceklerdi? Zaten beraber olduğumuz sürece zaman bizleri hiç eskitmedi. Leyla ve Mecnun değildi belki; ama o zamanlar bir kısacık bir öykünün başrolleriydi Halil dede ve Fatma nine. Bizler ise figürandık, bütün mahalleli. Bütün bu anlattıklarım, belki şimdi çocuklarımıza masal gibi gelecek gerçek yaşam hikayesiydi...

Halil dedeye, Fatma nineye ne mi oldu? 12 sene süren komşuluğumuzdan sonra kiracı olduğumuz evden başka bir eve taşınmıştık. Değişen sadece evimiz değildi, artık yeni bir mahalledeydik. Taşınmamız bütün mahalleliyi üzmüştü, ancak Halil dede ve Fatma nineyi çok üzmüştü.

Bir gün okuldan eve geldiğimde bir baktım Halil Dede gelmiş. Sarıldım, öptüm. Elinde ilaç torbası vardı. 12 yıllık komşuluğumuz süresince O'nun hasta olduğunu hiç görmemiş, duymamıştım. Zayıflamış. Beli biraz daha bükmüştü.

—Halil dede çayını içireyim mi, dedim, gülerek.

—İçir bakalım, dedi. O da gülümsedi.

O gün evimizde Halil Dede gelmiş diye bir sevinç vardı; ama aynı zamanda hüznü de vardı. Çünkü onun evi ile bizim evin arasında artık epey uzun bir yol vardı ve o bu uzun yolu o hâliyle yürüye yürüye gelmişti, yol da yokuş nasıl dönecekti? Şu anda bu durumun beni ne kadar üzdüğünü tahmin edebilirsiniz sanırım.

Sonraki zamanlarda üniversiteye gittim. Annemler, ablamlar anlattı. Fatma ninenin iki gözü kör olmuş. Kızı Zehra annemlere gelmiş;

—Melek Abla, annemin gözleri kör oldu. Kendisi de hasta. Seni, çocukları, hepinizi görmek istiyor. “Ben gidemiyorum, benim böyle olduğumu duysalar onlar kesin gelirler” diyor. Gelin de bir görünöverin sevinsin, demiş.

O sıralarda İstanbul'da okuyan kardeşim Mehmet Ali Karacasu' ya gelmiş. Duyunca o da gitmiş Fatma ninenin yanına. Nasıl sevinmiş, nasıl sevinmiş Mehmet Ali de mi geldi diye. Yüzünde güller açmış. Sevinmiş, sevinmiş... "Mehmet gelmiş, Mehmet de gelmiş," diye söylenmiş durmuş.

Birkaç gün sonra yaşamında 9 çocuk doğurup, birini kucığına alan, ta ki ömrünün son 15, 16 yıl öncesine kadar, evinin suyunu bile sokak çeşmesinden getirip, kullanan, elektriği olmayan tek odalı bir evde geçiren, bütün yokluklara rağmen onuruyla yaşayan Fatma nine cennetteki çocuklarının yanına gitmiş. Aradan geçen birkaç ay sonra da Halil dede. Bana haber verildiğinde, onun için televizyonda haber spikerinin son sözleri olan şu sözleri gözlerim yaşarak duydum. "Sayın seyirciler bugün Kurtuluş Savaşı Gazilerimizden birini daha ebediyete uğurladık Yaşında ölen Halil İbrahim Tatlı...

Mekânınız Cennet olsun

Mekânı Cennet olsun tüm Halil dedelerimizin, Fatma ninelerimizin...

Şimdi düşünüyorum da hepsi sanki aynı gün yaşanmış bitmişti. Hepsi kısacık bir an'a sığardı günler ayırmasa, gelip geçiveren hayattan. İki insanın öyküsüydü, hayatlarından okuyup yazdığımız. İçinde biz de vardık. Geçmiş andıkça o kadar yakındık. Hani demiş ya Cemal Süreyya:

"Zaman mı? değil zaman

Akıp giden mesafelerdir"

Zaman geçti diye ayrılmadık onlardan, şu anda onlarla aramızda mesafe de yok, demek ki ayrılmadık...

KARACASULU ÇOCUKLAR Zehra ÜNÜVAR¹

Karacasulu olmayanlar, Karacasuluları genellikle: “eli sıkı insanlar olarak” bilirler. Bu eli sıkılık özelliğine zamanla “pideci, elmacı olmak” özellikleri eklenmiştir. Onun ötesi boştur bazıları için. Karacasu orda, uzakta bir kasabadır işte...

Oysa Karacasu insanının başka özellikleri de var. Ben, Vakıf toplantılarında Karacasulu hemşerilerime : “Eşine, işine, aşına sadık Karacasulular.” diye seslenirim. İyi de ederim. Karacasulu olarak “Karacasulu olarak “Karacasulu olmakla övünmek” kadar doğal ne olabilir?

Usta yazar Zehra Ünüvar Hanımefendi bir söyleşimizde Karacasu çocuklarını sevgiyle, coşkuyla anlatınca bir hoş oldum. Ona teşekkür ettim. Yazar mısınız bunları, dedim kendilerine. Lütfetmişler, uğraşmışlar, yazmışlar. Karacasulu çocuklarda gördüğü ışıltıyı, içtenliği bir güzel anlatıyorlar. Buyurun bu anıyı beraber okuyalım:

1 Manisa, Akhisar doğumludur. Edebiyat öğretmenliği yaptı. Yazı yaşamına edebiyat dergilerinde yazarak başladı. Öykü dalında çeşitli ödüller aldı (İki kez Ömer Seyfettin Ödülü, THK Edebiyat Ödülü, Samim Kocagöz Öykü Ödülü, Yaba Edebiyat Sokaktaki İnsan Öyküleri Ödülü, Aykırı Sanat Kısa Öykü Ödülü, Fransa-Marsilya Akdeniz Kadın Yazarlar Arası Öykü Ödülü, Ümit Kaftancıoğlu Öykü Ödülü, Abdullah Baştürk İşçi Öyküleri Ödülü). Çocuk öyküleri ve masallar da yazıyor.

Karacasulu Çocuklar

Aydın Gazipaşa İlköğretim Okulunda çalıştığım yıllardaydı. Baharla birlikte başlayan sınav dönemi, çocukları yine heyecana bulamıştı. Oyun ve neşenin egemen olduğu yaşamları, sınavların acımasız eli ile karıştırılıyordu.

Merkezlerde oturan ailelerin çocukları, okul kursları ve dershaneler eliyle hazırlanırken, bu olanakları bulamayan köy ve kasabalardaki çocuklar, şaşkınlık yaşıyorlardı. Çünkü, oralardan sınava başvuranlar, okullarının en iyi öğrencileriydi. Kendilerine güveniyorlardı; ama sınav sonunda tüm güvenleri yok oluyordu. Sınavlarda sorulan sorulara ya hız yetiştiremiyorlardı ya da soruların mantığını kavrayamıyorlardı. Bir de buralardan gelen çocukların yaşadığı çevre yabancılığı vardı. Kenti, kentin bu okulunu, okulun sıralarını, kendilerine yabancı öğretmenleri görerek korkuyorlardı.

İşte bütün bunları düşündüğüm için, görevli olduğum sınav salonlarında çocukların heyecanını yatıştırmaya çalışırdım. Karacasulu çocukları da bir sınavda tanıdım.

Devlet Parasız Yatılı Sınavı için gelmişlerdi. Salon başkanı olarak girdiğim sınıfta, sıcak bir hava olduğunu hemen hissettim. Günaydınına, sıcak bir karşılık verdiler. Sınıfı dolduran çocuklara tek tek baktım. Gözlerdeki sevgi ve içtenlik, dikkatimi çekti.

Heyecanlı mısınız, dedim.

Hayır!” diye bağıştılar.

Size bakınca şunları düşündüm, dedim. “Hepinizin de gözleri ıslık ıslık, yüzleri aydınlık. Üstelik, sanki daha önceden tanışıyor musunuz gibi bir sıcaklık yaratmışsınız. Söyleyin bakalım, hangi okullardan geliyorsunuz? Hem sorumu yanıtlayın, hem de kimliklerinizi gösterin.”

İçlerinden biri kalkarak:

“Öğretmenim,” dedi. “Biz, hepimiz de Karacasu Ortaokulundan geliyoruz.”

“Çok güzel!” dedim. “Karacasu’ya gitmedim; ama özelliklerini biliyorum. Ne güzel bir yerde yaşıyorsunuz. Böyle güzel bir yerde büyüyen ve yaşayan, mutlaka bilgi ile barışık olur. Sınav size çok kolay gelecek. Kimliklerinizi kontrol edince, yanıt kağıtlarınızı dağıtacağım. Siz de onda yazılı olan bilgileri kontrol edeceksiniz. Sonra da soru kitapçıklarını dağıtacağım.

Anlaştık mı?

Heyecanları epey azaldı. Söylediklerim hepsini etkiledi. Küçük yerlerde yaşayan insanların alışılmış doğallığı ve içtenliği içinde hemen beni benimzediler. Bir kız öğrenci kalkarak:

Öğretmenim. Sizi, hepimiz adına Karacasu'ya davet ediyorum, dedi. Çok güzel mesire yerleri, öğren yerleri var. Biz sizi gezdiririz.

Hemen ardından da bir erkek öğrenci kalkarak:

Karacasu'ya geldiğinizde, köprünün orada bir lokanta göreceksiniz, dedi. O lokanta bizim. Lütfen buyurun. Ben arkadaşları da çağırırım. Birlikte oluruz.

Adını da söyledi. Lokantanın adını, babasının adını söyledi. Birden bire sanki, hepimiz hısımlık akraba olduk. Teşekkür ettim. İşlemleri çabucak bitirdik. Sınava zamanında başladık. Soruları yanıtlarken, yüzlerinde oluşan görüntü, çocukça bir övünç ve güven anlatıyordu. Belki çoğu, sıralamada bir başarı kazanamadı; ama o gün her biri okullarını da Karacasu'yu da çok güzel temsil etti.

Sınav deyince, anlatacakları anılar içinde, Aydın'a topluca geliş, bir yerde değişik bir yemek yeme ve o günün heyecanı vardır diyorum. Sanırım çoğu, benim onları anımsadığım gibi, beni de anımsıyordur.

Ben hâlâ Karacasu'ya gidemedim. O güzel çocuklar nerelerde kim bilir! Okuyanlar üniversiteyi bitirmek üzere. Bir çoğu çevrenin olanakları içinde sorumluluk yüklendi bile. Ama benim aklımda, Karacasu denince, güzel çocuk yüzleri duruyor capcanlı...

1980'DE KARACASU Özkan CAN¹

1980 yılında orta l'de okuyorum. Çanakkale ili Çan ilçesi doğduğum yerde yani. Babam postanede şef Ali CAN. Bir cumartesi günü kahvaltı masasındayız. Annem Sevinç, kardeşim Erdener' le beraber.

Birden babamın anneme: ‘Hazırlan Hanım, tayinimiz çıktı müdür olarak. Karacasu’ ya gidiyoruz ‘ dediğini dün gibi hatırlıyorum. Müdürlüğü anladık da Karacasu nere onu anlayamadım; ama güzel bir yerdir inşallah diye düşünmüştüm. Amcamla ortak olduğumuz kamyon ilk defa bir işe yaradı. Ne hikmetse hep ya tekerleği patlardı ya da arıza yapardı, her iş dönüşü eve para getirmesi gereken zamanda.

Anacığımızın da toplan yayıl macerası o zaman başladı (takriben 12 kez). Apar topar toplanan eşyalar arabaya yüklendi, annem babam ve kardeşim de arabanın önünde, bir iki el sallama ağladım mı evet galiba ağladım; çünkü hepsinden ilk defa ayrılıyorum aynı anda. Arkalarından su serpmeyi ben akıl ettim ne hikmetse. Ve ortaokul un 2. yarı dönemi bitip okulun kapanması ile birlikte büyükbabam beni paket edip İzmir arabasına bindirdi. Nasıl heyecanlıyım anlatılacak gibi değil. Yeni bir yer yeni bir okul, yeni arkadaşlar biraz da havalıyım yani babam müdür ya ...

1 1980'de postahane müdürü olarak atanan Ali Can Bey'in oğlu Özkan Can ailesiyle beraber Karacasu'ya gelir. Çanakkale Çan'dan ortaokul ikinci sınıf öğrencisi olarak ayrılır. Bu ayrılık onu Çan'daki mahallesinden, okuldaki arkadaşlarından koparır. Özkan duygulu, dikkatli bir çocuktur Karacasu'ya geldiğinde. Çan'ı unutmasa da bu sefer yepyeni bir kasabada yepyeni arkadaşlarla tanışır. Karacasu'yu, komşularını, öğretmenlerini sever. Özkan Can, şimdilerde bir inşaat şirketinde çalışıyor.

Ve hemen yolun karşısında gene postanede de çalışan Abdullah amcalar. Ramazan ayında beni karşı mahalleye camiye teravih namazına götürüşünü dün gibi hatırlıyorum. ‘‘40 rekât demi Abdullah amca ‘‘ diye 10 defa sordum. Her seferinde belki azalır diye, çocukluk işte. İlk günlerin şaşkınlığı geçince bazen kendimi doğma büyüme Karacasulu zannedirdim. Normaldi; çünkü herkes o kadar içten ve samimiydi ki. Oraların da âdeti; ama bir defa beraber yemek yenecek, beraber oturulacak, kahve içilecek büyükler muhabbet edecek küçükler fazla yaramazlık yapmadan oynayacak. Abdullah amcanın karısı da felaket aşçı. Herkes kafaya koymuş bizi semirtecek. Kurban Bayramı’nda yediğimiz güveçin tadı damağımda hâlâ. Ne insanlardı ama!

Postanede bir tane bisiklet vardı. Bisan marka. Bakıyorum etrafta kimse yok. 2 saniyeyi alıyor bisiklete binmemle kaybolmam. Memurlardan Süleyman abi ile odacı Hulusi abi biraz bozuluyorlar bana; ama fazla da belli etmiyorlar; ama ben anlıyorum. Daha sonra bisiklet mobiletle değişiyor ve işin keyfi biraz daha artıyor.

Offfffffffff bee özgürlük gibisi var mı? O zaman başlamış herhâlde bende motosiklet tutkusu, hâlâ da devam ediyor...

Ve Karacasu’nun simgesi bardakları yapan Hamdi Kirişçi amcam. Onun hakkında ben söyleyecek çok söz bulamıyorum. Anadolu zanaatkârı ağır başlı ve mağrur. Hanımı ile öle çok konuşmuyor bile. Gözleri ile anlaşıyorlar. Babamın en iyi arkadaşlarından biri. Beni oturtuyor bardakları yaptığı sehpa-ya. Ayaklarım yetişmiyor tekerleği döndürmeye. Koca adam eğilip kendi döndürüyor, ben şekil vereyim çamura biraz hoşnut olayım diye. Onlarla da sorgu sual yok bir parça ekmek varsa bölüşüyoruz. Bu arada Hamdi amca arkaya kuyu yapmış kuzuyu kuyuda pişiriyor. Yani fazla söze gerek yok.

Ve iki güzel insan Mehmet Acet amcamla Sevgi teyzemiz ve çocukları Koray ne yakışıklı kerataydı. Bu günün Behlül’ü solda sıfır kalır. Sevgi teyzemiz Samsunlu, son derece temiz ve her zaman bakımlı. Mehmet amcamız da esmer, upuzun boylu ve her zaman neşeli. Hep beraber gidilen yayla maceraları, deniz maceraları ve sonu gelmeyen içi kahkaha dolu muhabbetler. Herkesin evde yaptığı Allah ne verdi ise ortaya koyup çoluk çombak saldırdığımız.

Bu bize has, Anadolu’ya has paylaşma kültürünü ben Karacasu’ da gördüm. Senelerin ilmik ilmik ördüğü dokuduğu bu canım yapıyı.

Sonra okul zamanı babam beni okula yazdırdı. Orta 2' den devam edeceğim. İlk dersimiz de edebiyat öğretmenimiz sınıfa girdi, o kendini Hüseyin Kuruüzüm diye tanıttı. İlk günden, tertemiz giyinişi, bakımlı hâli bir de mavi gözleri çekmişti dikkatimi. Sıra bana gelince: Çanakkale Çan'dan, Özkan Can dememle sınıf koyuverdi kahkahayı. Ne diyebilirim ki hepsi kafiyeli işte. Kulaklarıma kadar kızardığımı biliyorum. Değil mi Şenol, aynen böölee olmuştu...

2 sene kaldım aranızda; ama çok şeyi unutmadım. Sınıf arkadaşlarımı hep merak ettim. Ayfer'i, Üzeyir'i, Ayla'yı, Fatma Dere'yi, İsmail Büyükgümüş'ü, Ali Akyol'u, Şenol Şen'i ve diğerlerini. Beni resimden bırakıp polis kolejinde gitmeme engel olan Hatice Düzağaç öğretmeni, İngilizce öğretmenim Rahşan Hanım'ı ve onu masa tenisinde hep yenişimizi, onlarla beraber kuzukulağı toplayışımızı, bizim kulaklarımızı çekip duran tarih öğretmenimizi, ve tabii ki Beyefendi Tamer öğretmeni hiç unutmadım.

Voleybol turnuvalarını, Ali Aytaç abimizi, bana smaç nasıl yapılır o öğretmişti. Elini yumruk yap ne tarafa döndürürsen elini top o tarafa gider. Hakikaten de öyle idi.

Şimdi Hüseyin öğretmenimizin sitesi sayesinde tekrar görüşmeye başladık onunla. Değişik bir duygu bu. Yıllardır kaybettiğin değerli bir şeyi aniden bulunca, insanın bir yüreği kalkar ya öyle bir şey işte...

Aslında öğretmenimiz Hüseyin Kuruüzüm kendine yakışanı yapmış ve kurduğu site aracılığı ile içerdeki ve dışarıdaki Karacasuluları birleştirmiş. Görebildiğim kadarı ile hem iş adamlarımız var hem de akademisyenlerimiz.

Bu tüm Karacasululara ve kendini Karacasulu sayanlara çağrımdır.

Gelin bu güzelliğe, bu kültüre sahip çıkalım. Karacasu'yu marka yapalım. Yapabilir miyiz diye düşünmeyin, gereken sadece biraz gayret. Merak etmeyin un da var şeker de, geriye kalan azıcık istek. Bizim tepeden yuvarlayacağımız bir parça çakıl taşı aşağıda kocaman bir çık olacaktır. Buna ben inanıyorum sizde inanın. Karacasu'da bunu yapacak her türlü alt yapı mevcut.

Ben sözlerime şimdilik son veriyorum. Tüm Karacasuluları sevgi ile muhabbetle selamlıyorum.

BAYRAMLAR

Tevfik KEMİKLER¹

Hep söylenir. Ağızlarımızın alışık sözüdür. “Eski bayramların tadı kalmadı.” Alışık olduğumuz tatlar, gelenekler zamana uyarak değişimler göstermektedir. Belli malum yaşlara gelmiş olanlar dini ve millî bayramlardan hep bir şeyler arar, o çocukluğumuzun renklerinden tatlarından.

O tatlar, renkler Kaf Dağı'nın arkasındaki masallardır. Büyüdüğümüzde bir türlü yakalayamayız. Geçmişimizin silik hayalleri içinde kalmıştır onlar.

Kamil Osman kim mi? Kim mi bu adam? Annemin babası. Benim dedem. Anne dedem.

Ömrünün uzunca bir süresini jandarma askeri olarak geçirmiş. Dağlarda bayırlarda suçlu kovalamış. Savaşın içinde bulunan canciğer arkadaşlarına taze güçler toplamış. Cephede şehit düşen arkadaşlarının yerine geçecek Mehmetlerin gönderilmesinde görev almış. Adı Osman Çavuş olmuş.

O askerlik anılarını pek anlatmazdı. Ogünler zor ve karanlık günlerdi der ve susardı. Onun susmasından anlardık ki yitip giden, şehit düşen arkadaşlarını hatırladığını. O günlerden kalma dizinde bir yara vardı. Soğuk kış günlerinde sızı yapıyor derdi. Soğuk kış günlerinde yanan ocak başında, soba başında görürdüm. Belli ki sızlayan dizinin ağrısını hafifletmek içindi. O dizin sızısı hiç dinmezdi ki.

Savaş bitmiş, memleketi Karacasu'ya dönmüştü. Bayram günleri dedemin evi çok kalabalık olurdu. Oğlanlar, kızlar torunlar hep bir arada olunurdu.

1 Merkez İlköğretim Okulunun müdürlüğünü yıllarca yaptı. Karacasulu. Zaman içinde yazılar yazdı, yağlıboya resimler yaptı. Yukarıdaki yazısında bizlere Karacasu'nun çok önemli bir seyirlik oyunu olan Deve Gösterisi'ni ve devamını anlatıyor. Özellikle DEVE GÖSTERİSİ'nin Karacasu'da ne zaman başladığının ipuçlarını da veriyor.

Evin oda içindeki ocak gürül, gürül yanardı. Ateşin yalazları her yeri ısıtır; ama dedem hep ocak başında otururdu. Bir köşesinde de Ninem Kamil Osman olurdu. Dedem nineme: “Hatce çocuklara kestane pişirsene.” derdi. Kestaneler bir torba içinde hazır olurdu. Kestaneler ocağa atılır, torunlar pişen kestaneleri elleri ağızları yana yana kapışarak yerlerdi. Dün gibi hatırlarım.

Boş zamanlarımı dedemin, ninemin yanında geçirmeyi severdim. Evlerimiz arasında kolaylıkla geçilebilen bir duvar vardı.

Bayramda deve yapılacaktı. Dedem günler öncesinden söylemişti. Dedemin evine daha sık gider olmuştum. Çünkü devenin binicisi ben olacaktım. Dedeme bir gün sormuştum: “Dede sen deve yapmayı nerden öğrendin? Sen Atatürk’ü gördün mü?” diye. Dedem arka arkaya gelen iki sorumu şöyle cevaplamıştı.

-“Ben jandarma askeriydim. Asker kaçaklarını kovalarken bir köylüden öğrenmiştim. Askerlik bitip Karacasu’ ya dönünce Cumhuriyet Bayramlarında deve yapmaya başladım.

Cumhuriyet Bayramı gelmişti. Deve yapılacak, binicisi ben olacaktım. Benden önce en küçük dayım binmişti. Ondan önce de herhâlde onun büyüğü dayım binmişti. Onlar büyüdüklerinden kiloları da artmıştı. Devenin binicisinin hafif olması gerekiyordu. Ben çelimsiz bir çocuktum. Aynı zamanda dedemin Karacasu’da yaşayan en büyük torunuydum.

Sekiz ya da dokuz yaşlarındaydım. Öğretmenimiz Recep Onbeş Bey okulda Atatürk’ü anlatmıştı. Çok sayıda resimlerini göstermişti. Atatürk benim tanıdığım hiç kimseye benzemiyordu. Giysileri çok güzeldi. Renkli bir resminde gözleri masmavi idi. Öğretmenimizin anlattıklarından o benim kahramanımdı

Dedem de askerlik yapmış olduğundan mutlaka Atatürk’ü görmüş olmalıydı. “Gördüm oğlum, gördüm. Ama askerde görmedim. Onu Aydın’da gördüm- dedemin bir kardeşi Aydın’da otururdu- ben onlara gitmişim Atatürk Aydın’a gelecek diye hazırlıklar yapılıyordu. Trenle gelecekmiş diye de bir söylenti vardı. Ben Karacasu’ya dönüşümü birkaç gün erteledim. Geleceği gün Aydın çok kalabalıktı. Kimse de doğru dürüst bir şey bilmiyordu. Trenle beklendiğinden trenin geçeceği yerler çok kalabalıktı. İğne atsan kalabalıktan yere düşmezdi.

Ben de kendime bir yer edindim. Treni beklemeye başladık. Trenin düdüğü

Cuma Önü'nde 1950'lerde bir Düğün Alayı

sesi çok uzaklardan duyuldu. Ben heyecandan yerimden kıpırdayamıyordum. Koruma askerleri ellerindeki palaskaları halkın geride durması için sağa sola sallıyorlardı. ‘Geri durun, Geri durun’ diye emirler veriyorlardı Halk sakinleşmişti. Benim gözüm kapılarda, pencerelerde. Bir müddet sonra Atatürk trenin penceresinde görüldü. Sanki gülüyor, ışılan bir ışık gibi duruyordu. Aslında bir şeyler söylüyor gibiydi. Ama ben hiçbir şey duymuyordum. Çok uğultu da vardı. Kimse trene yaklaşamıyordu. Ben Atatürk’ü görmek mutluluğundan kendi kendime ağlıyordum. Askerler bıraksalar koş a koş gider ellerinden öperdim. İşte o an tekrar onun askeri olmak istedim.” dedi ve sustu. Dedemin yüzüne baktım gözlerinden yaşların süzüldüğünü, sakallarına doğru indiğini, ıslattığını gördüm. Uzun boylu sakalı her zaman düzgün, yumuşacık gelirdi bize. Yüzünden gülümsemesi hiç gitmezdi. Şakacı bir adamdı. Her gün Cami önündeki kahvelerde kendisi gibi gazi arkadaşlarıyla buluşurdu. O askerlik anlarını anlatmaktan hoşlanmazdı. Daha çok dinlerdi.

Bayram gelmişti. Dedemin hanay altında günlerdir yapılacak devenin hazırlıkları vardı. Artık deve bayram akşamına hazır hâle getirilmişti. Devenin hamutuna büyükçe bir okul çanı asılmıştı. Benim o çanı güzel çalmam gerekiyordu. Bayram yerinde bulunanları coşturmam, heyecanlandırmam gerekiyordu. Ara sıra gidiyor çanı çalıyordum. Kendimce akşama hazırlık yapıyordum. “Of kafamı şişirdin.” diye evde bulunanlar takılıyordu. Kimisi de “Oğlum çanı deli deli çalma. Devenin yürüyüşüne uydur. Ahenkli olsun.” diye takılanlar da oluyordu. Elimden geldiğince “Langır Lungur” diye diye melodi kazandırmaya da çalışıyordum. Çok başardığım söylenemezdi. Çan çalınacaktı. Akşama becerirdim.

Asıl zor olan kısım devenin baş kısmının yapılması idi. Önceden hareket edebilen bir çene düzeneği hazırlanırdı. Hazırlanan bu düzenek kuzuların postları ile kesilip biçilerek bir terzi ustalığı ile kaplanırdı. Postun sert taraflarından iki tane de kulak dikilirdi. Deve başının ağzından geçirilen bir ip çenenin oynamasını sağlardı. Bu ip devenin başını taşıyan güçlü kuvvetli kişinin elinde olur ipi çekerek çene oynatılırdı. Bu kişinin işi gerçekten zordu. Bayram yerinde deve başını sağa sola sallar bazen kadınların başörtülerini bazen de erkeklerin şapkalarını çeker alırdı. İşte o anlarda heyecan doruklara çıkar büyük heyecan yaşanır halk kenarlara kaçırdı.

Devenin hamutu (semeri) herhangi bir deve hamutu olabilirdi. Hafif olması istenirdi. Binici de hafif olmalıydı. Hamut her iki kenardan üç metre kadar uzunlukta uzunlamasına uzatılan düzgünce üzerine oturtulan tahtalar üzerine yerleştirilirdi. Ön tarafta bir metre kadar boşluk bırakılır bu boşlukta devenin başını taşıyan insan ile aydınlatma fenerleri bulunurdu. İçeride yedi, dokuz veya on bir kişi görev alırdı. İçerideki insanlar görünmesin diye etrafı sıkı sıkıya örtülür, kaplanırdı.

Devemiz biraz da nazlıydı. Hanay altından kendiliğinden çıkıp bayram yerinde görünmezdi. Devlet erkânının devenin hanaydan çıkması için gelmesi gerekirdi. Kaymakam, belediye reisi ve birkaç kişi daha olurdu. Bahşiş belediye reisi tarafından verilirdi. Bahşiş bazen bir tepsi tatlı, bazen de bir gece sonra yenecek yemek olurdu. Devemizin yanında bazı bayramlarda da askerlerimiz tarafından fener alayı yapılırdı.

Araplar olurdu. Araplar beyaz iç çamaşırları ile başlarında sivri uçlu kâğıttan yapılmış kukuletalar taşırlardı. Ellerinde uzunca sopaları vardı. Halk onları gördüğü zaman kaçışır “Şeytanlar geliyor.” diye bağırırlardı. Hiç yerlerinde durmazlardı. Oradan oraya koşuşup sopalarını yerlerde sürüyerek giderlerdi. Küçük çocuklar bunlardan çok korkardı. Çünkü elleri, yüzleri kömür karası simsiyahtı.

Devenin ön tarafındaki kişi benden devamlı dışarıyı için bilgi alırdı. Yönlendirmeyi benim verdiğim bilgiler doğrultusunda yapardı. Ben nerelere gideceğini içeriye iletirdim. İş yerleri deve gelirken bazen ışıklarını söndürür bazen de kapatıp içeride beklerlerdi. Bunu bahşış vermemek için yaparlardı. Devenin başını idare eden kişi de o iş yerinin önüne gelerek kapısına penceresine devenin başı ile tak tak vururdu. İş yeri sahibi de mecburen bahşışini benim elime verir ben de içeride bulunan bir torbaya ya da sepete koyardım. Bayram bittikten sonra bu bahşışler içeride görev alan kişiler tarafından paylaşılırdı. Çünkü deveye görev alanlar gönüllü kişilerdi.

Dedem Karacasu’da hatırlı kişi idi. Adı hep Kamil Osman diye ünlen-di. Bir de onun keşkek ustalığı meşhurdu. Sakız gibi olan keşkeklere Kamil Osman’ın keşkeği gibi olmuş deyimi hâlen Karacasu’da söylenir. Dedem yaşlılığında artık bayram devesini yapamaz oldu. Damatlarından birisi bir müddet daha bayram devesini yaptı. O da rahatsızlandığından yapamaz oldu. Bu gelenegi bilenler hakkın rahmetine kavuşunca Cumhuriyet Bayramlarında artık deve yapılmaz oldu. Birkaç girişim olduysa da başarısızlıkla sonuçlandı. Bu gelenek bu coşku dedem Kamil Osman’la Karacasu tarihinin tozlu sayfalarına kalktı. Ben dedemin sağlığında bu deveye üç kez bindim. Benden sonrada kardeşim Ahmet bindi.

Geçmişî şöyle bir hatırladık. Yâd ettik. Onları andık. Hoş ettik.

NERDESİN MEHMET SAYAN AMCAMIZ? Ayhan ÇOLAK¹

Hatırladığım kadarıyla dört beş yaşlarımda; oğlum gibi haylaz, yaramaz, yerinde durmaz; bir o kadar meraklı ve ortalık dağıtan bir küçük olarak, iki üç günde bir kasabada çarşıya doğru yalnız seyahatler yapar ve bakalım ne olacak türünden serüvenler yaşardım.

Kimi zaman Eczacı Rıza'ya uğrar, kimi tenekeci amcadan: “Bi’de, bi’de şunu istedi babam.” kafa karışıklığına: “Pide mide yok bende yallah!” laflarıyla terslenerek yola devam eder, berber abinin bol Ferdili, Müjdeli aynasında ense tıraşında gıdıklanarak, helvacı dükkânının yanında babama görünmeden Park Kahvesi köşesinden arazi olma heyecanını taşırdım.

Çoğu zaman da Sayan bakkal amcanın (rahmetli Mehmet Sayan'ın) yamacına kadar yolum uzanır; kapı camından yoklanan bakkalın genel sakinliğine göre kararımı verirdim. Ne yalan söyleyeyim, Sayan amcanın biraz yaşlılığının etkisindeki asabi hâli, çocuklara karşı dükkânın sakinliğiyle orantılı bir gıdışat ortaya koyardı. Bu bi tecrübe işiydi 4-5 yaşım için. Genelde ekmekçiler, lokantacılar ve bakkalların sakin, müşterisiz hâli bana hep amaca ulaşmanın uygun koşulu gibi gelmiştir.

İşte bu sakin hâllerinde Mehmet Sayan amcanın bakkal dükkânının içrisine, kapı kolunu yavaşça çevirerek girerdim; taze pirinç, şeker, çay kokularından oluşan; ama hep çikolatanın doldurulamaz yerinin gözlerle en son kesildiği; aslında ilk emelin çaktırılmayan gizli niyetinde, hedefi tespit eder ve bir çırpıda dile getirirdim:

1 Karacasu Lisesi mezunu bir avukat. Halen Aydın Valiliğinde çalışıyor. Karacasu ile ilgili yazıları var.

Yukarıdaki anısında mahalle bakkalı ile arasında oluşan ilişkiyi; bir çikolata alma isteği etrafında oluşan ürkeklikleri bir minnet duygusuyla anlatıyor.

-Mehmet amca sütlü bi çikolata alsam, babam parasını verir... Korku yok mu, var. Bir kaç kez bana amcalık yapılmış: “ Baban biliyo mu?” dendiğinde hıı’lamışız. Ama diğerleri gibi değil. Sakin bi edada, en son alınacak o çikolata belli. “Sağ ol amca!” ile çıkılan yokuşta yıkık sinema, daralan yol ve mahallede sona eren sütlü çikolata zevk ü sefası...

Aradan 30 yıl geçti. Daha da fazla. Sayan amca öleli belki bi 20 sene geçti. Arada hiç uğrayamadım. Yani dört beş yaşlarımda kaldı hep hatırası. Oysa üniversite yıllarında yanına uğrayabilirdim. Lise yıllarımda belki. Olmadı. Fakat bir gerçek var: Babamın kendince, kendi gibi bulduğu Mehmet Sayan amca, kardeşlerimi, beni okuttuğu yıllarda babama, borç para verirdi. Babam da o sıkışık yıllarda, tek maaşlı yıllarında verebildiği aralıklarla borcunu öderdi. Bildiğim kadarıyla Sayan amcanın son döneminde helalleştiler. Babam zaten herkese saygılı, başı eğik bir Mevlevi, bir Bektaşî edasını, ölene dek (1998) hiç terk etmedi. Babam borcuna da sadıktı.

Sonraki yıllarda, Sayan amcanın yaşlılıktan kırılmış; ama gülümseyen yüzüne, bana amcalık yapışına, hiç bir kasvete, alengire, afra tafraya, afililiğe düşmeyen suretine hayran oldum. Ve şunu düşündüm. Bu bilge adam ve başka nice bilge duruşlu, edalı amcalar... Bir fakirliğin, aşağı mahalleli hâlin merhemi olmuş kimseler... Siz hep böyle, yoksulluğa meydan okurken ve hiçe sayarken yokluğu... hep böyle, o yoksulluğun çocuklarını çikolatalarla mı sevindirirsiniz? Yüzünüz gülererek... kocaman yürekli, kocaman elli, sevgi ile çalışmayla, bilerek...

Ah Mehmet Sayan amca ah, ver elini öpeyim.

Mehmet Sayan Ağabeyimiz

ÇOCUKLUĞUMUN OYUNLARI

Hatice PEKER¹

Kişiliğimizin belirlendiği dönemdir çocukluğumuz. Özgürlüğü, dayanışmayı, paylaşmayı... v.b. öğreniriz. Bizler dolu dolu yaşadık çocukluğumuzu. Günümüzde ise sokaklarda oyun oynayan çocukları pek göremiyoruz. Ya televizyon ya da bilgisayar başındalar. Onlar sanal dünyada yaşıyor, bizlerse gerçek dünyada yaşadık.

Bizler oyunlarımızın çoğunu sokakta, bir bölümünü de evin içinde oynardık. Daha önce sözünü ettiğim gibi Sakılar Evi'nin küçük bir yer odası vardı. Televizyonun olmadığı o uzun kış gecelerinde, bu odamız dolar taşardı. İnsanlar o dönemde geceleri de birlikte olmaya özen gösterirlerdi. Maniler, masallar söylenir, dertler dinlenirdi. Biz küçükler de odanın bir köşesinde oyunlar oynardık. Bu oyunların bazılarını büyükler de katılırdı. Oynayanlar da mutlu olurdu, seyredenler de. Zamanın nasıl geçtiğini bilmezdik. Hele bir de sobanın üstünde darı duzlanması (mısır haşlaması) kaynıyor ve kokusu odanın içine yayılıyorsa keyfimize doyum olmazdı.

Şimdi başlayalım oyunlarımızı anlatmaya. Başlayalım ki yüreklerde yeniden anıların güzelliği yeşersin, hissedilsin.

1 Karacasulu bir tarih öğretmeni. İzmir'de oturuyor. Ama o Karacasu'daki ana baba evini diğer mirasçılardan satın alarak tekrar oturabileceği bir mekân hâline getirdi. Bu evin içini; annesini, babasını velhasıl geçmişteki yaşantılarını hatırlatacak fotoğraflarla, eşyalarla süsledi. Bununla da kalmadı Karacasu Vakfı dergisinde bu evi SAKILAR EVİ diye anlatarak yazıya da geçirdi. Bu sevgisinin sonucu olarak her yaz Karacasu'ya geliyor ve bu evde kalıyor. Dışarıdaki Karacasululara çok güzel bir örnek oluşturuyor. Bir taraftan da yazarak Karacasu kültürüne katkılar sunuyor.

El el üstünde kimin eli var?

Oyunun başlangıcında bir ebe belirlenirdi. Bu belirlenme ya gönüllü, ya da saymacayla olurdu. Saymaca tekerleme şeklindeydi. Örneğin “Edir Nine, Bedir Nine...”. Ebe olarak belirlenen kişi ortada elleri ve dizleri üzerinde çömelir, diğer oyuncular da yumruk yaptıkları ellerini onun sırtına üst üste karışık olarak koyarlardı. Bu arda itişmeler, sırayı bozmalar da olurdu. Kimse elinin en üstte olmasını istemezdi. Sıralama bitince birisi ebeye “El el üstünde kimin eli var” diye sorardı. Ebenin, üstteki elin kime ait olduğunu bilmesi gerekirdi. Bilirse o kişi ebe olurdu. Bilemezse, ebe bir yatırılıp bir kaldırılıp: “Bildin bildin, bilemedin bilemedin” denip eğlenilirdi. Bir de üstüne ceza verilirdi. Ebeye aşağıdaki cezalardan hangisini istediği sorulurdu:

Davul mu? (oyuncular ebenin sırtına elleriyle vurur.)

Zurna mı? (oyuncular ebenin sırtına ağızlarını dayayıp öttürürler.)

Gıygıdı mı? (oyuncular ebenin sırtına ellerini dik koyup gezdirirler)

Bebeli-üzüm mü? (oyuncular ebenin sırtını çimdiklerdi.)

Ebe çaresiz verilen cezayı yerine getirirdi.

Edir nine bedir nine:

Bu hem bir oyun, hem de oyuna kiminle başlanacağını belirlemek için söylenen bir tekerlemeydi. Oyuna katılan kişiler yere oturup, ayaklarını uzatıp bir daire oluştururlardı. Bir kişi başkan olur, şu tekerlemeyi söylerdi:

“Edir Nine, Bedir Nine

Kula çıkmış, Kadir Nine

Al çık, bal çık

Arap beni korkuttu

Kulacımı sarkıttı

Sil süpür,

Sen geldin, sen çık.”

Bu tekerlemeyi söylerken de her bölümünde ayaklara teker teker dokunulurdu. Tekerleme kimin ayağında bittiyse o ayağını toplardı. İki ayağını toplayan oyuncu çıkardı. Oyunda en sonda kalan kişiye ise ceza verilirdi. Bu cezalar ise şöyleydi:

Köpek gibi havla, horoz gibi öt, kuzu gibi mele, eşek gibi anır... v.b. Ebe cezasını yerine getirirken çevremizdekiler de nasıl da güler, bizim mutlulu-

ğumuza onlar da katılırdı. Bu kakhahalar, takılmalar, o yer odanın ocağının bacasından çıkar, gökyüzüne dağılırdı dalga dalga...

İp oyunu:

Uzun bir ip alınır, uçlarından bağlanır. El parmakları kullanılarak bu ipten çeşitli şekiller oluşturulurdu. Amaç arkadaşının elinden ipi, şekil oluşturarak kendi eline alabilmektir. Bunu en iyi Ganime yengem yapardı.

Beş taş:

Bu oyun, adı üstünde, beş taşla hem içeride, hem dışarıda oynanırdı. Taşlar yere atılıp birer, ikişer, üçer, dörderli gruplar hâlinde toplanır. Amaç, havaya atılan taş yere düşmeden, yerdeki tüm taşları toplamaktır.

Mendil kapmaca:

Oyuncular bir daire oluşturacak şekilde yere oturur. Ebe elinde mendiliyle onların etrafında döner ve şöyle der:

Yağ satarım, bal satarım
Ustam öldü, ben satarım
Alacağına, bulacağına
Bir kaşık ayran
Yarın sabah bayram.

Tekerlemenin sonunda elindeki mendili, oturanlardan birinin arkasına koyardı. Bunu fark eden oyuncu, onun arkasından koşardı. Bu arada ebe, kalkan oyuncunun yerine otururdu. Yeni ebe de turlarına başlardı.

Tıp:

Oyunculardan birisi “bir, iki, üç- tıp” der. O andan itibaren herkes susar konuşmaz, gülmez. Kim kuralları bozarsa oyunu kaybeder.

Çelik çomak:

Bu oyun biri kısa (çelik) biri de uzun ve kalın(çomak) olmak üzere iki sopayla ve iki grup arasında oynanır. Çelik ve çomak sağlam ve esnek olduğu için nar ağacından kesilir.

Önce yere bir çember çizilir. Orta kısmına çukur kazılır. Çelik buraya yerleştirilir. Çeliğe çomakla vurularak havalandırılır. çelik havada iken tekrar vu-

ularak rakip gruba doğru atılır. Bu durumda çelik ıskalanırsa atış hakkı diğer gruba geçer. Rakip grup çeliği havadayken yakalarsa başarılı sayılır ve atış hakkı elde eder. Eğer yakalayamazsa, çeliğin düştüğü yerden çomağa doğru fırlatılır. Çelik çomağa değerse takımlar yer değiştirir. Değmezse çemberden itibaren çeliğin düştüğü alana kadar mesafe çelik yardımıyla ölçülür. Her ölçü bir sayıdır. En çok sayı yapan grup kazanır.

Doğule:

Bu oyun dokuz taşla oynanır, yer düz olmalıdır. Düzgün taş ya da kiremit parçaları üst üste konur arkasına da ebe geçer. (Ebe ya saymacayla ya da isteğe göre belirlenir.)

Diğer oyuncular ellerine düzgün kayrak taşlarını alırlar. Çizgi ile belirlenmiş mesafeden bir mesafeden dizilmiş taşlara doğru atarlar. Amaç taşları devirmektir. Taşlar devrildiği an ebe hızla taşları tekrar dizer. Diğer oyuncular ise attıkları taşları yerlerinden alıp, hızla kaçarak çizgiyi geçmeye çalışırlar. Ebe ise kaçan oyunculardan birisin yakalamaya çalışır. Yakalanan olmazsa ebeliği devam eder. Yakalanan yeni ebedir.

Yakan top:

Oyuncular iki gruba ayrılır. Topu atan grubun oyuncuları da ikiye ayrılır. Orta kısımda toptan kaçan takımın üyeleri yer alır. Vurulan oyuncu oyun dışı kalır. Tüm oyuncular vurulursa o takım oyunu kazanır.

İstop:

Grup şeklinde oynanır. Topu havaya doğru atan kişi topu yakalayacak olanın ismini söyler. Topu yakalayan kişi de bir başkasının ismini söyler. Topu havada yakalayamayan, yakaladığında “istop” der. Bütün bütün oyuncular olduğu yerde kalır. Elinde top olan oyuncu, birisini vurmaya çalışır. Vurulan oyundan çıkar. En son kalan kazanır.

İp atlama:

Bu oyun ya tek başına ya da grupla oynanır. Oyuncular ipe değmeden atlamaya çalışır.

Sek sek:

Yere tebeşir ya da kömürle çizgiler çizilir. Oyuncular kaydırarak taşını (yassı, düzgün taş) çizgilere denk getirmeden sekerek ayaklarıyla ilerletmeye çalışır. Çizgiye gelirse yanar.

Güzellik çirkinlik:

Ebe duvara arkasını döner. “Bir, iki, üç, güzellikle bakıyorum dört” ya da “Bir, iki, üç, çirkinlikle bakıyorum dört” der. Diğer oyuncular bütün marifetlerini gösterip poz verir. Ebe birisini seçer. Seçilen, ebenin yerine geçerken yüzünde beğenilmiş olmanın gururu vardır.

Değmece:

Oyuncular elleriyle birbirine değerken “Elim sende” derler. Değmeyen kaybeder.

Kutu kutu pense:

Oyuncular el ele vererek bir daire oluştururlar. Bu daire içerisinde yürürken şöyle derler:

“Kutu kutu pense
Elmamı yerse
Arkadaşım ...
Arkasını dönse”

Bütün oyuncuların ismi sırayla söylenir. Daha sonra aynı tekerlemeyi söyleyip öne dönerler.

Meşe:

Erkek çocukları daha çok oynardı. Birbirlerinin meşelerini almaya(ütmeye) çalışırlardı.

Uzuneşek:

Bu oyun genellikle erkek çocuklar arasında oynanır. Oyuncular iki gruba ayrılır. Birinci gruptan bir kişi olduğu yerde dikelir, ikincisi eğilerek ellerinin onun beline dolar. Üçüncü oyuncu ellerini ikincinin beline dolar. Bu durum oyuncu sayısı bitene kadar devam eder. Diğer grubun oyuncuları ise uzaktan

koşarak gelir, eğilmiş olan arkadaşlarının üzerine atlar ve rakip oyuncularını düşürmeye çalışır. Düşen oyuncunun takımı kaybeder.

Futbol:

Erkek çocuklarını en önemli oyunuydu. Şimdiki oynananla en büyük farkı topun kocaman bir çaput yumağı olmasıydı. Daha sonraları lastik topa geçildi.

Saklambaç:

Ebe duvara ya da ağaca gözlerini kapatacak şekilde döner. 50'ye ya da 100'e kadar sayar. Sayma işlemi bitince "Önüm, arkam, sağım, solum sobe, saklanmayan ebe" der. Bu arada diğer oyuncular görünmeyecek bir yerler bulup saklanır. Ebe diğer oyuncuları arayıp bulmaya çalışır. Bulduğunda hemen dönüp "sobe" der. Bulamazsa kaybeder.

El vurmaca:

İki kişi ile oynanır. Biri ellerini açar, diğeri karşısındakini kandırmaya çalışarak elleriyle vurmaya çalışır.

Bunlarda ayrı bir de daha çok aile içinde oynadığımız oyunlarımız da vardı. Bunlar da; kibrit oyunu (hırsız, polis, hakim), firdöndü, iskambil, bulmaca (isim, dağ, şehir...) idi. Mutluluk ve coşkuyla birbirimizle yarışırdık.

Son olarak eksik bıraktığım bir noktayı tamamlamak istiyorum. Oyuna başlayacak grubu ya da kişiyi belirlerken yapılan saymacalardan birisi de şuydu:

"Portakalı soydum
Baş ucuma koydum
Ben bir yalan uydurdum
Duma duma dum..."

Bunlar benim bildiklerim. Sizlerin bildiği başka oyunlar da vardır elbette. Artık kusuruma bakmayın. Benim tek amacım var, anılarımızın güzelliğini yeniden yaşatabilmek. Bizim nesil çocukluğunu dolu dolu yaşadı. Bu gün elimizde kalansa yalnızca anılarımız. Ama olsun, yaşamı anlamlı kılan anılar değil mi nasıl olsa!

ŞEYH KEMAL Hüseyin KABA¹

Şeyh Kemal, Dedeler Köyü'nün Sakızgediği mevkiinde bir çardakta oturmaktadır. Çardağında yatıp uyuduğu gibi yiyeceklerini saklamakta, kışlıklarını kurutmaktadır. Dalları sık ve korunaklı olduğundan ilk ve sonbaharda da yararlanabilmektedir. Dedeler köylüleri ise kendisinden pek hoşnut değildir. Cuma günleri Tepeköylüler de köye gelmekte, köyün yaşantısı, değer yargıları bozulmakta, kızlar başka başka yakışıklı oğlanlar da görmektedirler. Bu nedenle sık sık çadağını ataslayıverile.

Güçenen Şeyh Kamal de: "Naha otuz dokuz olun da kırk olman!" diye ileni. Düşdü yere yerleşmek üzere esasını fırlatarak oradan ayrılır. Dedeler köyünün hiçbir zaman kırk haneye bu yüzden ulaşamadığına inanılır.

Şeyh Kemal'in Damdere'ye gelmesi ve köye adını verışı

Fırlattığı esasını aramaya çıkan Şeyh Kemal Tepeköy'e gelir. (Tepeköy; eski Damdere'nin batı yakasındaki mahallesinin adıdır. Doğu yakasındaki mahallenin adı ise Guzyaka Mahallesi'dir.) Yorulmuştur. Karşılaştığı bir kadından su ister. Kadın da doldurduğu bir tas suyu çocuğuyla gönderir. Susuzluğunu gideren Dede çocuğa:

1 1952 Ataköy doğumlu. İlköğretimini Ataköy'de bitirmiş. Daha sonra Karacasu Ortaokulu ve Nazilli Öğretmen Okulu'nu bitirerek öğretmen olan Hüseyin Kaba, doğup büyüdüğü toprakları unutmamış. Ataköy'e bir şeyler vermek istemiş. Karacasu TOKİ evlerine yerleşmiş. Ataköy'e her gün gidip gelerek oradaki baba topraklarında örnek olmasını istediği çalışmalar yapmış. Zeytin, ceviz, armut, çam fıstığı yetiştirmiş. Yeni ve maddi değeri yüksek ürünler yetiştirerek köylülerine örnek olmuş. Hüseyin Bey'in Ataköy'ün atasözlerini, sözcüklerini, deyimlerini, masallarını... derleyen bir çalışması hâlen devam ediyor. İnşallah önümüzdeki yıllarda Ataköy tarihiyle, folkloruyla, ağız özellikleriyle... ilgili bir kitap çıkaracak

-Hadı çocum! Böyüklerini söle bu derenin iki yakasında topura oyub oyub evlerinden donadıvesin, isanılan dolduruvesinle, demiş.

Dileği olur derenin iki yakası evilen ve isanılan dolup daşa. Tepiköy ve Guzyaka birleşdi Damdere olu.

Şeyh Kemal'in Dedeyanı'na yerleşmesi

Tepeköy'de içtiği su ile canlanan Şeyh Kemal esasını aramaya devam eder. Sarayönü'ne gelince esasını gocomanın tepesinde görü. (Oman=Orman=Fundalık)

Varıp oraya çadak gura.

-Mekânımız burası olcakmış, der. Oray yeleşdi. Gel zaman git zaman buraya Dede'nin bulunduğu yerin çevresi anlamında Dedeyanı adı verilir.

Şeyh Kemal'in zaviye sahibi olması

Gere'yi alıp düzeni sağlayan Müslüman gumandan ve esgerleri geldikleri yere, yönelile. Dönüş yolları geliş yollarının biraz daha doğusundandır. Gırca geçip Gocumusluk'a geldiklerinde kendilerini gine Şeyh Kemal gaşıla.

Kumandan:

-Geri'den çabık gaşdın. Sağ ol bili deyimedik Dede, de.

O da önünü bakıp dinle. Şikat etmek isdimez. Gidi gide dağ başında bi düzlü gelile,düzlükde bıyday vadır.

Kumandan:

-Bi tala buydayımız va ganımız aç, der. Şeyh Kemal de elindeki esasını salladıkça buyday biçilip deste olu. Esgerle de kelleyi evsile evsile çıkan buydayı yiyip garınlarını doyurula. Buray da Buydaygedi dele. Atan desdilere yel alan bi yere çekip atları çinederek sapları malıma edele. Savrılan malımanın samanını atları için tobaya, buydayı da heybelerini gatala. Buray da Dedeyayla dele. Kumandan: "Dönüş yolunda epey yorulduk, bi di su olsaydı da içseydik." deyince Dede elindeki asayı topura ziple. Topurakdan da buz gibi su fişgırı. Hem esgerle ganı, ganı su içele ,hem de atla.O kaynağın adı Dedeoluk'dur.

Kumandan: "Böle ucuz yaşımak olmaz, at bu asayı elinden ve bi daha gullanma."de.

Şeyh Kemal Türbesi'nin İçi

Şeyh Kemal heç gücenmez. Atıveri esasını havaya. Asa gide, gide topura zipleni. Hem de bi daha kullanılmaycak şekilde, yasgam uzun bi daş olarak. Şeyh Kemal'in daş olmuş asası böyün gine aynı yededir. Adını da Dikildaş deni.

Kumandan kâtibini çığırı, yazdırı: “Gocumusluk’ dan Dikildaş’ ı gada Şeyh Kemal’in zaviyesidir, öşür alınmacak.”der.

O günden böyüne: Şeyh Kemal bu topurakladakıları acısan doyuru, çılbasan keydiri, dele.

Şeyh Kemal'in türbesi

Çiftcisini, çobanını saraylada ağırlayan Şeyh Kemal kendisi çardakta kalmaktadır. Gün olur her fani gibi ölür, gömülür. Ömrü çardaklarda geçen Şeyh Kemal'in mezarını müritleri önce taşla çevirirler sonra da üzerini kapatırlar. Bina biter; ama o gece çıkan yangında yanar. Tekrar yaparlar; ama gene yanınca üzerinin örtülmesini istemediği kanısına varırlar. Daha güneyine mezar ile çardak arasına yağışlı havalarda ıslanmamak için kapalı bir bina yapıp mescit

olarak kullanmaya başlarlar. Kendisinin isterse taşınabileceği inancıyla mes-cidin girişine ilave bir mezar yapılır. Bu günkü Şeyh Kemal Türbesi bu eski mescidin genişletilmiştir.

Perşembe ve pazar akşamları bu yönde kayan yıldız görüldüğünde Şeyh Kemal'in arkadaşlarıyla toplandığına inanılır. Haftanın bu iki gününde, yakın zamana kadar lamba yakılırdı. Toplananlar karanlıkta kalmasın diye. Hâlbuki zaviyede bu iki günde yoğun bir çalışma gerekiyordu. Perşembeden cumaya pazardan ise pazartesi günü Karacasu pazarına hazırlanmak gerekiyordu.

Hayırsever Tatalı, Garyağdığını'nın bağışladığı kaynak suyunu 1964 yılında Hac niyetine Keddine'nin yanından Dediyanı'na getirmiştir. Köy, imeceyle olsun, Koruma Derneği katkısıyla olsun türbeye saray denilen bina kazandırmıştır. Ziyaretçiler yakın çevreden günlük olarak, uzaktan ise yatılı olarak gelirler. Ziyarete mezarın başucundan, sarık örtüsü öpülerek başlanır. Yan taraftaki örtülere ise emir denilir. Bunlar da öpülerek en az üç defa mezar etrafında dolaşarak ziyaret tamamlanır. Ayak kısmı denilen doğu yönündeki örtü öpülmez. Beş, yedi veya dokuz tur atmak kişinin iradesine bağlı olmakla beraber dedeye olan sevgi ve bağlılığın göstergesi olarak değerlendirilir. Turlar sağ yöne gidilerek başlanır ve bitirilir.

İnsanlar; eş, iş, çocuk, mal sahibi olmak, sınav kazanmak, dertten kurtulmak için adak adayıp dilekte bulunurlar.

Adak; mezarın başındaki çukura para veya saç atmak, mezarın başına veya çevredeki ağaçlara bez bağlamak, mezarın üzerine örtü örtmek, yaygı bağışlamak, hayvan kesmek, yemek pişirip misafirleri doyurmağa kadar çeşitlilik gösterir. Kap kacağı boldur. Yiyeceği ve yakacağı getiren keşkek de yapar kebab da. Okunan Kûr'ân ve mevlitle öğütler dinlenir.

Yatılı ziyaretçiler sazlı, sözlü, semahlı gösterilerle inançlarının gereğini yerine getirirler. Hayvan derileri türbeye bağışlanır. Bağışlar türbenin giderlerine harcanır.

Şeyh Kemal ve Geyre'nin fethi

Geyre'nin fethi için Sakızgediği'ne gelen askerlerle onları karşılayan ihtiyar arasında:

-Hoş geldiniz esgerle!

-Hoş bulduk erenler!

-Yorgunsunuz, dinlenin birez.

-Eh! Babanın dediği gibi osun.

-Şu bi çoval samanla bi ayar apayı alın da atlarınızı yemleyip samanlan, şeklinde geçen konuşmalardan sonra bi ıslık çalıp topladı keklükleriyle bi gazan aş bişiren ihtiyar:

-Esgerle buyurun! Yalınız ağzınızı kemik gelise gırman, der.

Esgerle o azıcık aşınan, atlar da o azıcık yem ve samanılan doymuşlardır.

Ayrılcakları sırada ihtiyar; keklüklerin tüyelerini ve kemiklerini toplar, dua edip üzerlerine üfler.

Keklikler canlanarak uçup giderken bi denesi ganadını sürükleyerek gide.

Bunun üzerine ihtiyar:

-İçinizde bi dene puşt va! Kekliğimin ganadının kemiğini gırmış, der. (Puşt sözcüğü ileri derecede şaka yapmayı seven, komiklik yapan anlamında kullanılır. TDK sözlüğü anlamında değildir.)

İşıklar Çayı'ndan geçeken esgerleden birisini sel alı. Rivayet edilir ki; bu yediği yemekteki keklük kemiğini gıran esgerdir.

Bu sırada Geyre Kralı halkını aldatmakla meşguldür. Uzun direklerin üzerine camız derisi gerdirip medimenden çıkardığı adamının döktüğü su deliklerden akdıkça;

-Bakin bakın yamır yağdırıyom, veya beslediği gartala mindirdi adamı elindeki eti gönderdikçe gartal yümselmekdedir. Yümselen gartal deriyi yaklaşıncı tekfurun adamı gartalin üsdündeki adamın mızrağının ucuna bi balık dakiveri. Gartal da eti yudunca yere ene.Balığ gönderen tekfur: (Haşa!)

-Hıh! Bakın ben Alla furdum, deyip halkınnan dalgı geçiyomuş.

Çataltepi yandan bi toz buludunun yümseldiğini gören tekfurun gızı:

-Yetiş bubam, dağla daşla üsdümüzü geliyor,deye bas bas bağıriyomuş. Çünkü esgerlerilen gelen ihtiyar Geyre görülünce;

-Yörün gari dağla daşla esgerlen bereber Gere'nin üsdüne, deyince Bubudağı'ndan gopan parça akma başlamış Gere'y doru. Bunu gören tekfur atını mindi gibi gaçıp gitmiş. İhtiyar da elini galdırıp dağa;

-Duuuur, deyince iki parçaya ayrılıp oldu yede galmış. Geyre'nin batısındaki Çataltepe böyle oluşmuş. Geyre'nin fethinin bir abidesi gibi.

Kerametlerin sahibi olan kişi ise; Bugün Ataköy köyü sınırları içerisinde türbesi, türbenin güney duvarının temelinde hangi sivri akıllının fikriyle konulduysa konulan mezar taşı bulunan Şeyh Kemal'dir.

Tülbentteki Süt Söylencesi

Garsu bazarına satmak için yovurt getiren Şeyh Kamal akıdaşı,babışcı Süleyman Rüşdü'ye de tülbent içinde süt getirip dükkanın kölgeli köşesine asıvemiş.

Hem amıyanını vemiş hem de ermişliğinin derecesini gösdermiş.

Süleyman Rüşdü tamir için bırakılan babıcını almaya gelen kadına:

-Yama belkim babıcı daraltmışdır.Key de bi dene, demiş.

Ayakbabıyı deneyen kadının ayağına Şeyh Kamal bakınca tülbentteki süt başlamış damlıma.

Bunu gören Süleyman Rüşdü:

-Omanda şeyh olmak golyadır Kamal! Marifet galıbalıkda da salam gal-makda...demiş.

* Ataköy eski adı Damdere olan çok mahalleli bir köydü. Biz Gabıla olarak Azadağaç Mahallesi'nde otururduk. Dibekbükü, Dumanlar, Dedeyanı, Tepeköy gibi yakın; Çınar, Heppınar, Garapınar, Garabalçak, Dedeyayla, Daşlıyer, Dedeoluk, Gırcak, Goçcaz, Ahardaş gibi uzak mahalleler vardı.

Geceleri bu mahallelerdeki dost ve akrabalara ziyarete gidilir, mevsimine göre; duzluma, gavirga, amıt, gavın, gapız, ütmelik darı, yaş veya guru yemiş yinni; cinli, perili, şeytanlı öyküler veya masallar dinlenir; darı soyulur, amıt yarılı, deymanlık ayıklanı, bulgur yarıılır, dedigodu edilirdi.

Bu nedenle yalnız yatmaya korkar, aşağı yukarı her gece korkunç rüyalar görürdüm.18 yaşıma kadar geceleri yalnız olarak kapı dışarı çıkmaktan ödüm kopardı. Hoş; şeytanın taşladığı, cinlerin tokatladığı söylenen yerlerden gündüz de yüreğim güm, güm atarak geçerdim ya... Büyüklerimiz bizleri korkutarak kendilerinin cesaretliliklerini gösterirlerdi. Anlattığım öyküler; Ailemden, akrabalarımından ve komşularımızdan duyduklarımıdır. Bunlardan bazılarının, sonraki yıllarda kitaplarda, radyo programlarında benzerlerini okudum veya dinledim. Kaynaklarım; okuryazar olmadığına göre, demek ki duyduklarını

anlatıyorlardı. Elbette yerelleştirerek. “Tuğ musun?” adlı Ezop masalını kimlerden duymuşlardı, sorup öğrenemedim. Geyre’nin fethiyle ilgili rivayetin benzerini de bir otobüs yolculuğumda radyodan dinlemiştim. Geyre’yi hangi kumandan, ne zaman almıştır, kaç asker şehit olmuştur, adları nelerdir, mezarları nerededir, bileni bulamadım, bilemiyorum. Boşluğun nasıl doldurulduğunun örneğini veriyorum. Bu yurdu bize verenlerin adlarının yazılı olduğu taşlarının dahi bulunmadığının bir örneğinin de “Çayyüzü Şehitliği’nde” olduğunu gördüm. (Çayyüzü-Aydın İli Umurlu Beldesi’ne bağlı bir köy olup ilk Kuvayı Milliyeci adsız şehitleri sinesinde barındırmaktadır. Orijinal yapıdaki şehitler anıtı Karacasuluların eseri olup oradan getirilmiştir.)

Sözlü kültürden gelenler bizimle birlikte kaybolup gitmesin, araştırmacılara kılavuz olsun eğer okuryazarım diyorlarsa yazmanın değerine inandıklarını gösterebilirler diye bunları yazıya döktüm. İşe yarar dışı dokunur bir şeyler bulan olursa, mutluluğumuz olacaktır. Kalıcı olanın yazı olduğunu delillendirmektedir ereğimiz.

Yazıda Sözü Edilen Sağlık Yurdu, Doktor Evleri, En Önemlisi Lonca (Yoncaaltı) Resmin Sağ Alt Köşesinde Görülüyor. Yoncaaltı Pazar Yeri Olarak Kullanılan Üstü Örtülü Yerdi

KARACASU GEZİSİ¹

Fehmi ERDOĞAN

Suyu berrak; fakat biraz kireçli olan bu beldeye ilk defa gidenler dağ kenarında, kendi haline ve kaderine razı olan bir Anadolu beldesinin manzarasını bulacaklar.

Çalışkan becerikli halkıyla bu şirin belde neler yapılmaz ki...

Nazilli ticaret hayatında buralılar kabarık bir yekûn teşkil ederler. Şimdi kasabayı gezelim:

Şehre girerken eski mezarlık düzlüğünde kurulmuş yeni binalar faal tesisleri haber veriyor. Şehrin bir kısmı yeniliğin, kalkınmanın bir örneği halinde göğüsleri kabartıyor. Sağlık Yurdu, doktor evleri, biraz aşağısında ilkokul, ortaokul, yolun solunda adliye binası ve öğretmen evleri yüzlere gülüyor.

1 Yukarıdaki yazı Aydın Halk Kütüphanesi gazete koleksiyonlarından derlenmiştir. 1957 yıllarındaki Karacasu'yu betimlemesi açısından önemlidir. Fehmi ERDOĞAN Nazilli Lisesinde edebiyat öğretmeni idi.

1955'lerde Şimdiki Dua Meydanı'ndan Aşağıya Giden Yol, Şerafettin Kavurmacı Ağabeyimiz

Eski durumu hemen hemen hiç dokunulmamış asıl şehre, oldukça derin bir köprü üzerine kurulmuş bir köprüden giriliyor. Çarşısında eski derebeylik devrinin miraslarından bir lonca göze çarpıyor. Çarşıdaki dükkânların hemen hepsi ahşap; bir-biri içine girmiş binalardan, daracık sokaklardan ibaret.

Şehrin batı yönündeki Âlemler Mahallesi genişlik itibarıyla diğer sokaklardan daha geniş; fakat evleri eski stilde. Hele bir eski konağın göze çarpan dış manzarası Yakup Kadri Karaosmaoğlu'nun Eski Konak'ta tasvir ettiği evin aynısına benziyor. Bu cadde üzerinde bir doktorun otur-

1938'lerde Postane Önünde Çarşıya Girişteki Köprü, Arka Planda Ziraat Bankası İnşaatı

1960'ra da Dua Meydanı

duğu eve de rastlıyoruz. Biraz ilerde evlerden ayrı bir tarla içine yapılmış boya ve apre fabrikası evlerden tikitak diye muntazam tempo tutan sesleri ile ruhlarda ayrı bir zevk yaratan tezgâhların çıkarttığı malları işte bu fabrika düzene koyuyor, boyuyor. Her çulhanın elde ettiği mal piyasaya uygun bir düzen verdiği için kuran müteşebbisleri ne kadar tebrik etsek azdır.

Toprağı zaif beldelerin çulhacılık, dokumacılık gibi işlerle uğraşması buraları için en tabii meşgaledir. Böyle yerlerimizde hükümetle şahsi teşebbüs el ele vererek dokuma fabrikaları ve yahut daha geniş iş yapan dokuma atölyeleri kurmalıdırlar.

Şehrin 8–10 km aşağısında Geri harabeleri Avrupavari propaganda yapırlırsa bu civara hayli turist çekilebilir.

Genç ve enerjik belediye başkanı Selahattin Albaz bu konuda bir hayli emek harcamış. Yakında şehrin planı yapılırsa birkaç ay önce birlikte gezdirdiği bu işlerle ilgili umum müdürler kendisine birçok vatlara bulunmuşlar. Dinlemek bizden, yapmak onlardan. İnşallah geç reisin ümitleri tahakkuk eder de bu ücra beldeye bir hayli para girer, memleketimize de döviz sağlanmış olur.

1970'lerde Dua Meydanı'ndan Acet Eczanesine İnen Yol

Yağlı paça yiyip Ahmet Deresi'nin suyunu içmeden gelenler Karacasu'yu görmemiş sayılır, dediler. Biz de gördüğümüzü ispat için bu adı geçen dereye gittik. Burada bahar tam manasıyla gelmişti. Derenin şırıldayan bu ahenkli sesini dinledik. Hark kıyılarından kır menekşeleri topladık. Berrak suyunu yüzümüze sürerek, içtik. Kuzukulakları yiyerek elimizde tutam tutam kır çiçekleri, dudağımızda şarkı olduğu halde derenizi asude havasının verdiği hoşlukla döndük.

Meşhur şairin şu beytini tekrarladım:

***Sen ne güzel bulursun gezsen Anadolu'yu
Dertlerden kurtulursun gezsen Anadolu'yu.***

16 Mart 1957, Hüraydın Gazetesinden.

KARACASU DOKUMACILIĞI Osman BECERİK¹

Aydın bölgesi Aydınoğulları'ndan Osmanlı Türklerine geçerken bölgenin nüfusu çok, dokumacılık sanatı ileri, iktisadı yüksek bir şehri de (Aydın Yenişehri) idi.

(Aydın Yenişehri) bugünkü Karacasu kazasıdır. Şehir kasabayı ikiye ayıran derenin şarkına (doğusuna) kurulmuştu. Karacasu'nun şimdi tekasüf eden (sıklaşan) yakasına o zaman Pazaryeri denilirdi.

O zamanki varlığını bugünkü yanmış yıkılmış evlerinin iskeletlerinden de anlayabildiğimiz (Aydın Yenişehri'ni) Osmanlılar devrinde nahiye olacak kadar küçülten iki sebep var: Veba ve kapitülasyon.

Yüz sene öncesine kadar Ege Bölgesi'ni sık sık ziyaret eden veba âfeti, Yenişehir'in de emsali gibi dağılıp küçülmesine elbette âmil olmuştur. Fakat asıl sebep kapitülasyonlar olmak lâzımdır.

Arazi vaziyeti itibariyle ziraatı çok mahdut (sınırlı) olan bu bölge, sanayideki inkişafı (gelişmesi) ile ilerlemiş olmak lâzımdır. Osmanlı devrinde kapitülasyonlar tesiriyle dahilî (içteki) sanayi ihmal ve bilakis dış pazarlardan gelen metalar (mallar) himaye olurken, millî sanayinin her sahasında olduğu gibi dokumacılığımız da inhitata (gerilemeye) başlamış, sanattan uzaklaşan kollar, ziraata sarılacak toprak bulamayınca tabiatıyla dağılmışlardır.

Buna rağmen Karacasu dokumacılığı Cumhuriyet'e kadar mevcudiyetini (varlığını) muhafaza etmiş ve Cumhuriyet devrinde tekrar inkişafa (gelişmeye) başlamıştır. Fakat bu defa da teşkilatsızlık (örgütsüzlük) dokumacılığın inkişafına mani olmuştur. Bunu anlamak için, Karacasu dokumacılığının bugünkü durumuna kısa bir göz atmak kâfidir.

¹ Osman BECERİK bu yazıyı 1940'da Aydın'da çıkan Akış Dergisi'nde yayınlamış.

1938'lerde Karacasu, Resmin önündeki duvarlar Ziraat Bankası Binası İnşaatıdır.

Karacasu'da iki sene evvelsine kadar (1938) 1000 tezgâh vardır. Bugün çalışan tezgâh sayısı 600-700 arasındadır.

Karacasu tezgâhçılığı üç sistemle çalışır:

1-Konturat, takas: Tüccardan iplik alır, onun direktifine göre bunu bez haline getirir. İstihsal ettiği (ürettiği) dokumayı piyasa üzerinden tüccara verir.

2-Hamile: Bir şahıs ipliği alır, boyar, yumak yapar hazırlar. Tezgâhlara verir. Metresini 2-4 kuruştan dokutur.

3-İşçi: Parasıyla ipliği alır. Kendi hazırlar, kendi dokur. Çıkardığı malı istediği yere satar.

Bugünkü vaziyette Karacasu dokumacılarının altıda dördü birinci, bireri de ikinci ve üçüncü sistem üzerinden çalışmaktadırlar.

Her ne şekilde olursa olsun asıl çalışan işçilerin tezgâh başına haftalık kazançları 4-6 lira arasındadır. Şunu da ilave edelim ki birinci ve üçüncü gruba dahil olanlar, bir tezgâhta iki üç kişi çalışmak mecburiyetindedirler. Biri iplik sarar, birisi masura sarar, birisi dokur.

Karacasu tezgâhçıları bugün haftada 2000 top iplik işlerler. İstihsal ettikleri (ürettikleri) mallar:

Astar, ufak büyük yekpare, ufak büyük bez, yatak ve yorgan çarşafı, kapot, krepon, elbiselik alaca, siyah reçine, krezot, yataklık, hamam ve yüz havluları, perdelik.

Bu malların bir kısmı Aydın ve mülhakasında (kazalarında, köylerinde) istihlak olunur. (tüketilir) Çoğu İzmir ve İstanbul'a ihraç olunarak Anadolu'ya dağılır.

Karacasu dokumacıları istiklallerini (bağımsızlıklarını) tam kazanmak, kazançlarından kimseye pay vermemek için tek çare teşkilatlanma olduğunu anladılar ve partinin öncülüğünde kooperatif kurdular. Sayın Ticaret Vekili'mizin müzaheret ve yardımlarıyla, bundan sonra iplik bulmakta hiç zorluk çekmeyecekleri gibi, Denizli'de kurulan Halk Sandığından kredi temin edecekler ve istihsal ettikleri malları da kolayca eritmek imkânını elde edeceklerdir.

1938'de Karacasu'da 16 Yaşında
Dokumacı Bir Kız, Annem Kübra
Kuruüzüm

1935'lerde Karacasu Belediyesi. Bitişikteki Dükkan Şimdiki Yalçın Mete Dükkanıdır.

Dokumacılar Kooperatifi'nin İçinde Dokumacılar Ve Yöneticileri, 1955'ler

Karacasu dokumacılarına çölenme denilir. En ihtiyar dokumacılar da bu kelimenin nereden geldiğini bilmezler. 100 senelik nüfus kâğıtlarında bile çölenme yazıldığından söz ederler.

Dokumacıların piri Şit Peygamber'dir. Bunu şu beyitten anlıyoruz.

Tezgâhımı aldım elime
Salavat geldi dilime
Şit Peygamber'in yoluna

Bana bu malumatı veren dokumacının yanındaki genç, bu bahiste söze karıştı.

- Bu eskidir. Şimdi kooperatif dokumacıları yeni bir marş yaptık. Tezgâhta onu söyleyeceğiz, dedi ve şunları not ettirdi:

Biz dokumacılar dakikada bin mekik atarız
Bin yaşasın millî önderimiz
Onlar sağ oldukça biz ferah yaşarız.

Bu gencin tahsilini sordum. Millet mektebinde okuma yazma öğrenmiş. Fakat millî duygu ve inkılâp terbiyesini rejim enstitüsünde almış.”

(1940) Akış Dergisi Aydın